

การศึกษาวิเคราะห์

พระเครื่อง

ในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

ANALYTICAL STUDY OF BUDDHIST AMULETS AS A SKILLFUL MEANS FOR DHAMMA PRACTICE

รอนทัก ไวยสุศรี

การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

**ANALYTICAL STUDY OF BUDDHIST AMULETS
AS A SKILLFUL MEANS FOR DHAMMA PRACTICE**

นาย รอบทิศ ไวยสุตริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

นาย รอบทิศ ไวยสุตริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Analytical Study of Buddhist Amulets
as a Skillful Means for Dhamma Practice**

Robtis Waiyasusri

**A Dissertation Submitted in Patial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
B.E.2551**

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ

(พระธรรมกิตติวงศ์)

..... กรรมการ

(พระสุธีวรญาณ)

..... กรรมการ

(รศ.ดร. วัชร งามจิตรเจริญ)

..... กรรมการ

(ผศ.รท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ)

..... กรรมการ

(ดร. อำนาจ บัวศิริ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระสุธีวรญาณ

ประธานกรรมการ

รศ.ดร. วัชร งามจิตรเจริญ

กรรมการ

ฉบับนี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม
ผู้วิจัย	: รอบทิศ ไวยสุศรี
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
	: พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) ป.ธ. ๘, พธ.บ., M.A., Ph.D.
	: รศ. ดร.วัชร งามจิตรเจริญ ป.ธ. ๕ , พธ.บ., M.A., อ.ค.
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม จากผลการวิจัยพบว่า คำว่า “พระเครื่อง” นั้น มาจากคำว่า “พระเครื่องราง” หมายถึง พระพุทธรูป องค์เล็กๆ ที่นับถือว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตราย โดยในสมัยเริ่มแรกนั้น ถูกสร้างขึ้นใน ลักษณะของพระพิมพ์ที่สร้างไว้เพื่อสืบอายุพระศาสนา แต่ไม่สามารถระบุชัดเจนได้ว่า ในประเทศ ไทยนั้น มีคติความเชื่อในการนำพระพิมพ์ต่างๆ ไปปลุกเสกสร้างเป็นพระเครื่องกันตั้งแต่สมัยใด แต่ หากศึกษาจากตำนานการสร้างพระรอดลำพูนก็จะพบว่า คติความเชื่อในการสร้างพระเครื่องนั้นมีมา ยาวนานนับพันปีแล้ว โดยได้อธิพลในการสร้างมาจากการผสมผสานแนวคิดในพระพุทธศาสนา ทั้งเถรวาทและมหายาน ร่วมกับแนวคิดในลัทธิขงจื้อลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อลัทธิเต๋า ที่เชื่อ ในเรื่องผีสารเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในธรรมชาติ รวมทั้งแนวคิดความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ใน ศาสนาพราหมณ์

การสร้างพระเครื่องให้ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้ นั้น มีกระบวนการในการสร้างที่ละเอียดซับซ้อนหลายขั้นตอนเช่น การเตรียมมวลสารต่างๆ ในการผสม สร้างพระเครื่อง การลงอักขระเลขยันต์ในแผ่นทอง การรวบรวมว่านศักดิ์สิทธิ์ ๑๐๘ ชนิด การ บวงสรวงไหว้ครูบาอาจารย์เพื่อขอขมามีให้มาช่วยในการสร้างพระเครื่อง การปลุกเสกพระเครื่อง ด้วยการทำสมาธิภาวนาท่องมนต์คาถาต่างๆ ให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ตามที่ต้องการ เป็นต้น

พระเครื่องมีบทบาทอยู่ในวิถีชีวิตและความเชื่อของคนไทยเป็นอย่างมาก บางคนบูชา พระเครื่องในฐานะเป็นเครื่องรางของขลังที่สามารถช่วยคุ้มครองป้องกันอันตราย พกพาไปไหนก็ เป็นที่รักใคร่ของผู้ที่พบเห็น บางคนบูชาพระเครื่องในฐานะเป็นปูชนียวัตถุทางพระพุทธศาสนา เป็นอนุสสติ เป็นสัญลักษณ์เครื่องระลึก ไว้ให้ผู้บูชาพระเครื่องได้มีโอกาสกราบไหว้บูชาระลึกถึง พระรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่งสูงสุดของเหล่าผู้นับถือพระพุทธศาสนา บางคนก็บูชาพระเครื่องในฐานะ เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ที่จะช่วยโน้มน้าวดึงดูดให้ผู้บูชาพระเครื่องหันไปปฏิบัติธรรมเช่น ใช้พระเครื่องแล้วต้องรักษาศีลด้วย ใช้พระเครื่องแล้วต้องสวดมนต์ภาวนาทำสมาธิอยู่เสมอ เป็นต้น

เมื่อนำกระบวนการสร้างและการใช้พระเครื่องมาพิจารณาวิเคราะห์เทียบเคียงกับหลักการปฏิบัติธรรมต่างๆที่สำคัญในพระพุทธศาสนาเช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หลักไตรสิกขา เป็นต้น พบว่ากระบวนการสร้างและการใช้พระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อดึงดูดให้ผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือหลักไตรสิกขาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนี้

๑) การสร้างและใช้พระเครื่องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ - ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องรักษาศีล ๕ เป็นอย่างน้อยทุกครั้งในการทำพิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่อง (สิลัมย) หรือได้มีโอกาสสั่งสอนธรรมะต่างๆให้แก่ผู้มารับแจกพระเครื่อง (ธัมมเทศนามัย) เป็นต้น ส่วนผู้ใช้พระเครื่อง เมื่อเข้าวัดไปบูชาพระเครื่อง ย่อมมีโอกาสได้บริจาคทานแก่ทางวัด (ทานมัย) หรือได้มีโอกาสฟังธรรมศึกษาหาความรู้จากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (ธัมมัสสวนมัย) เป็นต้น

๒) การสร้างและใช้พระเครื่องตามหลักไตรสิกขา - ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวดให้ได้ในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จึงจะสามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ได้ (อธิจิตตสิกขา) เป็นต้น ส่วนผู้ใช้พระเครื่อง เมื่อบูชาพกพาพระเครื่องติดตัวอยู่เสมอ คนผู้นั้นย่อมไม่กล้าทำผิดศีลเพราะกลัวจะผิดข้อห้ามในการบูชาพระเครื่อง เมื่อรักษาศีลไปอย่างสม่ำเสมอานเข้า ศีลนั้นก็จะกลายเป็นนิสัยตามธรรมชาติในชีวิตไป ไม่อยากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ไปด้วยตนเอง ไม่ต้องรักษาศีลอีกต่อไป เพราะมีศีลเป็นปกติในชีวิตและจิตใจอย่างสมบูรณ์แล้ว (อธิศีลสิกขา) เป็นต้น

ดังนั้น พระเครื่องจึงไม่ใช่เรื่องของความมั่งงายในอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่เหล่าโบราณจารย์สร้างเอาไว้เพื่อดึงดูดให้ผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องหันมาเข้าวัด และโน้มน้าวให้ผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือหลักไตรสิกขา ซึ่งถือเป็นหลักการปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

Dissertation Title : Analytical Study of Buddhist Amulets as a Skillful Means for Dhamma Practice
Researcher : Robtis Waiyasusri
Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)
Thesis Supervisory Committee
: PhraSuthivorayan (Narong Cittasobhano)
Pali VIII , B.A., M.A., Ph.D.
: Assoc. Prof. Dr.Watchara Ngamchitcharoen
Pali IX , B.A., M.A., Ph.D.
Date of Graduation : 29 November 2551

Abstract

This research is the analytical study of Buddhist amulets as a skillful means for Dhamma practice. The word ‘Prakreuang’, or Buddhist amulet, derives from ‘Prakreuangrang’ meaning a small Buddha Image used as a talisman for protection from dangers. In early times, it was created in the form of the little Buddha Image (Prapim) to preserve Buddhism. However, there is no concrete evidence showing when the Thai belief of bringing a little Buddha Image to incantation as a Buddhist amulet first started. From studying the myth in the creation of Phrarodlamphun, it is found that the Thai belief in Buddhist amulet creation has been existence very long time for over a thousand years. It is an influence from the blending of both Theravada and Mahayana concepts together with Ancestor Worship, Animism, Bon that beliefs in life after death as well as sacredness in nature, and the belief in occultism of the Hindu.

The process to create Buddhist amulets correctly and completely according to principles laid out by ancient Masters is very complicated consisting of many procedures. Examples of these include the mass preparation, writing a mystic symbol in gold sheets, the collection of 108 sacred herbs, the worship ceremony to Masters to ask them to assist in the creation process, and the meditative and chanting of mantras to create sacredness as intended.

Buddhist amulets play a very important role in the Thai’s belief and way of life. Some people worship Buddhist amulets as talisman to protect them from dangers, and as a loveable charm. Some people worship Buddhist amulets as the important religious objects serving as constant mindfulness, or a symbol of Buddhism to pay respect and to be aware of the Triple Gem, the highest refuge of all Buddhists. Some people worship Buddhist amulets as skillful means for Dhamma practice. The amulets will influence the believers to turn to Dhamma practice in such ways as they must follow precepts, or always perform the chants and meditation.

When examining the Buddhist amulet creation and usage in relation to important Buddhist concepts, such as meritorious action or Puññakiriyaṅvatthu, and the Threefold Training , one can found that these two processes are the skillful means to attract creators and worshippers to have an opportunity to practise the Dhamma according to the above two principles completely in the following two ways.

1. The Buddhist Amulet creation and usage in relation to Puññakiriyaṅvatthu. - The Buddhist amulet creator must follow the Five Precepts as a minimum requirement in every creational process (sīlamaya). The creation process is an opportunity for him to teach Dhamma to Buddhist worshippers (Dhammadesanāmaya). As for the worshipper, going to temple to worship amulets is an opportunity to make a donation

(Dāna), or an opportunity to listen to Dhamma for gaining wisdom from the Buddhist Masters (Dhammassavanamaya).

2. The Buddhist amulet creation and usage in relation to Threefold Training - The amulet creator must meditate to a very high degree of attaining at least the Fourth Jhāna in order to bring sacredness to the Buddhist amulets (Adhicittasikkhā). As for the worshipper, carrying the amulet will prevent him from breaking precepts because it is forbidden according to Buddhist amulet worshipping rules. When this person follows precepts constantly for a long time, morality will become his nature. He will not kill any living being and will not steal. He no longer needs to observe precepts because morality is his life and is completely imprinted in his mind (Adhisīlasikkhā).

It can be concluded that the Buddhist amulet is not the blind belief in supernatural forces as understood by most people. But it is a very clever status of the skillful means that ancient Masters created to attract both the creator and the user to come to temple, and to influence these people to practice Dhamma completely in relation to the principles of Puññakiriyāvatthu, and the Threefold Training, which are considered as the important way of practising the Dhamma in Buddhism.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยจึงขอแสดงความขอบคุณท่านทั้งหลายไว้ ณ ที่นี้ ได้แก่ พระสุธีวรญาณ และ รศ.ดร.วัชร งามจิตรเจริญ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยให้คำชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ จนได้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ครบถ้วนสำเร็จสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณ พระอาจารย์วรคง วัดถ้ำเมืองนะ พระอาจารย์แมน วัดหน้าต่างนอก พระอาจารย์ชำนาน วัดบางกุฎีทอง ครูบาน้อย วัดศรีดอนมูล ครูบาเทือง วัดบ้านเด่น ผู้ให้สัมภาษณ์ถึงแนวทางในการสร้างพระเครื่องได้อย่างลึกซึ้งแจ่มแจ้ง รวมทั้งหลวงปู่ครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงถึงในการเขียนวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณามอบกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมไว้ให้แก่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายอย่างแยกคางฝ่าฟันการสร้างพระเครื่องของท่าน

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ในฐานะของผู้ใช้พระเครื่องในทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็น เขียนพระเครื่อง ทหารตำรวจ พ่อค้าแม่ค้า ดาราผู้อยู่ในวงการบันเทิง ทุกท่าน ที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ในเรื่องการใช้พระเครื่อง เพื่อเป็นตัวอย่างในการนำมาวิเคราะห์แนวคิดความเชื่อของผู้ใช้พระเครื่อง เพื่อทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้คอยสนับสนุนทุกสิ่งทุกอย่างให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนจนถึงในระดับปริญญาเอกโดยไม่เคยขาดตกบกพร่องในเรื่องใด ขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านผู้คอยสั่งสอนให้ความรู้ทุกอย่างแก่ผู้วิจัยมา นับตั้งแต่ศึกษาที่โรงเรียนสาธิตเกษตร ปริญญาตรีภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปริญญาโทภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาเอกพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกๆท่าน และขอขอบพระคุณ พี่ศักดิ์ชัย อนันต์ศรีชัย ที่ให้คำแนะนำผู้วิจัยในการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ รวมทั้งเพื่อนๆ และรุ่นพี่รุ่นน้องทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาที่ผ่านมา

กรรมอันใดที่ข้าพเจ้าได้ล่วงเกินแก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยเจตนาหรือไม่เจตนาที่ดี โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดี จากการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยกราบขอมาต่อพระรัตนตรัยไว้ ณ ที่นี้

ขออาราธนาบารมีแห่งพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระปัจเจกเจ้าทุกๆพระองค์ พระโพธิสัตว์เจ้าทุกๆพระองค์ พระธรรมเจ้าทั้งแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ พระอริยบุคคลทุกชั้นภูมิ
ทุกๆพระองค์ พระมหาจักรพรรดิเจ้าทุกๆพระองค์ เทพพรหมทุกเหล่าชั้น หลวงปู่ครูบาอาจารย์ทุกท่าน
มีหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด หลวงปู่วัดสะแก หลวงตาม้าวัดถ้ำเมืองนะ สมเด็จพระพุฒาจารย์
โตวัดระฆัง หลวงปู่สีวัดเขาก้านนาค หลวงพ่อปานวัดบางนมโค หลวงพ่อจงวัดหน้าต่างนอก
หลวงพ่อดำวัดท่าซุง หลวงพ่อสดวัดปากน้ำ หลวงปู่มั่นและหลวงปู่ครูบาอาจารย์สายพระป่า
กรรมฐานทุกท่าน ครูบาศรีวิชัย ครูบานบุญชุ่ม หลวงปู่โลกอุดร หลวงพ่อเงินวัดบางกลาน หลวงปู่
ศุขวัดมะขามเฒ่า หลวงพ่อเดิมวัดหนองโพ เจ้าคุณนรรัตนราชมานิตวัดเทพศิรินทร์ พ่อท่านทองเฒ่า
และหลวงปู่ครูบาอาจารย์สายเขาอ้อทุกท่าน พ่อท่านกลายวัดหาดสูง พ่อท่านคล้ายวัดสวนขัน พ่อ
ท่านคลิ่งวัดดงทอง พ่อท่านนวลวัดไสหรีว หลวงปู่สรวงวัดไพรพัฒนา เป็นอาทิ ขอโปรดมาปก
ปักรักษา พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และผู้มีอุปการคุณแก่ผู้วิชัยทุกท่าน รวมทั้งปวงชนชาวไทยทุกคน
ชาวโลกทุกท่าน สรรพพญามีทั้งหมดทั้งปวงในสามโลกธาตุ ให้ประสบแต่ความดี ปราศจากความ
ทุกข์ มีศีลมีธรรมประจำใจ เข้าใจในพระศาสนาอย่างถูกต้อง トラบจนเข้าถึงมรรคผลนิพพานเป็น
ที่สุดทุกท่านทุกคนทุกภพทุกภูมิเทอญ

รอบทิศ ไวยสุศรี

พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	๗
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย	๔
๑.๕. คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
๑.๗. วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ ขอบเขตของการวิจัย	๑๓
บทที่ ๒ ความเป็นมาและการสร้างพระเครื่อง	๑๔
๒.๑. ประวัติความเป็นมาของการสร้างพระเครื่อง	๑๔
๒.๑.๑. การสร้างพระพุทธรูป	๑๕
๒.๑.๒. การสร้างพระเครื่อง	๒๓
๒.๑.๒.๑. ลัทธิวิญญูณนิยม ลัทธิบรรพบุรุษ ลัทธิขมาน บอน	๒๖
๒.๑.๒.๒. หลักไสยศาสตร์ของพราหมณ์	๓๕
๒.๑.๒.๓. เครื่องรางของขลังในพระพุทธศาสนา	๔๕

เรื่อง	หน้า
๒.๒. กระบวนการในการสร้างพระเครื่อง	๕๐
๒.๒.๑. การจัดเตรียมมวลสาร	๕๐
๒.๒.๑.๑. มวลสารที่มีอยู่แล้ว	๕๐
๒.๒.๑.๒. มวลสารที่สร้างขึ้นใหม่	๕๑
๒.๒.๒. การไหว้ครู	๖๔
๒.๒.๓. การปลุกเสก	๖๘
๒.๒.๓.๑. การตั้งธาตุตั้งขั้น	๗๓
๒.๒.๓.๒. คาถา	๗๖
๒.๒.๓.๓. สมาริ	๘๒
๒.๒.๓.๔. การวางอารมณ์	๘๓
บทที่ ๓ สถานะและบทบาทของพระเครื่องกับวิถีชีวิตของคนไทย	๘๕
๓.๑. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง	๘๕
๓.๒. บทบาทของพระเครื่องในฐานะปูชนียวัตถุ	๑๐๑
๓.๓. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	๑๐๕
๓.๓.๑. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อผู้สร้างพระเครื่อง	๑๐๗
๓.๓.๒. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อผู้ใช้พระเครื่อง	๑๐๘
บทที่ ๔ พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	๑๑๕
๔.๑. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายการปฏิบัติธรรม	๑๑๕
๔.๑.๑. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	
ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ	๑๑๗
๔.๑.๒. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	
ตามหลักไตรสิกขา	๑๓๗
๔.๑.๓. แนวทางในการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	๑๕๘
๔.๑.๓.๑. แนวทางในการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	
ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ	๑๕๙
๔.๑.๓.๑. แนวทางในการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	
ตามหลักไตรสิกขา	๑๗๑

เรื่อง

หน้า

๔.๒. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	๑๓๓
๔.๒.๑. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ	๑๓๕
๔.๒.๒. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ตามหลักไตรสิกขา	๑๓๖
๔.๒.๓. แนวทางในการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม	๑๔๘
๔.๒.๓.๑. แนวทางในการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ	๑๕๕
๔.๒.๓.๒. แนวทางในการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ตามหลักไตรสิกขา	๒๐๘
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๑๓
๕.๑. บทสรุป	๒๑๓
๕.๒. ข้อเสนอแนะ	๒๑๘
บรรณานุกรม	๒๒๐
ประวัติผู้วิจัย	๒๒๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

๑.๑. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงมาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม / ข้อ / หน้า หลังคำย่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ม.ม. (ไทย) ๑๒ / ๒๔๘ / ๒๔๕ หมายถึง มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์ พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๒ ข้อ ๒๔๘ หน้า ๒๔๕

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีสัณฐวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์ (ภาษาไทย)
อง.สตุตค.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภีทามวรรค (ภาษาไทย)

๑.๒. คำย่อเกี่ยวกับอรรถกถา

อักษรย่อที่ใช้อ้างอิงในคัมภีร์อรรถกถา ใช้ระบบระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี) / หน้า ตัวอย่างเช่น ที.ส.อ. (บาลี) ๑ / ๒๓๖ / ๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี สีสกขนุชวคอุฎฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๖ หน้า ๒๔๐

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.อ.	(ไทย) =	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี ปาฎิกวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
----------	---------	---

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระเครื่องในสมัยเริ่มแรกนั้น ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของพระพิมพ์ต่างๆ ซึ่งถือเป็นของเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่สมัยหลังพุทธปรินิพพาน โดยศาสตราจารย์ฟูเชสันนิษฐานว่า พระพิมพ์ต่างๆ ในสมัยแรกนั้นถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นอนุสาวรีย์ระลึกถึงสังเวชนียสถานทั้งสี่ของพระพุทธองค์คือ สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน เพราะถือกันว่าการสร้างรูปหล่อรูปเคารพทางศาสนาเป็นการสร้างกุศลอันยิ่ง^๑ โดยพระพิมพ์โบราณนั้น ส่วนมากมักจะจารึกอักษรเล็กๆ ไว้ด้านบนบ้าง ด้านข้างบ้าง ด้านหลังบ้าง เป็นภาษาสันสกฤตก็มี มคธก็มี เป็นอักษรเทวนาครีก็มี แล้วแต่สถานที่ที่พบและอายุของพระพิมพ์เหล่านั้น โดยคำจารึกเหล่านั้นมักมีความหมายเหมือนกัน คือเป็นคาถาว่าดังนี้^๒

เย ธมฺมา เหตุปฺปภา	เตสํ เหตุ ตถาคโต (อาห)
เตสํ จ โย นิโรโธ จ	เอวํวาทิ มหาสมโณติ.

แปลได้ว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตแสดงเหตุของธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะ มีวาทะอย่างนี้” ซึ่งคำถานี้ถือเป็นคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ทำให้ได้มาซึ่งกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือพระอัครสาวกทั้งสอง คือพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ดังนั้นผู้สร้างพระพิมพ์ต่างๆ เพื่อหวังสืบอายุพระศาสนาให้ยาวนานสืบไป จึงได้จารึกคำถานี้ไว้เพื่อหวังเป็นเครื่องช่วยประกาศคำสอนของพระศาสนา และหากวันใดที่พระศาสนาเสื่อมลง การพบเห็นพระพิมพ์เหล่านี้พร้อมคำจารึก ย่อมอาจช่วยเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้พบเห็นกลับมาบังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเมื่อสืบค้นในเรื่องประเพณีการสร้างพระพิมพ์นั้นปรากฏพบแต่ในฝ่ายของพระพุทธศาสนาเท่านั้น บรรดาพระพิมพ์ต่างๆ ที่พบในมณฑลตะวันตกเฉียง

^๑ ยอร์ช เซเดส์, *ตำนานพระพิมพ์*, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, ๒๕๐๓), หน้า ๓๕ - ๓๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕-๔๑.

เหนือ ในประเทศอินเดีย มณฑลฮุนานในประเทศจีน ถิ่นต่างๆในแหลมมลายูและบนฝั่งทะเลญวน ล้วนเป็นฝ่ายพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น^๓

ส่วนการสร้างพระเครื่องที่มีการทำพิธีพุทธาภิเษก มีการปลุกเสกเวทมนต์ลงอักขระเลขยันต์ คาลาดังที่พบเห็นอย่างแพร่หลายในประเทศไทยนั้น น่าจะมีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ดังปรากฏในการสร้างพระพุทธรูปไภษัชยคุรุในธิเบต ซึ่งเป็นการผนวกรวมทั้งอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่คณาจารย์ชาวอินเดียได้เริ่มนำพระพุทธศาสนาแบบมนตรยานเข้าไปเผยแผ่ในธิเบตในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ กับอิทธิพลของลัทธิบอน อันเป็นลัทธิความเชื่อดั้งเดิมในธิเบตที่บูชาเทวดาและสิ่งลึกลับเวทมนต์อาถรรพ์ต่างๆ โดยพระไภษัชยคุรุนั้น จะต้องสร้างจากปัญจโลหะ คือ ปรอท ทองแดง เงิน ทอง อันเป็นโลหะที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธรูปเจ้าแต่ละพระองค์ (พระไวโรจนะ , พระรัตนวัช พุทธะ , พระมุกตบุษปราชชาพุทธร , พระอมิตาภพุทธร , พระพูนทุกิเมฆนิรมลพุทธร) แล้วอุดช่องที่ประจุนั้นด้วยมหาพุทธาคม ๕ แห่ง จึงจะถือว่าเป็นพระไภษัชยคุรุที่สมบูรณ์ด้วยพุทธภาวะและอาถรรพ์^๔

ต่อมา เมื่อพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เผยแผ่เข้ามาในอาณาจักรขอม จึงทำให้อาณาจักรขอมได้รับอิทธิพลในการสร้างพระเครื่องนี้มาด้วย และเมื่อครั้งกษัตริย์วงศ์สุริยวรมันเป็นใหญ่ในกัมพูชา^๕ ราว พ.ศ. ๑๕๔๕-๑๖๒๕ ซึ่งขอมได้แผ่อำนาจการปกครองเข้ามาในประเทศไทย จึงน่าจะมีส่วนที่ทำให้ อิทธิพลในการสร้างและปลุกเสกพระเครื่องได้แพร่หลายเข้ามาในเมืองไทยด้วยเช่นกัน

นอกจากอิทธิพลในการสร้างพระเครื่องที่ได้รับมาจากพระพุทธศานานิคมมหายานแล้ว การสร้างพระเครื่อง โดยเฉพาะการสร้างพระเครื่องในประเทศไทยนั้น ยังได้รับอิทธิพลแนวคิดความเชื่อ มาจากศาสนาพราหมณ์ด้วยเป็นอย่างมาก โดยแรกเริ่มเดิมทีในการทำพิธีปลุกเสกลงอักขระเลขยันต์คาลาดังนั้น มักจะเป็นการนำวิธีการทางไสยศาสตร์ของพราหมณ์มาใช้^๖ ดังปรากฏอิทธิพลให้เห็นได้ในบทมนต์คาลาดังต่างๆเช่น

- พระมนต์อยู่คง^๗

โอมพระนรินทร์คินหน้ามหาพระนารายณ์ พระอิศวรผู้เป็นนาย เธอจึงให้กูอาพัคสุรา บรรจง
คงทั้งซ้าย คงทั้งขวา คงทั้งหน้า คงทั้งหลัง สิทธิกำบังสวาหะ สวาหาย ฯ

^๓ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๕.

^๔ พันิช ศักดิ์เสนีย์ , นามานุกรรมพระเครื่อง , (กรุงเทพมหานคร : ผดุงศึกษา , ๒๕๑๑) , หน้า ๑-๕.

^๕ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๕.

^๖ เทพ สาริกบุตร, คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ , (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๓) , หน้า ๒ - ๓.

^๗ เทพ สาริกบุตร, วิชาคงกระพันชาตรี , (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๓) , หน้า ๑๑๑.

- พระมนต์หनुมานแผลงฤทธิ์^๘

โอมเอิกเกริกพระหनुมาน แสนขวานฟันภูพานก็หัก แสนหอกปักหอกก็เียน แสนพะเนินจะตึกก็บ่มีไหว แสนปืนไฟยิงก็บ่มีต้อง แสนดาบสองฟันภูดาบก็หัก โอมตึกตึกตึกตึก อัฐหินผาหักในหัวกู หัวกูมันดั่งกำแพงเพชรเจ็ดชั้น เฉชะคุณพระหनुมาน ให้ประสิทธิแก่กูสวาหะ ฯ

ต่อมาจึงได้มีการดัดแปลงแก้ไข โดยตัดเอามนต์ของพราหมณ์ออก แล้วจัดเอาพระพุทธรูปที่แทรกลงไปแทน ด้วยความเชื่อว่าแม่แต่มนต์ของพราหมณ์ยังเรื่องอานุภาพได้ ถ้าหากเป็นพระพุทธรูปก็จะต้องยิ่งทรงอานุภาพขึ้นยิ่งกว่าอย่างแน่นอน เช่น

- พระคาถาคุ่มคน^๙

นะโมพุทธานะ พุทธังสระระณัง คัจฉามิ ชัมมังสระระณังคัจฉามิ สังฆังสระระณังคัจฉามิ พระพุทธเจ้าเป็นกำแพงแก้ว พระธรรมเจ้าเป็นกำแพงทอง พระสังฆเจ้าเป็นกำแพงเหล็ก ป้องกันตัวข้าพเจ้าทั้งหลาย อย่าให้เป็นอันตรายใดๆ ยะธาพุทโมนะ ฯ

จะเห็นได้ว่าในยุคเริ่มแรกนั้น การสร้างพระเครื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นอนุสาวรีย์เครื่องระลึกถึงสังเวชนียสถานต่างๆ รวมทั้งเป็นเครื่องมือช่วยในการเผยแผ่คำสอน และเป็นการสืบต่ออายุของพระศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป อันถือว่าเป็นบุญกุศลแก่ผู้สร้างเป็นอย่างยิ่ง แต่ในประเทศไทยนั้น นอกจากพระเครื่องจะถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาแล้ว ชาวไทยส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ ก็มักจะมีพระเครื่องต่างๆ ไว้บูชาติดตัว เพื่อไว้เป็นเครื่องระลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัยและหวังพึ่งคุณแห่งพระรัตนตรัยนั้นให้ช่วยเหลือในสิ่งต่างๆ ที่ตนประสงค์ เช่น ยามใดลูกผู้ชายชาวไทยต้องออกศึกสงคราม ก็หวังว่าพุทธคุณอันศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องนั้นจะช่วยตนให้รอดพ้นจากอันตราย คงกระพันฟันแทงไม่เข้า ยามใดจะไปค้าขายติดต่องานใดๆ ก็มักอาราธนาพระเครื่องติดตัวไปหวังให้เกิดความเป็นเมตตามหานิยมให้มีโชคมีลาภ มีแต่คนรักใคร่อุปถัมภ์ค้ำจุน ยามใดเจ็บไข้ไม่สบาย ก็อาราธนาพระเครื่องมาทำนํ้ามนต์ปัดเป่าโรคภัยให้หมดสิ้นไป เป็นต้น

“พระเครื่อง” ในประเทศไทยจึงจะมีความแตกต่างไปจากจุดประสงค์ดั้งเดิมในการสร้างพระเครื่องเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก การสร้างพระเครื่องส่วนใหญ่ ถูกมองกลายเป็นเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ พระสงฆ์ที่ได้รับความนิยมมากในประเทศไทย กลายเป็นพระสงฆ์ที่มีอิทธิฤทธิ์สามารถทำพิธีปลุกเสกพระเครื่อง และเครื่องรางของขลังต่างๆ ให้ผู้นำไปใช้สามารถแคล้วคลาด ปลอดภัย มีเสน่ห์เมตตามหานิยม ค้าขายร่ำรวย มากกว่าจะเป็นพระสงฆ์ที่เคร่งครัดในธรรมวินัย หรือพระสงฆ์ผู้มุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมะ พระเครื่องที่เป็นที่นิยมหรือมีราคา

^๘ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๑๐.

^๙ เทพ สาริกบุตร, คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ , หน้า ๒ - ๓.

^{๑๐} เทพ สาริกบุตร, วิชาคงกระพันชาตรี, หน้า ๑๖๖.

แพงคือ พระเครื่องที่มีประสบการณ์ทางอิทธิปาฏิหาริย์มากๆ ยิ่งไม่ออกفنไม่เข้า แทนที่จะเป็นพระเครื่องที่จารึกคำสอนของพระพุทธองค์ไว้ให้ได้ศึกษาหรือปฏิบัติตาม ประชาชนส่วนใหญ่เอง เมื่อได้รับพระเครื่องไว้ แทนที่จะมองว่าพระเครื่องนั้นเป็นเครื่องระลึกถึงคุณความดี หรือธรรมะของพระพุทธองค์ ก็กลับมองไปว่า รูปพระพุทธรูปเจ้าที่ปรากฏอยู่ในพระเครื่องเหล่านั้น เป็นดั่งเทวดาหรือพระเจ้า ที่ตนจะสามารถอ้อนวอนขอความช่วยเหลือให้รอดพ้นจากอันตราย หรือให้พบแต่ความร่ำรวย ความสุขความเจริญ ดังนั้นจึงมีหลายคนที่มีมองว่า การสร้างปลุกเสกพระเครื่องต่างๆนี้ เป็นการบิดเบือนคำสอนของพระพุทธองค์ ทำให้คนหลงมกมายในอิทธิปาฏิหาริย์ อันเป็นคิรีจลนวิชามืดบอดไม่ไ้หนทางแห่งปัญญาสู่การพ้นทุกข์ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ เป็นสิ่งที่พระสงฆ์สาวกหรือพุทธบริษัททั้งหลายไม่ควรยึดเป็นสรณะที่พึ่ง ควรจะหวังพึ่งตนเองมากกว่าไปพึ่งพระเครื่องให้คลั่นคาลสิ่งต่างๆให้

อย่างไรก็ดี หากได้ลองพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ลงไปในกระบวนการต่างๆในการสร้างพระเครื่องให้ละเอียดชัดเจนแล้วจะพบว่า การสร้างพระเครื่องต่างๆเหล่านั้น มีกระบวนการในการสร้างที่ละเอียดละออมาก อีกทั้งในแทบทุกขั้นตอนของการปลุกเสกสร้างพระเครื่องนั้น ยังพบว่าแฝงไว้ด้วยกุศโลบายต่างๆในการสอนการประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาไว้อย่างประณีตและลึกซึ้ง มากกว่าจะเป็นการสร้างที่เน้นเพียงแต่เรื่องของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ การอ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ดังที่คนส่วนใหญ่เข้าใจอีกด้วย เช่น

ในการทำพระเครื่องที่ทำจากเนื้อผงนั้น ไม่ไ้ว่าจะสักแต่เอาผงต่างๆมาผสมลงไปแล้วกดออกมาเป็นพิมพ์พระไปไ้ใช้ได้เลยดังเช่นในปัจจุบันมักนิยมทำกัน ในการสร้างพระเครื่องให้ถูกต้องตามตำราของโบราณจารย์นั้น ผงที่นำมาผสมใช้ทำพระ จะต้องทำการลบผงเหล่านั้นออกมาจากการเขียนอักขระเลขยันต์คาถาต่างๆลงไปใ้กระดานชนวนเสียก่อน ซึ่งขั้นตอนในการลบผงนั้น มีความละเอียดลึกซึ้งมาก ผู้ทำนั้นจะต้องถือศีล ๕ ศีล ๘เป็นอย่างน้อย หรือถ้าเป็นพระสงฆ์ก็ต้องทำการปลงอาบัติให้เรียบร้อยเสียก่อน ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายให้ผู้ที่ทำพระเครื่องจะต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ไปในตัว และเมื่อจะทำการลบผงนั้น นับตั้งแต่การป็นแท่งดินสอพองสำหรับใช้เขียน การหยิบแท่งดินสอมาเขียนอักขระ การเขียนอักขระแต่ละตัว จนไปถึงการลบผงที่เขียนเสร็จเรียบร้อยแล้วเพื่อนำไปใช้ทำพระต่อไปนั้น ทุกขั้นตอนจะต้องมีการบริกรรมคาถาประกอบด้วยในทุกๆขั้นตอน โดยหากบริกรรมผิดพลาดไปในขั้นตอนใด ผงนั้นก็ไ้ใช้ไม่ได้ ต้องเริ่มทำกันใหม่ ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายฝึกให้ผู้ที่ทำพระเครื่อง มีสติและไม่ประมาทอยู่ในทุกการเคลื่อนไหวทุกอิริยาบถอยู่เสมอ

ในการทำผง “ปถมัง” ที่รู้จักกันมากในหมู่ผู้นิยมพระเครื่องนั้น ผู้ลบผงจะต้องลบตามลำดับขั้นตอนไปเรื่อยๆนับตั้งแต่การลบตัว “นะ” ไ้ไปหา “นะโมพุททาเย” (หัวใจพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์) ไ้ไปหา “มะอะอุ” (หัวใจพระไตรปิฎก) ไ้ไปเป็น “รูปองค์พระ” ไ้ไปยัง “สุญญะ” จนลงสุดท้ายด้วย

“นิพพานสูญ”^{๑๑} ซึ่งจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของอักขระที่ทำการลบผกนั้น เป็นคำสอนทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น ทั้งในส่วนของพระพุทธเจ้าต่างๆ คำสอนในพระไตรปิฎก และลงสุดท้ายด้วย สุญญตา และพระนิพพาน ในท้ายที่สุด ซึ่งเป็นกุศโลบายที่แฝงไว้ด้วยการสอนแนวการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาที่ลึกซึ้งซึ่งแบบกาย มีการแสดงถึงสภาวะแห่งสุญญตา และนิพพานไว้ว่าเป็นจุดสูงสุดของการปฏิบัติธรรมทั้งหลายด้วย

อนึ่งหากเป็นการลบผก “อิระเจ” เมื่อลบผกออกมาเป็นองค์พระแล้ว ก็จะต้องลบต่อไปเป็น ทุกขัง เป็น อนิจจัง และไปเป็น อนัตตา ตามลำดับในท้ายที่สุด จึงจะได้ผกอิระเจที่สมบูรณ์ ซึ่งเท่ากับเป็น กุศโลบายการสอนเรื่องของไตรลักษณ์ให้แก่ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลายไปด้วยในตัว^{๑๒}

ส่วนในการปลุกเสกพระเครื่องนั้น ตามตำราโบราณจารย์แล้ว ผู้ที่จะทำพิธีปลุกเสกได้อย่าง สมบูรณ์ที่สุดนั้น จะต้องตั้งธาตุเดินธาตุต่างๆ ในพระเครื่องให้สมบูรณ์ ทั้งดิน น้ำ ลม ไฟ และ อากาศ ผู้สร้างจะต้องมีความเชี่ยวชาญและเข้าถึงความเป็นธาตุต่างๆ เหล่านั้นอย่างแท้จริง โดยการหมั่นฝึกการเพ่ง กสิณธาตุต่างๆ ให้ชำนาญ ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายให้ผู้สร้างพระเครื่อง ต้องฝึกสมาธิอย่างน้อยก็คือ กสิณ ต่างๆ หรือ จตุธาตุวักฐาน ให้เชี่ยวชาญ และนอกจากการตั้งธาตุต่างๆ แล้ว ผู้ปลุกเสกพระยังต้องสามารถ ตั้งขันธ ๕ รวมถึงอาการ ๓๒ ลงในพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์อีกด้วยจึงจะถือว่าใช้ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายในการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติแบบกายคตาสติ หรือฝึกพิจารณา กายานุปัสสนา ทั้งในส่วน ของ ขันธ ๕ และ อาการ ๓๒ เช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ให้แก่ผู้สร้างพระเครื่อง

นอกจากนี้ ในการใช้คาถาสำหรับปลุกเสกพระเครื่องต่างๆ นั้น ผู้ปลุกเสกจะต้องรู้จักการเดิน คาบคาถา คือการท่องคาถาให้ได้ตามการเดินของลมหายใจเข้าออกว่า เข้าก็จบ ออกก็จบ เวลาเป่าคาถา จะต้องปล่อยลมต่างๆ ออกไปอย่างไร ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายในการฝึกอานาปานสติกรรมฐานเป็นอย่างดี และตัวคาถาที่ใช้ในการปลุกเสกเองนั้น ก็ไม่ใช่ว่าสักแต่จะท่องไปเรื่อยๆ เท่านั้น ผู้ใช้คาถาจะต้องรู้จัก กำหนดจำนวนของคาถาว่า ตอนไหนใช้คาถาอะไรใช้กี่จบ และเดินคาถานั้นอย่างไร เดินหน้า หรือถอย หลัง หรือสลับตัวคาถากัน เช่น “นะโมพุทธายะ” ถ้าเดินกลับหลังก็จะเป็น “ยะธาพุทโมนะ” ถ้าเดินจาก ข้างนอกเข้าไปข้างในก็จะเป็น “นะยะโมธาพุท” ถ้าเดินจากข้างในออกข้างนอกก็จะเป็น “พุทธาโมยะนะ” ซึ่งการจะสามารถท่องคาถาเดินหน้าถอยหลัง สลับตัวต่างๆ ให้ชำนาญได้นั้น ผู้ฝึกจะต้องสามารถเพ่งจิต จนเห็นคาถาขึ้นในใจอย่างชัดเจนทุกตัวเหมือนเปิดอ่านหนังสืออยู่ จึงจะสามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ไม่ ผิดพลาดซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายในการฝึกสมาธิเป็นอย่างดี นอกจากนี้การเดินคาถาสลับไปมาเช่นนั้น ผู้ทำยังจะต้องได้รับการฝึกสติอย่างเข้มข้นหนักแน่นรวดเร็วอีกด้วย จึงจะเดินคาถาได้อย่างไม่ผิดพลาด และหากสังเกตถึงตัวบทคาถาต่างๆ ที่ใช้ในการปลุกเสกแล้วจะพบว่า ล้วนเป็นบทคาถาที่อยู่ในคำสอนทาง พุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น บทสรรเสริญพระพุทธรูป “อิติปิโส ภะกะวา ... พุทโธ ภะกะวาติ” ซึ่ง

^{๑๑}อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน เทพ สาริกบุตร , พระคัมภีร์พระเวทย์มหาพุทธาคม , (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ , ๒๕๒๕) , หน้า ๕ - ๑๑.

^{๑๒} อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน เทพ สาริกบุตร , พระคัมภีร์พระเวทย์มหาพุทธาคม , (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ , ๒๕๒๕) , หน้า ๙๑ - ๑๑๔.

โบราณจารย์นับถือกันมากกว่า เป็นบทบาทที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ที่สุดเหนือกว่าคาถาใดทั้งปวง โดยตัวคาถาอธิปิโสเองนี้ ก็ยังสามารถมีวิธีการเดินคาถาได้ถึงมากกว่า ๑๐ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเดินหน้า ถอยหลัง ประคบหัวบนล่าง เดินสลับตัว เดินสลับหกตัว ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายให้ผู้ทำพระ ได้ฝึกเจริญพุทธานุสติ อย่างยิ่งยวด เพราะจะต้องเพ่งต้องจำต้องพิจารณา จนกว่าจะเห็น อธิปิโสฯ ทั้งบทนี้ปรากฏในจิตอย่างชัดเจน จึงจะสามารถเดินคาถาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ทุกรูปแบบ

ยิ่งไปกว่านั้น แม้แต่ในส่วนของการพาชนทั่วไป ผู้นำพระเครื่องไปใช้เองนั้น ตามตำราของโบราณจารย์แล้ว ผู้ที่จะนำพระเครื่องไปใช้ให้เห็นผลอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องเป็นผู้อยู่ในศีลธรรมอย่างเคร่งครัด (กุศโลบายในการฝึกสติ) หมั่นสวดมนต์ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยอยู่เสมอ (กุศโลบายในการฝึกสติ) ในการรับพระเครื่องนั้น ผู้รับจะต้องไปปรับเองกับมือเพื่อให้พระอาจารย์ประสิทธิ์ประสาทความศักดิ์สิทธิ์ให้ (กุศโลบายดึงคนเข้าวัด) หรือในบางวัดเช่น หลวงปู่คู่ พรหมปัญโญ แห่งวัดสะแก จ.อยุธยา นั้น ใครก็ตามที่อยากจะได้พระเครื่องของท่าน ท่านต้องให้คนคนนั้น ไปนั่งสมาธิให้ท่านดูจนเป็นที่พอใจของท่านเสียก่อน ท่านจึงจะมอบพระเครื่องให้แก่คนคนนั้น ไปสักการะบูชา และเวลานั่งสมาธิ ท่านจะสั่งให้นำพระเครื่องของท่านวางไว้ในมือด้วยทุกครั้ง เพื่อเป็นกำลังใจในการทำสมาธิ(กุศโลบายในการฝึกสมาธิ) โดยท่านกล่าวถึงการสร้างพระเครื่องวัดมุงคลต่างๆว่า “ท่านสร้างพระมาตลอดนับแต่บวชพระใหม่ๆ เพราะใจเราจะได้อยู่กับพระ เป็นบุญเป็นกุศล ดิฉันไปทำอย่างอื่น”^{๑๓} และกล่าวถึงผู้นำพระเครื่องวัดมุงคลต่างๆไปใช้ว่า “ดิฉันวัดมุงคล ก็ยังคิดว่าที่จะให้ไปติดวัตถุอุปมงคล”^{๑๔} (กุศโลบายในการฝึกพุทธานุสติ)

จะเห็นได้ว่า หากได้ลองศึกษาวิเคราะห์พิจารณาไปในแนวคิดเกี่ยวกับพระเครื่องต่างๆให้ละเอียดลึกซึ้งแล้วจะพบว่า พระเครื่องไม่ได้เป็นแค่เรื่องของการหลงในอิทธิปาฏิหาริย์ ไม่ได้เป็นเพียงศิรัจฉานวิชาอันดึงดูดผู้ฝึกและผู้ซื้อให้ห่างไกลจากธรรมะทางแห่งการดับทุกข์อย่างเต็มที่ที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่โบราณจารย์ในสมัยก่อนได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของความเชื่อของคนทั้งหลายว่า หากมุ่งสอนแต่ธรรมะโดยตรงนั้น คงยากที่จะหาผู้เข้ามาสนใจประพฤติปฏิบัติกันอย่างลึกซึ้งจริงจัง แต่หากใช้เรื่องของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆในพระเครื่อง อันเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายมักชื่นชอบกันอยู่โดยทั่วไป มาเป็นกุศโลบายในการให้คนทั้งหลายเข้ามาฝึกหัดปฏิบัติศึกษาเรียนรู้ในธรรมะต่างๆของพระพุทธองค์แล้ว น่าจะเป็นกลวิธีที่แยบคายและสามารถดึงดูดคนทั้งหลายให้เข้ามาสนใจประพฤติปฏิบัติได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น คล้ายดังเช่นในสมัยพุทธกาล ที่แม้พระพุทธองค์จะไม่ได้ทรงขึ้นชมในการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ แต่ก็มีบ่อยครั้งที่พระองค์ทรงเลือกใช้อิทธิปาฏิหาริย์

^{๑๓} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญเถระ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลปสยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด , ๒๕๔๕) , หน้า ๑๐๕.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔๖.

กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการดึงดูดให้เขาเหล่านั้นหันเข้ามาหาและประพฤติปฏิบัติตามธรรมะที่ถูกต้องอย่างแท้จริง เช่น ในกรณีขององค์อุบาล หรือกรณีของชฎิล ๓ ฟีน้อง เป็นต้น

ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและกระบวนการในการสร้างพระเครื่อง ว่ามีความเป็นมา มีรูปแบบ มีวิธีการสร้างต่างๆเป็นอย่างไร แล้วพระเครื่องเหล่านั้น มีสถานะและบทบาทอย่างไรต่อวิถีชีวิตของคนไทย คนไทยสร้างและใช้พระเครื่องในลักษณะรูปแบบใดบ้าง เพื่อจะได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ต่อไปว่า ในการสร้างและการใช้พระเครื่องต่างๆเหล่านั้น มีกระบวนการใดบ้างที่เป็นกุศโลบายเพื่อดึงดูดคนทั้งหลายให้เข้ามาประพฤติปฏิบัติตามธรรมะ คำสั่งสอนพระพุทธศาสนาเช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หรือ หลักไตรสิกขา เป็นต้น มีกระบวนการใดบ้างในการสร้างและใช้พระเครื่องต่างๆเหล่านั้น ที่ผิดเพี้ยนไปจากหลักธรรมที่ถูกต้อง ไม่เป็นกุศโลบายเพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้นำไปศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่ถูกต้องในการสร้างและใช้พระเครื่องให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา คือการใช้และสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อไป

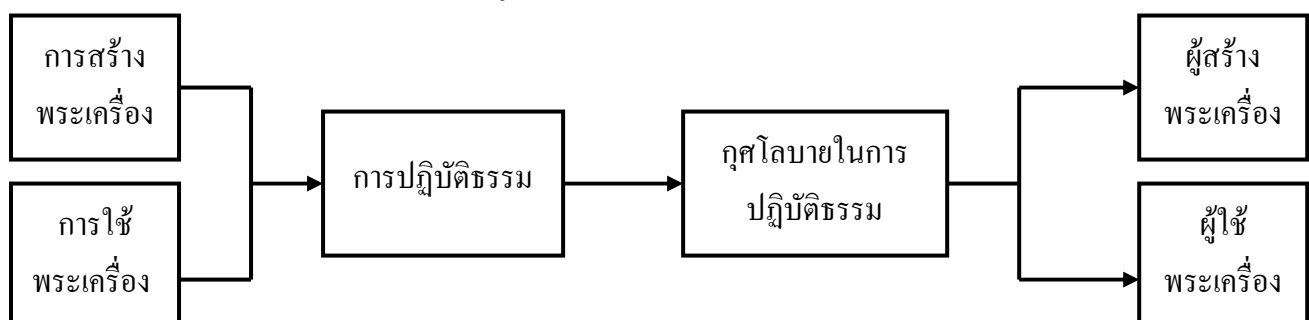
๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิธีการสร้างพระเครื่อง
- ๑.๒.๒. เพื่อศึกษาสถานะและบทบาทของพระเครื่องกับวิถีชีวิตของคนไทย
- ๑.๒.๓. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑. การสร้างพระเครื่องมีประวัติความเป็นมาเป็นอย่างไร และมีรูปแบบกระบวนการในการสร้างพระเครื่องอย่างไรบ้าง
- ๑.๓.๒. พระเครื่องมีสถานะและบทบาทอย่างไรต่อความเชื่อของคนไทยบ้าง
- ๑.๓.๓. การสร้างพระเครื่องมีเป้าหมายและวิธีการในการสร้างเป็นอย่างไร เป้าหมายและวิธีการสร้างเหล่านั้นสามารถเทียบเคียงกับวิธีการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาได้หรือไม่ อย่างไร
- ๑.๓.๔. การใช้พระเครื่องมีเป้าหมายและวิธีการในการใช้เป็นอย่างไร เป้าหมายและวิธีการใช้เหล่านั้นสามารถเทียบเคียงกับวิธีการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาได้หรือไม่ อย่างไร

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงจัดกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

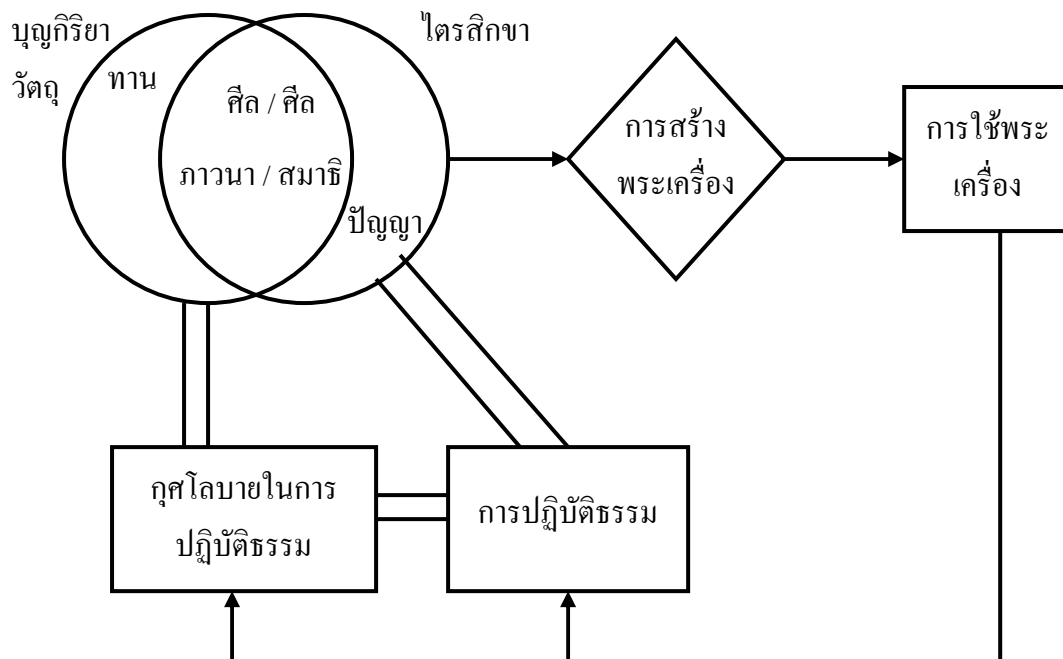
๑.๔. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย

กรอบแนวคิดทฤษฎี (theoretical framework) ที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นฐานในการวิจัย ประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้

๑.๔.๑. บุญกิริยาวัตถุ ๓ หรือ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ การใช้หลักบุญกิริยาวัตถุมาเป็นกรอบในการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมหมวดนี้ เป็นหลักธรรมสำคัญที่สามารถใช้เป็นหลักในการพิจารณาถึงแนวทางในการทำบุญหรือการทำความดีในทางพระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง เพราะประกอบไปด้วยหลัก ทาน ศีล ภavana อันเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สามารถปฏิบัติได้ทั่วไปทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ซึ่งบุคคลทั้ง ๒ กลุ่มนี้ ล้วนถือเป็นกลุ่มสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับพระเครื่องด้วยกันทั้งสิ้น

๑.๔.๒. ไตรสิกขา การใช้หลักไตรสิกขามาเป็นกรอบในการวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรม หมวดนี้ ถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่มีเนื้อหาครอบคลุมแนวทางในการปฏิบัติธรรมต่างๆ ของพระพุทธศาสนาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เช่น อริยมรรคมีองค์ ๘ กรรมฐาน ๔๐ เป็นต้น สามารถปฏิบัติได้ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานสำหรับคนทั่วไป โดยอนุโลมลงในระดับ ศีล สมาธิ ปัญญา จนถึงระดับสูงสุดคือมรรค ผลนิพพานในระดับของ อริสสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญาสิกขา จึงถือเป็นทฤษฎีที่สำคัญที่จะสามารถ นำมาใช้เป็นกรอบในการพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับพระเครื่องได้ว่า เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม หรือไม่ อย่างไร

โดยผู้วิจัยได้จัดแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๕. คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พระเครื่อง หมายถึง พระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่นับถือว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตราย (ย่อมาจากคำ พระเครื่องราง)^{๑๕} โดยในงานวิจัยนี้ พระเครื่องจะหมายถึง พระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่ผ่านการทำพิธีปลุกเสก ลงอักขระเลขยันต์คาถา หรือผ่านพิธีพุทธาภิเษกแล้วเท่านั้น

พระพิมพ์ หมายถึง พระเครื่องที่สร้างขึ้นตามแบบแม่พิมพ์^{๑๖} โดยในงานวิจัยนี้หมายถึงพระที่สร้างขึ้นตามแบบแม่พิมพ์ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อสืบทอดอายุพระศาสนา หรือสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น โดยไม่ได้ผ่านการทำพิธีปลุกเสก ลงอักขระเลขยันต์คาถา หรือผ่านพิธีพุทธาภิเษก

เครื่องราง หมายถึง ของที่นับถือว่าเป็นป้องกันอันตราย ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ เหล็กไหล^{๑๗}

ของขลัง หมายถึง ของที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าอาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์^{๑๘}

การสร้างพระเครื่อง หมายถึง กระบวนการต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องเช่น การจัดเตรียมพิธี การต่างๆ การไหว้ครู การลงอักขระเลขยันต์คาถา การจัดเตรียมมวลสารที่ใช้ในการสร้างพระเครื่อง การปลุกเสกพระเครื่อง เป็นต้น

การใช้พระเครื่อง หมายถึง การนำพระเครื่องมาใช้ในการรูปแบบต่างๆ เช่น การอาราธนาและบูชาพระเครื่อง การขอพรต่างๆจากพระเครื่อง การพกพาพระเครื่อง การใช้พระเครื่องเป็นเครื่องเตือนสติ การใช้พระเครื่องในการเจริญภาวนา เป็นต้น

เกจิอาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่เชื่อกันว่ามีความรู้ความสามารถในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องหรือเครื่องรางของขลังต่างๆ

กุศโลบาย หมายถึง อุบายอันแยบคาย^{๑๙} โดยในงานวิจัยนี้หมายถึง อุบายอันแยบคายที่โบราณจารย์ผู้คิดสร้างพระเครื่องได้วางกลวิธีเอาไว้ เพื่อนำพระเครื่องมาใช้เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องและผู้ใช้พระเครื่องในรุ่นหลัง ได้มีโอกาสหันมาปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรม หมายถึง การประพฤติตนตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยในงานวิจัยนี้หมายถึง การประพฤติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ และหลักไตรสิกขา

^{๑๕} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๕๖) หน้า ๗๖๒-๗๖๓.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖๓.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๑.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๓.

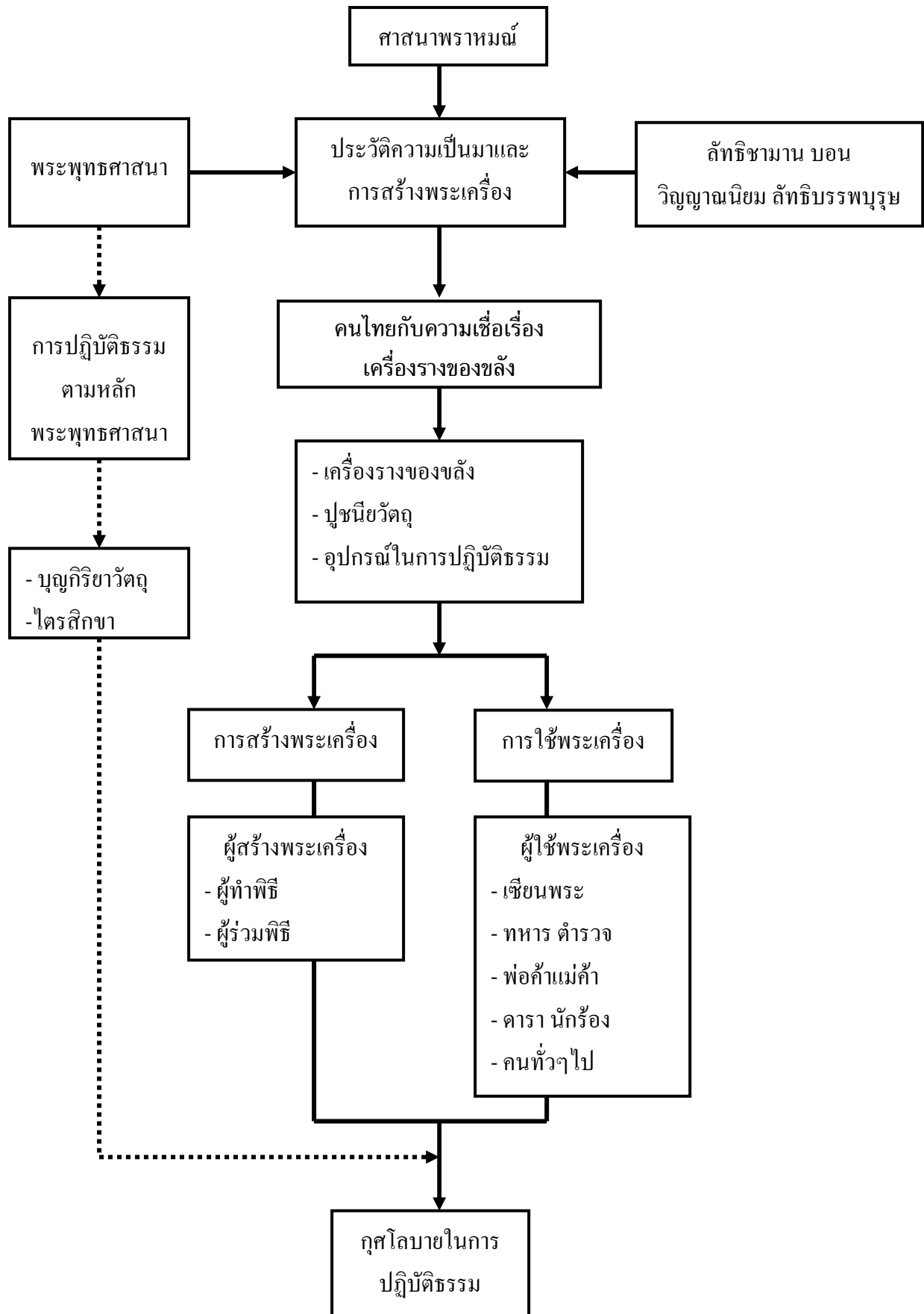
^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖.

๑.๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๖.๑. ได้ทราบถึงความเป็นมาและวิธีการสร้างพระเครื่อง
- ๑.๖.๒. ได้ทราบถึงบทบาทของพระเครื่องกับวิถีชีวิตของคนไทย
- ๑.๖.๓. ได้ทราบถึงแนวคิดเรื่องพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๑.๗. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยจะรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ในพิธีการสร้างพระเครื่องและการใช้พระเครื่อง รวมไปถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากตัวแทนข้อมูลในส่วนของผู้สร้างพระเครื่องและผู้ใช้พระเครื่อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาวิเคราะห์ถึงการสร้างและใช้พระเครื่องว่า เมื่อนำมาพิจารณาวิเคราะห์เทียบกับแนวทางในการปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว พระเครื่องมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ หรือเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย (Research Process) ไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิดเรื่องประวัติความเป็นมาและการสร้างพระเครื่อง

๑. ประเด็นที่ศึกษา - ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของการสร้างพระเครื่อง ว่ามีความเป็นมาอย่างไรเกิดขึ้นและได้รับอิทธิพลจากแนวคิดใดบ้าง อย่างไร เช่น ศาสนาพราหมณ์ ลัทธิบอน ลัทธิบรรพบุรุษ เป็นต้น รวมทั้งวิธีการในการสร้างพระเครื่องต่างๆว่ามีขั้นตอนและกระบวนการอย่างไรบ้าง เช่นการลบผง การลงอักขระ การปลุกเสก เป็นต้น
๒. วิธีการศึกษา - ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆเช่น เอกสารเกี่ยวกับบทคาถาและพิธีกรรมต่างๆในการสร้างพระเครื่องของ อาจารย์เทพ สาริกบุตร เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาสถานะและบทบาทของพระเครื่องกับวิถีชีวิตของคนไทย

๑. ประเด็นที่ศึกษา - ศึกษาถึงสถานะและบทบาทของพระเครื่องว่ามีอิทธิพลต่อความเชื่อในวิถีชีวิตของคนไทยอย่างไร เช่น พระเครื่องในฐานะที่เป็นเครื่องรางของขลัง พระเครื่องในฐานะที่เป็นปูชนียวัตถุ พระเครื่องในฐานะที่เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติธรรม เป็นต้น โดยจะศึกษาถึงสถานะและบทบาทของพระเครื่องที่มีต่อความเชื่อของทั้งผู้สร้างพระเครื่องและผู้ใช้พระเครื่อง
๒. วิธีการศึกษา - ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆเช่น บทความเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพระเครื่องในนิตยสารพระเครื่องต่างๆ เป็นต้น , สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างต่างๆเพื่อนำมาเป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งของความเห็นเกี่ยวกับสถานะและบทบาทของพระเครื่องที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในวิถีชีวิตของคนไทย โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้พระเครื่องได้แก่ กลุ่มเซียนพระเครื่องหรือเจ้าของศูนย์พระเครื่อง ๕ คน กลุ่มทหารตำรวจ ๕ คน กลุ่มดาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง ๕ คน กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ๕ คน และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สร้างพระเครื่องได้แก่ พระสงฆ์ที่เป็นเกจิอาจารย์ ๕ รูป , สังเกตการณ์ตัวอย่างพิธีการสร้างพระเครื่องจากวัดต่างๆ ๕ วัด

ขั้นตอนที่ ๓ ศึกษาแนวคิดเรื่องพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๑. ประเด็นที่ศึกษา - ศึกษาถึงพระเครื่องทั้งในส่วนของการสร้างและการใช้พระเครื่องว่าเมื่อนำมาพิจารณาวิเคราะห์เทียบกับแนวทางในการปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนาเช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หลักไตรสิกขา เป็นต้น แล้ว มีกระบวนการใดบ้างในการสร้างและการใช้พระเครื่อง ที่เป็นกุศโลบายที่สอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา และมีกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างไร

๒. วิธีการศึกษา – ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆเช่น พระไตรปิฎก ตำราวิธีการปลุกเสกสร้างพระเครื่องของคณาจารย์ต่างๆ เป็นต้น , สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของผู้สร้างพระเครื่อง ได้แก่ พระสงฆ์ที่เป็นพระเกจิอาจารย์ ๕ รูป ถึงกระบวนการในการสร้างพระเครื่อง และความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างและใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

ขั้นตอนที่ ๔ สรุปผลที่ได้จากการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ และประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ขั้นตอนนี้ จะนำข้อมูลที่ศึกษามาทั้งหมด มาอภิปราย สังเคราะห์ เพื่อสรุปออกมาตอบปัญหาในการวิจัยที่ตั้งไว้ และเสนอแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการตอบปัญหาชีวิตและสังคม รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการวิจัยต่อไป

๑.๘. ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ดังนี้

แนวคิดเรื่องพระเครื่องนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับพระเครื่องในประเทศไทยเท่านั้น โดยจะใช้การศึกษาวิจัยจากเอกสารเป็นหลักเช่น เอกสารเกี่ยวกับบทอาถรรพ์และพิธีกรรมในการสร้างพระเครื่องต่างๆ ของอาจารย์เทพ สาริกบุตร เป็นต้น และใช้การสังเกตการณ์ โดยการลงไปสังเกตการณ์และจดบันทึกรายละเอียดในพิธีการสร้างพระเครื่องตามวัดสำคัญต่างๆ ๕ วัด

อนึ่ง จะใช้การสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่เป็นพระเกจิอาจารย์ ๕ รูป เกี่ยวกับข้อมูลและวิธีในการสร้างพระเครื่องต่างๆ เพื่อเป็นตัวอย่างของข้อมูลในส่วนของผู้สร้างพระเครื่อง สัมภาษณ์เซียนพระเครื่องหรือเจ้าของศูนย์พระเครื่อง ๕ คน เกี่ยวกับข้อมูลในเรื่องของพระเครื่องต่างๆเช่น การเลือกสะสมพระเครื่อง การจำหน่ายพระเครื่องในเชิงพุทธพาณิชย์ เป็นต้น และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้พระเครื่องทุกๆ ไปเช่น กลุ่มทหารตำรวจ ๕ คน กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ๕ คน กลุ่มดาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง ๕ คน เป็นต้น เกี่ยวกับข้อมูลในเรื่องของพระเครื่องต่างๆเช่น แนวคิดความเชื่อในเรื่องพระเครื่อง วิธีการนำพระเครื่องไปใช้ จุดประสงค์ของการใช้พระเครื่อง เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างของข้อมูลในส่วนของผู้ใช้พระเครื่องตามรูปแบบของสาขาอาชีพต่างๆ

บทที่ ๒

ความเป็นมาและการสร้างพระเครื่อง

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของการสร้างพระเครื่อง

จากที่ได้กล่าวถึงความเป็นมาในการสร้างพระเครื่องไว้บ้างแล้วในบทนำ จะเห็นได้ว่าพระเครื่องนั้น เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมากในยุคหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงปรินิพพานไปแล้ว โดยในสมัยที่พระพุทธองค์ยังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่นั้น ยังไม่มีการสร้างสิ่งบูชาต่างๆอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนามากเท่าใดนัก จะมีที่กล่าวถึงสิ่งอันควรพบเห็นควรบูชาไว้บ้าง ก็ในตอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสกับพระอานนท์เมื่อครั้งที่ทรงใกล้จะปรินิพพานว่า ผู้ใดที่ได้บูชาสักการะสังเวชนียสถานทั้ง ๔ แล้ว ผู้นั้นเมื่อตายไปจะมีสุคติสวรรค์เป็นที่ไป โดยสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ได้แก่^๑

๑. สถานที่ประสูติ คือ ที่สวนลุมพินี เมืองกบิลพัสดุ์
๒. สถานที่ตรัสรู้ คือ ที่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ตำบลพุทธคยา
๓. สถานที่แสดงพระปฐมเทศนา คือ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสี
๔. สถานที่ปรินิพพาน คือ ที่สาละวันทยาน เมืองกุสินารา

นอกจากสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ซึ่งเป็นสถานที่อันควรเคารพบูชาแล้ว ในพระพุทธศาสนา ยังได้กล่าวถึงเจดีย์ ๔ ซึ่งเป็นสถานที่หรือสิ่งที่เคารพบูชาอันเนื่องด้วยพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนาไว้ด้วย ได้แก่^๒

๑. ธาตุเจดีย์ คือ เจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
๒. บริโภคเจดีย์ คือ เจดีย์หรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย อย่างแคบหมายถึง ต้นโพธิ์ อย่างกว้างหมายถึงสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ตลอดจนสิ่งทั้งปวงที่พระองค์เคยทรงบริโภค เช่น บาตร จีวร และบริวารอื่นๆ เป็นต้น

^๑ ทิ.ม. (ไทย) ๑๐ / ๑๓๑ / ๑๖๓.

^๒ พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๖.

๓. **ธรรมเจดีย์** คือ เจดีย์บรรจุพระธรรม เช่น บรรจุใบลานจารึกพุทธพจน์แสดงหลักปฏิจาสุมุปาบท เป็นต้น

๔. **อุทเทสิกเจดีย์** คือ เจดีย์ที่สร้างอุทิศพระพุทธรูป เช่น พระพุทธรูปต่างๆ เป็นต้น

โดยในสิ่งอันควรบูชาในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นสังฆะนิยสถาน ๔ หรือเจดีย์ ๔ นั้น สิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพระเครื่องมากที่สุด ก็คงจะเป็นพระพุทธรูป ซึ่งจัดอยู่ในอุทเทสิกเจดีย์ประเภทหนึ่งนั่นเอง

๒.๑.๑. การสร้างพระพุทธรูป

การสร้างพระพุทธรูปนั้น หากสืบค้นลงไปถึงประวัติความเป็นมาแล้วจะพบว่ามีตำนานพระแก่นจันทน์ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพระพุทธรูปว่ามีขึ้นเป็นครั้งแรกตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล นั่นคือเมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จไปโปรดพระพุทธรูปมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเวลาพรรษาหนึ่งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ได้ทรงเห็นพระพุทธองค์เป็นเวลานาน เกิดความระลึกถึง จึงรับสั่งให้นายช่างสร้างพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทน์แดง แล้วประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธองค์เคยประทับ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับมาจากดาวดึงส์แล้ว ก็ทรงบันดาลให้พระแก่นจันทน์นั้นเลื่อนหลีกไปจากพระอาสนะ แต่พระพุทธองค์ก็ตรัสสั่งให้รักษาพระแก่นจันทน์นั้นไว้ให้แก่สาธุชนรุ่นหลังเพื่อเป็นตัวอย่างของพระพุทธรูปเมื่อพระองค์ทรงดับขันธปรินิพพานไปแล้ว^๓

ตำนานพระแก่นจันทน์นี้ ดูจะค่อนข้างมีความขัดแย้งกับความเป็นจริงในประวัติศาสตร์อยู่ค่อนข้างมาก นั่นคือ หากเคยมีพระบรมพุทธานุญาตให้สร้างพระพุทธรูปมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชก็คงมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นเจดีย์วัดอยู่อย่างมากมายแน่นอน แต่ในความเป็นจริงนั้นปรากฏว่า ในบรรดาพุทธเจดีย์ที่พระเจ้าอโศกสร้างขึ้นนั้น ไม่มีพระพุทธรูปอยู่เลย แม้แต่อุทเทสิกเจดีย์ที่สร้างขึ้นเมื่อล่วงสมัยพระเจ้าอโศกมาแล้ว เช่น ลายจำหลักรูปภาพเรื่องพุทธประวัติซึ่งทำเป็นเครื่องประดับเจดีย์ต่างๆ ก็ล้วนทำแต่รูปผู้อื่น ไม่ปรากฏรูปของพระพุทธเจ้าเลย^๔ การสร้างรูปเคารพในสมัยพระเจ้าอโศกนั้น ยังมีเพียงการแกะสลักเป็นรูปสมมติขึ้นแทนรูปเคารพบุคคลเช่น รูปดอกบัว แทนสัญลักษณ์ของการประสูติ รูปม้าที่ไม่มีคนขี่และรอยพระพุทธบาท แทนสัญลักษณ์ของการเสด็จออกมหาภิเนษกรรม รูปพระแท่นรูปคันไพล์ แทนสัญลักษณ์ของการตรัสรู้ รูปกวางหมอบคู่หนึ่งหน้าธรรมจักร แทนสัญลักษณ์ของป่าอิสิปตนมฤคทายวันอันเป็นสถานที่แสดงพระปฐมเทศนา รูปพระสถูป แทนสัญลักษณ์ตอนปรินิพพาน เป็นต้น เท่านั้น เพราะในสมัยพระเจ้าอโศกนั้น ยังไม่มีพุทธศาสนิกชนใดกล้าสร้างรูปเคารพของพระพุทธเจ้า เนื่องจากเชื่อ

^๓ ส. พลายน้อย, **พระพุทธรูปสำคัญในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

^๔ สุจิตต์ วงษ์เทศ, **อภินิหาร หลั่งผลิตพระพุทธรูปองค์แรกของโลก**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๖.

กันว่าเป็นการดูหมิ่นไม่ให้ความเคารพ^๕ ดังนั้นการสร้างพระพุทธรูปซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลตามตำนานการสร้างพระแก่นจันทน์นั้น จึงไม่น่าจะเป็นความจริง แต่น่าจะเกิดขึ้นเมื่อสมัยที่ประเพณีการสร้างพระพุทธรูปได้แพร่หลายแล้วในราว พ.ศ. ๙๐๐ – ๙๐๐^๖

อย่างไรก็ตาม การสร้างพระพุทธรูปเริ่มมีขึ้นครั้งแรกอย่างแท้จริงนั้น ก็โดยฝีมือของพวกโยนก (ฝรั่งชาติกรีก) โดยเริ่มจากเมื่อครั้งที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชทรงกรีธาทัพแผ่ขยายอาณาเขตเข้ามาครอบครองบ้านเมืองจนถึงอินเดียเมื่อ พ.ศ. ๒๑๗ และเมื่อพระองค์ทรงสิ้นพระชนม์แล้วชาวโยนกจำนวนหนึ่งจึงได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานใน “คันธารราช” ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ในเขตครอบครองของประเทศบัคเตรีย ซึ่งมีแม่ทัพโยนกเป็นผู้ปกครอง แต่ต่อมาเจ้าบัคเตรียแพ้สงคราม จึงต้องตัดอาณาเขตส่วนคันธารราชนี้ให้แก่พระเจ้าจันทรคุปต์ ผู้เป็นต้นราชวงศ์โมริยะ และเป็นพระอัยกาของพระเจ้าอโศกมหาราช

ต่อมาเมื่อพระเจ้าอโศกทรงขึ้นครองราชย์ ได้ทรงอุปถัมภ์และเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทั่วทั้งอินเดีย จึงทรงให้ประดิษฐานพระพุทธรูปในคันธารราชด้วย ซึ่งชาวโยนกเดิมที่มีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่นั้น ได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนไม่น้อย แต่เมื่อพ้นสมัยราชวงศ์โมริยะ มาถึงราชวงศ์สูงคะนั้น ราชวงศ์สูงคะไม่สามารถแผ่อำนาจการปกครองไปถึงคันธารราชได้ พวกโยนกในประเทศบัคเตรียจึงได้แผ่ขยายอาณาเขตเข้ามาครอบครองคันธารราช และบ้านเมืองในกลุ่มน้ำสินธุเช่น เมืองตักศิลา เป็นต้น เข้าไว้เป็นเขตปกครองของตน โดยพระเจ้าแผ่นดินยังคงนับถือศาสนาเดิมของพวกโยนก^๗

จนถึงเมื่อประมาณ ๑๔ ปี ก่อนคริสตกาล (ประมาณพ.ศ. ๖๑๗) ในสมัยของพระเจ้ามีลิท (เมเนนเดอร์) กษัตริย์อินเดียเชื้อสายกรีกแห่งนครสาละ แคว้นคันธารราช ผู้มีความสนพระทัยในปรัชญาทางธรรมของทุกศาสนา ได้สนทนารวมกับพระนาคเสน ซึ่งปรากฏข้อบันทึกการสนทนาในครั้งนั้นอยู่ในคัมภีร์มิลินทปัญหา และเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากพระองค์เป็นกษัตริย์อินเดียเชื้อสายกรีกที่คุ้นเคยกับการบูชารูปเคารพของเทพเจ้ากรีกต่างๆ เช่น เทพจูปีเตอร์ เทพเฮอริส เทพพอลโล เป็นต้น มานานแล้ว พระองค์จึงรับสั่งให้สร้างพระพุทธรูปขึ้นมา โดยส่วนใหญ่จะแกะจากหินสีเทาอมเขียวที่เรียกกันว่า “Schest Stone” โดยยึดรูปแบบศิลปะกรีกแบบเฮเลนนิคเอาไว้ ซึ่งต่อมาเราเรียกศิลปกรรมกรีกผสมอินเดียนี้ว่า “ศิลปะแบบคันธารราช”^๘

^๕ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๔-๑๕.

^๖ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔.

^๗ สมพร ไชยภูมิธรรม , ปางพระพุทธรูป , (กรุงเทพมหานคร : ดัชนีธรรมสำนักพิมพ์ , ๒๕๓๗) , หน้า ๒๖ - ๒๗.

^๘ สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์ , วิเคราะห์ประวัติการนับถือพุทธและศิลปะพระพุทธรูปในเอเชีย , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , ๒๕๔๖) , หน้า ๒๑ - ๒๖.

โดยพระพุทธรูปแบบคันธารราฐนั้น จะมีลักษณะคล้ายเทพเจ้าอพอลโล (Apollo) ของกรีก มีลักษณะเป็นเด็กหนุ่มมีจมูกโค้งเป็นสันตรงออกมาจากหน้าผาก ริมฝีปากเป็นวงโค้งสวยงาม มีเพียงม่านนัยน์ตานัก ที่ปิดนัยน์ตาค่อนข้างแหลมอยู่ครึ่งหนึ่ง ตลอดจนใบหน้าที่ค่อนข้างหนาและใบหูยานอันเกิดจากน้ำหนักของตุ้มหูเท่านั้นที่แสดงให้เห็นว่าเป็นลักษณะของชาวตะวันออก^๕

อย่างไรก็ดี ชาวโยนกก็ไม่ได้คิดสร้างพระพุทธรูปด้วยรูปแบบตามแต่อำเภอใจของพวกเขาเท่านั้น แต่การสร้างพระพุทธรูปในครั้งแรกนั้น น่าจะเป็นด้วยพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ แล้วให้เหล่านักปราชญ์ราชบัณฑิตร่วมประชุมปรึกษากับเหล่านายช่างว่าควรจะสร้างขึ้นมาแบบใด โดยการทำพระพุทธรูปนั้น มีข้อบังคับสำคัญอยู่ ๒ ประการคือ

๑. พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นนั้น จะต้องคิดให้แปลกจากรูปภาพของคนอื่นๆ เพื่อให้รู้ได้ทันทีว่าเป็นรูปพระพุทธเจ้า

๒. พระพุทธรูปจะต้องให้มีลักษณะงดงาม เป็นที่ชอบใจของคนทั้งหลายที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ขณะที่คิดสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรกนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วหลายร้อยปี ไม่เคยมีผู้ใดเคยเห็นรูปพรรณสัณฐานของพระพุทธองค์ ช่างจึงต้องยึดพระพุทธรูปลักษณะจากคัมภีร์มหาปุริสลักษณะของพราหมณ์ รวมทั้งอาศัยความรู้ทางพุทธประวัติ เช่น พระองค์ทรงเป็นชาวมัชฌิมประเทศ ทรงเสด็จออกผนวช เป็นต้น และอาศัยแบบอย่างอันปรากฏในจาริตระเพณีของชาวมัชฌิมประเทศเช่น กิริยาการนั่งขัดสมาธิ การครองผ้ากาสาฬหพัศตร์เหมือนพระภิกษุ เป็นต้น เพื่อนำมารวบรวมสร้างเป็นพระพุทธรูปขึ้นมา โดยพระพุทธรูปที่ช่างชาวโยนกสร้างขึ้นนั้น จะมีการทำพระอุณาโลมไว้ที่ระหว่างพระขนง และทำให้พระเศียรพระพุทธรูปมีเกตุมาลาอย่างเอกาของกษัตริย์ เพียงแต่ไม่มีเครื่องอิสริยาภรณ์ ซึ่งการทำพระพุทธรูปให้ส่วนพระองค์ทรงครองผ้าอย่างสมณะ แต่ส่วนพระเศียรทำเหมือนพระเศียรของกษัตริย์เช่นนี้นั้น จึงทำให้พระพุทธรูปแตกต่างไปจากรูปเคารพอื่นๆ ซึ่งแม้ปะปนอยู่กับรูปของใคร ก็สามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นพระพุทธรูป^๖

ขณะที่เกิดศิลปะการสร้างพระพุทธรูปแบบคันธารราฐซึ่งเลียนแบบศิลปะกรีกขึ้นทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ทางเหนือของอินเดียก็มีสกุลช่างมูรธาเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน (พุทธศตวรรษที่ ๖ – ๘) โดยศิลปะแบบมูรธานั้น ถูกสร้างขึ้นตามคติความนึกคิดของอินเดีย โดยช่างอินเดียพื้นเมือง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะได้พิสูจน์พระพุทธรูปในสกุลช่างมูรธาแรกแล้วพบว่าไม่มี

^๕ ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล , ศิลปะอินเดีย , (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา , ๒๕๔๕) , หน้า ๖๕ - ๗๐.

^๖ สมพร ไชยภูมิธรรม , ปางพระพุทธรูป , หน้า ๒๗ - ๒๘.

อิทธิพลของคันธารราฐเลย^{๑๑} โดยพระพุทธรูปสมัยมยุรานั้น มีพระเศียรกลม พระพักตร์สดชื่นอมยิ้ม พระเกศาเรียบไม่มีเส้นแต่มีมวย พระเศ้าม้วนขมวดเป็นลายกันหอยอยู่ข้างบน มีอุณาโลมระหว่างพระขนง ครองจีวรห่มเฉียง เปิดพระอังสะขวา ผ้าจีวรบางกว่าศิลปะคันธารราฐและแนบสนิทกับพระองค์ มีริ้วบางๆขนานกันสลักรอยอยู่ ๒ ข้างเพื่อแสดงถึงวิธีครอง พระพุทธรูปมีทรวดทรงค่อนข้างหนัก แสดงปางอย่างง่ายๆคือ ยกพระหัตถ์ขวาขึ้นเสมอพระอังสาในท่าประทานอภัย พระหัตถ์ซ้ายก่าอยู่เหนือพระโสณี (ตะโพก)^{๑๒}

หลังจากศิลปะแบบคันธารราฐและมยุรากำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ไม่นานนัก ทางแถบตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ก็ได้เกิดสกุลช่างอมราวดีขึ้น (พุทธศตวรรษที่ ๗ – ๘) ซึ่งได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากทั้งคันธารราฐและมยุรา^{๑๓} โดยพระพุทธรูปแบบอมราวดีนั้น วงพระพักตร์ค่อนข้างยาว พระเกตุมาลาหรืออุษณิษะปรากฏอยู่อย่างชัดเจนบนพระเศียร และทั้งหมดก็มีขมวดพระเกศาเวียนขวาเป็นขมวดแบบเล็กๆคลุมอยู่ พระพุทธรูปครองจีวรหนากว่ามยุราและมักห่มเฉียง จีวรแบ่งเป็นริ้วเท่าๆกัน มีทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ริ้วเหล่านี้ตกลงมาจากพระอังสาซ้ายและม้วนย้อนขึ้นไปทางด้านขวา พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานอภัยโดยยกขึ้นเสมอพระอังสา และหันฝ่าพระหัตถ์ออกข้างนอก^{๑๔} นอกจากนี้พระพุทธรูปแบบนาคปรก ก็เกิดขึ้นครั้งแรกจากสกุลช่างอมราวดีนี้เอง^{๑๕}

ต่อมา ในช่วงปีพุทธศตวรรษที่ ๘ – ๑๑ ได้เริ่มปรากฏราชวงศ์คุปตะขึ้น ซึ่งศิลปะในสมัยคุปตะนี้ ถือได้ว่าเป็นศิลปะสมัยทอง (Classic) ของอินเดีย โดยมีสกุลช่างสำคัญ ๒ สกุลที่เมืองสารนาถและ มยุรา เชื่อกันว่าสกุลช่างที่มยุราเกิดขึ้นก่อนสกุลช่างที่สารนาถ โดยพระพุทธรูปสมัยคุปตะนั้น สืบต่อลงมาจากพระพุทธรูปสมัยคันธารราฐ จึงมักครองจีวรคลุมทั้งสองพระอังสา มีริ้วจีวรซ้อนกันอยู่เบื้องหน้าของพระองค์ แต่ก็มีลักษณะใหม่เข้ามาผสมด้วย พระพักตร์ที่สร้างขึ้นตามอุดมคติมีลักษณะเร้นลับและเคร่งขรึม ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ริ้วจีวรก็หายไป จีวรจะคลุมแนบกับพระองค์ ปล่อยให้เห็นทรวดทรงอันเปลือยเปล่า สูงส่ง อ่อนหวาน และสงบ^{๑๖}

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๖ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียแถบแคว้นเบงกอล ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ปาละ และเปลี่ยนมือไปอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์เสนะในเวลาต่อมานั้น ได้เกิดศิลปะแบบปาละ-เสนะขึ้น ซึ่งเป็นศิลปะที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ต่อศิลปะของประเทศต่างๆในแหลมอินโดจีนรวมทั้งประเทศไทย โดยศิลปะการสร้าง

^{๑๑} น. ณ ปากน้ำ, ศิลปะของพระพุทธรูป, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๖๑ - ๖๗.

^{๑๒} ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทราดิศ ดิศกุล, ศิลปะอินเดีย, หน้า ๘๕ - ๘๖.

^{๑๓} น. ณ ปากน้ำ, ศิลปะของพระพุทธรูป, หน้า ๖๘ - ๗๕.

^{๑๔} ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทราดิศ ดิศกุล, ศิลปะอินเดีย, หน้า ๘๕ - ๘๐.

^{๑๕} น. ณ ปากน้ำ, ศิลปะของพระพุทธรูป, หน้า ๗๕.

^{๑๖} ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทราดิศ ดิศกุล, ศิลปะอินเดีย, หน้า ๑๒๑ - ๑๔๗.

พระพุทธรูปสกุลนี้ได้พัฒนารูปแบบมาจากศิลปะแบบคุปตะ มีการแก้ไขเพิ่มเติมตกแต่งองค์ประติมากรรมให้เน้นความคมชัดทุกส่วนมากขึ้น รวมทั้งประดิษฐานองค์ประกอบส่วนฐานที่ใช้รองรับพระพุทธรูปโดยเฉพาะพระพุทธรูปแบบประทับนั่ง ให้มีความอลังการทั้งส่วนองค์ฐานและซุ้มเรือนแก้วด้านหลังศิลปะสกุลปาละ-เสนะนั้น ส่วนของวงพระพักตร์จะเลี่ยมยาวกว่าศิลปะแบบคุปตะที่ออกเป็นรูปไข่กลมมนกว่า ศิลปะปาละ-เสนะจะเดินเส้นเน้นส่วนต่างๆของใบหน้าให้ดูนูนและคมชัด โดยเฉพาะส่วนขอบพระขนงจะมีเปลือกพระเนตรหนา และแสดงอาการภาวนาโดยเห็นลูกนัยน์ตาอย่างชัดเจน พระนาสิกโค้งยาว พระโอษฐ์ดูคมชัดเป็นสองชั้น พระโอษฐ์ล่างจะดูใหญ่กว่าด้านบนมาก^{๑๙}

ส่วนในประเทศไทยนั้น แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะได้รับการเผยแผ่เข้ามาตั้งแต่ในสมัยที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระโสณะและพระอุตระมาเป็นพระสมณทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ (คือที่จังหวัดนครปฐม)^{๒๐} แต่กลับเพิ่งเริ่มมีพระพุทธรูปปรากฏขึ้นในประเทศไทยในสมัยทวารวดีช่วงพุทธศตวรรษที่ ๙ – ๑๑ โดยเป็นพระพุทธรูปเก่าแบบศิลปะอมราวดี คุปตะ และหลังคุปตะ ที่นำเข้ามาจากอินเดีย ดังปรากฏหลักฐานสำคัญเช่น พระพุทธรูปสำริดปางแสดงธรรมสมัยอมราวดี ที่อำเภอสุไหงโกทิง จังหวัดนราธิวาส พระพุทธรูปปางประทานพรสมัยคุปตะ ที่อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระพุทธรูปปางแสดงธรรมสมัยหลังคุปตะ ที่อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น^{๒๑} และยังพบภิกษุอุ้มบาตรสามองค์สร้างด้วยดินเผา ที่เขาพบพระ เมืองอู่ทอง ซึ่งเป็นศิลปะใกล้เคียงกับพระพุทธรูปในสมัยอมราวดีที่สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๙ - ๑๐ โดยเป็นงานที่สร้างขึ้นเองในท้องถิ่นเพื่อประดับศาสนสถาน ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนนี้ได้เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา มีการสร้างรูปเคารพเป็นของตัวเอง และรู้จักศาสนาสาสนแล้ว^{๒๒} ส่วนศิลปะการสร้างพระพุทธรูปแบบทวารวดีในประเทศไทยเองนั้น ก็ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะแบบคุปตะ แต่มีความแตกต่างกันออกไปคือ พระนั่งห้อยพระบาทที่มีดอกบัวรองรับนั้น ศิลปะของทวารวดีจะทำดอกบัวเป็นกลีบใหญ่ มีทั้งบัวคว่ำและบัวหงาย และประภาณทลเบื้องหลังของศิลปะคุปตะจะให้เป็นแผ่นกลม แต่ของทวารวดีจะให้เป็นเส้นโค้งรอบพระเศียรบรรจบกัน มียอดแหลมแบบเรือนแก้ว หรือพระรัศมี นอกจากนี้พระพักตร์ของทวารวดีจะทำเส้นพระขนงติดต่อกัน^{๒๓}

^{๑๙} สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์, วิเคราะห์ประวัติการนับถือพุทธและศิลปะพระพุทธรูปในเอเชีย, หน้า ๖๑.

^{๒๐} สิริวัฒน์ คำวันสา, อิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียในเอเชียอาคเนย์ (เน้นประเทศไทย), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๒), หน้า ๗๐ - ๗๑.

^{๒๑} ศักดิ์ชัย สายสิงห์, ศิลปะทวารวดี : วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕ - ๔๐.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

^{๒๓} น. ณ ปากน้ำ, ศิลปะของพระพุทธรูป, หน้า ๑๐๖ - ๑๑๒.

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ – ๑๔ เชื่อกันว่ามีอาณาจักรหนึ่งที่รุ่งเรืองอำนาจเกิดขึ้นบนเกาะสุมาตรา มีราชธานีตั้งอยู่ใกล้กับเมืองปาเล็มบังในปัจจุบัน อาณาจักรนี้บางครั้งก็ได้ครอบครองแหลมมลายูและดินแดนบางส่วนของทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งนักปราชญ์เรียกชื่ออาณาจักรนี้ว่า อาณาจักรศรีวิชัย ตามศิลาจารึกที่ขุดค้นพบ ศิลปะแบบศรีวิชัยนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียแบบคุปตะ หลังคุปตะ และปาละ-เสนะ นอกจากนี้โบราณวัตถุที่ค้นพบทางภาคใต้ของประเทศไทยยังมีความคล้ายคลึงกับของที่พบในเกาะชวาภาคกลางมาก จนยากจะแยกออกว่าทำในประเทศใด จนมีบางท่านเสนอว่า น่าจะเรียกศิลปะแบบศรีวิชัยทางภาคใต้ของประเทศไทยว่า แบบราชวงศ์ไศเลนทร์ทางภาคกลางของเกาะชวามากกว่า^{๒๒} โดยศิลปะศรีวิชัยจะเป็นแบบพระพุทธศาสนาพุทธมหายาน มีรูปของพระโพธิสัตว์ต่างๆมากพอกับพระพุทธรูป พระพุทธรูปในสมัยนี้จะมีลักษณะพระวรกายอวบอ้วนกว่าสมัยทวารวดี พระเกตุมาลาเป็นต่อมสั้นเหมือนสมัยทวารวดีแต่ขมวดพระเกตุละเอียดกว่าพระนลาฏเรียบ พระขนงโก่ง พระพักตร์แบนเหมือนสมัยทวารวดี แต่พระหนุไม่ป้านเหมือนสมัยทวารวดี พระโอษฐ์ไม่เบะ ชายสังฆาฏิมีทั้งแบบสั้นอยู่เหนือพระถันและยาวลงมาถึงพระนาภี^{๒๓}

จากนั้นในสมัยลพบุรี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ – ๑๘ ได้เกิดศิลปะแบบลพบุรีขึ้น ซึ่งเรียกตามการยึดถือเอาเมืองลพบุรีเป็นเมืองสำคัญในยุคนั้น โดยศิลปะลพบุรีนั้น เป็นศิลปะแบบพระพุทธศาสนาพุทธมหายาน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบนครวัด (พ.ศ. ๑๖๕๐ – ๑๗๑๕) และแบบบาฮาน (พ.ศ. ๑๗๒๐ – ๑๗๖๐) เสียเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะพระพุทธรูปสมัยลพบุรีนั้น ส่วนใหญ่ทำด้วยหินทราย มีพระพักตร์กว้าง พระโอษฐ์เบะ พระหนุป้าน พระยืนทำเป็นห่มคลุมทั้งสิ้น พระนั่งทำทั้งห่มคลุมและห่มครอง ชายสังฆาฏิยาวลงไปจนจดพระนาภี ขอบอันตราวด (สบง) ข้างบนเผยอเป็นเส้น โดยมากพระกรณยาวย้อยจนจดพระอังสา เส้นพระศกเป็นอย่างบัวหลังเบี่ยงก็มี อย่างเส้นผมคน และเป็นหนานขนุนก็มี ที่ทรงเครื่องมีฉลองศอก กำไรแขนและประคดเป็นลวดลายแบบขอม บัรรองฐานทำทั้งอย่างบัวหงายบัวคว่ำก็มี บัวหงายอย่างเดียวก็มี บัวคว่ำอย่างเดียวก็มี โดยบัวขอมจะเป็นชนิดบัวหลังเบี่ยงหรือปลายกลีบบัวขอมทั้งสิ้น^{๒๔}

ทางภาคเหนือ ก็ได้เกิดศิลปะแบบเชียงแสนหรือล้านนาขึ้น ซึ่งแยกออกได้เป็น ๒ รุ่นคือรุ่นแรก ในสมัยราชพุทธศตวรรษที่ ๑๖ เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปแบบปาละของอินเดีย พระรัศมีมีลักษณะเป็นรูปดอกบัวตูมหรือลูกแก้ว ขมวดพระเศวตใหญ่ พระพักตร์กลม อมยิ้ม พระหนุ (คาง) เป็นปม พระองค์อวบอ้วน พระอุระนูน ชายจีวรเหนือพระอังสาซ้ายสั้น ปลายเป็น

^{๒๒} ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทดิศ ดิศกุล , ศิลปะในประเทศไทย , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร , ๒๕๕๐) , หน้า ๘๒.

^{๒๓} พระมหาอุดม ปญญาโก , “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓) , หน้า ๑๔๕ - ๑๔๖.

^{๒๔} น. ณ ปากน้ำ , ศิลปะของพระพุทธรูป , หน้า ๑๕๐ - ๑๖๗.

ลายตะขาบ ชอบทำมารวิชัย จัดสมาธิเพชร แลเห็นฝ่าพระบาททั้งสองข้าง ฐานมิกลับบัวคว่ำบัวหงาย และเกสรบัวประกอบ ส่วนพระพุทธรูปเชียงแสนรุ่นที่ ๒ นั้น เป็นแบบที่มีอิทธิพลสุโขทัยเข้ามาปนแล้ว มีอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ หรือ ๒๑ ลงมา พระรัศมีเป็นดอกบัวตูมที่สูงขึ้น หรือส่วนใหญ่เป็นรูปเปลวไฟ ขมวดพระเกศาเล็ก พระพักตร์มักเป็นรูปไข่ แต่บางครั้งก็ยังคงกลมอยู่ แม้พระองค์บางครั้งจะอวบน้ำและพระอุระนูนตามแบบเดิม แต่ชายจีวรจะยาวลงมาถึงพระนาภี ชอบทำประทับนั่งขัดสมาธิราบ แลเห็นฝ่าพระบาทแต่เพียงข้างเดียว ฐานบางครั้งก็เรียบไม่มีลวดลายประกอบ^{๒๕}

ส่วนศิลปะแบบสุโขทัยนั้น เริ่มต้นตั้งแต่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศตั้งกรุงสุโขทัยเป็นอิสระไม่ขึ้นกับขอมเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ และศิลปะแบบสุโขทัยนั้นจัดได้ว่าเป็นศิลปะไทยที่งดงามที่สุด และมีลักษณะเป็นของตัวเองมากที่สุด โดยพระพุทธรูปของสุโขทัยอาจแบ่งออกได้เป็น ๔ หมวด ได้แก่^{๒๖}

๑. หมวดใหญ่ – เป็นลักษณะของศิลปะสุโขทัยโดยเฉพาะ พระรัศมีเป็นเปลว ขมวดพระเกศาเล็ก พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่ง พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์อมยิ้มเล็กน้อย พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก ครองจีวรห่มเฉียง ชายจีวรยาวลงมาถึงพระนาภี ปลายเป็นลายเขี้ยวตะขาบ ชอบทำปางมารวิชัย ประทับขัดสมาธิราบ ฐานเป็นหน้ากระดานเกลี้ยง

๒. หมวดกำแพงเพชร – มีลักษณะดวงพระพักตร์ค่อนข้างกว้าง พระหูเลี่ยม คันพบได้น้อย

๓. หมวดพระพุทธรชินราช – พระพักตร์ค่อนข้างกลม พระองค์ค่อนข้างอวบน้ำ นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่มีปลายเสมอกัน หมวดนี้เชื่อกันว่าสร้างครั้งแผ่นดินพระเจ้าลิไทย ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ หรือหลังกว่านั้น

๔. หมวดเบ็ดเตล็ด – หรือหมวดตะกวน หมวดนี้เป็นหมวดพระพุทธรูปแบบสุโขทัยที่มีศิลปะแบบเชียงแสนและลังกาเข้ามาปนอยู่มาก บางองค์มีชายสังฆาฏิหรือจีวรสั้น พระนลาฏแคบ แต่พระองค์และฐานมักเป็นแบบสุโขทัย ที่เรียกว่าแบบตะกวนเพราะได้พบพระพุทธรูปแปลกๆเหล่านี้ที่วัดตะกวนในเมืองสุโขทัยเก่าเป็นครั้งแรก

ในขณะที่เกิดศิลปะเชียงแสนขึ้นทางภาคเหนือสุดของประเทศ และศิลปะแบบสุโขทัยทางภาคเหนือ ทางภาคกลางของประเทศไทยก็เกิดมีศิลปะแบบหนึ่งขึ้นคือศิลปะอู่ทอง ซึ่งดินแดนภาคกลางนี้เคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรทวารวดี และต่อมาก็ถูกชาวขอมเข้าครอบครอง ศิลปะแบบอู่ทองจึงได้รับอิทธิพลจากที่ต่างๆผสมกัน โดยพระพุทธรูปแบบอู่ทองอาจแบ่งได้เป็น ๓ แบบคือ^{๒๗}

^{๒๕} ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทดิศ ดิศกุล , ศิลปะในประเทศไทย , หน้า ๑๒๔.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๔๒ - ๑๔๓.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๖๘ - ๑๖๙.

แบบที่ ๑ – มีอิทธิพลของศิลปะทวาราวดีและขอมผสมกัน อาจเกิดขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๗ – ๑๘ พระรัศมีมักเป็นรูปดอกบัวตูม เครื่องแต่งพระพักตร์และจีวรยังคงคล้ายแบบทวาราวดี แต่พระพักตร์เป็นสี่เหลี่ยมตามแบบขอม และมีไรพระศกแล้ว

แบบที่ ๒ – มีอิทธิพลของศิลปะขอมหรือลพบุรีมากยิ่งขึ้น พระรัศมีบนพระเกตุมาลาหรือเมาลีเป็นเปลว แบบนี้คงเกิดขึ้นหลังแบบแรก มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๘ – ๑๙

แบบที่ ๓ – มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยเข้ามาปะปนอยู่มาก แต่ลักษณะของเบ้าอุ้งท้องคือมีไรพระศก และฐานเป็นหน้ากระดานแอ่นเป็นร่องเข้าข้างในยังคงอยู่ แบบนี้คงจะเกิดขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๙ – ๒๐ โดยค้นพบเป็นจำนวนมากในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ต่อมาจึงได้เกิดศิลปะอยุธยาขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๕๓ ลงมาถึงเสียกรุงครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ โดยพระพุทธรูปสมัยอยุธยานี้อาจแบ่งออกได้หลายสมัยคือ^{๒๘}

ในยุคแรก จะทำตามอย่างฝีมือช่างอุ้งท้องแบบที่ ๒ – ๓ โดยศิลปะอุ้งท้องแบบที่ ๒ นั้นแพร่หลายอยู่ในแถบกรุงศรีอยุธยาก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะทรงตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว

ในยุคที่ ๒ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้เสด็จขึ้นไปเสวยสมบัติที่เมืองพิษณุโลกเมื่อ พ.ศ. ๒๐๐๖ ศิลปะแบบสุโขทัยจึงได้ลงมาแพร่หลายในกรุงศรีอยุธยามากกว่าแต่ก่อน แต่รุ่นแรกก็ยังคงมีลักษณะของอุ้งท้องปะปนอยู่บ้างเช่น มีไรพระศก ชายจีวรปลายตัดเป็นเส้นตรง เป็นต้น ส่วนมากไม่งามเท่าแบบสุโขทัย

ในยุครัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททองและสมเด็จพระนารายณ์ พ.ศ. ๒๑๗๒ -๒๒๓๑ นั้น นิยมสักพระพุทธรูปด้วยศิลา เชื่อกันว่าในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ไทยปราบกัมพูชาได้ จึงได้รับอิทธิพลการใช้ศิลาสลักพระพุทธรูปอย่างในประเทศนั้นมาด้วยอยู่พักหนึ่ง โดยพระพุทธรูปศิลาทรายในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองและสมเด็จพระนารายณ์นี้ มักมีพระเนตรและพระโอษฐ์เป็นขอบ ๒ ชั้น หรือมีฉนวนก็มีพระมัสสุบางๆ อยู่เหนือพระโอษฐ์

ส่วนพระพุทธรูปทรงเครื่องนั้น เป็นที่นิยมกันมากในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา แบ่งออกได้เป็น ๒ แบบคือ แบบทรงเครื่องใหญ่ และแบบทรงเครื่องน้อย ซึ่งแบบทรงเครื่องน้อยนั้น มักมีการเจียกขึ้นเป็นครีบอกมาเหนือใบพระกรรณด้วย โดยลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะแบบอยุธยาอย่างแท้จริง และมีปรากฏมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๑

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๗๘ – ๑๘๐.

นอกจากพระพุทธรูปแบบต่างๆแล้ว ยังมีพระพุทธรูปในศิลปะอยุธยาอีกแบบหนึ่งคือ แบบนครศรีธรรมราช ซึ่งหล่อตามรูปพระพุทธรูปสิงห์เมื่อนครศรีธรรมราช โดยพระพุทธรูปแบบ นครศรีธรรมราชจะคล้ายกับพระพุทธรูปแบบเชียงแสน แต่พระพักตร์แป้นกว่า ชอบเล่นชายจีวร และ พระองค์อ้วนเตี้ยกว่า อาจจะได้แบบอย่างมาจากศิลปะแบบปาละของอินเดีย

เมื่อสิ้นกรุงศรีอยุธยา และผ่านสมัยกรุงธนบุรีที่มีระยะเวลาเพียง ๑๕ ปีไป ก็ถึงสมัย รัตนโกสินทร์ ซึ่งเริ่มนับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนา กรุงเทพมหานครขึ้นเป็นราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน โดยพระพุทธรูปที่สร้าง สมัยรัชกาลที่ ๑ มีน้อย เป็นพระปูนปั้นลักษณะคล้ายพระพุทธรูปสมัยอยุธยาปนอุททอง ในสมัยรัชกาล ที่ ๒ และ ๓ ก็เป็นเช่นเดียวกัน โดยมุ่งเน้นเอาความสวยงามทางลวดลายเครื่องประดับยิ่งกว่าสีพระ พักตร์ของพุทธรูป ในรัชกาลที่ ๔ ทรงคิดแบบอย่างพระพุทธรูปขึ้นใหม่ แกะไขพุทธรูปลักษณะให้คล้าย มนุษย์สามัญยิ่งขึ้นคือ ไม่มีพระเกศมาลา หรือเมาลี และให้มีจีวรเป็นริ้ว ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร แต่ พระพุทธรูปแบบนี้ก็ไม่เป็นที่นิยมนัก พอถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ พระพุทธรูปก็กลับมีพระเกศมาลาใหม่ แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ - ๖ นั้นมีการติดต่อกับต่างประเทศกว้างขวาง จึงมีการสร้างพระพุทธรูปให้ เหมือนมนุษย์ยิ่งขึ้นคือพยายามเลียนแบบพระพุทธรูปคันธารราชของอินเดีย โดยนับแต่สมัยนี้เป็นต้น มา ก็มีการแกะไขลักษณะของพระพุทธรูปให้เหมือนสามัญชนยิ่งขึ้น แต่ก็ยังรักษาพระพุทธรูปลักษณะที่ สำคัญบางประการไว้เช่น พระรัศมีเป็นเปลว พระเกศมาลา พระเศวตที่ขมวดเป็นปม ใบพระกรรณยาว เป็นต้น^{๒๕}

๒.๑.๒. การสร้างพระเครื่อง

เมื่อเริ่มมีการคิดสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาแล้ว การสร้างพระเครื่องต่างๆก็เริ่มมีการถูก สร้างตามมา โดยคำว่า “พระเครื่อง” นั้น ย่อมาจากคำว่า “พระเครื่องราง”^{๒๖} โดย “เครื่องราง” หมายถึง ของที่นับถือว่าป้องกันอันตราย ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ เหล็กไหล^{๒๗} ดังนั้นพระ เครื่องจึงหมายถึงพระพุทธรูปขนาดเล็กที่สามารถพกพาติดตัวได้ ที่นับถือเป็นเหมือนเครื่องรางที่ สามารถคุ้มครองป้องกันอันตรายได้ โดยการผ่านการทำพิธีปลุกเสก ลงอักขระเลขยันต์คาถาต่างๆ นั้นเอง

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๑๔ - ๒๑๕.

^{๒๖} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด) จำกัด , (๒๕๔๖) , หน้า ๗๖๒ - ๗๖๓.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๖๑.

แต่ในระยะแรกนั้น การสร้างพระเครื่องยังคงเป็นการสร้างในลักษณะเป็นพระพิมพ์เท่านั้น นั่นคือเป็นพระที่สร้างขึ้นตามแบบแม่พิมพ์^{๓๒} โดยยังไม่ได้มีการทำพิธีปลุกเสกเลขยันต์คาถาให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆดังเช่นการสร้างพระเครื่อง ซึ่งพระพิมพ์ต่างๆนั้น ถูกสร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์หลายๆประการเช่น^{๓๓}

๑. สร้างขึ้นเป็นที่ระลึกในการสักการะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น เมื่อเหล่าพุทธศาสนิกชนได้เดินทางไปสักการะสังเวชนียสถานทั้ง ๔ คือสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และ ปรีติพพาน แล้ว ก็อาจจะนำเอาพระพิมพ์ที่สร้างขึ้นตามศาสนสถานต่างๆเหล่านั้นติดตัวกลับไปเป็นที่ระลึกว่าได้เคยไปสักการะในสถานที่เหล่านั้นมาแล้ว และยังสามารถนำพระพิมพ์เหล่านั้นมาบูชาได้ด้วยเช่น พระพิมพ์ที่พบที่ตำบลพงตึก อำเภอกาญจนบุรี ที่มีรูปพระพุทธเจ้าประทับนั่งแสดงธรรมเทศนาอยู่ได้ยอดปราสาท ซึ่งเป็นยอดปราสาทแบบเดียวกับที่เมืองพุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นต้น^{๓๔}

๒. สร้างขึ้นเพื่อสืบอายุพระศาสนา ตามคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่ว่า เมื่อนับจากพุทธกาลล่วงเลยไป ๕,๐๐๐ ปีแล้ว ศาสนาพุทธจะเสื่อมลงและสูญหายไปจากโลก จึงทำให้มีการสร้างพระพิมพ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยในยุคแรกมักมีการจารึกคาถาซึ่งเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา คือ “เอ ชมมา เหตุปภวา...” โดยจารึกไว้ที่ด้านบน หรือด้านข้าง หรือด้านล่างของพระพิมพ์ แล้วนำไปบรรจุไว้ในเจดีย์ต่างๆ เพื่อเมื่อเวลาใดที่พระพุทธศาสนาเสื่อมลงไปไม่มีผู้ใดรู้จัก หากคนรุ่นหลังมาพบพระพิมพ์เหล่านี้ จะได้มีการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นใหม่ได้อีกครั้ง

๓. สร้างขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ในคติทางพระพุทธศาสนา มหายานส่วนใหญ่ นั้น มีการสร้างพระพิมพ์ดินดิบเป็นรูปพระโพธิสัตว์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย โดยจะนำเอาถ้ำและอัฐิของผู้ตายที่เผาแล้วมาผสมกับดินทำเป็นพระพิมพ์ขึ้น โดยเชื่อว่าพระโพธิสัตว์จะได้พาวิญญาณของผู้ตายให้พ้นทุกข์ขึ้นสู่สวรรค์ได้เช่น พระพิมพ์ในสมัยศรีวิชัย^{๓๕} เป็นต้น

๔. สร้างขึ้นในฐานะรูปเคารพบูชาหรือเป็นภาพเล่าเรื่อง ตามคติของเถรวาทในสมัยทวารวดีแล้ว มักสร้างพระพิมพ์ต่างๆขึ้นเพื่อนำไว้เคารพบูชาเช่นเดียวกับการสร้างพระพุทธรูป รวมทั้งในพระพิมพ์เป็นภาพเล่าเรื่อง เช่นพุทธประวัติต่างๆ เพราะการสร้างพระพิมพ์สามารถสร้างได้ที่ละมากๆ ไม่เหมือนกับการสร้างประติมากรรมอื่นๆที่ทำได้ทีละชิ้น

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๖๑.

^{๓๓} ศักดิ์ชัย สายสิงห์ , ศิลปะทวารวดี : วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย , หน้า ๑๓๑ - ๑๓๔.

^{๓๔} ยอร์ช เซเดส์ , ถิ่นานพระพิมพ์ , หน้า ๓๑ - ๓๘.

^{๓๕} ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทดิศ ดิศกุล , ศิลปะในประเทศไทย , หน้า ๘๔.

พระพิมพ์ที่พบในสุวรรณภูมิ นั้น มีหลายยุคหลายสมัยด้วยกัน ซึ่งหากสืบสวนตามพระราชพงศาวดารสยามแล้วจะแบ่งได้เป็น ๖ หมวด ดังต่อไปนี้^{๓๖}

๑. **แบบพระปฐม** พระพิมพ์ประเภทนี้พบมากบริเวณพระปฐมเจดีย์ และมีลักษณะเหมือนกับรูปสลักที่ค้นพบที่พระปฐมเจดีย์ โดยพระพิมพ์พระปฐมนี้ มักเป็นปางยมกปาฏิหาริย์ที่เมืองสาวัตถี โดยพระพิมพ์พระปฐมยุคเก่าที่สุดนั้น ถูกสร้างขึ้นราว พ.ศ. ๙๕๐ – ๑๒๕๐ โดยมีจารึกคาถา เขมมา เป็นภาษาบาลีเขียนด้วยอักษรคฤณณ์ หรืออักษรขอมโบราณ

๒. **แบบถ้ำแหลมมลายู** พระพิมพ์ประเภทนี้เกือบทั้งหมดถูกสร้างขึ้นด้วยดินดิบในช่วงราว พ.ศ. ๑๔๕๐ - ๑๕๕๐ โดยสร้างเป็นรูปพระโพธิสัตว์ฝ่ายมหายาน มีจารึกคาถา เขมมา เป็นภาษาสันสกฤต เขียนด้วยอักษรเทวนาครีที่ใช้อยู่ในอินเดียฝ่ายเหนือ

๓. **แบบขอม** พระพิมพ์ประเภทนี้อยู่ในยุคสมัยเดียวกับพระพิมพ์แบบถ้ำแหลมมลายู หรืออาจเป็นยุคหลังกว่าเล็กน้อย ซึ่งแยกได้โดยดูจากลักษณะ รูปพรรณ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ที่มีลักษณะคล้ายรูปสลักของขอมโบราณ

๔. **แบบสุโขทัย** พระพิมพ์ประเภทนี้ ถูกสร้างขึ้นราว พ.ศ. ๑๗๕๐ - ๑๙๕๐ โดยมากเป็นพระพุทธรูปปางลีลา

๕. **แบบอยุธยา** พระพิมพ์ประเภทนี้ สร้างขึ้นราวหลัง พ.ศ. ๑๙๕๐ มักสร้างเป็นพระพุทธรูปปางต่างๆ ประทับอยู่ภายใต้ร่มเรือนแก้ว

๖. **พระเครื่องต่างๆ** พระพิมพ์ประเภทนี้ ไม่สามารถกำหนดสมัยให้แน่นอนลงไปได้ เพราะมีการสร้างมาตั้งแต่ในสมัยโบราณเช่น พระกง ที่จังหวัดลำพูน และมีการสร้างกันเรื่อยมาจนถึงในยุคปัจจุบัน

จะพบว่า เจตนาในการสร้างพระพิมพ์ขึ้นมาในยุคแรกนั้น เป็นการสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่ระลึก เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนา เพื่ออุทิศส่วนกุศล หรือเพื่อไว้เคารพบูชา เสียเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่มีเจตนาในการสร้างพระพิมพ์ แล้วนำมาปลุกเสกเลขยันต์คาถาต่างๆ จนกลายมาเป็นพระเครื่อง ที่เรานับถือในความศักดิ์สิทธิ์กันว่า หากพกติดตัวแล้วจะเป็นคงกระพันชาตรี เป็นเมตตามหานิยม ดังที่เราเห็นมีการจัดพิธีการสร้างกันอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน

การจะสืบค้นลงไปว่า การสร้างพระเครื่องที่มีการทำพิธีปลุกเสกเลขยันต์คาถาลงไปในพระพิมพ์ต่างๆด้วย เริ่มมีครั้งแรกในสมัยใดนั้น เป็นเรื่องที่ทำได้ยากมาก เพราะไม่มีการค้นพบบันทึกหรือหลักฐานใดๆที่สามารถบ่งชี้ลงไปถึงกำเนิดที่มาของการสร้างพระเครื่องที่มีการทำพิธีปลุกเสกเลขยันต์คาถาได้อย่างชัดเจนเลย แต่หากจะให้เราหาหลักฐานคร่าวๆของการสร้างพระเครื่องในประเทศไทยนั้น ก็อาจจะพบได้ตามตำนานหรือเรื่องเล่าต่างๆ ซึ่งจะพบได้ว่ามีการคิดสร้างพระเครื่องเกิดขึ้นในประเทศไทยกันมานับพันปีแล้ว ดังเช่นตำนานในการสร้างพระรอดลำพูน ซึ่งกล่าวว่า เมื่อครั้งที่

^{๓๖} ยอร์ช เซเดส์ , ตำนานพระพิมพ์ , หน้า ๔๒ – ๕๘.

พระนางจามเทวีเสด็จขึ้นมาจากกรุงละโว้เพื่อมาครองเมืองหริภุญชัยนั้น สุกกทันต์ฤาษี และวาสุเทพฤาษี ผู้เป็นผู้ดำริคิดสร้างเมืองหริภุญชัย ร่วมกับเหล่าปราชญ์ต่างๆในสมัยนั้น ได้จัดพิธีสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาขนาดเล็กขึ้น โดยปลุกเสกด้วยมหาพุทธมนต์ พร้อมด้วยกำลังของสมาบัติ ๘ ที่ตนได้บำเพ็ญสำเร็จมา เพื่อประกาศพระพุทธรูปศาสนาให้กว้างไกลต่อไปในภายภาคหน้า และเพื่อสร้างเสริมอานุภาพให้แก่พระนางจามเทวี และเหล่าชนชาวหริภุญชัยในยุคหลังต่อไปโดยพระนางจามเทวีเป็นองค์ประธานจัดสร้างเมื่อครั้งเสด็จมาครองเมืองลำพูนในราว พ.ศ. ๑๒๐๕ โดยพระรอดนั้น เป็นพระที่มีศิลปะอยู่ในสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๑ – ๑๖) ^{๓๖}

จะเห็นได้ว่า แม้การสร้างพระเครื่องจะไม่ได้มีการคิดสร้างกันมาแต่ในสมัยเริ่มแรกที่มีการสร้างพระพิมพ์ขึ้น และไม่สามารถระบุลงไปชัดเจนได้ว่ามีการเริ่มคิดสร้างขึ้นในสมัยใด แต่ในประเทศไทยเองนั้น กลับมีแนวคิดความเชื่อในการทำพิธีปลุกเสกเลขยันต์สร้างพระเครื่องที่เชื่อกันว่ามีพุทธคุณอยู่คงกระพัน แคล้วคลาด เมตตามหานิยม กันมาเป็นเวลานานนับพันปีแล้ว ดังเช่นตำนานการสร้างพระรอดลำพูน ซึ่งหากนับอายุในการสร้างจนถึงปัจจุบันก็ประมาณ ๑,๓๐๐ กว่าปีมาแล้ว โดยแนวคิดการสร้างพระเครื่องในประเทศไทยเองนั้น ก็ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดมาจากหลายแนวทางมาก ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเอง หรือ แนวคิดเกี่ยวกับวิญญูณนิยม ลัทธิบรรพบุรุษ ไสยศาสตร์ของพราหมณ์ เป็นต้น

๒.๑.๒.๑ ลัทธิวิญญูณนิยม ลัทธิบรรพบุรุษ ชามาน บอน

ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยนั้น ชาวไทยโดยดั้งเดิมล้วนยังมีความเชื่อในแบบวิญญูณนิยม (Animism) คือ การเชื่อว่ามีวิญญูณศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ เช่นธรรมชาติต่างๆ ต้นไม้ ภูเขา จอมปลวก เป็นต้น โดยวิญญูณเหล่านี้สามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงต้องมีการเซ่นสังเวยบวงสรวงเพื่อเอาอกเอาใจไม่ให้วิญญูณเหล่านั้นบันดาลภัยพิบัติแก่มนุษย์ และให้ช่วยประทานความสุขสมหวังให้แก่เรา โดยเหตุที่เชื่อกันเช่นนี้นั้นเป็นเพราะในสมัยโบราณนั้น มนุษย์ยังไม่มีความรู้ถึงเหตุที่มาของเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ ดังนั้นเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆขึ้น ก็นึกเอาเองว่าเป็นเพราะ ผี หรือ เทวดา ซึ่งมีอำนาจอยู่เหนือตนเป็นผู้บันดาล จึงเป็นธรรมดาที่มนุษย์จะต้องพยายามหาทางป้องกันภัยเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้นกับตน โดยการสวด อ้อนวอนต่อเจ้าป่าเจ้าเขา ผีสาวเทวดาที่ตนเชื่ออยู่นั้น ^{๓๗} ดังปรากฏหลักฐานความเชื่อเช่นนี้ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่ว่า “มีพระชะพุงผี เทพดาในเขานั้นเป็นใหญ่กว่าทุกผี ในเมืองนี้ดี ขุนผู้ใดถือเมือง

^{๓๖} พินัย ศักดิ์เสนีย์, นามานุกรมพระเครื่อง, (กรุงเทพมหานคร : ผดุงศึกษา, ๒๕๑๑), หน้า ๔๓๕ – ๔๔๑.

^{๓๗} อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๗.

สุโขทัยนี้แล ไหว้ศิวลึงก์ เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดี ผีไหว้ศิวลึงก์ ผีในเขอัน บ่คุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย”^{๓๕}

จะเห็นได้ว่า ลัทธิความเชื่อในเรื่องผีสาংเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขาเหล่านี้ มีมานานมากแล้วในประเทศไทย โดยพระยาอนุมานราชธนได้แบ่งความเชื่อเรื่อง “ผี” ไว้ว่าผีมี ๒ ประเภท คือ “ผีดี” และ “ผีร้าย” โดยผีดีและผีร้ายนั้น ยังแบ่งแยกย่อยออกเป็นประเภทต่างๆ ได้อีกคือ^{๓๖}

๑. ผีฟ้าเทพารักษ์ คือผีที่อยู่บนฟ้า เช่น ผีแถน ผีแนน ผีกำเนิด ซึ่งหมายถึงผีที่ทำให้กำเนิดโลกตามตำนานภาคอีสาน ในประเพณีขอฝนจะมีการบนบานแถนให้ฝนตกและข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ นอกจากนั้นยังมีผีนดิน น้ำ ป่าเขา ถ้ำ ต้นไม้ ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นเจ้า เช่น เจ้าป่า เจ้าทุ่ง เจ้าเขา หรืออีกนัยหนึ่งถือเป็นเทพอารักษ์ จัดเป็นผีธรรมชาติประเภทหนึ่ง

๒. ผีบรรพบุรุษและผีวีรบุรุษ ผีเหล่านี้เดิมเป็นคน เมื่อตายไปแล้วคนก็ยังเคารพนับถือ เพราะเป็นบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย หรือเป็นคนดีมีความเก่งกล้า มีความความสามารถพิเศษ เป็นนักรบ เจ้าเมือง ผู้ก่อตั้งบ้านเมือง ซึ่งทางภาคอีสานจะเรียกว่าผีมหะศักดิ์ โดยผีวีรบุรุษเหล่านี้มักจะเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ของคนทรงเจ้าทั้งหลาย และเมื่อเข้าทรงแล้ว มักมีความสามารถพิเศษ แสดงอิทธิฤทธิ์ได้ เช่น ไต่บันไดดาบ ลุยไฟ มีดาบทิพย์ ทายของหาย ดูดวงทำนายเคราะห์ต่างๆ เป็นต้น

๓. ผีร้าย มักเป็นผีไพร่ หรือ ผีชั้นเลว มีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติร่วมกับผีดีอื่นๆ เช่น ผีชะมบ ผีคะ ผีโพรง ผีกระหัง ผีโหมด ผีกองกอย หรือที่รู้จักกันดีในภาคอีสานคือ ผีปอบ เป็นต้น

โดยผีดีและผีร้ายนั้น ก็มีความสัมพันธ์กับคนในลักษณะที่แตกต่างกันไป หากเป็นผีร้ายก็จะหาทางกำจัดขับไล่ให้พ้นไปและป้องกันไม่ให้มาทำอันตรายอีก เช่นการลงเลขยันต์ คาถาอาคมต่างๆ การรดน้ำมนต์ การวางด้ายสายสิญจน์ การปักเกลือไว้ตามไร่นา การปิดเลขยันต์ไว้ที่ประตูบ้าน เป็นต้น แต่ถ้าเป็นผีดี ก็จะมีการเช่นสังเวยเพื่อต้องการอะไรบางอย่างเช่น ขอให้ทำมาค้าขึ้น ถูกหวยรวยโชค อยู่เย็นเป็นสุข โดยการเช่นสรวงสังเวยนั้น ก็จะมีการจัดเอาของที่ผีเหล่านั้นชอบมาสังเวยเช่น เป็ด ไก่ หัวหมู สุราปลาปิ้ง ข้าวต้มขนมหวาน ผักผลไม้ เป็นต้น และจะมีการจัดเครื่องสังเวยเป็นพิเศษหากมีการบนบานเอาไว้แล้วได้ผลสมดังปรารถนา^{๓๗}

จากความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในธรรมชาติ รวมทั้งผีสาংเทวดา และเหล่าบรรพบุรุษทั้งหลายนี้เอง ได้กลายเป็นอิทธิพลสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดแนวความคิดความเชื่อในการสร้างพระเครื่องขึ้นมาในประเทศไทย โดยหลังจากพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่

^{๓๕} ชัย เรื่องศิลป์ , ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษ ๒๕ , (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ) , หน้า ๕๗.

^{๓๖} ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช , ๒๕๓๓) , หน้า ๒๘๕ – ๒๘๖.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๘๒ -๒๘๓.

และได้รับความนับถือในประเทศไทยแล้ว แต่คนไทยก็ยังมีความเชื่อในเรื่องการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์แบบดั้งเดิมอยู่ จึงได้เปลี่ยนจากการกราบไหว้ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ ผีसाงเทวดา หรือเหล่าบรรพบุรุษต่างๆ มาเป็นการกราบไหว้ขอพรจากพระรัตนตรัยแทน และได้สร้างพระเครื่องขึ้นมาใช้พกพาติดตัวเพื่อกราบไหว้ขออำนาจความศักดิ์สิทธิ์จากพระรัตนตรัย ให้ช่วยคุ้มครองรักษา ช่วยเหลือให้ผู้ใส่พระเครื่องได้พรต่างๆตามความปรารถนา แทนการพกพาเครื่องรางของขลังต่างๆตามความเชื่อในผีสางเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆแบบดั้งเดิมเช่น กุมารทอง รักยม คดไม้สัก เหล็กไหล เขี้ยวเสือวันต่างๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้จะมีเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา และมีการสร้างพระเครื่องต่างๆ ขึ้นมาพกพาแทนเครื่องรางของขลังต่างๆ แต่ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติ ผีสางเทวดา บรรพบุรุษต่างๆ ก็ยังมีอิทธิพลต่อแนวคิดความเชื่อของคนไทยอยู่มาก ชาวพุทธในประเทศไทย จำนวนไม่น้อยยังคงกราบไหว้ทั้งพระรัตนตรัย และผีสางเทวดา บรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆตามธรรมชาติ รวมทั้งยังพกพาทั้งพระเครื่องและเครื่องรางของขลังต่างๆไปพร้อมๆกัน แม้แต่ในกระบวนการสร้างพระเครื่องเองนั้น ก็ยังได้รับอิทธิพลจากความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆเหล่านี้มาด้วย ดังจะเห็นได้จากการรำเรียนเวทมนต์คาถา การทำพิธีพุทธาภิเษกปลุกเสกพระเครื่องทุกครั้งจะต้องมีการตั้งราชวัตรฉัตรธง มีการตั้งเครื่องสังเวทต่างๆเช่น หัวหมู เป็ดไก่ บายศรีปากชาม ผลไม้ ขนม ของหวาน ข้าวตอก ดอกไม้ หมากพลูบุหรี เป็นต้น^{๔๒} เพื่อไว้บูชาพระรัตนตรัย บูชาเทวดา บูชาครู บูชาเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา บูชาเหล่าวิรบุรุษหรือบรรพบุรุษในอดีต เป็นต้น เพื่อขอพลังอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือเหล่านั้น ให้ช่วยประสิทธิ์ประสาทอำนาจอวยพร ช่วยปลุกเสกเลขยันต์คาถาต่างๆในการสร้างพระเครื่องให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ นำไปบูชาแล้ว แคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม เป็นต้น ตามแต่เจ้าพิธีจะอธิษฐานขอพรให้เป็นไป หรือแม้แต่ในคาถาต่างๆที่ใช้ในการปลุกเสกเอง ก็ยังมีปรากฏการอาราธนาขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆในธรรมชาติ ตามความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย เช่นปรากฏใน “พระมนต์พันควนบุหรี” ที่ว่า “โอม ศรี ศรี ครูชื้อปู้สมิงพราย มิงตายด้วยน้ำมหาอคม มิงตายด้วยลม มิงอยู่มิได้ ร้องให้มาหากู โอมสิทธิ สวาหะ”^{๔๓} โดยพระคานานี้เป็นการอาราธนาขอพรและพลังอำนาจจากปู่เจ้าสมิงพราย ซึ่งเป็นเจ้าป่าเจ้าของค้ำสำคัญที่ชาวไทยนับถือแต่โบราณมา ให้มาช่วยประสิทธิ์ประสาทให้เกิดเป็นเมตตามหานิยม เกิดพลังอำนาจที่จะดึงดูดให้ผู้อื่นเมื่อเห็นเราแล้ว เกิดความรักใคร่เมตตา คอยอุปถัมภ์ค้ำจุนช่วยเหลือ

^{๔๒} ญาณโชติ , คัมภีร์ไสยศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์ , (กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๓๕) ,
หน้า ๖๐.

^{๔๓} อรุณันท์ วิริยะบุรณะ, คัมภีร์คาถา ๑๐๘ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ลูก ศ.ธรรมกิติ , ๒๕๑๖) ,
หน้า ๗๐.

นอกจากนี้ ในส่วนของความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิบรรพบุรุษเองนั้น ยังมีอิทธิพลต่อรูปแบบการสร้างพระเครื่องในประเทศไทยเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากรูปแบบของพระเครื่องที่มีการสร้างกันอย่างมากมายในยุคปัจจุบันนั้น จะมีส่วนหนึ่งที่เป็นรูปบูชาของเหล่าบรรพบุรุษหรือวีรบุรุษที่คนไทยนับถือกันมาแต่อดีต เช่น พระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช พระปิตุมาหาราช กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระยาพิชัยดาบหัก ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นต้น โดยอาจทำเป็นแบบเหรียญหรือพระเนื้อผงที่ด้านหนึ่งเป็นรูปของพระพุทธรูปหรือพระเกจิอาจารย์ต่างๆ และด้านหลังเป็นรูปเหล่าวีรบุรุษผู้มีชื่อเสียงเหล่านั้น หรือบางครั้งก็ทำเป็นรูปของเหล่าวีรบุรุษบุรุษเหล่านั้นอย่างเดียว โดยไม่มีรูปของพระพุทธรูปหรือพระสงฆ์ ประกอบอยู่เลยก็มี โดยในการปลุกเสกพระเครื่องประเภทนี้นั้น ก็จะมีการบวงสรวงเชิญดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของเหล่าวีรบุรุษเหล่านั้นให้มาร่วมแผ่บารมี ประสิทธิ์ประสาทอำนาจอวยพรให้พระเครื่องเหล่านั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ดังมีวิญญาณของเหล่าวีรบุรุษเหล่านั้นคอยปกป้องรักษาผู้บูชาพระเครื่องเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการบวงสรวงปลุกเสกพระเครื่องลักษณะนี้นั้น มีทั้งการบวงสรวงปลุกเสกโดยเหล่าพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงต่างๆ โดยพราหมณ์ต่างๆ หรือโดยร่างทรงต่างๆ มาทำการลงทรงดวงวิญญาณของเหล่าวีรบุรุษเหล่านั้น เพื่อให้มาปลุกเสกพระเครื่องเหล่านั้นด้วยตนเองก็มี ดังเช่นการปลุกเสกพระจตุคามรามเทพ ซึ่งมีชื่อเสียงมากในปัจจุบัน โดยเชื่อกันว่าท่านเป็นอดีตกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งเมืองนครศรีธรรมราช โดยเวลาปลุกเสกพระจตุคามรามเทพนั้น จะมีนายอะผ่อง สกลอมร หรือโกผ่อง เป็นร่างทรงที่จะคอยอัญเชิญดวงวิญญาณของพระจตุคามรามเทพให้มาร่วมปลุกเสกพระด้วยตนเอง และมีเหล่าพระภิกษุที่มีชื่อเสียงร่วมทำพิธีเทวาภิเษกพร้อมกันไปด้วย^{๔๔}

ความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับวิญญาณของเหล่าบรรพบุรุษหรือวีรบุรุษในอดีต ที่สามารถบวงสรวงอัญเชิญมาลงทรงเพื่อขอพรให้ช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ได้เช่นนี้นั้น ก็ตรงกันกับลัทธิขามานซึ่งเป็นลัทธิของมนุษย์ในสมัยโบราณทั่วไป ที่เชื่อในเรื่องของวิญญาณ โลกหลังความตาย ซึ่งเหล่าขามานทั้งหลายนั้นจะมีหน้าที่ในการเรียนรู้เกี่ยวกับการบังคับควบคุมวิญญาณต่างๆ รวมทั้งทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารระหว่างโลกของวิญญาณกับโลกของมนุษย์ โดยลัทธิความเชื่อเช่นนี้มีบทบาทสำคัญมากในชุมชนอินเดียนแดงยุคดั้งเดิมในประเทศอเมริกา^{๔๕}

ด้วยพื้นฐานลักษณะความเชื่อของคนไทยในเรื่องเกี่ยวกับลัทธิวิญญาณนิยม รวมทั้งความเชื่อในแบบลัทธิบรรพบุรุษเช่นนี้นั้น จึงทำให้แนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทยนั้น สามารถที่จะรับเอาแนวคิดความเชื่อในเรื่องของการสร้างพระเครื่อง ซึ่งส่วนหนึ่ง

^{๔๔} อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน บุรพา ผดุงไทย, *ท้าวจตุคามรามเทพ*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีอีดียูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๐).

^{๔๕} พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, *อารยธรรมพุทธศาสนาในทิเบต*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๔-๑๕๕.

ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาหายานแบบทิเบตที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยผ่านการแผ่อำนาจของอาณาจักรขอมดังที่ได้กล่าวผ่านมาแล้วในบทนำได้อย่างกลมกลืนเป็นอย่างดี เพราะพระพุทธศาสนาแบบทิเบตเองนั้น ก็เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับลัทธิวิญญูณนิยมเช่นเดียวกันกับในประเทศไทย

เดิมนั้นชาวทิเบตจะนับถือลัทธิ “บอน” ซึ่งเป็นศาสนาของชนเผ่าชาวซุงผู้เป็นบรรพบุรุษของชาวทิเบต เกิดขึ้นในรัชสมัยเซนโปที่ ๖ แห่งราชวงศ์ยาร์lung โดย “บอน” แปลว่า มนต์ท่องบ่น ซึ่งลัทธิบอนนี้เป็นลัทธิวิญญูณนิยม นับถือภูตผี นิยมการทรงเจ้าต่างๆ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในทิเบตนั้นมีความรุนแรงและโหดร้ายมาก เวลาแดดออกก็จะร้อนแรงมาก เวลาฤดูหนาวก็หนาวจนคร่าชีวิตคนไปจำนวนไม่น้อย อีกทั้งยังมีลมพัดกระโชกผ่านยอดเขาในบริเวณเทือกเขาสูง ซึ่งความรุนแรงของธรรมชาติเช่นนี้ ล้วนสร้างให้เกิดจินตนาการของภูตผีปิศาจร้ายได้เป็นอย่างดี ต่อมาเมื่อพระเจ้าเซนโปที่ ๖ ทรงเชื่อในอำนาจเวทมนต์ว่าพระองค์ทรงมีอำนาจพิเศษในการพยากรณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ จึงทรงประกาศตนเป็นเทพเจ้า สอนประชาชนให้รู้จักสวดมนต์ขอพร กำจัดวิญญูณชั่วร้ายออกไปจากตน ซึ่งลัทธิพิธีกรรมนี้เอง จึงทำให้เกิดศาสนาเคอร์บอนขึ้น^{๔๖}

ต่อมาในสมัยพระเจ้าตรีสองเดชัน (ค.ศ. ๗๐๔ – ๗๕๗) ได้ทรงนิมนต์พระภิกษุจากอินเดียมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในทิเบต โดยในครั้งแรกนั้นทรงนิมนต์ท่านसानตรักยิตเข้ามา แต่ท่านसानตรักยิตเป็นพระนักวิชาการ เมื่อมาเผชิญกับความเชื่อเรื่องภูตผีปิศาจในแบบลัทธิบอนดั้งเดิม จึงไม่สามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปได้สำเร็จมากนัก ท่านसानตรักยิตจึงได้ให้พระเจ้าตรีสองเดชันนิมนต์ท่านปัทมสัมภวะเข้ามา เพราะท่านปัทมสัมภวะเป็นพระสงฆ์มีความเชี่ยวชาญในการใช้เวทมนต์คาถา ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถปราบอำนาจของภูตผีปิศาจได้เท่านั้น แต่ยังดึงเอาภูตผีปิศาจเหล่านั้นให้หันมาสนับสนุนปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย^{๔๗} จึงทำให้พระพุทธศาสนาสามารถเผยแพร่เข้ามาเป็นศาสนาหลักในประเทศทิเบตได้เป็นผลสำเร็จในเวลาต่อมา

การที่ท่านปัทมสัมภวะสามารถเข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้เป็นผลสำเร็จในประเทศทิเบตนั้น เป็นเพราะว่าท่านเป็นพระสงฆ์ในนิกายมนตรยาน ซึ่งเป็นนิกายที่รับเอาพิธีกรรมและอาถรรพเวทของพราหมณ์เข้ามาสั่งสอนด้วยแต่แก้ไขให้เป็นของพระพุทธศาสนาแทน เช่นแทนที่จะบูชาพระศิวะ ก็บูชาพระพุทธเจ้าแทน เป็นต้น^{๔๘} โดยในนิกายมนตรยานนี้ จะมีการสวดธารณีต่างๆ ซึ่งเชื่อถือกันว่ามีความอานุภาพความเข้มขลังเป็นอย่างมากใช้ได้ทั้งทางพระเดชและพระคุณเช่น “มหากฤณา

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๑ - ๒๕.

^{๔๗} ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ย์ภูแสน , พระพุทธศาสนาแบบทิเบต , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด , ๒๕๓๘) , หน้า ๑๕ – ๒๕.

^{๔๘} เสถียร โพธิ์นันทะ , ปรัชญามหายาน , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร , ๒๕๒๒) , หน้า ๒๔๐.

หฤทัยธารณี” ซึ่งเป็นธารณีของพะอวโลกิเตศวร ซึ่งจะทำให้ผู้สวดเกิดความเจริญสุขสวัสดิ รอดพ้นจากอันตรายโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้^{๔๘}

นอกจากนี้ ในนิกายมนตรยานยังมีการบำเพ็ญจตุรอาถรรพ์ ๔ ประการคือ^{๔๙}

๑. พิธีอาถรรพ์เพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้น บำบัดภัยธรรมชาติ และภัยต่อตัวบุคคล
๒. พิธีอาถรรพ์ในการเพิ่มความสุขสมบูรณ์ เช่น การขอลาภยศ ขอความสุข เป็นต้น
๓. พิธีอาถรรพ์ในการกำจัดศัตรูผู้ขัดขวางสังฆธรรม
๔. พิธีอาถรรพ์ในทางเมตตา เพื่อให้คนเคารพนับถือ เมตตารักใคร่

จะเห็นได้ว่านิกายมนตรยานที่ผ่านปีหมสัณทวะนำเข้ามา นั้น มีเรื่องเกี่ยวข้องกับการสวด อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มีเรื่องของเวทมนต์คาถาวิชาอาถรรพ์ต่างๆเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิด การผสมผสานหลอมรวมเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับแนวคิดแบบลัทธิบอนดั้งเดิมของธิเบตที่มีการ สวดอ้อนวอนบวงสรวงบูชาผีบางเทวดาสักดิ์สิทธิ์ต่างๆมาแต่เดิมอยู่แล้ว จนทำให้เกิดเป็น พระพุทธศาสนาแบบธิเบตซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องเวทมนต์คาถา รวมไปถึงการปลุกเสกสิ่งต่างๆให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

แม้ว่าพระพุทธศาสนาแบบธิเบตจะมีความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถา การปลุกเสกสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆเป็นอย่างมาก แต่การสร้างพระของธิเบตอย่างหนึ่งที่นิยมถือปฏิบัติกันมา ก็ไม่ได้มีการ ปลุกเสกสร้างพระเหล่านั้นในลักษณะให้เกิดความขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะของพระเครื่องแต่ อย่างใด แต่มักจะทำขึ้นในลักษณะของพระพิมพ์คือ เมื่อพระสงฆ์ที่เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มรณภาพลง และทำการฌาปนกิจแล้ว เหล่าสัทธาวิหริกและอันเตวาสิก ก็จะเอากระดูกของอุปัชฌาย์อาจารย์ เหล่านั้นมาคลุกเคล้าโชลกกับดินดิบ แล้วพิมพ์เป็นพระพิมพ์ขึ้นไว้ ทำเป็นรูปพระพุทธรูปก็มี รูปพระ โพธิสัตว์ก็มี จากนั้นจึงนำมาตากทิ้งไว้ให้แห้งแรงแ้งไปในตัวเอง ไม่ทำการเผาซ้ำอีก เพราะถือว่าอัฐิ เหล่านั้นได้ทำการเผามาแล้ว โดยพระพิมพ์ดินดิบเหล่านี้ทำขึ้นเพื่อเป็นปรมัตถประโยชน์แก่ผู้ มรณภาพ^{๕๐} คือเชื่อว่าพระโพธิสัตว์จะได้พาวิญญาณของผู้ตายให้พ้นทุกข์ขึ้นสู่สวรรค์

ต่อมาในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เมื่อพระพุทธศาสนาหายานนิกายวัชรยานได้แผ่ ขยายเข้ามายังแหลมมลายูและหมู่เกาะอินโดนีเซีย และเจริญรุ่งเรืองมากภายใต้การอุปถัมภ์ของ กษัตริย์ราชวงศ์ไศเรนทร์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ดังปรากฏหลักฐานทางศิลปกรรมที่สำคัญคือ บุโรพุทโธ ซึ่งเป็นภาพจำลองจักรวาลของพระพุทธศาสนาหายานนิกายวัชรยานที่สมบูรณ์ที่สุดใน

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๔๗ – ๒๔๘.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๗๔ – ๒๗๕.

^{๕๐} หลวงบริบาลบุริภักดิ์, เรื่องโบราณคดี, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาคาร , ๒๕๐๓) , หน้า ๓๘๒.

โลก^{๕๒} คติความเชื่อในการนำอัฐิมาผสมทำพระพิมพ์ดินดิบ ก็น่าจะได้แผ่ขยายเข้ามาในสุวรรณภูมิด้วย ดังจะเห็นได้จากพระพิมพ์ดินดิบจำนวนมากที่ถูกขุดค้นพบในสมัยศรีวิชัยบริเวณถ้ำทั้งหลายในแหลมมลายูเช่น ถ้ำวัดหาญ ถ้ำเขาขาว ถ้ำเขาสาย จังหวัดตรัง ถ้ำเขาชุมทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ถ้ำเขากทะเล ถ้ำคูหาสวรรค์ จังหวัดพัทลุง เป็นต้น ซึ่งสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ได้เคยทรงนำพระดินดิบเหล่านี้ไปแยกธาตุพิสูจน์เนื้อดู และพบว่าในเนื้อพระนั้นเป็นเนื้อดินที่เจือปนด้วยธาตุฟอสเฟต โดยธาตุฟอสเฟตที่พบนั้นน่าจะมีที่มาจากอัฐิที่ผสมอยู่ในเนื้อพระนั่นเอง^{๕๓}

อย่างไรก็ดี แม้พระพุทธศาสนาในธิเบตจะมีการสร้างพระพิมพ์แบบเนื้อดินดิบผสมกับอัฐิไว้เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย แต่ด้วยอิทธิพลความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถาสักคี่สิทธิ์ต่างๆ ที่มีอยู่มากในธิเบตเองนั้น ก็ทำให้พระพุทธศาสนาในธิเบตเอง มีการปลุกเสกสร้างพระให้เกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะของพระเครื่องอยู่ด้วย ดังปรากฏในการสร้าง “พระไภษัชยคุรุ” ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าแห่งการรักษาพยาบาล รวมทั้งโรคสำคัญคือ อวิหชา ดังใน “ไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาตถาคตสูตร” ที่ได้กล่าวถึงปณิธานของพระองค์ที่ขอให้สรรพสัตว์ปราศจากโรคภัยทั้งปวง^{๕๔} โดยความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าแพทย์นั้น เริ่มมาปรากฏเด่นชัดใน “ลลิตวิสตระ” ซึ่งเป็นพุทธประวัติฉบับพิสดารของนิกายสรวาสตวาทที่เขียนขึ้นหลังคัมภีร์สังฆกรรมปุณทริกสูตร ซึ่งได้กล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้าไว้ในอภยายที่ ๑ ชื่อนิทานปริวรรตไว้ว่า “พระองค์เป็นแพทย์ ประทานยาคืออมฤต พระองค์กล้าในการตรัสเจรจาแสดงลัทธิ ทำให้พวกมิถิลาทัญญูเร้าร้อนไปตามกัน พระองค์เป็นพงศ์พันธุ์แห่งธรรม ทรงปราศเปรื่องในปรมัตถธรรม พระองค์เป็นผู้นำ เป็นผู้ชี้ทาง ไม่มีใครยิ่งกว่า” แต่ พระไภษัชยคุรุนั้น ไม่ได้รับการยกย่องในอินเดียแต่อย่างใด เพราะไม่เคยพบรูปปั้นของพระองค์ในอินเดีย แม้แต่หลวงจีนทั้ง ๓ ท่าน (ฟาเหียน เหียนจิง และอี้จิง) ก็ไม่เคยกล่าวถึงพระไภษัชยคุรุในอินเดียเลย^{๕๕}

แต่พระไภษัชยคุรุนั้น ได้รับความเคารพมากในประเทศจีน ซึ่งจะเรียกพระไภษัชยคุร่ว่า “เหย้าซิโพ” มีหลักฐานว่าชาวพุทธในจีนได้ทำการสักการบูชาพระโพธิสัตว์องค์นี้มาตั้งแต่สมัยหกราชวงศ์ เพราะมีคำอุทิศ ๒ – ๓ แห่งในจินตตอนเหนือ และมีการแปลพระสูตรของพระองค์อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. ๑๔๕๘ สมัยราชวงศ์ซุ่ย โดยพระไภษัชยคุรุประทับอยู่ที่พุทธเกษตรด้านตะวันออก ได้รับการยกย่องว่ามีหน้าที่ช่วยปลดทุกข์ให้สรรพสัตว์ทั้งปวงเช่นเดียวกับพระอมิตาภะ พระองค์มีโพธิสัตว์ ๒ องค์เป็นผู้ช่วยคือ “เอี้ยะจิง” (สุริยประภา) และ “เอี้ยะอ่อง” แปลว่าแสงเดือนส่องแสงไกล

^{๕๒} ผาสุก อินทราวุฑ , พุทธปฎิมาฝ่ายมหายาน , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสมัย , ๒๕๔๓) , หน้า ๒๖๔ – ๒๖๕ .

^{๕๓} หลวงบริบาลปริทัศน์ , เรื่องโบราณคดี , หน้า ๓๘๑ - ๓๘๔ .

^{๕๔} ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ัฎฐเสน , พระพุทธศาสนาแบบธิเบต , หน้า ๑๒๘ .

^{๕๕} ผาสุก อินทราวุฑ , พุทธปฎิมาฝ่ายมหายาน , หน้า ๖๒ .

(จันทรประภา) โดยในวัดจีนจะสร้างวิหารเฉพาะสำหรับพระไภษัชยคุรุไว้ข้างวิหารใหญ่ ในวิหารจะมีพระไภษัชยคุรุเป็นประธาน ถือผลไม้ทองคำหรือหม้อยา เคียงข้างด้วยโพธิสัตว์ผู้ช่วยทั้งสอง บางครั้งก็มีรูปพระไภษัชยคุรุ ๗ องค์ รวมกับพระไภษัชยคุรุเป็น ๘ องค์ ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดต้นยาทั้งปวง^{๕๖} เชื่อกันว่าถ้าผู้บูชาเจ็บป่วยร่างกายตรงไหน ก็ให้เอามือไปลูบพระไภษัชยคุรุที่ตรงนั้น เช่น เจ็บที่ตา ก็ให้ลูบตรงพระเนตร ก็จะช่วยให้หายป่วยได้^{๕๗}

ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนานิกายมหายานได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศทิเบตในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ ก็ได้นำคัมภีร์และพระพุทธรูปต่างๆ รวมทั้งรูปเคารพของพระไภษัชยคุรุเข้าไปเผยแผ่ด้วย โดยพระไภษัชยคุรุในทิเบตนั้นมีถึง ๕ องค์คือ พระไภษัชยคุรุ สิงหนาท สุปริกิริยิตนามศรี สวรรโฆษราช สุวรรณภัทรวิมลรัตนประพาสา โอโคโกตมศรี ธรรมกิริยิตาครโฆษะ อภิณาราช และคิจิน ซึ่งแต่ละองค์จะมีความสามารถในการขจัดโรคร้ายแต่ละโรคโดยเฉพาะ และยังเชื่อกันว่าต้องบูชาพระพุทธรูปเจ้าและพระโพธิสัตว์บางองค์เพื่อช่วยรักษาโรคบางโรคเช่น พระอมิตายุส พระวัชรปาณี พระสิงหนาทโลกิเตศวร พระมัญชุศรี พระปัทมปาณี มหากาล ศรีเทวี ปิณรุทกษยา เป็นต้น รวมทั้งยังต้องบูชาเทพเจ้าในลัทธิบอนของทิเบตอีกด้วย^{๕๘}

จะเห็นได้ว่า การบูชาพระไภษัชยคุรุเพื่อช่วยในการรักษาโรคในทิเบตนั้น เป็นความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่างพระพุทธศาสนานิกายมหายานและลัทธิบอนดั้งเดิมของทิเบตเอง ดังปรากฏว่าจะต้องมีการร่วมกันบูชาทั้งพระพุทธรูปเจ้าและพระโพธิสัตว์ต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ร่วมกับเทพเจ้าต่างๆ ในลัทธิบอนด้วย โดยการสร้างรูปเคารพของพระไภษัชยคุรุนั้นมีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มักทรงวชิระในพระหัตถ์ซ้ายเป็นส่วนใหญ่ บางแบบก็ทำเป็นเศียรโล้นนั่งแบบมารวิชัย มีทั้งเนื้อสัมฤทธิ์ ทอง สัมฤทธิ์เงิน^{๕๙} โดยทำในลักษณะของ “พระกริ่ง” คือ พระเครื่องที่ทำด้วยโลหะ ข้างในกลวง มีก้อนโลหะกลอน เข้าย่างกริ่งๆ^{๖๐}

การสร้างพระไภษัชยคุรุ นั้น เพื่อให้พระไภษัชยคุรุถึงพร้อมด้วยพุทธภาวะอย่างสมบูรณ์ นั้น จะต้องสร้างจากปัญจโลหะ อันเป็นโลหะที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธรูปเจ้าแต่ละพระองค์ (พระไวโรจนะ , พระรัตนวัชพุทธะ , พระมุกตบุษปราชชาพุทธะ , พระอมิตาภพุทธะ , พระพูนทุภิกเมนิรโฆษพุทธะ) แล้วอุดช่องที่ประจุนั้นด้วยมหาพุทธาคม ๕ แห่ง จึงจะถือว่าเป็นพระไภษัชยคุรุที่สมบูรณ์ด้วยพุทธภาวะและอาถรรพ์ มีทั้งพระเดชและพระคุณ เข้าถึงจตุรอาถรรพ์ทั้ง ๔ ประการอย่างสมบูรณ์ตามคัมภีร์ของนิกายมหายานคือ สร้างความสุข เพิ่มความสุขสมบูรณ์

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๕๐ – ๑๕๒.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๓.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๒ - ๖๓.

^{๕๙} พินัย ศักดิ์เสนีย์, นามานุกรมพระเครื่อง , หน้า ๔ - ๘ .

^{๖๐} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ , หน้า ๖๘.

การปราบศัตรู และสร้างความเป็นเมตตาให้ผู้คนรักใคร่ โดยเวลาที่พระคณาจารย์จะขออิทธิพลทาง จตุรอาถรรพ์ ก็จะอาราธนาพระโภษชยคุรุทำน้ำพระพุทธรมนต์ อธิษฐานให้น้ำนั้นเป็นดั่งน้ำอมฤต พุทธบริโภค ซึ่งพระโภษชยคุรุทรงไว้ในคนโทที่พระหัตถ์ซ้าย (หรือขออาณูภาพแห่ง วัชร พระ ชรรค์ ศร หรือจักร ตามแต่แบบของพระโภษชยคุรุอื่นๆ) คลบ้นดาลให้ผู้อาบกินน้ำพระพุทธรมนต์นั้น สมความปรารถนาตามที่อธิษฐาน โดยพระเถระผู้อาราธนาจะเขย่าพระโภษชยคุรุพร้อมกันไปด้วย^{๖๑}

ส่วนในดินแดนบริเวณสุวรรณภูมิ แม้จะมีแนวคิดของพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายมหายาน นิกาย วัชรยานเข้ามาเผยแผ่อย่างกว้างขวางตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ – ๑๕ แต่แนวคิด ความเชื่อในการนับถือพระโภษชยคุรุในฐานะเป็นพระพุทธรูปเจ้าแห่งนั้น กลับเริ่มไปปรากฏชัดเจน ในประเทศกัมพูชา ซึ่งได้รับอิทธิพลทางแนวคิดแบบพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายมหายานจากอาณาจักร ศรีวิชัยตั้งแต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ที่กษัตริย์ราชวงศ์ไศเรนทร์แห่งชาวดัยกัทพเรือมาติเจนละ และจับพระเจ้ามเหศวรมันแห่งเจนละนำคัตพระเศียร แล้วพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ กษัตริย์จากชาวจีนได้ ขึ้นครองราชย์ในพ.ศ. ๑๓๔๕^{๖๒} และในสมัยต่อมา พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ ผู้เป็นโอรสของกษัตริย์จาก นครศรีธรรมราช หรืออาณาจักรตามพรลิงค์ และมีเชื้อสายราชวงศ์กัมพูชาทางพระราชมารดาที่เป็น เจ้าหญิงเขมร ก็ได้ขึ้นมามีครองราชย์ที่อาณาจักรเขมร และทรงสนับสนุนพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายมหายาน มากยิ่งขึ้น^{๖๓} จนมาถึงสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔ – ๑๗๖๑) ซึ่งพระพุทธรูปศาสนาฝ่าย มหายานได้เจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุด โดยพระองค์ทรงตั้งลัทธิพุทธราชขึ้นมาแทนลัทธิเทวราช และได้ ทรงสร้างนครขึ้นเป็นราชธานี โดยมีพุทธวิหารบายอนที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ใหญ่ตั้งอยู่เป็น ศูนย์กลางขอวิหาร มีเศียรพระโลกेश্বর (พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร) ๔ พักตร์ กำลังอมยิ้มหันมอง ทั้ง ๔ ทิศเหมือนดังพรหม^{๖๔} ซึ่งในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ นี้เอง ได้ปรากฏหลักฐานความเชื่อ ในเรื่องการสร้างและสักการบูชาพระโภษชยคุรุอย่างชัดเจน โดยในพงศาวดารเขมรได้กล่าวไว้ว่ามี การสร้างสถานพยาบาลทั่วราชอาณาจักร และมีจารึกภาษาสันสกฤตกล่าวไว้ว่า สถานพยาบาล เหล่านั้นอยู่ภายใต้การคุ้มครองของพระพุทธรูปผู้รักษาโรคคือ พระโภษชยคุรุไพฑูรย์ประภา โดย นิยมสร้างเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง พระหัตถ์ทำปางสมาธิ มีพอบที่มีฝาปิดอยู่ในพระหัตถ์^{๖๕}

ส่วนการสร้างพระโภษชยคุรุในรูปแบบของพระกริ่งนั้น เชื่อกันว่าพระกริ่งในยุคแรกที่มีการ จัดสร้างขึ้นในอาณาจักรเขมรนั้นก็คือ “พระกริ่งปทุมสุริยวงศ์” ซึ่งสร้างในสมัยพระเจ้า ปทุมสุริยวงศ์ (สันนิษฐานกันว่า “พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์” นี้ ก็คือ “พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒” ผู้

^{๖๑} พนีย ศักดิ์เสนีย์, นามานุกรมพระเครื่อง, หน้า ๖ - ๗.

^{๖๒} พระธรรมปิฎก, พระพุทธรูปในเอเชีย, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๘ – ๑๑.

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕ – ๒๐.

^{๖๕} ผาสุก อินทรารุช, พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน, หน้า ๒๗๔ - ๒๗๖.

ครองราชย์อยู่ในช่วงปีพ.ศ. ๑๖๕๕ - ๑๖๕๕ ผู้สร้างนครวัดนั่นเอง^{๖๖}) โดยมีการกล่าวถึงการสร้างพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ไว้ว่า

พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์คิดจะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้สืบต่อยืนยาว และเพื่อเป็นการชำระบาปกรรมที่ได้ทรงประหัตประหารข้าศึกศัตรูในสงครามมาเป็นอันมาก จึงได้รวบรวมพระราชทรัพย์อันมีค่าประจำพระองค์ ลงหลอมหล่อเป็นองค์พระพุทธรูปขนาดเล็ก แล้วประชุมคณะสงฆ์คณาจารย์ ไหฺรราชครู ชีและพ่อพราหมณ์แห่งสำนักสุริยวรมันทั้งหมด กระทำพิธีพุทธาภิเษก ลงเลขยันต์อักขระขอมอันเป็นหัวใจพระพุทธมนต์ ในแผ่นทอง แผ่นบริสุทธี แผ่นเจ้าน้ำเงิน กับทั้งบรรดาหาหารณีมนตรี มหาสูตรทั้งหลายของคัมภีร์มหาไวโรจนากัมโปธิวิภูริตถาธิญาณ โดยคณะสงฆ์ปรมาจารย์ทั้งมวล ส่วนชีพราหมณ์ แล ไหฺร ราชครู นั้น ก็ได้เตรียมบริกรรมประจุฤทธิ์ลงในองค์ประติมากรรมที่ทรงสร้างในคราวนั้นทั่วถ้วนทั้งพิธีมงคล พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงพัสดราภรณ์ขาวบริสุทธี นั่งเป็นประธานในบุษบกอันอลังการ ทรงจุดเทียนชัยนํสการมหาสังฆมณฑลใหญ่ พระราชาคณะฝ่ายมนตรยานถวายศีล พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงศีล ครั้นได้มหามงคลฤกษ์ พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์เสด็จลงด้วยราชยานพลขอม มาประทับ ณ โรงพิธี ทรงเทพิมพ์ตามจำนวนเข้าจากจำนวนธารณีในมหาไวโรจนสูตรเพื่อหล่อพระ (กริ่ง) ขณะนั้นพระสงฆ์มนตรยานนิกายแห่งอาณาจักรกัมพูชถวายชัยมงคลแบบธารณีสูตร เจ้าพนักงานประโคมมโหระทึกและฆ้องกับของหลวงพร้อมกัน โปรดให้จุคนวนระเบิด (ยิงสลุต) ไปยังบ่อระเบิดมหาปทุมฤกษ์ , มหาชัยปทุมใหญ่ , มหาปทุมจักรา , มหาปทุมปราบยุคใหญ่ (เป็นอาวุธประจำกองทัพอันมีชื่อมงคล) ดังโบราณกระทำมาแต่เก่าก่อน ครั้นพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงเทพทองเสร็จแล้ว เสด็จขึ้นในโรงพิธี คณะสงฆ์กัมพูชถวายพระพร พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงประเคนแกมมหาสังฆมณฑลใหญ่ พระราชาคณะฝ่ายมนตรยาน รับพระราชทานฉันทแล้ว มหาสังฆมณฑลดับเทียนชัย คณะสงฆ์กัมพูชกล่าวธารณีสงบแสงเทียน แล้วพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงสละราชทรัพย์ถวายแด่พระสงฆ์กัมพูชเป็นราชพลี คณะสงฆ์กัมพูชถวายอนุโมทนา พระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ทรงเสด็จบนสันถิตสีขาอ จับสายสิญจน์กระทำอธิษฐานฤทธิ์ประจุลงสู่เบ้าที่หล่อพระ ชีพพราหมณ์เบิกแว่นเทียนปทุมใหญ่สมโภชพระของพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ เป็นเสร็จพิธี... เมื่อสร้างเป็นองค์พระขึ้นมาแล้ว จึงนำเอาโลหะพิเศษคือ บริสุทธี และเจ้าน้ำเงิน มาคู่ลีการเข้ากับแผ่นเงินแผ่นทองที่ลงอักขระหัวใจมหาธารณี แล้วเรียกสูตรมหาไวโรจนะ กระทำพุทธาภิเษก โปธิสัตว์ภิเษก หล่อหลอมเป็นผลโลหะเล็กๆ (เรียกว่าผลคุณของสรรพสัตว์) ประจุลงในองค์พระประธานไวโรจนพุทธะ แล้วผนึกด้วยมหาพุทธาคม อาถรรพเวท (การผนึกกริ่งนั้นกล่าวกัน

^{๖๖} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า , นิตยสาร , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , ๒๕๑๗) , หน้า ๗๔.

ว่า ต้องกระทำภายในสระใหญ่ได้น้ำ) รวมทั้งหมด ๘ ผลคุณ หรือ ๘ ลูกกริ่ง หมายถึงเป็น
ชยานิโพธิสัตว์ ๘ พระองค์ (พระอมิตาภะ , พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ , พระทนต์ทุกิเมฆ
นิโรชพุทธะ , พระเมตไตรยโพธิสัตว์ , พระรัตนวัชพุทธะ , พระสมันตภัทรโพธิสัตว์ ,
พระมุกตปุชปราชพุทธะ , พระมัญชุศรีโพธิสัตว์) จึงสำเร็จเป็นพุทธภาวะอันสมบูรณ์ ทรง
ไว้ด้วยกิตติคุณ อนันตคุณมหาศาล มีอานิสงส์สูง มีกฤตยาคุณตามพระสูตร ทั้งให้ความ
สวัสดิผลในจตุรอาถรรพ์ จากนั้นพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ได้ให้ไปประจุไว้ตามกรุปราสาท
เทวสถาน เพื่ออุทิศเป็นเครื่องประกาศพระศาสนาส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งประทานให้แก่พระ
ราชบุตร และมหาอำมาตย์ผู้ใหญ่ใกล้ชิด ส่วนสุดท้ายประทานได้ให้แก่ทหารแห่ง
จักรวรรดิขอม^{๖๓}

การสร้างรูปเคารพพระไภยชัยคุรุในรูปแบบของพระกริ่งตามแบบเขมรนี้ ต่อมาก็ได้เผย
แผ่เข้ามาในประเทศไทยด้วย โดยในประเทศไทยนั้น มีหลักฐานเกี่ยวกับพระกริ่งปรากฏเป็นครั้งแรก
ว่า ใช้เป็นเครื่องประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในหมวดเครื่องพระมูรธาภิเษกของสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๔ ดังปรากฏในจดหมายเหตุพระบรมราชาภิเษก
ในกรุงรัตนโกสินทร์ว่า

ณ วันพฤหัสบดี เดือนหก ขึ้นสิบห้าค่ำ เป็นวันวิสาขบูชาจะมีอุดมมหาราชกฤตย์ ได้ตั้งสวด
พระพุทธรูป ณ วันจันทร์ขึ้นสิบสองค่ำ เจ้าพนักงานได้จัดการปลุกโรงพิธีพราหมณ์หน้า
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยนั้น...แล้วจัดในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ...ตั้งพระไชย พระพุทธ
บุศยรัตน์ และพระแก้วเชียงแสน พระแก้วเรือนทอง พระไชยเงิน พระไชยเนาวโลหะ
พระไชยผ้าห่มลงยาราชาวดี พระไชยพิธิ พระห้ามสมุทรสององค์ รวมสิบสององค์ กรอบ
พระกริ่ง^{๖๔}หนึ่ง...^{๖๕}

โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวถึงที่มาของพระกริ่งในประเทศไทยเอาไว้
ในนิราศนครวัดดังนี้

^{๖๓} พินัย ศักดิ์เสนา, นามานุกรมพระเครื่อง, หน้า ๓๓ - ๔๒.

^{๖๔} กรอบพระกริ่งคือภาชนะสำริดรูปทรงคล้ายขัน มีเชิง มีฝาครอบ ที่ก้นภายในติดพระกริ่ง ใช้สำหรับ
บรรจุน้ำพระพุทธรูป

^{๖๕} กรมศิลปากร, เรื่องราชาภิเษกและจดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๕ พิมพ์เป็น
อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนาวาอากาศตรีสมภพ สุตสุนทร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
๒๕๐๕), หน้า ๑๖.

เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔ พระอมรโมลี (นพ) วัดบุปผาราม ลงมาส่งพระมหาปาน ราชาคณะธรรมยุติในกรุงกัมพูชาองค์แรกซึ่งต่อมาได้เป็นสมเด็จพระสุคนธ์นั้น มาได้พระกริ่งไปให้คุณตา (พระยาอภัยนริศรคามาตย์) ท่านให้แก่เราแต่ยังเป็นเด็กองค์หนึ่ง เมื่อเราบวชเป็นสามเณรนำไปถวายพระอุปฌาย์ (สมเด็จพระกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์) ทอดพระเนตร ท่านตรัสว่าเป็นพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์... เรามาที่วันนี้จึงตั้งใจจะสืบหาหลักฐานว่าพระกริ่งนั้นหากันได้ที่ไหนในเมืองเขมร ครั้นมาถึงเมืองพนมเปญ พบพระสงฆ์หลักผู้ใหญ่ ลองไต่ถามก็ไม่มีใครรู้เรื่องหรือเคยเห็นพระกริ่ง มีออกญาจักริคนเดียวบอกว่าสัก ๒๐ ปีมาแล้ว ได้เคยเห็นองค์หนึ่งเป็นของชาวบ้านนอก แต่ก็ได้เอาใจใส่ไม่ ครั้นมาถึงนครวัด จึงมาได้ความจากเมอร์ซเออร์มาร์ชาล ผู้จัดการรักษาโบราณสถาน ว่าเมื่อสัก ๒ – ๓ เดือนมาแล้ว เขาขุดซ่อมเทวสถานซึ่งแปลงเป็นวัดพระพุทธศาสนาบนยอดเขาบาเก็ง พบพระพุทธรูปเล็ก ๆ อยู่ในหม้อใบหนึ่งหลายองค์ เอามาให้เราดู เป็นพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ทั้งนั้น มีทั้งอย่างดำและอย่างเหลือง ตรงกับที่เสด็จพระอุปฌาย์ทรงอธิบาย จึงเป็นอันได้ความแน่ว่าพระกริ่งที่ได้ไปยังประเทศเราแต่ก่อนนั้น เป็นของหาได้ในกรุงกัมพูชาแน่ แต่จะทำมาจำหน่ายจากเมืองจีน หรือพวกขอมจะเอาแบบพระจีนมาคิดหล่อขึ้นในประเทศขอมนั้น ข้อนี้ทราบไม่ได้^{๗๐}

พระกริ่งที่สร้างขึ้นในประเทศไทยยุคแรกคือ “พระกริ่งปวเรศ” ซึ่งสร้างโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ นั้น ก็ได้รับอิทธิพลมาจากการสร้างพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ของเขมรนี้เอง โดยเชื่อกันว่าพระองค์ทรงได้ดำริการสร้างพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์มาจากสมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดี เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ของเขมร ซึ่งได้ทรงผนวชร่วมกับกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ พระชนกของสมเด็จพระยาปวเรศนั่นเอง^{๗๑} โดยพระองค์ทรงสร้างพระกริ่งขึ้นมาโดยใช้แบบเค้าเดียวกับพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ แต่ได้เพิ่มบัวหลังขึ้นอีก ๑ กลีบ ให้รวมเป็นบัว ๘ กลีบ เพื่อไม่ให้ซ้ำกับพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์ที่มีบัวหน้า ๗ กลีบ แล้วทรงประยุกต์วิธีการสร้างจากเดิมซึ่งเป็นไปตามแนวคิดแบบมหายานให้เป็นแนวคิดแบบเถรวาทแทนเช่น เดิมพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์มี ๗ กลีบ ซึ่งมีความหมายถึง พุทธคติมณฑล ๗ ซึ่งถอดออกมาเป็นบุคลาธิษฐานจากวัชรธาตุมณฑลตามคัมภีร์ไวโรจนสูตร ก็เปลี่ยนมาเป็น ๘ กลีบ ซึ่งมีความหมายถึงวิชา ๘ ประการคือ อิทธิวิธินโมยิทธิ ทิพยโสตญาณ เจโตปริยญาณ บุพเพนิวาสานุสติญาณ ทิพยจักขุญาณ จุตูปปาตญาณ และอาสวักขยญาณ แทน หรือ เดิมลูกกริ่งของพระกริ่งปทุมสุริยวงศ์นั้น ลงอักขระแทนพระชยานิโพธิสัตว์ ๘ พระองค์ พระกริ่งปวเรศก็เปลี่ยนเป็นจารึกพระนามพระพุทธเจ้า ๗ พระองค์คือ

^{๗๐} สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ , นิราศนครวัด , หน้า ๑๑๖ - ๑๑๕.

^{๗๑} พินัย ศักดิ์เสณีย์ , นามานุกรมพระเครื่อง , หน้า ๖๕ – ๖๖.

พระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสภู พระกกุสันโธ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ และพระโคตมะ ลงไปแทน เป็นต้น^{๗๒}

ต่อมา ความเชื่อในเรื่องการสร้างพระกริ่งแบบพระไภษัชยคุรุ โดยเชื่อว่าเป็นพระเครื่องที่มีคุณวิเศษ สามารถช่วยในการป้องกันภัยอันตราย และรักษาโรคต่างๆ ให้หายไปได้ นั้น ก็ได้เริ่มปรากฏแพร่หลายขึ้นในประเทศไทย โดยผู้ที่ได้สร้างพระกริ่งชนิดต่างๆ ขึ้นไว้เป็นจำนวนมาก จนทำให้พระกริ่งกลายเป็นที่เคารพศรัทธาอย่างกว้างขวางในประเทศไทยก็คือ สมเด็จพระสังฆราชแพ (ติสสเทโว) วัดสุทัศนเทพวราราม นั่นเอง โดยในสมัยที่พระองค์ยังทรงสมณศักดิ์เป็นพระศรีสมโพธิอยู่นั้น สมเด็จพระวันรัต (แดง) พระอุปัชฌาย์ในพระองค์ได้อาพาเป็นอหิวาตกโรค ครั้นนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสเสด็จมาเยี่ยม รับสั่งว่าเคยเห็นกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ พระอุปัชฌาย์ของพระองค์ อาราธนาพระกริ่งแช่น้ำอธิษฐานขอน้ำพระพุทธรมดแล้วให้คนใช้เป็นอหิวาตกโรคกินแล้วอาการหายเป็นปกติ พระองค์จึงรับสั่งให้นำพระกริ่งมาอาราธนาแช่น้ำอธิษฐานขอน้ำพระพุทธรมดแล้วนำไปถวายสมเด็จพระวันรัต (แดง) และเมื่อท่านฉันน้ำพระพุทธรมดแล้ว อาการของโรคก็บรรเทาหายเป็นปกติ เมื่อพระองค์ทรงเห็นถึงพุทธานุภาพของพระกริ่งเช่นนั้น จึงเป็นเหตุให้พระองค์หันมาสนใจศึกษาค้นคว้าถึงวิธีการสร้างพระกริ่งจนเกิดความชำนาญ^{๗๓}

จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาแบบธิเบต ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนานิกายมหายานกับลัทธิบอนเช่น การปลุกเสกสร้างพระกริ่งไภษัชยคุรุ ซึ่งเผยแพร่เข้ามายังประเทศไทยโดยผ่านทางอิทธิพลของขอมนั้น ได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย โดยเฉพาะแนวคิดในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องที่สร้างจากเนื้อโลหะต่างๆ ในประเทศไทยเช่น พระกริ่ง รูปหล่อ หรือเหรียญต่างๆ นั้น ล้วนจะต้องมีการเขียนอักขระเลขยันต์ต่างๆ ลงไปในแผ่นทอง แผ่นเงิน หรือแผ่นโลหะต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นชนวนในการหลอมหล่อสร้างพระเครื่องเนื้อโลหะทั้งหลายขึ้นมารูปแบบคล้ายคลึงกับวิธีการสร้างพระกริ่งไภษัชยคุรุทั้งสิ้น

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้แนวคิดเช่นนี้สามารถเข้ามาเผยแพร่มีอิทธิพลอยู่ในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้เป็นอย่างมากนั้น ก็เป็นเพราะความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวไทยนั้น นับถือลัทธิวิญญูณานิยม รวมทั้งลัทธิบรรพบุรุษ ที่เชื่อในเรื่องเกี่ยวกับการสวดอ้อนวอนบวงสรวงบูชา ผีสางเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มีแนวคิดผสมผสานรวมกับความเชื่อในเรื่องของเวทมนต์คาถาสักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในแบบธิเบตเช่นนี้เผยแพร่เข้ามา จึงสามารถเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย และช่วยขยายความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาสักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่มีมาแต่เดิมอยู่แล้ว ให้มีอิทธิพลเพิ่มสูงมากขึ้นจนสามารถแทรกซึมเข้ามาใน

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๐ – ๗๓.

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๘๖ – ๘๗.

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทในประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมไม่เน้นหรือให้ความสำคัญแก่ความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาสังสัคคีสิทธิ์ต่างๆ เท่าใดนัก ให้กลายมาเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทในแบบเฉพาะตัวของประเทศไทยที่นอกจากจะเน้นในการรักษาคำสอนแบบดั้งเดิมของพระพุทธเจ้าแล้วยังมีเรื่องของเวทมนต์คาถาสังสัคคีสิทธิ์ต่างๆ มีการปลุกเสกเลขยันต์คาถา สร้างพระเครื่องเครื่องรางของขลังต่างๆ ที่เชื่อกันว่ามีอิทธิฤทธิ์ สามารถช่วยคุ้มครองให้ผู้บูชา แคล้วคลาด คงกระพันชาตรี เป็นเมตตามหานิยม สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้อีกด้วย

๒.๑.๒.๒. หลักไสยศาสตร์ของพราหมณ์

นอกจากแนวคิดความเชื่อในเรื่องของลัทธิวิญญูณานิยม ลัทธิบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในประเทศไทย รวมทั้งแนวคิดความเชื่อจากพระพุทธศาสนาแบบทิเบต จะมีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดความเชื่อของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ให้มีความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาสังสัคคีสิทธิ์ต่างๆ การปลุกเสกสร้างพระเครื่อง เครื่องรางของขลังต่างๆ แล้วอีกแนวคิดความเชื่อหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลสำคัญเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องเวทมนต์คาถาการปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่างๆ ขึ้นในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยก็คือ แนวคิดความเชื่อทางไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์

ยุคเริ่มแรกของศาสนาพราหมณ์นั้น เริ่มขึ้นในยุคพระเวทเมื่อประมาณ ๑,๐๐๐ ปีก่อนพุทธกาล ซึ่งคัมภีร์พระเวทนั้นประกอบไปด้วย ๔ คัมภีร์คือ^{๓๔}

ฤคเวท เป็นคัมภีร์ที่ประกอบขึ้นด้วยโคลงซึ่งเป็นบทร้อยกรองสำหรับใช้สวดสรรเสริญเทพเจ้าต่าง ๆ ที่มีชื่อกล่าวไว้ในคัมภีร์นี้

ยชุรเวท เป็นคำร้อยแก้วว่าด้วยระเบียบวิธีในการประกอบพิธีกรรมบูชาัญญและพิธีบวงสรวงต่าง ๆ

สามเวท เป็นคำฉันท์สำหรับสวดในพิธีถวายน้ำโสมแก่พระอินทร์และขับกล่อมเทพเจ้าอื่นๆ

อาถรรพเวท เป็นที่รวบรวมคาถาอาคมหรือเวทมนต์สำหรับใช้ร้ายแก้ไขเสนียดจัญไร นำสัตว์คิมงคลมาสู่ตน และใช้เพื่อทำลายศัตรูหรือทำให้เกิดผลร้ายแก่ศัตรู

โดยคัมภีร์ฤคเวทนั้นเกิดขึ้นก่อน ส่วนอีก ๓ คัมภีร์เกิดขึ้นภายหลัง แต่จากหลักฐานในคัมภีร์ของพุทธศาสนานั้น พบคัมภีร์พระเวทอยู่เพียง ๓ คัมภีร์คือ ฤคเวท ยชุรเวท และสามเวท แต่ไม่พบ อถรรพเวท หรือ อาถรรพเวท ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่าคัมภีร์นี้เกิดขึ้นหลังพุทธกาล

^{๓๔} สุนทร ณ รั้งมี, **ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓ - ๑๔.

“เวทะ” นั้น แปลว่า “ความรู้” โดยพระเวทแต่ละคัมภีร์จะแบ่งออกเป็น ๔ ตอนคือ มนตร์ พราหมณะ อารัณยกะ และอุปนิษัท โดย “พราหมณะ” จะเป็นบทร้อยแก้ว ส่วน “มนตร์” จะเป็นบทร้อยกรอง พราหมณะจะอธิบายถึงระเบียบการประกอบพิธีกรรมเช่นข้อห้าม ข้อปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ส่วนตอนสุดท้ายของพราหมณะเรียกว่า “อารัณยกะ” ซึ่งที่เรียกเช่นนี้เพราะส่วนใหญ่ของคัมภีร์นี้เรียบเรียงขึ้นในป่าอันเงียบสงัด และบทสรุปแห่งอารัณยกะจะเรียกว่า “อุปนิษัท” ซึ่งเป็นส่วนที่ประมวลเอาแนวความคิดทางปรัชญาที่มีอยู่ในคัมภีร์พระเวทไว้ทั้งหมด โดยมนตร์และพราหมณะแห่งพระเวทนี้ รวมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากรรมกำหนด (กรรมกัณฑ์) เพราะว่าการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนตอนที่เรียกว่าอารัณยกะและอุปนิษัทมีชื่อเรียกเฉพาะว่า ชยูกาณณะ (ญาณกัณฑ์) เพราะเป็นตอนที่ว่าด้วยความรู้ในสิ่งต่าง ๆ เช่น ความรู้เรื่องธรรมชาติอันแท้จริงของโลก ความรู้เรื่องอาตมมัน พรหมมัน เป็นต้น

คัมภีร์พระเวทนั้นไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันคราวเดียว โดยฤคเวทซึ่งเป็นที่รวบรวมมนตร์สำหรับสรรเสริญเทพเจ้าในเวลาประกอบพิธีบูชาญเกิดขึ้นก่อน เมื่อการบูชาญมีความสลับซับซ้อนขึ้น ก็เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการอธิบายเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการบูชาญ และเมื่อจำนวนเทพเจ้าเพิ่มขึ้น มนตร์สำหรับสวดสรรเสริญพระเจ้ายิ่งต้องมากขึ้น ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการทรงจำและบูชาญตามบัญญัติของคัมภีร์พระเวท พวกพราหมณ์จึงตัดตอนคัมภีร์ฤคเวทออกมาเป็นคัมภีร์ใหม่อีก ๒ คัมภีร์คือ ยชุรเวท และ สามเวท จึงทำให้เกิดคัมภีร์ขึ้นเป็น ๓ คัมภีร์ และจึงได้มีการสร้างคัมภีร์อถรรวเวทเป็นคัมภีร์ที่ ๔ ขึ้นต่อมาในภายหลัง^{๕๕} โดยอถรรวเวท หรือ อาถรรพเวท นั้นได้แสดงถึงเวทมนต์คาถาต่างๆเอาไว้ ๘ ประเภทคือ^{๕๖}

๑. พระเวทแก้โรคต่างๆ อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับรักษาโรคต่างๆ
๒. พระเวทประสาน อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับประสานบาดแผลให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกัน หรือประสานกระดูกที่แตกหักให้ติดกัน
๓. พระเวทสะเดาะ อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับทำสิ่งที่ติดขัดให้หลุดออกจากกัน เช่น สะเดาะกัญญาเง ไซ้ตรวน สะเดาะลูกออกจากครรภ์ สะเดาะก้างปลาที่ติดคอ เป็นต้น
๔. พระเวทป้องกันตัว อาคมประเภทนี้อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับทำพิธีปลุกเสกสิ่งต่างๆให้อยู่ยงคงกระพันชาตรี ทำให้แคล้วคลาด เป็นจิ้งจก ศัตรูทำอันตรายไม่ได้
๕. พระเวทแสดงปาฏิหาริย์ อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ เช่น ล่องหน หายตัว ดำดิน เดินในน้ำ เดินในอากาศ ลุยไฟ ย่นระยะทาง แปลงกาย เป็นต้น
๖. พระเวททำอันตรายแก่ผู้อื่น อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับทำร้ายผู้อื่น เช่น บิดไส้ เสกหนังเข้าท้อง เสกตะปูเข้าท้อง ใช้ภูตผีปีศาจไปทำอันตราย เป็นต้น

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๔ -๑๗.

^{๕๖} ญาณโชติ , คัมภีร์ไสยศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์ , หน้า ๑ - ๕.

๑. พระเวทแก้ภูตผีปีศาจ อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับปลุกเสกสิ่งต่างๆ ไว้ป้องกันผีร้าย คุณผีคุณคนต่างๆ ใช้แก้คุณไสย ขับไล่ภูตผีปีศาจ

๒. พระเวททำเสน่ห์ อาคมประเภทนี้ ใช้สำหรับปลุกเสกสิ่งต่างๆ ทำให้เกิด มหาเสน่ห์ เมตตามหานิยม ทำให้คนหลงรัก

นอกจากนี้ อาถรรพเวทในคัมภีร์ไสยศาสตร์นั้น ยังได้แยกออกเป็น ๒ นิยายคือ

๑. นิยายขาว เป็นวิชาที่ใช้ในทางที่ดี ช่วยเหลือนมนุษย์ให้มีสุขปลอดภัย โดยใช้เวทมนต์ คาถาบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ และป้องกันภัยอันตรายทั้งปวง

๒. นิยายดำ เป็นวิชาที่ใช้ในทางชั่ว ทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นด้วยการใช้เวทมนต์คาถา ทำให้คนเจ็บป่วย เป็นบ้า หรือเป็นอันตรายต่างๆ

ศาสนาพราหมณ์ได้เผยแผ่เข้ามาในสุวรรณภูมิพร้อมกับการมาถึงของชาวอินเดีย โดยมีชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาในสุวรรณภูมิ ๓ กลุ่ม กลุ่มแรกคือ กลุ่มนักปกครอง ที่ลี้ภัยการเมืองจากบ้านเกิดของตนเข้ามาตั้งรกรากพัฒนาเป็นเมืองเป็นรัฐเป็นแคว้นในเขมร กลุ่มที่ ๒ คือกลุ่มพ่อค้า ที่เข้ามาแลกเปลี่ยนสินค้า และมีบทบาทต่อเศรษฐกิจและการเมืองของสุวรรณภูมิ กลุ่มที่ ๓ คือกลุ่มนักบวช ในศาสนาพุทธและพราหมณ์ ที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในราชสำนัก และประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ^{๑๗} แต่ก็ยังหาหลักฐานที่ชี้ชัดแน่นอนลงไปไม่ได้ว่าชาวอินเดียเริ่มเดินทางเข้ามาในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยใด มีเพียงหลักฐานจากชาดกของพระพุทธศาสนาบ้าง นิทานพื้นเมืองบ้าง พงศาวดารจีนบ้าง ซึ่งชาดกนั้นเข้าใจว่ามีการเล่ากันมาตั้งแต่สมัยประมาณ พ.ศ. ๑ - ๕๐๐ แล้ว โดยมีการเล่าถึงการเดินเรือจากอินเดียมาสู่สุวรรณภูมิและหมู่เกาะต่างๆ ในย่านนี้^{๑๘} ส่วนหลักฐานที่เป็นรูปเป็นร่างชัดเจนถึงการเผยแผ่เข้ามาของศาสนาพราหมณ์นั้น พึ่งพบหลักฐานประมาณพุทธศตวรรษที่ ๕ - ๑๐ นี้เอง จากซากโบราณต่างๆ ของฮินดูเช่น ซากโบสถ์ฮินดู และเทวรูปทั้งหลายที่บริเวณสุโขทัย เชียงเคดาห์ (ไทรบุรี) เป็นต้น^{๑๙}

จากการที่ศาสนาพราหมณ์ มีเรื่องของพิธีการบวงสรวงบูชาขอพรจากเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบชัดเจน และยังมีอาถรรพเวท ซึ่งเป็นพระเวทที่ถูกแต่งขึ้นเพื่อใช้ในฐานะของเวทมนต์คาถาต่างๆ ที่จะสามารถท่องบ่นปลุกเสกสิ่งต่างๆ ให้เกิดความเข้มแข็ง ช่วยให้สำเร็จสัมฤทธิ์ผลได้สารพัดทางตามแต่ผู้ที่ทำพิธีต้องการ จึงเข้ากันกับแนวคิดความเชื่อเดิมของคนไทยที่นิยมนับถือในลัทธิวิญญานนิยม และลัทธิบรรพบุรุษ ที่มีการสวดอ้อนวอนขอพรจากผีสง

^{๑๗} บังอร ปิยะพันธุ์, ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๓๕, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๕.

^{๑๘} สิริวิวัฒน์ คำวันสา, หน้า ๑ - ๓.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ อยู่แล้วได้เป็นอย่างดี จึงทำให้อิทธิพลของอาถรรพเวท หรือไสยศาสตร์ในศาสนาพราหมณ์นั้นสามารถเข้ามาแทรกซึมผสมผสานกับแนวคิดความเชื่อของคนไทย ได้อย่างกลมกลืน ดังปรากฏตัวอย่างอยู่ในเวทมนต์คาถาต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทย ที่มีอิทธิพลความเชื่อของศาสนาพราหมณ์อยู่เป็นอย่างมาก เช่น ในศาสนาพราหมณ์นั้น ก่อนจะใช้คาถาใด ๆ ก็ตาม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดนั้น การบวงสรวง สักการะบูชาเพื่อบอกกล่าวให้เทพเจ้าได้รับรู้ก่อนนั้น ถือเป็นเรื่องจำเป็นที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการพิธีกรรมของพราหมณ์ เช่นบท “บูชาพระพรหม” ที่ว่า

โอม ประเมสะนะมัสการัม งบการละนิสสะวะรัง พรหมเวสสะยัม ภูปัสสะวะ วิษณุ ไวยะทา
 นะโมโตติฐูปัม ทะระมา ยิกยานัง ยะ ไวยะลา คะมุลัม สะท้านันตะระ วิมุสะดินัน นะมัตเต
 นะมัตเต จะ อะการัง ตะโถวาจะ เอตามาตาระยัต ตะมันตะรามา กัตถะนาสรัลลา จะสะระวะ
 ปะติตัม สัมโพพะ กัสโก ทิวะทียัม มะตัมยะเต^{๔๐}

ต่อมา เมื่อหันกลับมาดูพิธีกรรมเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาในประเทศไทยนั้น จะเห็นว่า มีความเชื่อในลักษณะเดียวกันกับศาสนาพราหมณ์ เช่น “พระมนต์ปลุก”

โอม พระสุกร์ ภูจะปลุกพระลำแดง พระนารายณ์แสงเชอจึงปลุกมนต์แลปลุกยา ปลุกทั้งคาถา
 แลเลขยันต์ ปลุกขอว่ายเป็นวันนั้น ปลุกทั้งพระจันทร์กลางคืน ปลุกทั้งบ้านเรือนแลป่าช้า
 ปลุกทั้งลูกสะบ้าแลเขาควาย ปลุกทั้งลูกที่กายแลให้เป็น ปลุกทั้งเอ็นแลกระดูก ขอให้ลูกมนต์
 ภูนี้ โอม ปลุก มหาปลุก สวาหะ^{๔๑}

พระมนต์ปลุกบทนี้นั้น แสดงถึงอิทธิพลของพราหมณ์ที่มีต่อความเชื่อของคนไทยอย่างชัดเจน นั่นคือพระมนต์นี้นั้นเป็นลักษณะของมนต์ที่ใช้ในการเริ่มต้นก่อนที่จะทำพิธีกรรมต่างๆ หรือปลุกเสกเลขยันต์คาถาทั้งปวง ซึ่งจะต้องปลุก (หรืออาราธนา) เหล่าปวงเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ตื่น (หรือรับทราบ) ในการกระทำพิธีกรรมนี้เสียก่อน เพื่อให้ท่านเหล่านั้นมาช่วยประสิทธิพรให้พิธีกรรมต่างๆ ที่ทำนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์และประสบผลสำเร็จดังสมประสงค์ทุกประการ โดยในมนต์นี้จะเห็นได้ว่าการอาราธนาพระสุกร์ และ พระนารายณ์ อันเป็นเทพเจ้าองค์สำคัญของศาสนาพราหมณ์ด้วย

จะเห็นได้ว่าอิทธิพลความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ได้แทรกซึมเข้ามาอยู่ในแนวคิดความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของคนไทยอย่างกลมกลืน แม้ในเวลาต่อมา พระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลและกลายเป็นศาสนาหลักของคนไทย แต่อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์นั้นก็ยังคงแฝงเข้ามาอยู่ในแนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของคนไทยไปด้วย ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรม

^{๔๐} อรุณันท์ วิริยะบุรณะ, คัมภีร์คาถา ๑๐๘ , หน้า ๑.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕๘.

ต่างๆในพระพุทธศาสนา รวมทั้งเรื่องของการใช้เวทมนต์คาถา การปลุกเสกพระเครื่อง เครื่องรางของขลังต่างๆ ก็ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์เป็นอย่างมาก เพียงแต่มีการดัดแปลงแก้ไข โดยตัดเอามนต์ของพราหมณ์ออก แล้วจัดเอาพระพุทธรูปแทนพระคเณศเข้าไปแทน เช่น

พระคาถาประสมเนตร^{๘๒}

โอมพระแสงจับแสงพระลักษณ์ พระจันทร์ถือจักร พระลักษณ์จับดา อิงมาเข้าดาสะหา
โอมพระเนตรมิ่งแล มาจักขุยันดา ชิวหายันติ

พระคาถานี้ ใช้การอาราธนาพระลักษณ์และพระจันทร์ผู้ถือว่าเป็นเทพที่มีความสว่างามนำหลงไหล ให้มาช่วยประสิทธิ์พรแก่เรา โดยให้บริกรรมเอามือป้องหน้าพนมให้เข้าดาเรา แล้วเมื่อเมื่อจะไปสบตากับหญิงใดก็ให้ว่าคาถานี้ ก็จะทำให้หญิงที่เราสบตานั่น เกิดความรักความหลงไหลในตัวเรา ดังเขามองเห็นเราเป็นพระลักษณ์เป็นพระจันทร์นั่นเอง

คาถาเทพรำจวน^{๘๓}

นะพุทฐังเทพรำจวนกวนจิต นะธัมมังเทพรำจวนกวนใจ นะจิงจิง โมจิงจิง พุทธหลงไหลอ่อน
นะทวยไปทั้งกายา ธาท้าวเสนหารักใคร่ ยะหญิงสาวแก่แม่หม้าย ก็มาร้องให้หลงไหล กอด
รัดมัดสาวทิดิต เห็นหน้ากุนึ่งนึ่งอยู่บ่มีได้ ร้องให้มาหากู เอหิพุทฐัง เอหิธัมมัง เอหิสังฆัง
พุทฐังรักจนตาย ธัมมังอย่าคลาย สังฆังตามมา นาสังสิโม สังสิโมนา สิโมนาสัง โมนาสังสิ
สัพพะเมตตา สัพพะกรุณา สัพพะเสน่หาประสิทธิเม

คาถานี้ เป็นการอาราธนาอัญเชิญคุณศักดิ์สิทธิ์แห่งพระรัตนตรัยให้มาช่วยเหลือเราให้เกิดความเป็นมหาเสน่ห์เมตตามหานิยม ใครเห็นใครรัก ใครเห็นใครหลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าคาถาประสมเนตรนั้น เป็นคาถาที่อ้างอำนาจของเทพ ส่วนคาถาเทพรำจวน เป็นคาถาที่อ้างอำนาจของพุทธคุณธรรมคุณ สังฆคุณ แต่มีความคล้ายคลึงกันมากในรูปแบบของคาถาคือ มีการอาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือมาช่วยให้ตนประสบความสำเร็จดังที่ต้องการ คาถาของพราหมณ์ก็จะอาราธนาพระลักษณ์ พระจันทร์ เป็นต้น เป็นที่พึ่ง ส่วนคาถาของพระพุทธศาสนาก็จะอาราธนาพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่ง

บางคาถาก็จะมีการผสมผสานทั้งความเชื่อของพราหมณ์และพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน เช่น คาถา “โองการเทพชุมนุม”^{๘๔} ที่ว่า

^{๘๒} เทพ สาริกบุตร, ตำราพระเวทพิสดาร ภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๕.

^{๘๓} เทพ สาริกบุตร, วิชาอาถรรพ์, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐ – ๓๑.

^{๘๔} อรุณันท์ วิริยะบุรณะ, คัมภีร์คาถา ๑๐๘, หน้า ๑๑๘ - ๑๒๑.

สารุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขอนมัสการ พระพุทธคุณนัง พระธรรมคุณนัง พระสังฆคุณนัง พระศรีรัตนตรัยแก้ว และสมณาจารย์ ครูอาจารย์ เฉพาะบรมโพธิสมภารมาอยู่เหนือเศกเกล้าแห่งข้าพเจ้า ผู้จะตั้งนมัสการเชิญพระพุทธรองค์ ทรงพระสูตรพระวินัยพระอภิธรรม พระกรรมฐาน พระธรรมามูล ทั้งแปลหมื่นสี่พันพระธรรมชั้น จบทั้งพระไตรปิฎกกรรไกร พระเคมียี่ปี่ พระมหาชนก พระมโหสถ พระโพธิสัตว์ พระพุทธสิหิงส์ พระอินทร์ พระพรหม พระยม พระกาฬ พระจตุโลกบาล พระโมคคัลลาญาณ พระสารีบุตร พระพุทธกุกสันโธ พระโกนาคมโน พระพุทธรักสโปพุทโธ พระศรีศากยมุนีโคดม พระพุทธบรรทม พระนารอท ยอดพระคันหัง อัญชอรหันตัง พระสุวรรณสามบัณฑิตา พระแท่นศิลาอาสน์ พระมุนีนารถ พระศาสดา พระยาธรรมิกราช พระศรีอาริย์ไมตรี พระมหาฤาษีทั้งแปลหมื่นพระองค์ อันนั่งจกรมภาวนาอยู่ในถ้ำพระคูหาสวรรค์ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระไตรสรณคมน์ พระบรรทม พระโกณฑัญญะสุวรรณเสน พระสุเมรุราช พระชาตุพามณี พระศรีมหาโพธิ์ พระหัตถ์ พระโอษฐ์ พระหฤทัย พระไตรปิฎก พระปัจเจกโพธิ์ ท้าวสิริสุทโท ธนะ นางสิริมาบายา อันเป็นพระพุทธรมาดแห่งพระพุทธรองค์ อันทรงพระนามกรชื่อพระสิทธารถชาติเป็นที่สุด พระพุท พระพฤษ พระสัทชน พระเสาร์ พระราหู พระสมุททั้งห้า ทั้งแผ่นฟ้า ทั้งสุราษล ทั้งปลาอานนท์ นางเมขลา พระยาพาลี ทรีพิ อินทรชิต สุกรีพ ทศกัณฐ์ กุมภกัณฐ์ กุมภกรรณ พระลักษณ พระราม พระหนุมาน พระรามสูร พระวิฑูรบุริกา สุนันทยักษา พญานาค พญาครุฑ พระราหู พิเภก ชมพูทิเปหิมะวันดัง พระพุทธร เทวดาอยู่ในชั้นฟ้าจตุมาหาราชิกา สวรรค์ เทพดาอยู่ในชั้นฟ้าดาวดึงส์ เทพดาอยู่ในชั้นฟ้ายามาสวรรค์ เทพดาอยู่ในชั้นฟ้าดุสิตาสวรรค์ เทพดาอยู่ในชั้นฟ้านิมมานรดีสวรรค์ เทพดาอยู่ในชั้นฟ้าปรินิรมิตวสวัตดีสวรรค์ เทพดาอยู่ในชั้นฟ้าอกนิฏฐโลกมหาสวรรค์ พระคันหัง พระวิปัสสี ปิตุมารดา วาสูกิรมังกร ครุฑ กิณนร กิณรี การเวก ปักษา มหากุมภกัณฐ์ อนันทยักษา มหากบิลราช พระโคอุสุภราช พระสารีริกธาตุ พระเพลิงอันรุ่งเรืองรัศมี พระศรีรัตนตรัยแก้ว และสมณาจารย์ ทั้งพระรัตนญาณ พระบารมี ดาวดึงส์ตาสุนะโมพุททาเย ธัมโมพุททาเย สังโฆพุททาเย มะมะปชชา จะ วันทา เมตตาคี

จากคาถา “เทพชุมนุม” ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า มีการผสมกลืนกลายทางแนวคิดของพราหมณ์ในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เพราะนอกจากจะมีการอาราธนาบารมีของพระรัตนตรัย พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เทวดาทุกชั้นฟ้า เป็นต้น แล้ว ยังมีการอาราธนาอัญเชิญเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์เข้าร่วมในพิธีด้วยอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพระลักษณ พระราม หนุมาน ทศกัณฐ์ พิเภก เป็นต้น

ดังนั้น แนวคิดการสร้างพระเครื่องในพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น นอกจากจะได้ อิทธิพลมาจากแนวคิดความเชื่อแบบดั้งเดิม ทั้งลัทธิวิญญูณนิยม ลัทธิบรรพบุรุษ รวมทั้งอิทธิพลของ พระพุทธศาสนาแบบทิเบตแล้ว ศาสนาพราหมณ์ที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยเอง โดยเฉพาะแนวคิด เรื่องอาถรรพเวท ซึ่งเป็นไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับเวทมนต์คาถา และการปลุกเสกสิ่งต่างๆโดยตรง ก็มี อิทธิพลเป็นอย่างมาก ที่ทำให้เกิดแนวคิดเรื่องเกี่ยวกับการใช้เวทมนต์คาถา การปลุกเสกเลขยันต์คาถา สร้างพระเครื่อง เครื่องรางของขลัง ขึ้นในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยจะสังเกตได้จาก รูปแบบของพิธีกรรม และรูปแบบการใช้เวทมนต์คาถาต่างๆ ที่มีการอาราธนาขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ นับถือให้ช่วยประสิทธิ์พรให้ประสบความสำเร็จดังสมประสงค์ของผู้ทำพิธีตามแต่จะปรารถนา เช่นกัน เพียงแต่บทเวทมนต์ในพระพุทธศาสนานั้น เปลี่ยนจากการขอพรจากเทพเจ้าในศาสนา พราหมณ์ มาขอพรจากพระรัตนตรัย และเทพเทวดาต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น

๒.๑.๒.๓. เครื่องรางของขลังในพระพุทธศาสนา

จากการที่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดความเชื่อทั้งจาก ลัทธิวิญญูณนิยม ลัทธิบรรพบุรุษนิยม ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น แนวคิดของ พระพุทธศาสนาแบบทิเบต รวมทั้งอาถรรพเวทไสยศาสตร์ในศาสนาพราหมณ์ จึงทำให้ พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมขึ้นจากพระพุทธศาสนาเถรวาทดั้งเดิม นั่นคือ มีเรื่องของเวทมนต์คาถา การปลุกเสกเลขยันต์ พระเครื่อง เครื่องรางของขลังต่างๆ เกิดขึ้นด้วย โดยใน สมัยเริ่มแรกนั้น แม้ประเทศไทยในสมัยโบราณจะมีการสร้างพระพุทธรูป และพระพิมพ์ต่างๆมานาน มากแล้ว แต่กลับไม่มีใครนิยมนำพระพิมพ์หรือพระเครื่องต่างๆเหล่านั้นมาพกติดตัว ห้อยคอบูชา ดังเช่นที่ปรากฏกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน เพราะคนในสมัยโบราณนั้นนิยมสร้างพระพิมพ์หรือพระ เครื่องแล้วนำไปไว้ที่วัด เพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาบ้าง อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายบ้าง หรือหากจะนำมาไว้ที่บ้านบ้าง ก็มักจะนำมาไว้บนหิ้งบูชาเพื่อไว้กราบไหว้บูชาเท่านั้น ไม่มีการนำมา ห้อยคอติดตัวแต่ประการใด

แม้คนในสมัยโบราณจะไม่นิยมพกหรือห้อยพระเครื่องต่างๆไว้ติดตัว แต่ด้วยความเชื่อที่ มีต่อบารมีของพระรัตนตรัย ผีสางเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ที่จะช่วยให้เขาเหล่านั้นแล้ว คลาดรอดพ้นจากอันตรายบ้าง มีโชคลาภบ้าง เป็นเมตตามหานิยมไปไหนมีแต่คนรักใคร่บ้าง จึงต้องมี การค้นหาหรือคิดค้นสร้างเครื่องรางของขลังต่างๆที่เชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาพกติดตัว เพื่อ ความอบอุ่นใจ และช่วยให้สำเร็จสมประสงค์ที่ตนเองต้องการ โดยคนไทยในสมัยโบราณนั้นมีการ พกพาเครื่องรางของขลังต่างๆติดตัวกันมานานมากแล้ว ดังปรากฏตัวอย่างในเสภาขุนช้างขุนแผน ใน ตอนที่ถูกกล่าวถึงแสนตรีเพชรกล้าทหารเอกเชียงใหม่ ที่ว่า^{๔๕}

^{๔๕} ประจักษ์ ประภาพิทยากร , ประเพณีและไสยเวทวิทยาในขุนช้างขุนแผน , (กรุงเทพมหานคร : องค์การ ก้าวของกรุสภา , ๒๕๒๕) , หน้า ๑๔๕.

อันแม่ทัพคนนี้มีศักดิ์	อยู่คงศาสตราวิชาดี
แขนขวาสักกรงเป็นองค์นารายณ์	แขนซ้ายสักขาคเป็นราชสีห์
ขาขวามีกัดสักพยัคฆ์	ขาซ้ายสักหมีมีกำลัง
สักอุระรูปพระโมคคัลลาน์	ภควัมปิดตานั้นสักหลัง
สีข้างสักอักขระนะจิงจิง	ศิริษะฝั่งพลอยนิลเม็ดจินดา
ฝั่งเข็มเล่มทองไว้สองไหล่	ฝั่งเพชรเม็ดใหญ่ไว้แสดหน้า
ฝั่งก้อนเหล็กไหลไว้อุรา	ข้างหลังฝั่งเทียนคล้าแก้วตาแมว
เป็นโปเปาปูปิบบิบทั้งกาย	ดูเรียรายร้อยร้องเป็นถ้องแถว
แต่เกิดมาอาวุธไม่พ้องแพว	ไม่มีแนวหนามจิดสักนิกเคียว

จะเห็นได้ว่า คนในสมัยโบราณนั้น มีการพกเครื่องรางของขลังติดตัวในหลายรูปแบบมาก ทั้งด้วยการสักยันต์ต่างๆ การผูกพกไว้ตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย หรือแม้แต่การฝังเข้าไปในร่างกาย ซึ่งจากการบรรยายถึงแสนตรีเพชรกล้าข้างต้นนั้น จะพบว่า มีการสักเป็นภาพต่างๆ ไว้ตามร่างกายซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางแนวคิดความเชื่อในแบบต่างๆ ที่ผสมผสานกันอยู่ในความเชื่อของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ได้แก่ อิทธิพลของพระพุทธศาสนา เช่น สักภาพพระโมคคัลลาน์ พระควัมปติ อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์เช่น สักภาพพระนารายณ์ และยังมีอิทธิพลของลัทธิวิญญูณานิยม เช่น สักราชสีห์ เสือ หมี เพื่อให้คนมีกำลังและอานุภาพเช่นเดียวกับสัตว์เหล่านั้น นอกจากนี้ยังมีการพกเครื่องรางของขลังหลายชนิดมาก ทั้งอัญมณีต่างๆ เช่น พลอย นิล เพชร แล้วยังมีเหล็กไหล แก้วตาแมว เข็มทอง เป็นต้น

โดยเครื่องรางของขลังในพระพุทธศาสนานั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. เครื่องรางของขลังตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเชื่อกันว่าเป็นของทนต์สิทธิ์คือเป็นวัตถุอาถรรพ์ที่มีความขลังความศักดิ์สิทธิ์ในตัวมันเอง และหากยังได้นำมาปลุกเสกด้วยแล้วก็จะยิ่งมีอานุภาพความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น^{๔๖}

- เหล็กไหล มีลักษณะเป็นโลหะแข็ง หนัก สีดำเข้มเป็นมันวาว เมื่อวางบนกระดาด แผ่นกระดาดนั้นจะจุไฟไม่ติด ถ้าเอาน้ำผึ้งมาล่อ เหล็กไหลจะยืดยากินน้ำผึ้ง เชื่อกันว่าเหล็กไหลมีอานุภาพมากในทางคงกระพัน อยู่คงอาวุธทุกชนิด

- เขี้ยวหมูตัน คือเขี้ยวหมูป่า โดยปกตินั้นเขี้ยวหมูจะกลวง หมูป่าที่มีเขี้ยวตันจะอยู่คงกระพัน พรานป่ามาพบเข้ามักจะยิงหมูป่าเขี้ยวตันไม่ออก

^{๔๖} กมล ฉายาวัฒน์ , เขียนของขลัง , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ชีปี พับบลิชซิง , ๒๕๓๗) ,

- เขี้ยวเสือกกลวง เขี้ยวเสือกตามปกติจะตัน เขี้ยวเสือกกลวงจึงเป็นของพิเศษ มีอานุภาพทางอยู่ยงคงกระพัน

- เขากวางคุด เขากวางปกติจะงอกยาว มีกิ่งก้านสาขาออกมาเรื่อยๆ แต่ก็มีกวางบางตัวที่เขาเป็นปุ่มแข็งไม่งอกยาวออกมา ถือกันว่าเป็นเครื่องรางป้องกันภัยได้เป็นอย่างดี

- คุด คือสิ่งที่มีลักษณะเหมือนหิน โดยอยู่ในพืชหรือสัตว์ เช่น คุดไม้สัก คุดขนุน คุดค้วง คุดไข่นกปรอด เป็นต้น เชื่อกันว่ามีอานุภาพเป็นคงกระพัน ป้องกันอันตรายได้ดี

- ว่น ว่นแต่ละชนิดจะมีอานุภาพที่แตกต่างกันไป เช่น ว่นทรหด สบู่เลือด มีอานุภาพทางหนังเหนียว ว่นเสน่ห์จันทร์ ว่นเศรษฐี มีอานุภาพทางเมตตามหานิยม โดยบางคนก็ใช้ว่นเหล่านี้ด้วยการกินบ้าง อาบน้ำว่นบ้าง พกติดตัวบ้าง สกัดเป็นน้ำแล้วนำไปสีกเป็นอักขระต่างๆ ไว้ตามร่างกายบ้าง

๒. เครื่องรางของขลังที่สร้างขึ้น นอกจากเครื่องรางของขลังตามธรรมชาติแล้ว ยังมีเครื่องรางของขลังต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก โดยการนำวัสดุต่างๆ มาปลุกเสกด้วยเวทมนต์คาถาต่างๆ ให้เกิดเป็นของศักดิ์สิทธิ์ขึ้น เช่น^{๔๗}

- เขี้ยวเสือกแคะ เกจิอาจารย์หลายท่านนิยมนำเขี้ยวเสือกมาแคะเป็นรูปเสือก เพราะเชื่อว่าเขี้ยวเสือกมีพลังทางมหาอำนาจ เพราะเสือกเป็นเจ้าป่า เมื่อนำมาปลุกเสกแล้ว นอกจากจะเป็นมหาอำนาจยังเป็นคงกระพัน มหาอุดอีกด้วย ยังได้เขี้ยวเสือกกลวงมาแคะยิ่งดีมาก เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านเขี้ยวเสือกแคะเช่น หลวงพ่อปาน วัดบางเหี้ย หลวงพ่อนก วัดสังกะสี หลวงพ่อวงศ์ วัดปิวาส เป็นต้น

- งาแคะ งาเป็นสิ่งที่เชื่อกันว่ามีดีในตัวเอง จึงนิยมนำมาแคะเป็นรูปต่างๆ เช่น คชสีห์ ราชสีห์ นางกวัก เป็นต้น เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านงาแคะเช่น หลวงพ่อเดิม วัดหนองโพ หลวงพ่อเฮง วัดเขาหิน หลวงพ่อหอม วัดชากหมาก เป็นต้น

- กะลาแคะ เชื่อกันว่ากะลาตาเดียวและกะลามาคุด (กะลาไม่มีตา) นั้น มีความขลังศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว จึงนิยมนำมาทำเครื่องรางโดยมักแคะเป็นรูปราหู เชื่อกันว่าใช้กันอาถรรพ์ หนุนดวงชะตาได้ดี เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านกะลาแคะคือ หลวงพ่อน้อย วัดศิรชะทอง

- ตะกรุด ตะกรุดถือเป็นเครื่องรางของขลังที่เป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก โดยเกจิอาจารย์จะนำแผ่นโลหะต่าง ๆ มาลงอักขระเลขยันต์ แล้วปลุกเสก จากนั้นจึงม้วนเป็นหลอดกลมๆ ไว้ใช้สำหรับพกติดตัว มีตั้งแต่ขนาดประมาณครึ่งเซนติเมตร จนถึง ๑๐ นิ้วก็มี บ้างก็ห้อยดอกเดียว บ้างก็ห้อยเป็นช่อๆ เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านตะกรุดเช่น หลวงพ่อเอี่ยม วัดสะพานสูง หลวงพ่อพิช วัดมะมั่ง หลวงพ่อจง วัดหน้าต่างนอก หลวงพ่อเทิ้ม วัดกษัตราธิราช เป็นต้น

- ผ้ายันต์ เป็นเครื่องรางของขลังที่นิยมมากพอกับตะกรุด เกจิอาจารย์จะนำผ้าต่างๆ มาลงอักขระเลขยันต์คาถาต่างๆ บ้าง หรือปัมรอยมือรอยเท้าของเกจิอาจารย์เหล่านั้นบ้าง แล้วนำไปปลุกเสก

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๔ – ๓๗.

เพื่อมอบให้ลูกศิษย์นำไปพดัดตัวบ้าง ไว้บูชาที่บ้านหรือร้านค้าบ้าง เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านผ้ายันต์ เช่น หลวงพ่อเดิม วัดหนองโพ หลวงพ่อม่วย วัดดอนไร่ หลวงพ่อจง วัดหน้าต่างนอก หลวงพ่อรุ่ง วัดท่ากระเปาะ เป็นต้น

- ประจำ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในกรสวดมนต์บริกรรม หนังสือมี ๑๐๘ เม็ด มาจากคุณพระรัตนตรัย ๑๐๘ คือ พระพุทธรูป ๕๖ พระธรรมคุณ ๓๘ พระสังฆคุณ ๑๔ โดยอาจทำเม็ดประจำจากไม้มงคลต่างๆบ้าง ผงใบลานบ้าง ผงพุทธรูปต่างๆบ้าง เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านประจำ เช่น หลวงพ่อบุญ วัดกลางบางแก้ว หลวงพ่ออุตตมะ วัดวังแก้วเวการาม เป็นต้น

- เบี้ยแก้ คนโบราณเชื่อว่าหอยเบี้ยและเบี้ยจันเป็นเครื่องหมายของเทพเจ้า มีอำนาจป้องกันอันตรายต่างๆได้ เกจิอาจารย์จะนำเบี้ยเหล่านั้นมาบรรจุปรอทไว้ภายใน แล้วอุดทับด้วยชันโรงได้ดิน ฟังตะกรุดบ้าง ลงอักขระยันต์ต่างๆบ้าง แล้วนำไปปลุกเสก เชื่อกันว่าใช้ป้องกันอันตราย และแก้อาถรรพ์ กันคุณไสยมนต์ดำต่างๆได้ เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านเบี้ยแก้เช่น หลวงพ่อบุญ วัดกลางบางแก้ว หลวงพ่ออภัย วัดโบสถ์ หลวงพ่อนุ่ม วัดนางใน หลวงพ่อรอด วัดนายโรง เป็นต้น

- มิดหมอ มิดหมอถือเป็นเทพศาสตรูฐที่มีความศักดิ์สิทธิ์มาก สามารถป้องกันอันตรายไล่ผี แก้อาถรรพ์ คุณไสยมนต์ดำต่างๆได้ พระเกจิอาจารย์จะนำวัตถุอาถรรพ์ต่างๆเช่น เหล็กน้ำพี้ ตะปู โลงผี เหล็กยอดเจดีย์ เป็นต้น มาลงอักขระเลขยันต์หล่อหลอมสร้างขึ้นเป็นมิดหมอ เกจิอาจารย์ที่มีชื่อด้านมิดหมอ เช่น หลวงพ่อเดิม วัดหนองโพ หลวงพ่อกัน วัดเขาแก้ว เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยซึ่งมีการนับถือพระพุทธศาสนานั้น มีการนับถือบูชาพกพาเครื่องรางของขลังต่างๆมากมายหลายชนิด เพื่อหวังพึ่งในคุณวิเศษความศักดิ์สิทธิ์ของเครื่องรางของขลังเหล่านั้นให้ช่วยคุ้มครองป้องกันอันตรายบ้าง เป็นเมตตามหานิยมบ้าง ถ้าขาดสิ่งนี้บ้าง ตามแต่ผู้บูชาจะปรารถนา โดยผู้ที่สร้างเครื่องรางของขลังเหล่านั้น บางครั้งชาวบ้านก็ออกไปค้นหาตามแหล่งต่างๆในธรรมชาติ บางครั้งพระเกจิอาจารย์ พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่นับถือ ก็ทำการสร้างขึ้นเอง แล้วนำไปปลุกเสกเลขยันต์คาถาให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์แล้วมอบให้เหล่าชาวบ้านทั้งหลายไว้บูชาพกติดตัว

ส่วนความนิยมในการพกพาห้อยพระเครื่องติดตัวนั้นจะเริ่มเกิดขึ้นสมัยใด ยังไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่หากพิจารณาศึกษาจากวรรณคดีบางฉบับแล้ว อาจจะพอสามารถใช้แสดงให้เห็นถึงความนิยมของชาวไทยในการพกพาพระเครื่องติดตัว ซึ่งมีความนิยมมาเป็นเวลานานแล้ว เช่นในเสภาเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ดังปรากฏในบทที่กล่าวถึงขุนช้างไว้ว่า^{๔๘}

^{๔๘} ประจักษ์ ประภาพิตยาร , ประเพณีและไสยเวทวิทยาในขุนช้างขุนแผน , หน้า ๑๕๑.

ขุนช้างรับพรลามาหอกลอง	จัดแจงแต่งตัวนุ่งยก
เข็มขัดรัดอกแล้วโจงหาง	ผูกตัวเข้าเป็นพรวนลั่นเครื่องราง
พระปรอททอดหว่างมงคลวง	ลูกไข่คันทองแดงกำแพงเพชร
ไข่เปิดเป็นหินขมิ้น	ผงตะกรุดโทนของท่านอาจารย์คง
แล้วอมองค์พระควมล้ำจิ้งจ	ลงยันต์ราชะปะท้ายทอย

จะเห็นได้ว่า ในเสภาขุนช้างขุนแผนนั้นมีการกล่าวบรรยายไว้ว่า นอกจากขุนช้างจะพกเครื่องรางของขลังต่างๆแล้ว ยังมีการพกพระเครื่องไว้ติดตัวด้วย โดยพกพระปรอทไว้ในมงคล และอมพระปิตดา (พระควม) ไว้ในปาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในสมัยขุนช้างขุนแผนนั้น เริ่มมีความนิยมในการพกพาพระเครื่องติดตัวกันแล้ว โดยในเสภาขุนช้างขุนแผนนั้น มีการกล่าวถึงสมเด็จพระพันวษา ซึ่งจากหลักฐานของชาวกรุงเก่ากล่าวว่า พระบรมกุมาร โอรสของสมเด็จพระพันวษาเมื่อได้สวราชสมบัติมีมเหสีชื่อ ศรีสุดาจันทร์ และเมื่อเทียบกับพงสาวดารแล้ว พระบรมกุมารก็คือ สมเด็จพระไชยราชาธิราช ดังนั้นสมเด็จพระพันวษาก็คือ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ด้วยเหตุนี้เรื่องของขุนช้างขุนแผนจึงน่าจะเกิดขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ระหว่างประมาณ พ.ศ. ๒๐๓๔ – ๒๐๗๒^{๘๘} หรือในสมัยอยุธยาแน่นอน

อย่างไรก็ดี ในพงสาวดารและเรื่องราวต่างๆในสมัยอยุธยา เช่น ตอนที่โกษาปานไปฝรั่งเศส และได้มีการแสดงความอยู่ยงคงกระพันโดยให้ทหารไทยยื่นแอ่นอกให้ทหารฝรั่งเศสยิง หรือเรื่องในสมัยใกล้เคียงกรุง ที่กล่าวถึงนายฤกษ์ซึ่งเป็นอาจารย์ทางอยู่ยงคงกระพัน อาสาฝากองทหารไทยนั่งเรือไปจับไล่พม่าที่ตั้งค่ายล้อมอยู่ที่วัดท่าการ้อง โดยนายฤกษ์แต่งกายใส่เสื้อลงยันต์ โปกผ้าประเจียด และเครื่องรางต่างๆออกไปทำพม่าให้ออกมาสู้รบ เป็นต้น กลับไม่พบข้อความที่กล่าวถึงเรื่องของพระเรื่องแต่อย่างใดเลย นอกจากนี้ ในภาพจิตรกรรมฝาผนังต่างๆสมัยอยุธยานั้น ก็พบแต่ภาพของทหารที่ใส่เสื้อลงยันต์ แต่กลับไม่พบภาพทหารที่ห้อยพระเครื่องเลย^{๘๙} ดังนั้น การพกพาพระเครื่องติดตัวนั้น อาจจะเริ่มมีเกิดขึ้นมาบ้างแล้ว นับแต่ในสมัยอยุธยา แต่อาจจะยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก เพราะคนไทยในสมัยก่อนจะเชื่อว่าพระพุทธรูปหรือพระพิมพ์ต่างๆนั้น เป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งบริสุทธิ์ ควรอยู่ที่วัด มากกว่าจะนำมาไว้ที่บ้านหรือพกติดตัว

การนิยมพกพาพระเครื่องติดตัวนั้น น่าจะเริ่มปรากฏชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา^{๙๐} เพราะในสมัยรัชกาลที่ ๔ นั้น พระองค์ทรงเป็นผู้นำหลายด้านในการเลิกคดียาและประเพณีบางอย่างแต่โบราณ แล้วทรงสร้างสิ่งใหม่ๆขึ้นแทนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกาลเวลาในสมัยนั้น

^{๘๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕ – ๑๔.

^{๘๙} ศรีสักร วัลลิโภคม, พระเครื่องในเมืองสยาม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๑ – ๓๓.

เช่นการตั้งคณะกรรมชุดกนิกา การสร้างพระสยามเทวาธิราช เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแนวคิดที่มาจากพระมหากษัตริย์นี้ นับเป็นการเปิดช่องให้มีการผสมผสานทางแนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนา กับ แนวคิดความเชื่อในเรื่องลึงค์ลิตีลิตี เครื่องรางของขลังต่างๆ ที่เชื่อว่าหากพกพาไว้กับตัวแล้ว จะสามารถช่วยป้องกันอันตราย ทำให้เกิดเมตตามหานิยม เกิดโชคลาภต่างๆ ได้ โดยจะเห็นได้ว่าพระพิมพ์รุ่นใหม่ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาในช่วงสมัยนี้นั้น ไม่จำเป็นต้องนำไปฝังในกรุต่างๆ เพื่อสืบอายุพระศาสนา หรืออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ดังเช่นพระพิมพ์ในสมัยก่อนอีกต่อไป พระเกจิอาจารย์ในยุคนี้จะสร้างพระขึ้นมาร่วมกับปลุกเสกลงคาถาอาคมเลขยันต์ต่างๆ ไว้แจกบรรดาสาธุศิษย์ ซึ่งสังเกตได้ง่ายๆจากการที่พระเครื่องที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้ มักมีการลงอักขระเลขยันต์ไว้ด้านหลัง ในขณะที่พระพิมพ์ในรุ่นก่อนไม่มีใครทำกัน

๒.๒. กระบวนการในการสร้างพระเครื่อง

จากการศึกษาความเป็นมาของการสร้างพระเครื่องในพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่า การสร้างพระเครื่องนั้นเป็นความเชื่อที่มีอยู่คู่กับประเทศไทยมานานมากแล้ว แต่การศึกษาถึงประวัติความเป็นมาในการสร้างพระเครื่องเพียงอย่างเดียว อาจจะยังไม่สามารถให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการที่เราจะนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องของพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์ชัดเจนที่สุด ดังนั้นนอกจากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาในการสร้างพระเครื่องแล้ว การศึกษาถึงรูปแบบกระบวนการต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องนั้น จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องศึกษาพิจารณาให้ละเอียดชัดเจนด้วยอย่างขาดไม่ได้

๒.๒.๑. การจัดเตรียมมวลสาร

สิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งในการสร้างพระเครื่องก็คือ การมวลสารต่างๆที่จะนำมาเป็นส่วนผสมในการสร้างพระเครื่องต่างๆเหล่านั้น ซึ่งหากสามารถจัดเตรียมมวลสารได้ดี มีความศักดิ์สิทธิ์ตรงตามตำราแล้ว ก็จะทำให้พระเครื่องที่ได้ออกมามีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้นไปอีก โดยลักษณะของมวลสารที่นำมาเป็นส่วนผสมนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๒.๒.๑.๑ มวลสารที่มีอยู่แล้ว

มวลสารที่มีอยู่แล้วนี้หมายถึง มวลสารที่ปรากฏมีอยู่แล้วในโลกนี้ โดยไม่ได้ทำการสร้างปลุกเสกมวลสารเหล่านั้นขึ้นมาใหม่ โดยอาจแบ่งย่อยลงไปได้อีกคือ

- ๑) มวลสารตามธรรมชาติ คือ มวลสารที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติเช่น วาน ๑๐๘ , ดินจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ , คด , เหล็กไหล , เพชรหน้าทั่ง , ข้าวสารพันปี , ตะกั่วเถื่อน , พระธาตุ , กิ่งโพธิ์ตายพรายหันไปทางทิศตะวันออก , กาฝาก , ไม้ขนุน , มะยม , ไม้พญาจิวดำ , เขี้ยวเสือ , หนังเสือ , งาช้าง ฯลฯ

๒) มวลสารศักดิ์สิทธิ์ คือ มวลสารที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดมีอยู่ แล้วจากสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างไว้แต่เดิมเช่น กราบโบสถ์ , ไกลเสมา , กระเบื้องหลังคา โบสถ์ , ข้าวก้นบาตร , ดอกไม้รูปเทียนบูชาพระ , ตำราโบราณโบราณ , ผ้าบังสุกุล , ตะปู ดอกโลงศพ ฯลฯ

๒.๒.๑.๒. มวลสารที่สร้างขึ้นใหม่

มวลสารที่สร้างขึ้นใหม่นี้ คือมวลสารที่เกิดจากการปลุกเสกของอักขระเลขยันต์คาถาต่างๆ ขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในการสร้างพระเครื่องต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท หลักๆ คือ

๑) มวลสารผง คือการสร้างประสมปลุกเสกของผงต่างๆ ที่เขียนขึ้นมาเพื่อใช้ในการผสมสร้างพระเครื่อง ซึ่งการทำผงนั้นมีหลายรูปแบบเช่น ผงปลง ผงอิฐเจ ผงมหาราช ผงตรีนิสิงเห ฯลฯ โดยกระบวนการในการทำนั้น จะต้องเริ่มทำดินสอก่อน^{๕๒} โดยใช้ดินสอพองมาละลายน้ำปั่นขึ้นมา โดยให้กลมโตประมาณเท่าหัวแม่มือ ยาวประมาณ ๓-๔ นิ้ว เสร็จแล้วเอาตากให้แห้ง แล้วเอาใบตำลึงมาคั้นเอาน้ำ ย้อมดินสอนั้นให้ทั่ว เพื่อให้ดินสอไม่ติดมือ ส่วนกระดานที่ใช้เขียนก็ควรใช้กระดานชนวนแบบโบราณที่พวกโหราใช้กันอยู่ เพราะมีขนาดใหญ่และสะดวกในการลบกวาดผงด้วย

ส่วนกระบวนการในการลบผงนั้นมีกระบวนการที่ซับซ้อนและมีรายละเอียดมาก ในที่นี้จะได้นำมาเสนอเพียงบางส่วนอันจะมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ว่าการลบผงทำพระเครื่องเช่นนี้จะนำไปสู่การบรรลุนิยามได้อย่างไรในบทต่อไป เช่นการลบผงปลง^{๕๓} อันมีกระบวนการคร่าวๆ ดังนี้

- ทำพินทุ (นิคหิตวงกลม)

สวด ปถมัง พินทุ กังชาดัง ฯ ขณะเขียนเป็นพินทุ คือวงกลม

- แล้วเสกพินทุที่เขียนเสร็จแล้วดังนี้

พินทุเอกลงสู่ผืนรัง พินทุโทอังกุสังยะธา พินทุตรีธัมมิชาลันตะ เอกะพินทุวิษานะเย ฯ

^{๕๒} เทพ สาริกบุตร , พระคัมภีร์พระเวทย์มหาพุทธาคม , (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ , ๒๕๒๕) , หน้า ๓.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖-๗๑.

- ทำทัณฑะ (ไม้เท้างาม)

สวด ทุติยัง ทัณฑะ เมวะจะ ฯ ขณะเขียนเป็นไม้เท้างามต่อจากวงกลม

- แล้วเสกทัณฑะที่เขียนเสร็จแล้วดังนี้

ทัณฑะเอกัสมังพันชั่ง ทัณฑะโทอังกุสังยะธา ทัณฑะตรีธัมมิชาลันตะ ทะเวทัณฑะวิชา

นะเยฯ

- ทำภะ (แตกแยกออกไป)

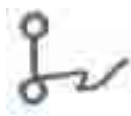

สวด ตติยัง ภะ กัณเฑวะ ฯ ขณะเขียนเป็นภะ คือต่อจากสามงาม

- แล้วเสกภะที่เขียนเสร็จแล้วดังนี้

ภะเอกัสมังพันชั่ง ภะโทอังกุสังยะธา ภะตรีธัมมิชาลันตะ ตรีนิภะวิชานะเยฯ

- ทำอังกุ (งอเป็นขอ)

สวด จัตตุถัง อังกุ สัมภะวัง ฯ ขณะเขียนเป็นขอ คือต่อจากภะ

- แล้วเสกอังกุที่เขียนเสร็จแล้วดังนี้

อังกุเอกัสมังพันชั่ง อังกุโทอังกุสังยะธา อังกุตรีธัมมิชาลันตะ จัตตุอังกุวิชานะเยฯ

- ทำเสียรนะ (เป็นหัว)

สวด ปิณฺณะมัง สิริระสัง ชาตัง นะกาโรโหติสัมมะโว ฯ ขณะเขียนเป็นเศียร คือต่อจาก
วงกลมข้างบน

- แล้วเสกเศียรนะที่เขียนเสร็จแล้วดังนี้

สิระเอกังสุมังพันชัง สิริระโทอังกุสังยะธา สิริระตริชัมมิหาลันตะ ปิณฺณะสิระวิหะนะเยฯ

- แล้วจึงเสกคาถานมัสการนะดังนี้

ตริณี กัถวานะ นะการัง ปิณฺณะสัมมะวัง ฯ ๑ ๓ หน

- ลบ พินธุ ต่อไปเป็น นะโมพุทฺธาเย

- สวด ปถมังพินธุ โลโปจะ ลบส่วนที่เป็น พินธุ ออก แล้วสวด นะกาโร โหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว นะ ขึ้นมาแทน

- สวด ทุติยัทฺธะ โลโปจะ ลบส่วนที่เป็น ทฺธะ ออก แล้วสวด โมกาโร โหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว โม ขึ้นมาแทน

- สวด ตติยัภะ โลโปจะ ลบส่วนที่เป็น ภะ ออก แล้วสวด พุทฺทาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว พุท ขึ้นมาแทน

- สวด จัตถังอังกุ โลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อังกุออก แล้วสวด ธากาโร โหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว ธา ขึ้นมาแทน

- สวด ปิณฺณะมังสิระ โลโปจะ ลบส่วนที่เป็น สิระ ออก แล้วสวด ยะกาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว ยะ ขึ้นมาแทน

- ลบ นะโมพุทฺธาเย เป็น มะอะอุ

- สวด ปถมังทะเวนะโม บุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น นะโม ออก แล้วสวด มะกาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว มะ ขึ้นมาแทน

- สวด ทุติยัทเวพุทฺธา บุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น พุทฺธา ออก แล้วสวด อะ กาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว อะ ขึ้นมาแทน

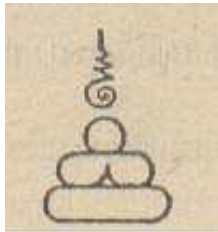
- สวด ตติยัเอกะเยะ บุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น เย ออก แล้วสวด อุ กาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว อุ ขึ้นมาแทน

- ลบมะอะอุเป็นอุอะมะ

- สวด ปถมัง มะ บุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น มะ ออก แล้วสวด อุ กาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว อุ ขึ้นมาแทน

- สวด ทุติยั อะ บุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อะ ออก แล้วสวด อะ กาโรโหติสัมมะโว ขณะเขียนตัว อะ ขึ้นมาแทน

- สวด ตติยัม อุ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อุ ออก แล้วสวด มะ กาโรโห ติสัมกะโวขณะเขียนตัว มะ ขึ้นมาแทน
- ลบอุอะมะเป็นอะมะอุ
- สวด ปถมัง อุ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อุ ออก แล้วสวด อะ กาโรโห ติสัมกะโว ขณะเขียนตัว อะ ขึ้นมาแทน
- สวด ทุติยัม อะ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อะ ออก แล้วสวด มะ กาโรโห ติสัมกะโว ขณะเขียนตัว มะ ขึ้นมาแทน
- สวด ตติยัม มะ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น มะ ออก แล้วสวด อุ กาโรโห ติสัมกะโว ขณะเขียนตัว อุ ขึ้นมาแทน
- ลบอะมะอุเป็นองค์พระ

- สวด ปถมัง อะ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อะ ออก แล้วสวด ศรีษะ พุทธา ซายะเต ขณะเขียน ศีयरพระ ขึ้นมาแทน
- สวด ทุติยัม มะ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น มะ ออก แล้วสวด องค์ะ พุทธา ซายะเต ขณะเขียน องค์พระ ขึ้นมาแทน
- สวด ตติยัม อุ นุพพะสระระโลโปจะ ลบส่วนที่เป็น อุ ออก แล้วสวด ทะเวบาทะ พุทธาซายะเต ขณะเขียน บาทพระ ขึ้นมาแทน
- ลบองค์พระเป็นเป็นอุ

- สวด ปถมัง องค์ะพุททะ นุพพะสระระโลโปจะ ลบ องค์พระ ทั้งหมดออก แล้วสวด อุ องค์าโร โหติสัมกะโว ขณะเขียน อุ ขึ้นมาแทน

- ลบอุเป็นจันทรครึ่งซีก

• สวด ทูตียัง ออองการะ นุพะพะระระโลโปจะ ลบ อุ ออก แล้วสวด จันตะปะณิตาวิชา
นะเขขณะเขียน จันทรครึ่งซีก ขึ้นมาแทน

- ลบจันทรเป็นสูญ

• สวด คตียัง จันตะ นุพะพะระระโลโปจะ ลบ จันทรครึ่งซีก ออก แล้วสวด สูญญะ
ปะณิตาวิชานะเข ขณะเขียน สูญ ขึ้นมาแทน

- ลบสูญเป็นอุณาโลม

• สวด จัตตุถัง สูญญะ นุพะพะระระโลโปจะ ลบ สูญ ออก แล้วสวด นะวะอุณาโลมา
ปะนะชายะเต ขณะเขียน อุณาโลม ขึ้นมาแทน

- ลบอุณาโลมเป็นสูญ

• สวด ปัญจะมัง นะวะอุณาโลมา นุพะพะระระโลโปจะ ลบ สูญ ออก แล้วสวด สูญญะ
กาโรโหติสัมกะโว ขณะเขียน สูญ ขึ้นมาแทน

- ลบสูญเป็นมหาสูญน้อย

- สวด อังกุฐะมัง สุธัญญะ บุพพะสระระโลโปจะ ลบ สุธัญญะ ออก แล้วสวด สุธัญญะมหา
สุธัญญะ กาโรโหติสัมกะโว ขณะเขียน มหาสัทธุน้อย ขึ้นมาแทน

- ลบมหาสัทธุน้อยเป็นมหาสัทธุน้อย

- สวด สัตตะมัง สุธัญญะมหาสัทธุน้อย บุพพะสระระโลโปจะ ลบ มหาสัทธุน้อย ออก แล้ว
สวดสัทธุน้อยมหาสัทธุน้อย กาโรโหติสัมกะ ขณะเขียน มหาสัทธุน้อย ขึ้นมาแทน

- ลบมหาสัทธุน้อยเป็นนิพพานสัทธุน้อย

- สวด อังกุฐะมัง สุธัญญะมหาสัทธุน้อย บุพพะสระระโลโปจะ ลบ มหาสัทธุน้อย ออก แล้ว
สวด มหาสัทธุน้อย โลปะการัง ปรมัตถสัทธุน้อย นิพพานังสัทธุน้อย ขณะเขียน นิพพานสัทธุน้อย
ขึ้นมาแทน

ส่วนในการลบผงอิระเจ^{๕๔} จะเริ่มตั้งแต่ตั้งคาถา อิระเจตะโสทัพพังคณหาภิรามะสา แล้ว
ลบเป็น นะโมพุทธานะ แล้วลบเป็น มะอะอุ แล้วลบเป็นองค์พระ แล้วลบองค์พระเป็น ทุกข์ อนิจจัง
อนัตตา ดังนี้

- ลบเศียรพระเป็นทุกข์

- ปลดมัง สีสะพุทธา โลโปจะ ลบ เศียรพระ ออก แล้วสวด ทุกข์กาโรโหติสัมกะโว
ขณะเขียน ทุกข์ ขึ้นมาแทน

- เขียน ทุกข์ แล้ว เสกด้วย คาถาเสกนมัสการทุกข์

- ทุกข์โรคัง วินาสสันติ ทุกข์ปาปัง ภัยวินาสสันติ ทุกข์ธัมมัง ปกาเสณติ ทุกข์ปา
ปัง นมามิหัง ฯ ว่า ๓ หน

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕๓ - ๑๑๔.

- ลบองค์พระเป็นอนิจจัง

- ทูตียัง องค์พุทฺธา โลโปจะ ลบ องค์พระ ออก แล้วสวด อนิจจังกาโรโหติสัมมะโว
ขณะเขียน อนิจจัง ขึ้นมาแทน

- เขียน อนิจจัง แล้ว เสกด้วยคาถาเสกนัมมัสการอนิจจัง

- อนิจจัง ปาปิง จะอินตรา อนิจจัง ภูตา จะโสพะสะ อนิจจัง รัมมัง ปกาเสนติ อนิจจัง
ปาปิง นมามิหัง ฯ ว่า ๓ หน

- ลบบาทพระเป็นอนัตตา

- ตติยัง ปาทะพุทฺธา โลโปจะ ลบ บาทพระ ออก แล้วสวด อนัตตাকাโรโหติสัมมะโว
ขณะเขียน อนัตตา ขึ้นมาแทน

- เขียน อนัตตา แล้ว เสกด้วย คาถาเสกนัมมัสการอนัตตา

- อนัตตา อัพยาตา รัมมาอนัตตา ปิฏกัตโย อนัตตา โกสัง ปกาเสนติ อนัตตา ปาปิง
นมามิหัง ฯ ว่า ๓ หน

แล้วจึงลบทุกข้างเป็นสูญชั้น ๑ ลบอนิจจังเป็นสูญ ๒ ชั้น ลบอนัตตาเป็นสูญ ๓ ชั้น ต่อไป
จึงสำเร็จเป็นผงอิสระ

๒) มวลสารโลหะและอื่นๆ คือการนำแผ่นโลหะต่างๆเช่น แผ่น ทอง เงิน นาค นวโลหะ
 ฯลฯ มาทำการลงอักขระปลุกเสกเลขยันต์ลงไป แล้วนำไปหล่อหลอม รวมเป็นส่วนผสมของพระ
 เครื่องที่มีการสร้างในลักษณะเนื้อโลหะ เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พระเครื่องเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น
 โดยยันต์ที่นิยมลงในแผ่นโลหะต่างๆเหล่านั้นมีหลายรูปแบบด้วยกันเช่น

(๑) ยันต์ที่เป็นตัวอักษร ได้แก่การเขียนคาถาต่างๆลงไปเป็นตัวอักษร โดย
 ตัวอักษรที่ใช้นั้น มักเป็นตัวอักษรขอมมากกว่าตัวอักษรไทย เพราะถือว่าเป็นอักษร
 โบราณที่ใช้จารึกคำสอนของศาสนามาแต่เดิม จึงเป็นอักษรที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวเอง
 โดยอาจจะลงเป็นคาถาทับหรือลงเป็นเพียงหัวใจคาถาก็ได้เช่น คาถาพระพุทฺธคุณ (อิ
 ติปิโสภะคะวา.... สัตถาเทวมนุสสานัง พุทฺโธภควาติ) , คาถาพระพุทฺธเจ้า ๕ พระองค์
 (นะโมพุทฺธายะ) , คาถาหัวใจธาตุ ๔ (นะมะพะทะ)

(๒) ยันต์ “นะ”^{๕๕} ได้แก่การเขียนตัว “นะ” ต่างๆ ซึ่ง ตัว “นะ” นี้จะต้องประกอบ
 ไปด้วย ๕ ส่วนเสมอคือ ฟินธุ ทณทะ เกทะ อังกุ สิริระ (ดังได้แสดงให้เห็นแล้วในเรื่อง
 การลบผงที่ผ่านมา) ซึ่งก็คือสัญลักษณ์แทนพระพุทฺธเจ้า ๕ พระองค์ในภัทรกัปนี้คือ

^{๕๕} เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์นะ ๑๐๘ , (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๘) , หน้า ๓ - ๘.

พระกุกกุสันโธ (นะ) พระโกนาคมโน (โม) พระกัสสปะ (พุท) พระโคตโม (ธา) พระศรีอาริย์ (ยะ) โดยที่มีรูปแบบของ “นะ” ต่างกันมากมายนับร้อยชนิด (ซึ่งสันนิษฐานว่าเลียนแบบมาจากเส้นสายของสายฟ้าที่กำลังแล่นแปลบปลาบอยู่บนท้องฟ้า) ตามแต่รูปแบบและพุทธคุณที่ลงกำกับไว้เช่น^{๕๖}

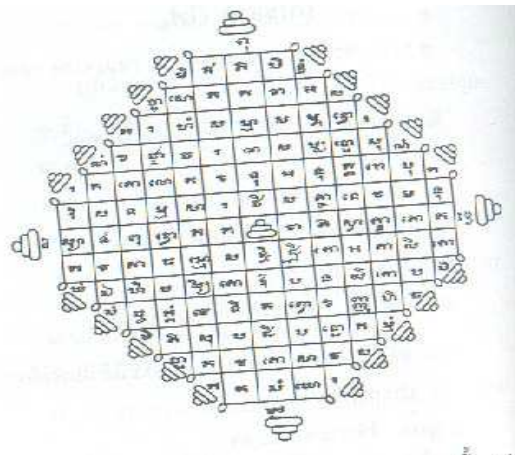

(๓) ยันต์ตาราง ได้แก่การขีดเขียนเส้นยันต์ขึ้นมาเป็นตารางในรูปแบบต่างๆ เช่น สี่เหลี่ยม (แทนธาตุ ๔) สามเหลี่ยม (แทนพระรัตนตรัย) วงกลม (แทนพระพุทธเจ้า) ฯลฯ แล้วบรรจุอักขระคาถาต่างๆลงไปในตารางเหล่านั้น ซึ่งอาจเป็นคาถาทั้งหมดหรือหัวใจคาถาหรือเพียงตัวเลข (การลงตัวเลข^{๕๗} นั้นถือว่าเป็นเครื่องหมายย่อรวมอักขระอีกทีหนึ่ง เพื่อให้สามารถลงอักขระได้ครบถ้วนโดยไม่สิ้นเปลืองเนื้อที่มากเช่น อะสังวิสุโลปุสะพุกะ ก็ใช้เลข ๘ เขียนแทน มะอะอุ ก็ใช้เลข ๑ แทนเป็นต้น) ก็ได้เช่น

^{๕๖} เทพ สาริกบุตร , พุทธรัตน์ มหายันต์ ๑๐๘ และ นะพิสดาร , (กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๒๔) , หน้า ๑๕๓ - ๑๕๕.

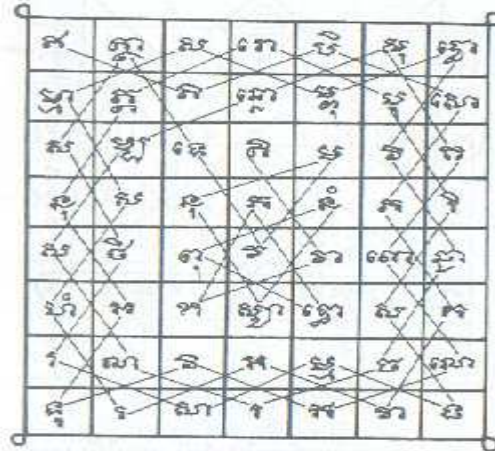
^{๕๗} เทพ สาริกบุตร , ประชุมมหายันต์ ๑๐๘ . (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๘) , หน้า ๒-๓.

- ยันต์พระไตรรัตนคุณ^{๕๔}

เป็นยันต์ที่ลงด้วยพระพุทธรูปทั้ง ๕๖ คาถา (อติปิโส...) พระธรรมคุณ ๓๘ คาถา (สวากขาโต...) พระสังฆคุณ ๑๔ คาถา (สุปฏิปันโน...) รวมเป็น ๑๐๘ พระอักษระ แล้วล้อมรอบด้วยพระไตรสรณคมน์ (พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ...) มีพุทธรูปครบทุกด้าน ตามแต่จะอธิษฐานใช้

- ยันต์ตารางเพชร^{๕๕}

เป็นยันต์พระพุทธรูป ๕๖ คาถา (อติปิโส...) แต่จะมีวิธีการลงอักขระที่พิศดารออกไปอีกคือ ไม่ได้ลงอักขระเรียงตามลำดับซ้ายไปขวา แต่ลงเป็นตารางหมากรุกคือ ลงอักขระตามวิธีการเดินของม้าหมากรุก ซึ่งถือว่าสามารถเดินได้ทั่วทั้งครอบคลุมถึง ๘ ทิศทาง เป็นการโจมตีป้องกันได้ครบทั้งหมด เท่ากับเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับคาถา ยิ่งขึ้นไป

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔๐.

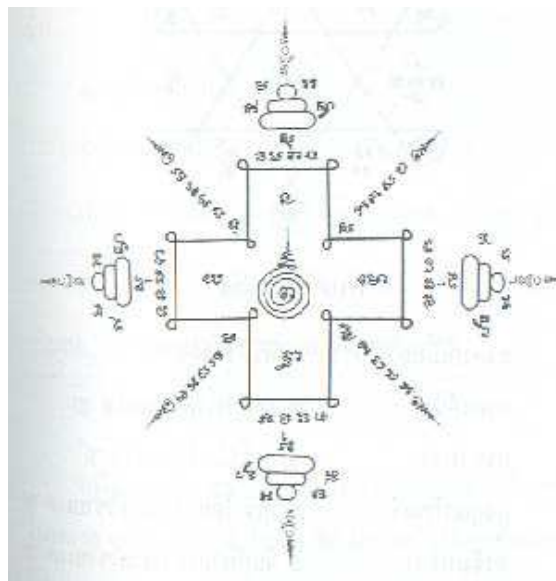
^{๕๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๕.

- ยันต์บารมีพระเจ้า^{๑๐๐}

ใช้คาถาบารมี ๓๐ ทศน์มาลงเดินอักษรวนให้ครอบคลุมทั่วยันต์ (อิติปาระมิตาติง
สา อิติสัพพัญญูมาคะตา อิติโพธิมนูปัตโต อิติปิโสจะเตนะโม)

- ยันต์พระกรณีย์^{๑๐๑}

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕๕.

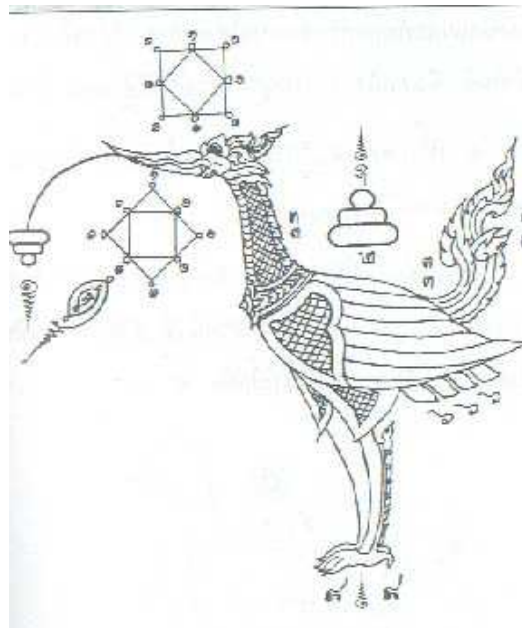
^{๑๐๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๐๗.

(๔) ยันต์รูปภาพ ได้แก่ยันต์ที่มีการวาดเป็นภาพต่างๆขึ้นมาแล้วลงอักขระยันต์ต่างๆ ประทับเพิ่มลงไปเช่น

- ยันต์ท้าวเวสสุวรรณ^{๑๐๒}

- ยันต์พญาหงส์ทอง^{๑๐๓}

^{๑๐๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕.

^{๑๐๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

จะเห็นว่าในหลายๆ ยันต์นั้นจะประกอบไปด้วยองค์พระ จันทร สุริย อณาโลม^{๑๐๔} ด้วย ซึ่งหมายถึงโลกของเรา มีพระอาทิตย์เป็นประธานในเวลากลางวัน มีพระจันทร์เป็นประธานในเวลากลางคืน และมีอณาโลมกำกับหมายถึงการสำเร็จมรรคผล หลุดพ้นจากกิเลสทั้งมวล ดังนั้นยันต์ต่างๆ จึงมักลงอณาโลมกำกับไว้ในข้อสุดท้ายสุด เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความสำเร็จของยันต์ด้วย

โดยเมื่อลงเสร็จแล้ว ก็ต้องนำมาปลูกเสก แล้วนำมาลบถมคือเมื่อลงยันต์เสร็จก็นำแผ่นโลหะนั้นมาลบขัดให้เรียบแล้วจึงลงยันต์ทับถมลงไปใหม่อีกเรื่อยๆ จนกว่าจะครบตามแต่ละตำราหรือความพอใจของผู้ลงว่าใช้งานได้ (เช่นในการทำพระกริ่ง^{๑๐๕} จะต้องนำแผ่นนวโลหะมาลงยันต์ทับถมกันไปถึง ๑๐๘ ยันต์ และนะปถมังอีก ๑๔ นะ จึงจะนำไปใช้หล่อหลอมเป็นองค์พระต่อไปได้) โดยอาจม้วนเป็นตะกรุดไว้ใช้โดยตรง ม้วนเป็นตะกรุดเล็กเพื่อฝังลงในเนื้อพระ หรือนำไปหลอมเป็นมวลสารในการหล่อสร้างพระเครื่องต่อไป

การเขียนอักขระยันต์ต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นมวลสารประกอบในสร้างพระเครื่อง ไม่ว่าจะเป็นมวลสารผงที่ต้องทำการเขียนอักขระยันต์ลงบนกระดานชนวนแล้ว ลงผง ลงผง ไปตามขั้นตอนจนถึงนิพพานสูญ หรืออนัตตา กิติ หรือมวลสารโลหะและอื่นๆ ที่ต้องมีการลงยันต์ต่างๆ แล้วลบถมเขียนยันต์ขึ้นมาใหม่ไปเรื่อยๆ ให้ครบตามที่กำหนดไว้ในตำราต่างๆ ก็นั้น สันนิษฐานว่า อาจจะได้แนวคิดในการเขียนและลบอักขระเลขยันต์ต่างๆ เช่นนี้มาจากแนวคิดเรื่องการเขียน “มณฑล” ในพระพุทธศาสนาหายาน นิกายมนตรยาน ก็เป็นไปได้

“มณฑล” ตามรูปสันสกฤตแปลว่า “วงกลม” เป็นสัญลักษณ์ของพุทธภาวะ หรือการบรรลุโพธิญาณ สื่อความหมายถึงพระพุทธเจ้าในรูปธรรมกาย ซึ่งเชื่อกันว่าพระมหาไวโรจนะเป็นผู้นำหลักธรรมคำสอนนี้มาเผยแพร่ โดยพระธรรมกายของพระไวโรจนะนั้นเปรียบได้กับจักรวาลที่มีพระไวโรจนะเป็นศูนย์กลางแห่งมณฑลในจักรวาล^{๑๐๖} ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นในรูปของมณฑล ๒ ลักษณะคือ ธรรมชาตุมณฑล (สัญลักษณ์แห่งการเก็บไว้ซึ่งโพธิจิต หรือพุทธภาวะอันสมบูรณ์ด้วยคุณลักษณะอันไม่มีประมาณของสรรพสัตว์ เหมือนดังเด็กซึ่งยังอยู่ในครรภ์มารดา) และวัชรชาตุมณฑล (สัญลักษณ์ในทางปัญญาอันคมกล้าแข็งแกร่งดุจเพชร ตัดเสียซึ่งอวิชชา กิเลส ไม่มีความหวั่นไหวเพราะต้นเหตุอกุศลธรรม)^{๑๐๗} โดยอาจยกตัวอย่างการสร้างมณฑลให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้นจากการสร้างมณฑลของพระอมิตาภะ ซึ่งเป็นแผนภาพที่นิยมมากในทิเบตดังนี้^{๑๐๘}

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^{๑๐๕} เทพ สาริกบุตร, พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๓.

^{๑๐๖} ศาสก อินทราช, พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน, หน้า ๓๔๗.

^{๑๐๗} เสถียร โพธิ์นันทะ, ปรัชญามหายาน, หน้า ๑๘๘ - ๑๙๓.

^{๑๐๘} ศาสก อินทราช, พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน, หน้า ๓๔๘ - ๓๔๙.

วงกลมด้านในสุดเป็นพระอมิตาภะ ล้อมรอบด้วยรูปจำลองของพระองค์เอง ๘ รูปอยู่ในกลีบดอกบัว ๘ กลีบ

ถัดมาเป็นรูปจตุโลกบาล อยู่ประจำทิศทั้ง ๔ (ทิศเหนือ ได้ ตะวันออก ตะวันตก)

ด้านนอกของวงกลมวงนอกเป็นรูปมงคล ๘ ประการของพระพุทธศาสนานิกายตันตระ คือ ร่มสีกา (เพื่อจัดความร้อนจากกิเลสตัณหา) ปลาตู้ (สัญลักษณ์ของความสุข ประโยชน์สุข) สังข์ (สัญลักษณ์ของทักษิณาวรรต) ดอกบัว (สัญลักษณ์ของความหลุดพ้น) ธง (สัญลักษณ์แห่งชัยชนะ ปีกอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ ศูนย์กลางของจักรวาล) แจกัน (บรรจุต้นหาทั้งปวง) จักร (สัญลักษณ์ของการบรรลุปุทธิญาณ ซึ่งกล้อ ๘ ซึ่ง หมายถึง มรรค ๘) ยันตรัมงคล (เป็นขมวดเชือกไม่มีปลาย เป็นสัญลักษณ์ของการเวียนว่ายตายเกิดที่ไม่มีที่สิ้นสุด)

ด้านนอกของวงกลมวงนอกตอนล่างเป็นเครื่องหมายสัปตัตนะ (แก้วทั้ง ๗ ของพระมหากัณฑ์)

ตอนบนของภาพ (ถัดจากกรอบสี่เหลี่ยม) เป็นรูปพระโพธิสัตว์ทั้งเพศชายและหญิง มี สิตาตปิตรา มัญชุศรี อมิตาภะ ยทกษริโลกะศวร และอุษณิวิชา

ตอนล่างของภาพ (ถัดจากกรอบสี่เหลี่ยม) เป็นรูปโพธิสัตว์เพศหญิง เทพผู้พิทักษ์ (ยัคฆ์) และธรรมบาล มี ชัมภละ สิตชัมภละ หัยกริพ กาลชัมภละ และวสุธารา

การเขียนมณฑลต่าง ๆ นั้น จะเริ่มจากความว่างเปล่า เป็นสุญญตาอันบริสุทธิ์ แล้วขยายให้สร้างความคิดขึ้นจากรูปภาพมณฑลให้เห็นรายละเอียดต่างๆ ได้ชัดเจนว่าสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นอย่างไร แล้วเพ่งรูปและสีต่างๆ เหล่านั้นประกอบกับการบริกรรมภาวนาจนเกิดเป็นกสิณ โดยรูปในมณฑลต่างๆ เหล่านั้น เราสามารถทำลายลงได้ทีละชิ้นส่วนด้วย โดยจะค่อยๆ ลบจากวงนอกของมณฑลเข้าไป จนถึงวงในของมณฑลซึ่งรวมเหลือเพียงองค์มหาเทพ พระพุทธเจ้า หรือพระโพธิสัตว์ ภาพเดียว แล้วภาพขององค์มหาเทพ พระพุทธเจ้า หรือพระโพธิสัตว์องค์นั้น ก็จะถูกลบไปจนหมด จนกลายเป็นความว่างเปล่า หรือสัญลักษณ์แห่งสุญญตา^{๑๑๕} แล้วก็จะมีการเขียนภาพมณฑลต่างๆ ขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการฝึกกสิณภาวนา และใช้ในการพิจารณาพระธรรมคำสอนต่างๆ ที่อยู่ในสัญลักษณ์จากภาพในมณฑลเหล่านั้น แล้วลบลงไปจนหมดอีก เพื่อใช้ในการพิจารณาถึงสภาวะแห่งสุญญตา เขียนไป เพ่งไป พิจารณาไป ลบไป วนไปเช่นนี้เรื่อยๆ

จะเห็นได้ การเขียนภาพมณฑลต่างๆ ในพระพุทธศาสนาหายานนั้น มีรูปแบบใกล้เคียงกับการเขียนอักขระยันต์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นมณฑลในการสร้างพระเครื่องเป็นอย่างมาก มีการเขียนสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ พระธรรมคำสอนต่างๆ เช่นเดียวกับการเขียนอักขระเลขยันต์ของไทย ที่มีทั้งยันต์แบบรูปภาพ ที่เขียนเป็นภาพโดยตรง หรือการใช้อักขระเลขยันต์ต่างๆ

^{๑๑๕} ศ. ศิวรักษ์, ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธเจ้าและมหาสาวิกานในสมัยพุทธกาล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๓๔), หน้า ๗๗ – ๗๘.

หัวใจคาถาต่างๆ ตัวนะต่างๆ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เทพเทวดาทั้งหลาย โดยในการเขียนยันต์ต่างๆนั้น ผู้เขียนก็ต้องมีการฝึกใช้สมาธิโดยการเพ่งตัวอักขระต่างๆ เหล่านั้นให้ชัดเจนแจ่มแจ้งเช่นเดียวกัน เพราะหากไม่ใช้สมาธิเพ่งพิจารณาอักขระเลขยันต์ต่างๆ เหล่านั้นให้ดีแล้ว การเขียนอักขระซึ่งมีความซับซ้อนนั้นอาจเกิดความผิดพลาดและกลายเป็นอักขระวิบัติไปได้โดยง่าย นอกจากนี้การเพ่งอักขระเลขยันต์เหล่านั้น ยังต้องใช้กำลังสมาธิที่มีความหนักแน่นมั่นคงเป็นอย่างมากในลักษณะของการเพ่งกสิณด้วยเพราะ หากกำลังของสมาธิไม่มีความหนักแน่นมั่นคงจนถึงฉาน ๔ ซึ่งเป็นฐานแห่งฤทธิ์แล้ว ก็จะไม่สามารถเขียนผง และลบผงให้ทะลุกระดานชนวนลงไปได้เลย

เมื่อฝึกฝนใช้สมาธิในเขียนอักขระเลขยันต์เหล่านั้นจนเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำการลบอักขระไปเรื่อยๆตามขั้นตอนต่างๆจนถึงนิพานสูญบ้าง อนัตตาบ้าง ตามแต่ละตำรา แล้วถ้าเป็นผงก็จะลบผงเหล่านั้นออกจากกระดานจนว่างเปล่า ถ้าเป็นโลหะก็จะขัดโลหะลบอักขระเลขยันต์ต่างๆ เหล่านั้นให้หมดไปจนโลหะแผ่นนั้นว่างเปล่า ซึ่งก็มีความสอดคล้องตรงกับการลบภาพมณฑลต่างๆ ที่เขียนมาให้หมดไปจนเหลือแต่ความว่างเปล่าเพื่อใช้ในการพิจารณาถึงสภาวะแห่งสูญญตานั่นเอง

ดังนั้น การเขียนอักขระเลขยันต์ต่างๆ เพื่อใช้ในการทำมวลสารเพื่อนำไปใช้ในการสร้างพระเครื่องต่างๆนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่า น่าจะมีที่มาของแนวคิดและรูปแบบวิธีการทำต่างๆมาจากแนวคิดในการสร้างมณฑลของพระพุทธศาสนาหายาน นิกายมนตรยานเพราะ รูปแบบการเขียน ก็มี การเขียนอักขระหรือภาพสัญลักษณ์ต่างๆเพื่อเป็นสัญลักษณ์แทน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระโพธิสัตว์ เทพเทวดาต่างๆเช่นเดียวกัน ต่างกันเพียงว่า ในประเทศไทยนั้น ได้เปลี่ยนจากการเขียนภาพพระโพธิสัตว์ เทพเทวดาต่างๆตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาหายาน ให้กลายเป็นภาพ หรืออักขระเลขยันต์ที่เป็นตัวแทนของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ต่างๆ ตามแนวคิดแบบพระพุทธศาสนาเถรวาทเท่านั้น ส่วนการฝึกเพ่งกสิณ ฝึกสมาธิภาวนาจากการเพ่งอักขระเลขยันต์ต่างๆที่เขียนขึ้นนั้นนั้น ก็มีรูปแบบคล้ายคลึงกับการฝึกเพ่งกสิณจากภาพต่างๆในมณฑล รวมทั้งการลงผง ลบผง ลบอักขระเลขยันต์ต่างๆให้ถึงนิพานสูญ ถึงอนัตตา หรือลบจนว่างเปล่าหมดไปนั้น ก็มีรูปแบบคล้ายคลึงกับการลบภาพในมณฑลให้ว่างเปล่าหมดไปเพื่อใช้ในการพิจารณาถึงสภาวะแห่งความเป็นสูญญตาเช่นกัน

๒.๒.๒. การไหว้ครู

เมื่อรวบรวมมวลสารต่างๆที่จะนำมาใช้ในการสร้างพระเครื่องได้ตามต้องการแล้ว ก่อนที่จะทำการนำมวลสารเหล่านั้นมาผสมหรือหล่อหลอมรวมขึ้นเป็นพระเครื่อง รวมทั้งก่อนการนำพระเครื่องต่างๆมาทำพิธีปลุกเสกให้ศักดิ์สิทธิ์สำเร็จเป็นพระเครื่องอย่างสมบูรณ์นั้น ขั้นตอนหนึ่งซึ่งมีอาจจะละเลยได้เลยก็คือ การทำพิธีไหว้ครู สักการะบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย ปวงเทพเทวดา ครูบาอาจารย์ผู้สอนสั่งวิชาแก่เราทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเพื่อจะได้ประสิทธิ

ประสบความสำเร็จในการทำพิธีกรรมให้แก่เรา^{๑๑๑} ซึ่งวิธีการสักการะบูชานั้นก็หลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วในการบูชาพระรัตนตรัยนั้นก็จะใช้ดอกไม้รูปเทียนเป็นเครื่องบูชา ส่วนการบูชาครูนั้น นอกจากดอกไม้รูปเทียนแล้ว ก็จะต้องมีเครื่องบูชาอย่างอื่นด้วย อย่างน้อยก็ขันครู ซึ่งจะเป็นขันอะลูมิเนียมหรือขันลงหินก็ได้ จัดทำกรวยขึ้น ๕ กรวย ทำด้วยใบตองสด เย็บเป็นกรวย ยอดแหลม แต่ละกรวยบรรจุดอกบัว ๑ ดอก รูป ๑ ดอก เทียน ๑ เล่ม หมากพลู ๑ กำ และข้าวตอก มีผ้าขาวผืนแดงอย่างละผืนขนาดเท่าผ้าเช็ดหน้าใส่รองในขันชั้น แล้วเอากรวยทั้ง ๕ วางลงบนผ้าขาวผืนแดงนั้น พร้อมเงินก้านัลครูจะเป็น ๑๒ บาท หรือ ๖ บาท หรือ ๖ สลึงก็ตาม ซึ่งเงินนี้เมื่อทำพิธีเสร็จก็จะนำไปซื้อของทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูอาจารย์ต่อไป

แต่หากจะจัดให้เต็มที่ยิ่งขึ้นก็ควรมีเครื่องสังเวทบูชาอันประกอบด้วยมังมะมังสาหาร ๖ ประการได้แก่

๑. หัวหมู	๔. กุ้ง
๒. เป็ด	๕. ปูทะเล
๓. ไก่	๖. ปลาช่อน

โดยสิ่งเหล่านี้ เอาอย่างละหนึ่ง ต้มให้สุก มีน้ำจิ้ม และปลาหรือยำสัก ๑ ที่

นอกจากนี้ยังควรมีเครื่องกระยาบวด ได้แก่

๑. บายศรีปากชาม มีกรวยบรรจุข้าวปากหม้อและไข่ต้ม ๑ ฟองเสียบยอดกรวย
๒. กล้วยหวีงามๆ ได้แก่ กล้วยน้ำไท ๑ หวี
๓. มะพร้าวอ่อน ๑ ลูก
๔. ขนมต้มขาว
๕. ขนมต้มแดง (บางทีเพิ่มขนมหูช้าง คั่นหลาวด้วย)
๖. ขนมแกงบวช (ฟักทองหรือมันเทศก็ได้)
๗. ขนมหวานสด ๕ อย่าง เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง
๘. ขนมหวานแห้ง ๕ อย่าง เช่น ขนมฝิง ขนมสัมปะนี
๙. ขนมเครื่องจันอับ
๑๐. นม เนย
๑๑. ถั่วคั่ว งาคั่ว
๑๒. ถั่วคิบ งาคิบ
๑๓. เผือกต้ม มันต้ม

^{๑๑๑} เทพ สาริกบุตร , ประชุมมหายันต์ ๑๐๘ , (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๘) , หน้า ๑๕ -๒๓.

๑๔. ผลไม้ ๕ อย่าง รวมกัน ๑ พาน (ใช้ผลไม้ที่มีรสหวาน)
๑๕. ข้าวดอก ๑ พาน ระคนด้วยดอกไม้
๑๖. หมากพลูบุหรี ๑ พาน
๑๗. ดอกไม้ ๕ สี ๑ พาน
๑๘. น้ำเย็น ๑ แก้ว
๑๙. โถแป้งหอมละลายน้ำหอม ๑ โถ
๒๐. เทียนเงินเทียนทอง ๑ คู่ หนักเล่มละ ๔ บาท ใส่เทียน ๑๖ เส้น ปิดทองคำเปลวและเงินเปลว และธูปหอมสำหรับจุดปักบนเครื่องสังเวทเหล่านั้น

เมื่อจัดหาสิ่งของตามที่กล่าวมาได้ครบถ้วนแล้ว สิ่งของทั้งหลายให้จัดใส่ในจานเชิง วางในพานที่มีเท้ารอง แล้ววางลงตรงหน้าบูชารูปพระ ถ้าทำในอุโบสถก็ให้วางหน้าพระประธาน โดยปูผ้าขาวรองก่อน จากนั้นให้จัดรูปเทียนบูชาคุณพระรัตนตรัย สำรวมจิตให้เป็นสมาธิ ปลงอารมณ์ให้แน่วแน่ ยึดมั่นในคุณพระพุทธรูป พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า ขออาราธนาคุณท่านมาเป็นที่พึ่ง แล้วสวดคาถาสรรเสริญพระคุณท่านดังนี้

- นะโมคัสสะ ณะกะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ ๑ จบ
- พุทธังชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สาระณังคัจฉามิ ฯ
- อิติปิโสกะวา อะระหังสัมมาสัมพุทธโ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะธัมมะสาระถิ สัตถาเทวมะนุสสานัง พุทโธกะวาติ ฯ
- ธัมมังชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สาระณังคัจฉามิ ฯ
- สวากขาโต ณะกะวะตาธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตังเวทิตัพโพ วิญญูหิติ ฯ
- สังฆังชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สาระณังคัจฉามิ ฯ
- สุปะฏิปันโน ณะกะวะโต สวากะสังโฆ อสุปะฏิปันโน ณะกะวะโต สวากะสังโฆ ญาณะปะฏิปันโน ณะกะวะโต สวากะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ณะกะวะโต สวากะสังโฆ ยะถิทังจิตตาริ ปุริสะยุดาณิ อัญญะปุริสะปุคคะลา เอสะ ณะกะวะโต สวากะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลีกะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ
- พุทธะบูชามหาเดชะวันโต ธัมมะบูชา มหาปัญญะวันโต สังฆะบูชา มหาโณกะวะโหติโลกะเสฏฐัง อะภิปูชะยามิ ฯ

ถ้าประกอบพิธีแบบเต็มๆ มีเทียนเงินเทียนทองด้วย ให้จุดเทียนเงินเทียนทองก่อน จึงค่อยกล่าวบูชาพระรัตนตรัย ต่อจากนั้นให้จัดรูปเทียนบูชาครูบาอาจารย์ โดยปักเครื่องสังเวททั่วไป

เมื่อจุดธูปปักเครื่องสังเวทแล้ว จึงว่าคาถาชุมนุมเทวดาเพื่อเชิญให้มาร่วมประสิทธิผลความสำเร็จให้ดังต่อไปนี้

ลักเค กาเม จะรูปุเป คิริสีขะระตะญ จันตะลิกเข วิมานเ ที่เป รัฏฐะจะคามะ ตะระวะนะกะพะเน
เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา จายันตุงเทวา ชะละละละวิสะเม ยักกะกันธัพพะ นาคา ตัญญันตา
สันติเกยัง มุนีวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุนันตุง ฐัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันทตา
ฐัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันทตา ฐัมมัสสะวะนะกาโลอะยัมมะทันทตา ฯ

จากนั้นให้ระลึกถึงครูบาอาจารย์ อธิษฐานให้ท่านมาช่วยร่วมประกอบพิธีให้บังเกิด
ความสำเร็จตามปรารถนา และขออัญเชิญให้รับเครื่องพลีกรรมตามที่เรাজัดถวาย โดยกล่าวคาถาถวาย
ดังนี้

- ยะมะหัง ครูอาจารย์ยัง สะระณังคะโต อิมินา สักกาเรนะ ครูอาจารย์ยัง อะภิปูชะยามิ ฯ
- พุคคิยัมปิ ยะมะหัง ครูอาจารย์ยัง สะระณังคะโต อิมินา สักกาเรนะ ครูอาจารย์ยัง อะภิปูชะยามิ ฯ
- ตะตะยัมปิ ยะมะหัง ครูอาจารย์ยัง สะระณังคะโต อิมินา สักกาเรนะ ครูอาจารย์ยัง อะภิปูชะ
ยามิ ฯ

และว่าคาถาถวายเครื่องสังเวท

- วันทิตวาสุคะตังนาถัง พุทธัญจะ ฐัมมัญจะ สังฆัญจะ สาธุกัง นะโมพุทธานะ ทิพพะมัน
ตรานัง ปะวัคคามิ ยะถาพะลัง ปญฺจะอักษรานิชาตา นะโมพุทธานะ วันทะติ ฯ
- นะมัสสิตวา อีสีสัทธิลอกะนาถัง อะนุตตะรัง อีสิจะพันชะนังสาสตรา อะหังวันทามิถัง อีสี
สัทธิวะสสะ ฯ
- วันทิตวาอาจารย์ยัง ครูปาทั้ง อันตรายัง วินาสสันติ สัพพะกัมมัง ประสิทธิเม ฯ
- มะอะอุ อะทิกะมุถัง ตริเทวานังมหาสาสตรา อุอะอะมะมะมันตรา อุอะสวามหามันตัง
มะอะอุโลปะเกญฺยัง อังการะเสวระราชิโน ตริณิอักษรานิ ชาตานิ อุณาโลมาปะนะ ชายะเต
นะโมพุทธานะ สัตถุโน ฯ
- ้องการพินธุนาถัง อุปปันนัง พรหมา สะหะปะตินามะ นามะอาทิกัปปเป สุอาคะโต ปญฺจะ
ปะทุมมัง ทิสวา นะโมพุทธานะ วันทะนัง ฯ
- สิโรเมพุททะเทวัญจะ นะลาเตพรหมะเทวะตา หะทะยังนาราชะกัญเจะวะ ทะเวหัตถะจะปะระ
เมสุรา ปาเทวิญญุกัญเจะวะ สัพพะกัมมัง ประสิทธิเม ฯ
- สัทธิจังจัง สัทธิกัมมัง สัทธิการิยะตะถาคะโต สัทธิตะโชชะ โยนิจัง สัทธิตาโกนิรันตะรัง
สัพพะกัมมัง ประสิทธิเม ฯ

จากนั้นจึงว่าเทพชุมนุมคือ โองการสรรเสริญครู โองการชุมนุมครู โองการเชิญอาคมเข้าสู่ตน เป็นต้น ซึ่งมีกาลาอยู่หลายรูปแบบ ดังจะได้ยกบางตัวอย่างมาแสดงดังนี้

โอมสิทธิไชยไกรธรรวรนาค คือข้าพพระบาทจะก้มเกล้าถวาย ขอรอัญชลีไหว้นบในไตรภพ อนันต์ ข้าพเจ้าจึงจะอธิษฐานที่ก้มเกล้า ไหว้คุณพระพุทธรเจ้าอันล้าเลิศในโอฆะสงสาร ข้าพเจ้าจะขอรุ่งขึ้นนัสการ ไหว้คุณพระสงฆ์จงด่วนทั่วทุกองค์ โดยใจงานอันบรรลพ ข้าพเจ้าจะไหว้คุณพระบิดาและมารดา ข้าพเจ้าจะไหว้คุณครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอน ข้าพเจ้าจะขอพรอันประสิทธิ์ ข้าพเจ้าจะไหว้เทพดาอันรักษาอยู่ทุกทิศ เทพสถิตอยู่ทั้งผอง มือข้าพเจ้าเรียงเรียงดังเทียนทอง ดาข้าพเจ้าเรืองรองดังดวงแก้ว เลิศแล้วแพรวพลันดั่งน้ามนต์มาตามถวาย ข้าพเจ้าจะขอบุชาท่านทั้งหลาย จงมาช่วยบริรักษ์ช่วยพิทักษ์กันภัย ขอสารพัดเสนียดจัญไร อุบาทว์จงไกลตน ขอให้เป็นมงคลแก่ข้าพเจ้าผู้ประโยชน์ ประการหนึ่งโสด ข้าพเจ้าจะอัญเชิญครูอันจำเริญฤทธิ์อันมาก เข้ามาอยู่ในปากของข้าพเจ้า จะขอทำการในครั้งนี้ ขอให้ประสิทธิผลดังตามครุฑท่านสั่ง สิทธิวาจัง สิทธิกัมมัง สัพพะสิทธิชะวันตุเม ฯ

นอกจากนี้แล้ว ในการประกอบพิธีต่าง ๆ นั้น ผู้ทำพิธีจะต้องชำระตนให้สะอาดทั้งกาย วาจาใจ หากเป็นฆราวาส ก็ต้องสมาทานศีล ๕ หรือศีล ๘ ก่อน หากเป็นพระสงฆ์ ก็ต้องทำการปลงอาบัติให้เรียบร้อยเสียก่อน

๒.๒.๓. การปลุกเสก

การปลุกเสกถือเป็นขั้นตอนหลักที่สำคัญที่สุดในการทำพระเครื่อง พระเครื่องจะสัมฤทธิ์ผลดังปรารถนาหรือไม่ขึ้น อยู่กับการปลุกเสกนั่นเอง ซึ่งคำว่า “ปลุกเสก” นั้น หมายถึง “การเสกให้ขลัง”^{๑๑๑} โดยหากพิจารณาความหมายโดยละเอียดแล้ว คำว่าปลุกเสกนั้น สามารถแยกศัพท์ออกมาพิจารณาได้ ๒ คำคือ คำว่า “ปลุก” หมายถึง “ทำให้ตื่นจากหลับ”^{๑๑๒} และคำว่า “เสก” หมายถึง “การร่ายมนต์เพื่อให้ขลังหรือศักดิ์สิทธิ์”^{๑๑๓}

คำว่า “ปลุก” ในคำว่า “ปลุกเสก” นี้ ไม่ได้หมายถึงการไปปลุกหรือเรียกให้พระเครื่องที่ปลุกเสกเหล่านั้นตื่นขึ้นมา เพราะรูปลักษณะของพระเครื่องนั้น เป็นรูปของพระพุทธรเจ้า หรือพระอรหันตสาวก ผู้ตื่นจากความหลงอยู่ในกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้ว ไม่มีใครที่จะสามารถไปปลุกพระพุทธรเจ้าหรือพระอรหันต์ทั้งหลายให้ตื่นขึ้นมาได้ เพราะท่านเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยตัวของท่านเองอยู่แล้ว ดังนั้นหากพิจารณาตามความหมายที่ถูกต้องแล้ว “การปลุก” ในที่นี้น่าจะหมายถึงการปลุก หรือการอาราธนาอัญเชิญขอขานมีจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบารมีแห่งพระพุทธร

^{๑๑๑} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๖๘๐.

^{๑๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘๕ – ๖๘๐.

^{๑๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๑๑.

พระธรรม พระสงฆ์ เทวดาทั้งหลาย ครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ให้มาช่วยประสิทธิ์ประสาทพระเครื่อง และวัตถุมงคลทั้งหลายให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ตามที่ผู้ประกอบพิธีปลุกเสกต้องการนั่นเอง

ส่วนคำว่า “เสก” ซึ่งหมายถึงการร่ายมนต์เพื่อให้พลังหรือศักดิ์สิทธิ์นั้น สันนิษฐานว่า อาจจะมีที่มาจากคำว่า “อภิเชก” ก็เป็นไปได้ ดังเช่นเวลามีการทำพิธีปลุกเสกพระเครื่องต่าง ๆ นั้น บางครั้งก็จะมีการใช้คำว่า พิธี “พุทธอภิเชก” พระเครื่องก็มี ซึ่งคำว่า “พุทธอภิเชก” นั้น สามารถแยก ศัพท์ออกมาได้เป็น ๒ คำคือ “พุทธะ” และ “อภิเชก” โดยคำว่า “อภิเชก” นั้นหมายถึง แต่งตั้งโดยการ ทำพิธีรดน้ำเช่น พิธีขึ้นเสวยราชย์ของพระเจ้าแผ่นดิน^{๑๑๔} ซึ่งหากแปลความหมายคำว่า “พุทธอภิเชก” ตามความหมายข้างต้นแล้ว ก็จะหมายถึง “การแต่งตั้งทำให้เป็นพระพุทธเจ้า” ซึ่งในการสร้าง พระพุทธรูปของพระพุทธศาสนานิกายวัชรยานที่ถือเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการสร้าง พระเครื่องในประเทศไทยนั้น ก็จะมีการผูกด้วยโครงไม้ก่อน แล้วนำพระธรรมคำสอนจากสมุทพระ คัมภีร์มาผูกไว้ให้เป็นพระธรรมกาย แล้วจึงปั้นดินทับให้เป็นดังพระนิรมานกาย แล้วสวดพุทธอภิเชก ให้ศักดิ์สิทธิ์จนเป็นพระสัมโมกคกาย ให้เทวดาที่เป็นสัมมาทิฐิสามารถแลเห็นได้^{๑๑๕}

โดยในพระพุทธศาสนamahayana นั้นมีแนวคิดที่ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรง ประกอบไปด้วยตรีกายเหมือนกันหมดทุกพระองค์นั้นคือ^{๑๑๖}

๑. พระนิรมานกาย - คือกายที่ประสูติจากครรภ์ของพุทธมารดา เป็นกายที่ประกอบด้วย ธาตุทั้งสี่คือดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งตกอยู่ใต้อนิจจลักษณะ มีความเสื่อมสลายไปได้ในที่สุด

๒. พระสัมโมกคกาย - คือกายที่ปราศจากรูป เป็นพระคุณนาม อันทรงแสดงออกโดย อิทธิฤทธิ์ ให้มนุษย์ เทวดา มาร พรหม แลเห็นได้ ดังที่ได้เสด็จขึ้นไปเทศนาสอนพระอภิธรรมแก่ พระพุทธมารดาบนสวรรค์ เป็นต้น คนธรรมดาไม่สามารถมองเห็นพระสัมโมกคกาย แต่ผู้อยู่ในสถานะ พิเศษเช่น เทวะ หรือ พระโพธิสัตว์ ซึ่งรอจะตรัสรู้ในอนาคต จะสามารถแลเห็นและรับรู้พระสัทธรรม ได้จากสัมโมกคกายนี้

๓. พระธรรมกาย - คือพระปฏิภาณสมุปปาท ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบในถิ่นแห่งการ ตรัสรู้ตนเอง เป็นนิรันดร์ภาพ ซึ่งปรากฏอยู่ทุกหนแห่ง ไม่ว่าพระพุทธองค์จะมาตรัสรู้ในโลกนี้ หรือไม่ก็ตาม

ดังนั้นการสร้างพระพุทธรูปตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาแบบวัชรยานนั้น จึงเป็น การสร้างให้พระพุทธรูปเหล่านั้นสามารถนำมาใช้ในการสักการบูชากราบไหว้เป็นตัวแทนของ พระพุทธเจ้าได้อย่างสมบูรณ์คือ มีครบถ้วนทั้ง ๓ กายได้แก่ การนำพระธรรมคำสอนจากพระคัมภีร์ ต่างๆมาผูกไว้เพื่อเป็นตัวแทนของพระธรรมกาย การปั้นดินทับโครงไม้ที่ขึ้นรูปพระไว้เพื่อเป็น

^{๑๑๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๓๓-๓๔.

^{๑๑๕} ศ. ศิวรักษ์ , ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธเจ้าและมหาสาวิกานในสมัยพุทธกาล , หน้า ๑๒๘.

^{๑๑๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๔๒ – ๔๖.

ตัวแทนของพระนิรมานกาย และการพุทธานิเทศให้พระพุทธรูปเหล่านั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นตัวแทนของพระสัมโมกกาย นั้นเอง

โดยการทำพิธีพุทธานิเทศให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์นั้น ก็มีแนวคิดมาจากการ “อภิเษก” ซึ่งมีที่มาปรากฏอยู่ในแนวคิดของพระพุทธศาสนาฝ่ายนิกายมนตรยานนั้นเอง โดยในนิกายมนตรยานนั้น จะมีการถ่ายทอดมอบคำสอนด้วยวิธีผ่านการอภิเษกจากอาจารย์ หากไม่ได้รับการอภิเษกแล้ว จะร่ำเรียนโยคกรรมอันใดก็ไม่ได้ผลเต็มสมบูรณ์ ดังนั้นการ “อภิเษก” ก็เท่ากับการครอบวิชานั้นเอง โดยในเวลาทำพิธีอภิเษกนั้น อาจารย์จะต้องสร้างมณฑลพิธี ประกอบด้วยขัณฑ์กรรม และเครื่องสักการะต่างๆ จากนั้นอาจารย์จะนั่งเข้าสู่สมาธิชื่อธรรมกายตถาคตสมาธิ โดยให้ศิษย์นั่งบนสิ่งหีบถักแล้ว อาจารย์ก็จะรดน้ำอภิเษก เสกอาคมลงเหนือศีรษะของศิษย์ ซึ่งในขณะนั้นถือกันว่า พระพุทธเจ้าทั่วทุกทิศต่างทรงทราบและรับปกป้องรักษาคณผู้นั้น^{๑๑๑}

ดังนั้นการทำ พิธี “พุทธานิเทศ” พระพุทธรูปในที่นี้จึงหมายถึง การทำพิธี ครอบวิชาอาราธนาอัญเชิญบารมีแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ให้ลงมาช่วยประสิทธิ์ประสาทพระบารมีปกป้องรักษาพระพุทธรูปเหล่านั้นให้มีความศักดิ์สิทธิ์ ให้มีกระแสแห่งบารมีของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เพื่อจะได้เป็นตัวแทนแห่งพระสัมโมกกายของพระพุทธเจ้า ที่เทวดา รวมถึงพระโพธิสัตว์ทั้งหลายสามารถรับรู้มองเห็น เพื่อที่จะได้ให้เหล่าเทวดาและพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเข้ามาช่วยกันปกป้องดูแลรักษาพระพุทธรูปเหล่านั้นดังเช่นที่ได้ปกป้องรักษาพระพุทธเจ้าทั้งหลายนั่นเอง ซึ่งเท่ากับการทำพิธีพุทธานิเทศพระพุทธรูปนั้น ทำให้พระพุทธรูปเหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ ได้รับการปกป้องรักษาทั้งจากพระบารมีแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และได้รับการปกป้องรักษาจากเหล่าเทวดาและพระโพธิสัตว์ทั้งหลายไปด้วยในคราวเดียวกัน

รูปแบบวิธีการปลุกเสกสร้างพระเครื่องในประเทศไทยเองนั้น ก็น่าจะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการสร้างพระพุทธรูปในแบบพระพุทธศาสนานิกายวัชรยานนี้มาเป็นอย่างมาก เพราะมีวิธีการที่คล้ายคลึงกันมาก โดยในการสร้างพระเครื่องของประเทศไทยนั้น จะต้องมีการลงอักขระเลขยันต์ต่างๆ ในการสร้างพระเครื่อง ซึ่งอักขระเลขยันต์เหล่านั้น ก็คือพระธรรมคำสอนต่างๆ ในพระพุทธศาสนานั้นเองเช่น ยันต์เกราะเพชร ก็คือบทอธิปิโสฯ หรือยันต์ทางเมตตา ก็คือหัวใจพรหมวิหารสี่ หรือยันต์มหาอุด ก็ถอดมาจากบทกรณียเมตตสูตร เป็นต้น ซึ่งการลงอักขระเลขยันต์จากพระธรรมคำสอนเช่นนี้ ก็มีความคล้ายคลึงกับการใช้คัมภีร์พระธรรมคำสอนต่างๆ มาแทนพระธรรมกายนอกจากนี้ ในการสร้างพระเครื่องต่างๆ นั้น จะต้องมีการทำพิธีปลุกเสกตั้งธาตุขันธ์ เพื่อให้พระเครื่องเหล่านั้นเหมือนดังมีร่างกายมีชีวิตที่สมบูรณ์ คือมีครบถ้วนทั้งธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ อาการ ๓๒ ซึ่งก็คล้ายกับการนำดินมาปั้นเป็นตัวแทนของพระนิรมานกาย หลังจากนั้นก็จะทำการปลุกเสกพระเครื่องเหล่านั้นให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก็คล้ายกับการสวดพุทธานิเทศ อาราธนาอัญเชิญบารมีแห่ง

^{๑๑๑} เสถียร โพธิ์นันทะ , ปรัชญามหาญาณ , หน้า ๑๕๐ - ๑๕๒.

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ให้ลงมาช่วยประสิทธิ์ประสาทพระบารมีปกป้องรักษาพระพุทธรูปให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นตัวแทนแห่งพระสัมโมกคกาย ที่เหล่าเทวดา รวมถึงพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย สามารถรับรู้และเข้ามาช่วยกันปกป้องดูแลรักษาได้นั่นเอง

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารูปแบบการปลุกเสกสร้างพระเครื่องของประเทศไทย จะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและรูปแบบการทำพิธีพุทธาภิเษกของพระพุทธศาสนานิกายวัชรยานมาเป็นอย่างมาก แต่เมื่อแนวคิดเหล่านี้ได้เข้ามาผสมผสานอยู่ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย ซึ่งไม่ได้มีแนวคิดความเชื่อในเรื่องตริกายแล้ว การพุทธาภิเษก ปลุกเสกสร้างพระเครื่องในประเทศไทยนั้น จึงไม่ใช่การทำให้พระเครื่องที่ปลุกเสกเหล่านั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์เป็นพระสัมโมกคกายของพระพุทธเจ้าตามแนวคิดแบบพระพุทธศาสนาหายานอีกต่อไป ดังที่หลวงปู่แหวน วัดดอยแม่ปั๋ง ได้กล่าวถึงการทำพิธีพุทธาภิเษกไว้ว่า

พระพุทธเจ้าท่านเป็นพระตั้งแต่เรายังไม่เกิด ท่านเป็นพุทธมามกะมาก่อนเราหลายร้อยหลายพันปีแล้ว จะไปปลุกไปเสกวัตถุให้เป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร วัตถุที่เขาสร้างขึ้นนั้น สำเร็จเป็นพระแล้วโดยสมบูรณ์ตั้งแต่เขาสร้างพระเสร็จ เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเป็นรูปเปรียบรูปแทนของพระพุทธเจ้า ดังนั้นวัตถุนั้นๆจึงเป็นพระโดยสมบูรณ์แล้วตั้งแต่เขาสร้างเสร็จ จะไปปลุกเสกให้เป็นพระอีกไม่ได้... ที่เรียกกันว่าพุทธาภิเษกนั้น ควรจะเรียกว่า พิธีสมโภชน์พระ หรือพิธีนมัสการพระจึงจะถูกต้องตามความเป็นจริง หลวงปู่ไม่เคยปลุกเสกด้วยคาถาอะไร เคยแต่สวดสรรเสริญคุณของพระรัตนตรัยเท่านั้น แล้วตั้งสัตยาธิษฐานให้เกิดสิริมงคลแก่ผู้ที่นับถือกราบไหว้บูชาอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วแต่จะอธิษฐาน^{๑๑๘}

ดังนั้น ในแนวคิดการปลุกเสกสร้างพระเครื่องของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น จึงไม่ใช่การพุทธาภิเษกทำให้พระเครื่องเหล่านั้นกลายเป็นพระสัมโมกคกายของพระพุทธเจ้า เพราะไม่มีใครสามารถปลุกเสกวัตถุใดๆให้กลายเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาได้ พระพุทธรูปและพระเครื่องเหล่านั้นล้วนเป็นรูปตัวแทนของพระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าสำเร็จเป็นพระแล้วตั้งแต่แกะสร้างเสร็จ ส่วนการทำพิธีพุทธาภิเษก ปลุกเสกพระเครื่องต่างๆนั้น เป็นการสวดสรรเสริญคุณแห่งพระรัตนตรัย ตั้งสัตยาธิษฐาน ปลุกเรียก อารธนาอัญเชิญบารมีแห่งพระรัตนตรัย และเหล่าเทวดาทั้งหลาย ให้มาช่วยกันประสิทธิ์ประสาทบารมีความศักดิ์สิทธิ์ลงสู่พระเครื่องที่ทำการปลุกเสก เพื่อให้พระเครื่องทั้งหลายเหล่านั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์สำเร็จตามที่ต้องการขึ้นมา ดังที่หลวงพ่อบาน วัดบางนมโค ได้สอนวิธีการปลุกเสกพระเครื่องกับหลวงพ่อเล็ก วัดบางนมโค ไว้ว่า

^{๑๑๘} เรือนธรรม , ภูมิธรรมและปฎิหาริย์ หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ พระอรหันต์แห่งล้านนา , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน , ๒๕๕๑) , หน้า ๔๒ - ๔๓.

...พวกเธอจงจำไว้นะ การที่เราจะเสกพระเสกผ้ายันต์อะไรต่ออะไรนี่นะ ถ้าเสกด้วยอำนาจกำลังของเราจะไม่ข้ามันก็เสื่อม เรานะมันดีแค่ไหน

การเสกว่าคาถาต่างๆนี้ ก็เป็นการอาราธนาบารมีของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือ เทวดา หรือพรหมมาช่วย แต่ว่าคาถาบางอย่างก็จะว่าแต่เฉพาะบางจุด การเสกพระเสกเจ้า หรือเสกผ้ายันต์ เสกอะไรต่ออะไรพวกนี้ ถ้าเราเอาตัวของเราออกเสียเราไม่เข้าไปยุ่ง แต่ อาราธนาบารมีพระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระอริยสาวก ทั้งหมด พรหมหรือเทวดาทั้งหมดท่านมาช่วย ท่านทำประเดี๋ยวเดียว ๒-๓ นาทีมันก็เสร็จ ดีกว่าเราทำ ๑,๐๐๐ ปี แล้วเราจะเอาอะไรบ้างก็อาราธนาบอกท่าน บอกว่าขอให้ใช้ได้อย่างนี้น้อย่างนี้ แต่อย่าลืมนะ ถ้าใช้ในทางทุจริตหรือกฎของกรรมบังคับ ไม่มีอะไรจะคุ้มครองใครได้ ถ้าหากว่าใครเลวอยู่แล้วก็คอยพุงๆให้เลวน้อยลงไปนิดหนึ่งได้ ถ้าใครดีขึ้นมาหน่อย ก็พุงให้ดีมากได้ นี่เป็นกฎของอำนาจพุทธบารมี ธรรมบารมี สังฆบารมี และพรหม และ เทวดาทั้งหลาย

...ตอนก่อนฉันรู้ ไปตั้งทำเข้าสมาบัติอยู่คืนละ ๒-๓ ชั่วโมง ฉันนั่งอยู่ที่ภูมิจึงฉันก็รู้ แต่ที่ฉันไม่บอกไว้ก่อนเพราะจะให้คุณเล็กนี่นะรู้เอง การทำตัวเป็นคนเก่งเองนะมันใช้ไม่ได้ มันต้องให้พระท่านเก่งซี พระพุทธท่านเก่ง พระธรรมท่านเก่ง พระสงฆ์ท่านเก่ง พรหมท่านเก่ง เทวดาท่านเก่ง ของที่เราทำ เราจะไปตามคุ้มครองชาวบ้านชาวเมืองได้ยังไงทุกคน ถ้าหากพระก็ดี พรหมก็ดี เทวดาก็ดี ท่านช่วยคุ้มครอง ท่านก็มองเห็นได้นั่นดั่ง สงเคราะห์เขาได้โดยสะดวก^{๑๑๕}

ดังนั้นการ “ปลุกเสก” หรือ “พุทธาภิเษก” พระเครื่องนั้น จึงไม่ใช่การไปปลุกให้พระตื่น หรือการแต่งตั้งทำให้วัตถุใดๆกลายเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา แต่ควรจะหมายถึง การตั้งสัจจะอธิษฐาน สวดสรรเสริญ ปลุกเรียก อาราธนาอัญเชิญ บารมีความศักดิ์สิทธิ์แห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ เทวดาทั้งหลาย ให้มาช่วยกันประสิทธิ์ประสาทบารมีทั้งปวงลงสู่พระเครื่อง เพื่อให้พระเครื่องเหล่านั้นมีความบริสุทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องระลึกถึง และกราบไหว้บูชาแทน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และช่วยปกป้องรักษาผู้กราบไหว้บูชาพกพาพระเครื่องซึ่งเป็นรูปที่ระลึกแทนพระรัตนตรัยเหล่านั้นต่อไป

โดยกระบวนการต่างๆในการปลุกเสกพระเครื่องนั้น มีอยู่หลายขั้นตอนด้วยกันเช่น

^{๑๑๕} พระมหาวีระ ถาวโร, ประวัติหลวงพ่อดาน โสนันโท, (อุทัยธานี : วัดจันทาราม, ๒๕๔๘)
, หน้า ๒๗๐ - ๒๗๔.

๒.๒.๓.๑. การตั้งธาตุชั้น

การจะปลูกเสกสิ่งใดๆก็ตาม เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างถึงที่สุดนั้น จะต้องเริ่มด้วยการตั้งธาตุก่อนทั้งสิ้น เพราะถือว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนประกอบจากธาตุ หากสามารถตั้งหนูนประสิทธิ์ธาตุในพระเครื่องให้มีความสมบูรณ์พร้อมแล้ว ย่อมทำให้พระเครื่องเหล่านั้นมีความศักดิ์สิทธิ์สูงสุด โดยมีรายละเอียดของธาตุดังนี้

๑) แม่ธาตุ^{๑๒๐}

นะ คือ ธาตุน้ำ อาโปธาตุ มีกำลัง ๑๒
 โม คือ ธาตุดิน ปถวิธาตุ มีกำลัง ๒๑
 พุท คือ ธาตุไฟ เตโชธาตุ มีกำลัง ๖
 ธา คือ ธาตุลม วาโยธาตุ มีกำลัง ๗
 ยะ คือ ลมหายใจ อากาศธาตุ มีกำลัง ๑๐

สัตว์ทั้งหลายย่อมประกอบด้วยธาตุ ๔ และมีชีวิตเคลื่อนไหวอยู่ได้ก็ด้วยอากาศธาตุ หากธาตุ ๔ ยังดำรงอยู่ปกติ อากาศธาตุก็ยังอยู่ได้ แต่หากธาตุ ๔ แปรปรวน อากาศธาตุ (ลมหายใจ) ก็ย่อมหมดลง ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ธาตุ ๔ โดยเมื่อพิจารณาตามกำลังของธาตุแล้วจะพบว่า อาโป ๑๒ ปถวิ ๒๑ เตโช ๖ วาโย ๗ นั้นเมื่อรวมกันแล้วได้ ๔๖ เมื่อเอา ๔ กับ ๖ มารวมกันได้เป็น ๑๐ เท่ากับกำลังของอากาศธาตุ นั่นคือธาตุ ๔ เป็นกำลังสำคัญให้แก่อากาศธาตุนั่นเอง ซึ่งเราสามารถนำธาตุ ๔ นี้มาถอดได้เป็น

นะ อาโปธาตุ ถอดออกเป็น นะ
 โม ปถวิธาตุ ถอดออกเป็น มะ
 พุท เตโชธาตุ ถอดออกเป็น พะ
 ธา วาโยธาตุ ถอดออกเป็น ทะ

เมื่อนำมาเดินโดยอนุโลมปฎิโลมจึงได้เป็น

นะมะพะทะ อาโปธาตุ (น้ำ)
 มะพะทะนะ ปถวิธาตุ (ดิน)
 พะทะนะมะ เตโชธาตุ (ไฟ)
 ทะนะมะพะ วาโยธาตุ (ลม)

^{๑๒๐} เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ , หน้า ๕๘ -๖๐.

๒) ธาตุพระกรณีย^{๑๒๑}

คือ “จะกะกะสะ” มีที่มาจากเมื่อครั้งพระสารีบุตรได้กราบทูลถามพระพุทธองค์ว่าเมื่อพุทธศาสนิกชนอันจะมาบังเกิดภายหลังเมื่อพุทธศาสนาล่วงแล้วนานไป ความทรงจำหรือความแตกฉานในพระไตรปิฎกย่อมเสื่อมลง จะมีหลักธรรมใดอันจะพอเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวปฏิบัติได้ พระพุทธองค์จึงได้ทรงเทศนากรณียภาษิตขึ้นคือ

จข พุชฺชนสํสัคคํ	จงละเว้นการคบคนชั่ว	ป็น	จะ
ภข สารุสมาคํ	จงหมั่นคบหาสมาคมด้วยบัณฑิต	เป็น	กะ
กร ปุญฺญมโหโรตคํ	จงสร้างบุญทั้งกลางวันและกลางคืน	เป็น	กะ
สข นิจฺจนินิจจํ	จงระลึกถึงความไม่เที่ยงแห่งสังขารเป็นนิจ	เป็น	สะ

เมื่อนำมาเดินเป็นอนุโลมปฏิโลมจึงได้เป็น

จะกะกะสะ อาโปธาตุ (น้ำ)

กะกะสะจะ ปถวีธาตุ (ดิน)

กะสะจะกะ เตโชธาตุ (ไฟ)

สะจะกะกะ วาโยธาตุ (ลม)

๓) แก้ว ๔ ดวง^{๑๒๒}

นะ คือ แก้วมณีโชติ

มะ คือ แก้วไพฑูรย์

อะ คือ แก้ววิเชียร

อุ คือ แก้วปัทมราช

นะ คือ ธาตุน้ำ มะ คือธาตุ ดิน อะ คือ ธาตุไฟ อุ คือ ธาตุ ลม แก้วมณีโชติอยู่หัว แก้ววิเชียรอยู่หลัง แก้วไพฑูรย์อยู่ใจ แก้วปัทมราชอยู่ปาก เมื่อนำมาเดินอนุโลมปฏิโลมจึงได้เป็น

นะมะอะอุ ธาตุน้ำ

มะอะอุนะ ธาตุดิน

อะอุนะมะ ธาตุไฟ

อุนะมะอะ ธาตุลม

^{๑๒๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๕-๗๖.

^{๑๒๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๘๕.

เมื่อนำธาตุทั้งมวลมาผสมรวมกันจึงได้เป็นวิธีการตั้งธาตุดังนี้^{๑๒๓}

(๑) อาโปธาตุ

นะโมพุทธาเย นะมะพะทะ จะกะกะสะ

หนูนด้วยแก้วมณีโชติ นะมะมะนะ นะอะอะนะ นะอุอุนะ

(๒) ปถวีธาตุ

นะโมพุทธาเย มะพะทะนะ กะกะสะจะ

หนูนด้วยแก้วไพฑูรย์ มะนะนะมะ มะอะอะมะ มะอุอุมะ

(๓) เตโชธาตุ

นะโมพุทธาเย พะทะนะมะ กะสะจะกะ

หนูนด้วยแก้ววิเชียร อะนะนะอะ อะมะมะอะ อะอุอุอะ

(๔) วาโยธาตุ

นะโมพุทธาเย ทะนะมะพะ สะจะกะกะ

หนูนด้วยแก้วปัทมราช อุนะนะอุ อุมะมะอุ อุอะอะอุ

โดยธาตุทั้ง ๔ นี้มีหลักวิชาในการใช้คือ

- ธาตุน้ำ ใช้ทางเสน่ห์เมตตา
- ธาตุดิน ใช้ทางคงกระพันชาตรี , อธิปาฏิหาริย์
- ธาตุไฟ ใช้ทางขับไล่ภูตผี , สะเดาะ
- ธาตุลม ใช้ทางล่องหน , กำบัง , สะกด , จั๊ง

และยังมีการตั้งขันธ ๕ โดยเดินไปตามคาถาหัวใจพระพุทธรเจ้า ๕ พระองค์และฉาน ๕

- นะกาโรกุกุสันโธ โมกาโรโกนาคะมะโน พุทกาโรกัสสะโปพุทโธ ธากาโรโคตะโมพุทโธ ยะกาโร อริยะเมตตโย ปัญจะพุทธานะมามิหัง
- นะกาโรปะระมังฆานัง โมกาโรทุติยฆานัง พุทกาโรตะติยฆานัง ธากาโรจะตุตถฆานัง ยะกาโรปัญจะมังฆานัง นะโมพุทธาเยลักขะณัง สัพพะพุทเธหิ เทสิตัง นะกาโรรุปักขันโธ โมกาโรเวทะนากะขันโธ พุทกาโรสัณญากะขันโธ ธากาโรสังขารักขันโธ ยะกาโรวิญญูณักขันโธ ปัญจะพุทธานะมามิหัง

^{๑๒๓} เทพ สาริกบุตร , ประชุมมหายันต์ ๑๐๘ , หน้า ๓๓-๓๕.

นอกจากนี้หากเป็นยันต์ที่เป็นรูปภาพต่างๆหรือต้องการให้พระเครื่องนั้นมีความประสิทธิ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต้องมีชีวิตคอยคุ้มครองเราได้แล้ว ยังต้องเรียกเสกอาการ ๓๒^{๑๒๔} เพิ่มลงไปด้วย ซึ่งก็คือ อวัยะ ๓๒ นั้นเอง

เกศา โลมา นขา ทันดา ตะโจ มังสัง นะหารู อัญญิ อัญญิมิณฺชัง วักกัง หะทะยัง ยะกะนัง กิโล มะกัง ปิหะกัง ปิปปาสัง อันตัง อันตะคุณฺณัง อุทะริยัง กะริสัง ปิตตัง เสมหัง ปุพฺโพ โลหิตัง เสโท เมโท อัสสุ วัสสา เขโพ สิงฆานิกา ละสิกา มุตตัง มัตตะเก มัตตะลุงคันติ ฯ

๒.๒.๓.๒. คาถา

ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องนั้น คาถาที่ใช้ในการลงอักขระและปลุกเสกนั้น ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเรื่องของคาถาต่างๆเหล่านั้นอาจแบ่งเป็นประเด็นใหญ่ๆได้ดังนี้เช่น

๒.๒.๓.๒.๑. ประเภทของคาถา อาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ โดยพิจารณาจากภาษาของคาถาเหล่านั้นเช่น

๑) **ภาษาบาลี** คือคาถาที่เป็นภาษาบาลีดั้งเดิมเช่น บทสวดสรรเสริญพุทธคุณ (อิติปิโส...) , บทพระไตรสรณคมน์ (พุทฺธังสรณังคัจจามิ...) , บทพาหุง (พาหุงสหัส...) , คาถาชินบัญชร เป็นต้น

๒) **ภาษาไทย** คือคาถาที่มีการแต่งขึ้นใหม่เป็นภาษาไทยเช่น

สาธุ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมนมัสการพระพุทธคุณนัง พระธัมมคุณนัง พระสังฆคุณนัง พระศรีรัตนตรัย แก้วทั้งสามประการ พระพุทธชินสีห์ พระพุทธชินราช พระธาตุจุฬามณี พระศรีสรรเพชญ์ พระธรรมเจ้าทั้งแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ก็จบ ข้าพเจ้าขออาราธนาเข้ามาอยู่ในดวงจิตในหทัยของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะกระทำการสิ่งใดขอให้ประสิทธิ์ ขอเดชเดชะ คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ปวงเทพเทวา จงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้าพเจ้าในการบัดนี้เถิด

๓) **หัวใจคาถา** คือการนำคาถาต่างๆมาถอดย่อเอาใจความสำคัญให้เป็นหัวใจ^{๑๒๕} เพื่อสะดวกในการท่องบ่นภาวนาเช่น พระไตรสรณคมน์ (พุทฺธังสรณังคัจจามิ) ก็ถอดเป็น “พุทธะสังมิ” หรือ พระพุทธคุณ (อิติปิโส...) ก็ถอดเป็น “อะสังวิสุโลปุสะพุกะ” หรือ พระนพคุณ (อิติปิโส...สวากขาโต...สุปฏิปันโน...) ก็ถอดเป็น “อิสวาสุ” หรือ พระไตรรัตน์ “มะอะอุ” มะ คือพระพุทธ (มนุสสานัง พทโ ภควาติ) อะ คือพระธรรม (อกาลิโก เอหิปัสสิโก...) อุ คือพระสงฆ์ (อุชุปฺปิโนโน...) หรือ อริยสัจ ๔ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ก็ถอดเป็น “ทุสะนิมะ” เป็นต้น

^{๑๒๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕-๖.

^{๑๒๕} อ่านเพิ่มเติมใน เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ , ๒๕๓๓.

๔) ภาษาไทยผสมบาลี คือคำที่ใช้ภาษาไทยและบาลี หรือ ภาษาไทยกับ หัวใจคำต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเช่น

- คำเปิดอาวธ^{๑๒๖}

เมตตัญจะสัพพะโลกัสสิมิง นะโมพุทธายะ นะโมตัสสะภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสสะ นะโม จงคลาด ตัสสะ จงแคล้ว ภควโต อย่าได้เห็นข้าพเจ้า อรหโต เมื่อพระเจ้าได้ตรัสเป็นใหญ่กว่าสัตว์ทั้งหลาย สัมมา อย่าได้ต้อง สัมพุทฺธสสะ ออกไปจงไกล ๆ

- คำขอชยฝักกันป็น^{๑๒๗}

นะบังลูก โมบังไฟ พุทปิได้ ฐามีให้ออก ยะปิดปากกระบอก อะระหังปัตติ นะอุด โมอัด พุทสกัก ฐาปิด ยะอุด ๆ

๕) ภาษาอื่นๆ คือคำที่ใช้ภาษาอื่น ๆ นอกจากไทยและบาลีมาสวดภาวนาอาจ เป็น ภาษาท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ภาษาลาว พม่า กะเหรี่ยง เช่น

- คำหัวใจฤทธิ์ (ภาษาลาว)^{๑๒๘}

หุนลูหุบ สวหาห หุนลูหับ สวาเพิก ยะทิหัง สัมมะปะวะรัง พุทธะยันตัง รัมมะระตะนัง หุนลูสวหับ ๆ

- คำแก้ยาสั่ง (ภาษาเขมร)^{๑๒๙}

อัทกามานะ สัมภาวเย นะอังเคาะ มะสันอันตือ เปริยงกอง มะชะ พรหม เปียมะชะจงแก เมียงคองจิงกอ แอแด โดมสหมติติติ ๆ

๒.๒.๓.๒.๒. พุทธคุณของคำภา การเลือกใช้คำภาในการปลุกเสกนั้น จะต้องดูด้วยว่า ต้องการปลุกเสกให้พระเครื่องนั้นมีพุทธคุณหรืออิทธิฤทธิ์ไปในทางใด แล้วจึงใช้คำภาที่เน้นทาง พุทธคุณต่างๆเหล่านั้นปลุกเสกลงไป โดยพุทธคุณในที่นี้อาจแบ่งออกได้หลายประเภทเช่น

^{๑๒๖} เทพ สาริกบุตร , วิชาคงกระพันชาตรี , หน้า ๑๓๑.

^{๑๒๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๕๓.

^{๑๒๘} เดโชพลฤาษี , ยอดคาถา เล่ม ๓ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ขอบวณิชชา จำกัด , ๒๕๓๖) , หน้า ๕๕.

^{๑๒๙} เดโชพลฤาษี , ยอดคาถา เล่ม ๑ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ขอบวณิชชา จำกัด , ๒๕๓๖) , หน้า ๖๗.

(๕) แต่งคน เป็นวิชาของแม่ทัพนายกอง ใช้เสกคุ้มครองได้ทั้งตนและผู้อื่นเช่น “คาถาคุ้มคน”^{๑๓๔}

นะโมพุทธานะ พุทธังสระระณัง คัจฉามิ รัชมังสระระณังคัจฉามิ สังฆังสระระณังคัจฉามิ พระพุทธเจ้าเป็นกำแพงแก้ว พระธรรมเจ้าเป็นกำแพงทอง พระสังฆเจ้าเป็นกำแพงเหล็ก ป้องกันตัวข้าพเจ้าทั้งหลาย อย่าให้เป็นอันตรายใดๆ ยะธาพุทโมนะ

๒) คาถาส่งผลทางใจ คือคาถาที่ใช้เสกให้เกิดผลแก่จิตใจของเราและผู้อื่น ให้เกิดความเป็นเมตตามหานิยม มหาเสน่ห์ มหาละลวย ให้คนเมตตารักใคร่เอ็นดูช่วยเหลือให้เป็นมหาอำนาจเป็นที่เกรงขาม สะกดคนให้จ้องง เป็นต้น เช่น

- คาถาเมตตาใหญ่^{๑๓๕}

นะราชานัง เมตตาจิตตัง ทุสะมะนิ โมเทวินัง เมตตาจิตตัง ทุสะมะนิ พุทปริสายัง เมตตาจิตตัง ทุสะมะนิ ธาอิตถียัง เมตตาจิตตัง ทุสะมะนิ ยะสัตตานัง เมตตาจิตตัง ทุสะมะนิ ฯ

- คาถาพญาราชสีห์^{๑๓๖}

พุทระเสฏฐโฐมหานาถัง วัณณะโกสิงหะนาทะกัง พุทระสิระสาเดเชนะ มาระเสนาปะราเขยยัง ชัยยะกะวันตุเม ฯ

- คาถามหาจิ้งจก^{๑๓๗}

นะกำบัง โมแผลงฤทธิ์ พุทปิจิตใจ ธาเปิดให้ ยะสุญหายบัดนี้ พุทธังสิทธิ รัชมังสิทธิ สังฆังสิทธิ อะอาอิอิอุเอโอ โกะกะกะณะะ ฯ

^{๑๓๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๑๖.

^{๑๓๕} เทพ สาริกบุตร , วิชาอาถรรพ์ , หน้า ๑๘-๑๙.

^{๑๓๖} อรุณินท์ วิริยะบุรณะ , คัมภีร์คาถา ๑๐๘ , หน้า ๕๐.

^{๑๓๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๔๘ - ๒๔๙.

- คาถาทำนํ้ามนต์ทำความ^{๑๓๘} (ใช้สูกุญแก้ภัยความคดีต่างๆที่ทะเลาะเบาะแว้งกันให้หายหมดสิ้น)

พุทธานิมิตตั้ง โมตริจิตตั้ง นะจังหัง โมจังหัง พุทังหา ธาจังหัง ยะจงไป โทษร้ายไป สุกุญหายบัดนี้ สวาหะ ัมมัง โมตริจิตตั้ง นะจังหัง โมจังหัง พุทังหา ธาจังหัง ยะจงไป โทษร้ายไป สุกุญหายบัดนี้ สวาหะ สังฆัง โมตริจิตตั้ง นะจังหัง โมจังหัง พุทังหา ธาจังหัง ยะจงไป โทษร้ายไป สุกุญหายบัดนี้ สวาหะ ฯ

๓) เรียกโชคลาภเงินทองความสำเร็จ คือคาถาที่ใช้สำหรับเรียกโชคลาภเงินทอง ทำให้โชคดี ลูกหายรวยเบอร์ การงานก้าวหน้า คำขายดี อธิษฐานขอความสำเร็จได้ต่างๆ ไม่ว่าเรื่องเรียน เรื่องงาน เป็นต้น เช่น

- คาถาทำนํ้ามนต์ขายของ^{๑๓๙}

อิตถิโย กระฉนิโย ชาโต ปุริโส สะมาสะมะ อาคัจฉายะ อาคัจฉาหิ ติวัดตัพโพ อาคัจฉาหิ ปิยังมะมะ ฯ

๔) คาถารักษาโรคและกันอาถรรพ์ คือคาถาที่ใช้รักษาและป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ รวมทั้งรักษาและป้องกันคุณไสย มนต์ดำ ยาสั่ง ภูตผีปีศาจ อาถรรพ์ต่างๆ ไม่ให้มาเบียดเบียนเราได้ เช่น

- คาถาข้ายเพชรพระพุทธรเจ้า^{๑๔๐} (กรณีปริด) ใช้แก้ได้ทั้งโรคร้ายไข้เจ็บทั้งมวล รวมทั้งป้องกันโรคร้าย ภูตผีมนต์ดำ มิให้กล้ากรายได้

ชาโล มหาชาโล ชาลัง มหาชาลัง ชาลิเต มหาชาลิเต ชาลิตัง มหาชาลิตัง
มุตเต มุตเต สัมปัตเต มุตตัง มุตตัง สัมปัตตัง สุตัง กะมิตติ สุตัง กะมิตติ
มัตถะยิตติ ทิฏฐิตา ทัณณะลา โรคิตา กระระลา พุพพะลา ริตติ ริตติ กิตติ
กิตติ มิตติ มิตติ มุตติ จิตติ จิตติ มุตติ มุตติ จุตติ จุตติ ธารณิธิ อิทัง
ธารณะ ปริตตัง ฯ

^{๑๓๘} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๓๑-๒๓๒.

^{๑๓๙} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๓๓.

^{๑๔๐} เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์พุทธมนต์โอสธ , (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๓)

- คาถาอายุวัฒนะ^{๑๔๑}

พุทฺธัง ชีวิตัง อายุวัฒนัง พุทฺธัง สรณังคัจฉามิ ฐัมมัง ชีวิตัง อายุวัฒนัง ฐัมมัง
สรณังคัจฉามิ สังฆัง ชีวิตัง อายุวัฒนัง สังฆัง สรณังคัจฉามิ ฯ

๒.๒.๓.๒.๓. การเดินคาถา เมื่อได้คาถาแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้การสวดภาวนาท่องบ่นคาถาเหล่านั้น เป็นไปได้โดยสำเร็จสมบูรณ์และศักดิ์สิทธิ์ดังปรารถนา ก็คือการเดินคาถา ซึ่งมีวิธีการเดินประกอบกันอยู่หลายลักษณะ เช่น

๑) การเดินอักขระ^{๑๔๒} หมายถึงวิธีการท่องบ่นอักขระคาถาซึ่งนอกจากจะท่องเดินหน้าไปหลังตามปกติให้ได้แล้ว ยังมีวิธีการเดินอักขระที่พิสดารออกไปอีกเพื่อเพิ่มความประสิทธิสมบูรณ์ให้แก่คาถานั้นมากยิ่งขึ้น เช่น

- เดินหน้าถอยหลัง เช่น อะสังวิสุ โลปุสะพุทะ ะพุสะปุโลสุวิสังอะ หรือ นะโมพุทธายะ ยะธาพุทโมนะ หรือ นะมะพะทะ ทะพะมะนะ

- เดินอนุโลมปฏิโลม หากเป็นคาถาที่ผ่านการถอดออกมาเป็นหัวใจคาถาแล้ว ยังสามารถนำหัวใจคาถาเหล่านั้นมาเดินถอดอนุโลมปฏิโลมไล่ให้ครบทุกอักขระหัวใจได้อีกด้วยเช่น นะโมพุทธายะ โมพุทธายะนะ พุทธายะนะโม ธายะนะโมพุท ยะนะโมพุทธา

- เดินอนุโลมปฏิโลมพิสดาร ซึ่งมีอยู่หลายเคล็ดวิชาต่างกันไปเช่น การถอดเอาหัวใจตรงกลางเป็นตัวยึดเกี่ยวเช่น เริ่มด้วย นะโมพุทธายะ จากนั้นถอยหลังเป็น ยะธาพุทโมนะ ต่อไปเดินแบบนารายณ์ตรึงไตรภพ(เดินนอกเข้าใน) คือ ว่านะไปหา ยะ จากยะมาหาโม จากโมมาหาธา จากธามาหาพุธ ได้เป็น นะยะโมธาพุท ต่อไปเดินแบบนารายณ์คลายจักร (เดินในออกนอก) คือ ว่าพุทไปหาธา จากธามาหาโม จากโมมาหายะ จากยะมาหานะ ได้เป็น พุทธาโมยะนะ รวมเป็นทั้งหมด ๔ บท โดยเอา พุท เป็นตัวกลางยึดไว้ คือ นะโมพุทธายะ ยะธาพุทโมนะ นะยะโมธาพุท พุทธาโมยะนะ เป็นต้น และยังมีวิธีเดินแบบอื่นๆอีกมาก

๒) การเดินคาบ^{๑๔๓} เรามักจะเห็นว่าการปลุกเสกคาถาต่างๆมักมีการกล่าวไว้ว่าให้ใช้เท่านั้นเท่านี้คาบ ซึ่งคาบในที่นี้ก็คือการกำหนดลมหายใจให้สงบนั่นเอง คาบ

^{๑๔๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๕.

^{๑๔๒} เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ , หน้า ๘ - ๒๐.

หนึ่งจึงหมายถึงการกำหนดลมหายใจให้จิตสงบเป็นครั้งๆไปนั่นเองเช่น กำหนดดูว่า ขณะหายใจเข้าภาวนาคาถาได้กี่จบ เมื่อหายใจออกก็ต้องภาวนาได้เท่ากันนั้น รวมการ ภาวนาคาถาพร้อมการหายใจเข้าหายใจออก ๑ รอบ ก็ถือเป็น ๑ คาบ เรียกว่าภาวนาเป็น คาบคาถา หรือหากเป็นการรีบด่วน มักใช้การอธิใจภาวนาเอาเหมือนเช่นคนดำนํ้า ภาวนาได้เท่าไร ให้นับเป็น ๑ คาบ เรียกว่าภาวนาเป็นคาบลม

๓) การเดินก้าลัง คือจำนวนครั้งหรือคาบของการภาวนาเดินคาถาต่างๆเหล่านั้น เช่น ๓ จบ ๕ จบ ๙ จบ ๑๐๘ จบนั้น ล้วนเป็นตัวเลขที่มีก้าลังแฝงอยู่เช่น ๓ จบ ก็คือเดิน ตามก้าลังพระรัตนตรัย ๕ จบ คือเดินตามก้าลังพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ๙ จบ คือเดิน ตามก้าลังพระนวโลกุตรธรรม ส่วน ๑๐๘ จบที่ถือเป็นก้าลังที่เข้มขลังเป็นพิเศษ ก็ คือเดินตามก้าลังพระพุทธคุณ ๕๖ พระธรรมคุณ ๓๘ พระสังฆคุณ ๑๔ รวมเป็นก้าลัง ๑๐ ๘ พอดีนั่นเอง นอกนั้นก็อาจมีจำนวนก้าลังที่ใช้ในการเดินที่ต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการ กำหนดของครูบาอาจารย์ และวิธีการใช้คานานั้นๆต่างกันไป

๒.๒.๓.๓. สมภาธิ

ในการปลุกเสกพระเครื่องนั้น ก้าลังของสมภาธิของผู้ปลุกเสกถือเป็นก้าลังสำคัญที่สุดที่จะ ทำให้เกิดอธิปัตติปาฏิหาริย์ดังประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด โดยวิธีปฏิบัติสมภาธิเพื่อการปลุกเสกนั้นก็ มีหลายหลากวิธีต่างกันไป เช่นการใช้การบริกรรมคาถาต่างๆเพื่อให้เกิดสมภาธิบ้าง ใช้การปฏิบัติตาม หลักกสิณบ้าง^{๑๔๓} หรืออานาปานสติกรรมฐานก็มี แล้วแต่จะมีการสอนสั่งกันไป โดยในการพิจารณา ว่าสมภาธินั้นใช้ได้หรือยังนั้น ก็อาจพิจารณาได้จากความรู้สึกของผู้ปลุกเสกเองว่า ได้ประสิทธิ ประสาทก้าลังจิตมนต์คาถาลงไปจนเต็มเปี่ยมแล้วหรือยัง หรืออาจดูจากผลของการปลุกเสกเช่น หาก เป็นการลบผงต่างๆ ก็ต้องสามารถเพ่งสมภาธิจนผงนั้นทะลุลงไปแล้วหลังกระดานที่เขียนได้ หรือ หากปลุก เสกพระภควัมบดี ก็ให้เอนอนแช่ลงในน้ำมันหอม แล้วต้องต้องปลุกด้วยพระคาถาจนกว่าพระจะลุก นิ่ง^{๑๔๔}จึงจะใช้ได้ เป็นต้น

ดังนั้นพื้นฐานของสมภาธิที่ใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องให้เกิดปาฏิหาริย์สมบูรณ์จนถึง ที่สุด นั้น อย่างน้อยจึงต้องประกอบไปด้วยก้าลังของฌาน ๔ เพราะฌาน ๔ นั้นถือเป็นภูมิที่ตั้งแห่ง อุตริธรรมทั้งยังต้องมีวิเศษชาญในการเข้าออกดำรงฌาน และชำนาญในการกำหนดนิมิตด้วย

^{๑๔๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓ - ๕ .

^{๑๔๔} เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ , หน้า ๒-๘.

^{๑๔๕} เทพ สาริกบุตร , วิชาคงกระพันชาตรี , หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

๒.๒.๓.๔. การวางอารมณ์^{๑๔๖}

ในการปลุกเสกนั้น ใจของผู้ปลุกเสกถือเป็นเรื่องสำคัญมาก จะต้องวางอารมณ์ให้แน่วแน่เป็นหนึ่งเดียว ไม่มีความระแวงสงสัยในวิชาและครูบาอาจารย์ของเรา เพ่งอยู่แต่ที่อักขระเวทมนต์อย่าให้วิปลาสคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไป โดยมีเคล็ดในการปลุกเสกคือ หากจะปลุกเสกเพื่อรักษาปิดเป่าโรคร้าย จะต้องวางจิตให้เป็นอุเบกขา อย่าเห็นแก่ความโลภ ปลงอารมณ์ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนย่อมเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดา แต่ถ้ายังไม่ถึงเวลาอันควร ก็ขอให้คุณพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงช่วยปิดเป่าโรคร้ายนั้นให้หายไป เสร็จแล้วรวมกำลังใจพุ่งไปยังสิ่งที่ปลุกเสกนั้น สัมผัสเพ่งบริกรรมให้เห็นสิ่งที่เสกนั้นจนติดตา แล้วหลับตาเสีย ดำรงจิตเพ่งภาวนาดิตตานั่นบริกรรมภาวนาต่อไป จนเกิดปิติขณลูกชู้ช้น หรือเห็นนิมิตดังปรากฏา จึงถือว่าศักดิ์สิทธิ์ใช้ได้ หรือหากจะให้เป็นคงกระพันชาตรี ก็พึงวางอารมณ์ให้แข็งแกร่งห้าวหาญ ไม่เกรงกลัวย่นย่อต่อศาสตราวุธใดๆ หรือหากจะให้เป็นเมตตามหานิยม ก็ต้องวางอารมณ์เจริญเมตตาให้ใจอ่อนโยนเยือกเย็น ข่มใจอย่าให้เกิดโทสจริตอารมณ์หงุดหงิดใดๆ ตั้งอยู่ในพรหมวิหาร ๔ เป็นต้น

จากการศึกษาถึงความเป็นมาในการสร้างพระเครื่อง และกระบวนการต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องนั้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดความเชื่อในเรื่องพระเครื่องในพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มีอยู่คู่กับคนไทยมาเป็นเวลานานมาแล้ว คนไทยทุกยุคทุกสมัยนับแต่อดีตมาจนถึงแม้แต่ในยุคที่เต็มไปด้วยความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเช่นในยุคปัจจุบันเอง ก็ยังคงศรัทธาเชื่อถือในพุทธคุณ ความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องกันอยู่เสมอมา ว่าการพกพาพระเครื่องนั้น จะช่วยให้เขาแคล้วคลาดรอดพ้นจากภัยพิบัติต่างๆ เป็นเมตตามหานิยม มีโชคมีลาภร่ำรวยเงินทอง ช่วยรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ ป้องกันภูตผีปีศาจ อาถรรพ์คุณไสยมนต์ดำต่างๆ ได้ ซึ่งแนวคิดความเชื่อในเรื่องพระเครื่องนี้ แทบจะเรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทยเลยทีเดียว อีกทั้งเมื่อศึกษาไปถึงกระบวนการในการสร้างพระเครื่องแล้วจะเห็นได้ว่า มีกรรมวิธีในการสร้างที่ยากลำบากละเอียดลออซับซ้อนมาก ตั้งแต่ขั้นตอนในการจัดทำพิธี การเสาะหาวัตถุดิบ การลงอักขระปลุกเสกเลขยันต์คาถา การตั้งธาตุตั้งชั้น การวางอารมณ์และการใช้สมาธิในการอธิษฐานจิตต่างๆ ซึ่งกว่าจะสำเร็จออกมาเป็นพระเครื่องที่สมบูรณ์ตามตำราที่นับถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย

^{๑๔๖} เทพ สาริกบุตร , คัมภีร์พุทธมนต์โอสธ , หน้า ๑๕-๒๒.

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาพิจารณาต่อไปว่า การที่สังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นศาสนาที่เน้นในเรื่องของการปฏิบัติตนอยู่ในศีลสมาธิปัญญา เน้นในเรื่องการใช้เหตุผล ไม่เน้นในเรื่องคุณวิเศษอิทธิปาฏิหาริย์ แต่ในขณะเดียวกันกลับเป็นสังคมที่มีแนวคิดความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับพระเครื่อง มีการนับถือบูชาพระเครื่องในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เต็มไปด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ที่จะช่วยให้ผู้ที่บูชาพกพาแล้วแคล้วคลาดปลอดภัย เป็นเมตตามหานิยม มีโชคลาภร่ำรวย เป็นต้น อยู่ในกระแสแห่งความเชื่อของคนไทยทุกยุคทุกสมัยทุกชนชั้นวรรณะด้วยนั้น จริงๆแล้วพระเครื่องนั้น มีสถานะและบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างไรบ้าง ดังจะนำมาอภิปรายในบทถัดไป

บทที่ ๓

สถานะและบทบาทของพระเครื่องกับวิถีชีวิตของคนไทย

๓.๑ บทบาทของพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง

ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง หรือเครื่องรางของขลังต่างๆ นั้น เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่อยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน คนไทยส่วนใหญ่ล้วนมีพระเครื่องและเครื่องรางของขลังต่างๆ เก็บไว้บูชาตามบ้านเรือนของตน และคนไทยอีกจำนวนไม่น้อยก็มักจะพกพาพระเครื่องเหล่านั้นติดตัวไปด้วยในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นกำลังใจ หรือเพื่ออาราธนาขอพรมีความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องที่ตนพกพาไปด้วยนั้น ให้ช่วยตนให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนต้องการเช่น พกพาไปทำการค้า เพื่อเป็นกำลังใจและขอให้ขายของดี พกพาไปออกรบเพื่อขอให้ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย พกพาไปทำงาน เพื่อขอให้ช่วยให้เจ้านายและเพื่อนร่วมงานรักใคร่ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในสมัยก่อนนั้น พระเครื่องต่างๆ ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของพระพิมพ์ คือเป็นพระที่สร้างขึ้นตามแบบพิมพ์ เพื่อจุดประสงค์ในการเป็นที่ระลึกในการสักการะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย หรือเพื่อการเคารพบูชา เป็นต้น เท่านั้น และคนไทยในสมัยก่อนเอง ก็ไม่มีใครนิยมในการพกพาพระเครื่องต่างๆ ติดตัว หรือแม้แต่ นำพระพุทธรูปมาบูชาไว้ในบ้าน เพราะเชื่อกันว่า พระพุทธรูปหรือพระพิมพ์ต่างๆ นั้น เป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งบริสุทธิ์ ควรอยู่ที่วัด มากกว่าจะนำมาไว้ที่บ้านหรือพกติดตัว

คนไทยในสมัยก่อนจึงมักจะเพียงบูชาเครื่องรางของขลังต่างๆ ไว้ที่บ้าน หรือพกติดตัวเท่านั้น โดยเครื่องรางของขลังนั้นมีมากมายหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นเครื่องรางของขลังตามธรรมชาติต่างๆ เช่น เหล็กไหล คด ว่าน เขี้ยวเสือ เป็นต้น หรือเครื่องรางของขลังที่สร้างขึ้นโดยเกจิอาจารย์หรือคณาจารย์ต่างๆ ที่คนทั้งหลายนับถือกันเช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ มีดหมอ เบี้ยแก้ เป็นต้น ซึ่งเชื่อกันว่าเครื่องรางของขลังต่างๆ เหล่านี้มีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อได้บูชาหรือพกติดตัวแล้ว จะเกิดอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เช่น แคล้วคลาด คงกระพัน เป็นมหาเสน่ห์ เมตตามหานิยม ค้าขายดี เป็นต้น

แม้ในสมัยโบราณจะยังไม่มีความนิยมในการนำพระเครื่องต่างๆ ใ้บูชาที่บ้านหรือพกพาไว้ติดตัว แต่ความเชื่อที่ว่าพระเครื่องต่างๆ เหล่านั้นมีอิทธิปาฏิหาริย์ความศักดิ์สิทธิ์ สามารถช่วยเหลือผู้พกพาให้แคล้วคลาด คงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม เช่นเดียวกับเครื่องรางของขลังต่าง ๆ นั้น กลับเป็นแนวคิดความเชื่อที่มีมาเป็นเวลานานแล้ว ดังปรากฏอยู่ในจารึกโบราณหลายๆ แห่งเช่น จารึกใบลานเงินใบลานทอง ที่พบจากกรุวัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ว่า

ศุภมัสดุ ๑๒๖๕ สัททวาริยะ แสดงบอกไว้ให้รู้ มีถ้ายี่ทั้งสี่ตน พระถ้ายี่พิมพ์พิลาไลย์เป็นประธาน เราทำด้วยฤทธิ์ ทำด้วยเครื่องประคิษฐ์มีสุวรรณเปนดิน คือบรมกษัตริย์พระยาศรีธรรมโศกราช เป็นผู้ศรัทธาถ้ายี่ทั้งสี่ตน จึงพร้อมกันนำเอาว่นทั้งหลาย พระถ้ายี่จึงอัญเชิญเทพยดามาช่วยกันทำพิธี ทำเป็นพระพิมพ์ไว้สถาน ๑ แดง สถาน ๑ ดำ ให้เอาว่นทำเป็นผังก่อนพิมพ์ด้วยลายมือของมหาเถระปิยะทัสสะสโรสาโรบุตร คือเปนใหญ่ เปนประธานในที่นั้นได้เอาแร่ต่างๆ ชัดยาสำเร็จแล้วให้นามแร่ว่า สังฆวนร ได้หล่อเป็นพิมพ์ต่างๆ มีอานุภาพต่างกัน เสกด้วยมนต์คาถาทั้งปวงครบ ๓ เดือน แล้วท่านเอาไปประดิษฐานไว้ในสถูปใหญ่แห่งหนึ่ง ที่เมืองพันทุม ถ้าผู้ใดได้พบเห็น ให้รีบเอาไปสักการบูชาเปนของวิเศษ แม้จะมีอันตรายประการใดก็ดี ให้อาราธนาผู้กว้ที่ก่อ อาจคุ้มครองพ้นตรายได้ทั้งปวง ถ้าผู้ใดจะออกธรรงค์สงคราม ประสพิตด้วยสารทตราวุธทั้งปวง เอาพระลงสรงน้ำมันหอม แล้วนั่งบริกรรม พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ๑๐๓ จบ พาหุง ๑๓ จบ ใส่ขันสัมฤทธิ์ นั่งอธิษฐานตามความปรารถนาเถิด ให้ทาทั้งหน้าและผผ คอ น้อก ถ้าจะใช้ในทางเมตตาให้มีสง่า เจริญให้คนทั้งหลายเชื่อฟังยำเกรง ให้เอาพระไว้ในน้ำมันหอม เสกด้วยคาถาเนาหระคุณ ๑๓ จบ พาหุง ๑๓ จบ พระพุทธคุณ ๑๓ จบ ให้เอาดอกไม้รูปเทียนบูชาทำพิธีในวันเสาร์ น้ำมันหอมเก็บไว้ใช้ได้เสมอ ทาริมฝีปาก หน้าผาก และผผ ถ้าผู้ใดพบพระตามที่กล่าวมานี้ พระว่านก็ดี พระเกสรก็ดี ทำด้วยแร่สังฆวนรก็ดี อย่าประมาณเลย อานุภาพพระทั้ง ๓ อย่างนี้จุจกัแพงแก้ว กันอันตรายทั้งปวง แล้วให้ว่าคาถา ทยสันตา จนจบพระพุทธานุคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ จนจบ พาหุงไปจนจบ แล้วให้ว่าดังนี้อีก คะเตลิกเก กระระนังมะกะไชยยังมังคะลัง นะมะพะทะ แล้วให้ว่า กิริมิถิ กรุมฤ เกรเมเถ กระมะมะละ ประสิทธิแล *

จากจารึกข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดความเชื่อเรื่องพระเครื่องในฐานะของเครื่องรางของขลังที่สามารถคุ้มครองป้องกันภัย เป็นเมตตามหานิยมต่าง ๆ นั้น เป็นแนวคิดความเชื่อที่มีมานานมากแล้วในสังคมไทย แม้ว่าความนิยมในการพกพาพระเครื่องต่างๆ ติดตัวเพียงจะเริ่มมีความนิยมกันมากอย่างเห็นได้ชัดในช่วงต้นของรัตนโกสินทร์ก็ตาม ซึ่งคำว่า “พระเครื่อง” นั้น ก็น่าจะมาจากแนวคิด

* สยามคณัณนิยพระเครื่องพระบูชาไทย , มรดกแผ่นดิน หลักสูตรการศึกษาพระเครื่องชั้นพื้นฐาน , (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพุทธศิลป์ไทย , ๒๕๔๕) , หน้า ๑๘.

ความเชื่อที่มองพระต่างๆ ในฐานะของเครื่องรางของขลังนั่นเอง คือ คำว่า “พระเครื่อง” ก็มาจากคำว่า “พระเครื่องราง” นั่นเอง^๒

ในสังคมไทยนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน นั้นมีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่มีแนวคิดความเชื่อในเรื่องของพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง เชื่อว่าพระเครื่องที่เขามบูชาหรือพกพาไปนั้น จะมีอิทธิฤทธิ์ความศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยเขาเหล่านั้นให้แคล้วคลาดรอดพ้นจากอันตราย เป็นเมตตามหานิยม นำมาซึ่งโชคลาภต่างๆ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องต่างๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่มักเป็นการเชื่อไปตามรูปแบบของเวทมนต์คาถา การอธิษฐานจิตต่างๆ ที่พระเกจิอาจารย์ทั้งหลายได้ทำการปลุกเสกอธิษฐานจิตลงไปในพระเครื่องเหล่านั้นเป็นหลัก ดังนั้นหากจะแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของแนวคิดความเชื่อและบทบาทของพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังในสังคมไทยแล้ว ก็อาจจะสามารถแสดงได้ตามลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษของเวทมนต์คาถาต่างๆ ที่ใช้ในการปลุกเสก เช่น

๓.๑.๑. เชื่อว่าสามารถป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ ความเชื่อหลักอันหนึ่งในการพกพาพระเครื่องนั้น ก็คือเชื่อว่าหากพกพาพระเครื่องต่างๆ ติดตัวไปแล้ว จะสามารถแคล้วคลาดรอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ได้ โดยเฉพาะในยุคโบราณที่มีการศึกสงครามอยู่ตลอดเวลา นั้น พระเครื่องที่ได้รับการปลุกเสกและมีประสบการณ์ในลักษณะป้องกันอันตรายต่างๆ ได้เช่นนี้จะได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยคุณสมบัติในการป้องกันอันตรายต่างๆ นั้น สามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

๑) คงกระพัน เป็นวิชาที่เมื่อปลุกเสกแล้ว จะอยู่ยงคงทนต่ออาวุธทั้งปวง แม้จะตีแทงทิ่มแทงหรือทำร้ายด้วย มีด ดาบ หอก ขวาน หรือ ปืน สักเพียงใด ก็ไม่อาจทำอันตรายให้เลือดตกยางออกได้

๒) ชาตรี วิชาคงกระพันนั้นฟังแต่ไม่เข้าก็จริง แต่ยังมีความเจ็บปวด หรืออาจซ้ำในตายได้ แต่วิชาชาตรีนั้นเป็นวิชาทำให้ของหนักเป็นเบา การใช้วิชาชาตรีปลุกเสกร่วมด้วย จึงช่วยให้ทำให้ไม่ได้รับความเจ็บปวดเลย

๓) แคล้วคลาด วิชานี้ นับเป็นวิชาที่มีคุณค่าเหนือกว่าคงกระพันและชาตรี คือแม้มีใครมุ่งคิดทำอันตรายก็จะรอดพ้นไป หอก ดาบ ปืน ใดๆ ก็จะไม่แคล้วคลาดไปไม่ถูกต้องตัว ทำให้ไม่ต้องเจ็บตัวเหมือนวิชาคงกระพันชาตรี

๔) มหาอุด เป็นวิชาที่ใช้กันป็น โดยเฉพาะ เมื่อปืนถูกยิงมาแล้ว ลูกปืนจะขัดลากล้องบ้าง ด้านข้าง บางครั้งถ้าขลังมากอาจถึงขั้นปากกระบอกปืนแตกได้ ทำให้ไม่ต้องเจ็บตัว หรือเสี่ยงอันตรายจากการถูกยิง

^๒ ศรีศักร วัลลิโภดม, พระเครื่องในเมืองสยาม, หน้า ๑๔.

^๓ เทพ สาริกบุตร, วิชาคงกระพันชาตรี, หน้า ๑๓ – ๑๗.

๕) แต่งคน เป็นวิชาที่คุ้มกันทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นวิชาที่แม่ทัพนายกองในอดีตมักเรียนรู้ไว้ใช้ป้องกันอันตรายให้แก่กองทัพกัน นอกจากจะทำให้แคล้วคลาดจากหอกดาบต่างๆแล้ว ยังสะกดให้ฝ่ายตรงข้ามจ้องจ้องหลับไหลทำอันตรายไม่ได้ ทำให้ฝ่ายตรงข้ามมองไม่เห็นฝ่ายเรา เห็นเป็นคนอื่น เห็นเป็นคนจำนวนมาก หรือจำไม่ได้

ตัวอย่างคาถาที่ใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องที่เชื่อว่าเมื่อพกพาแล้วสามารถป้องกันอันตรายต่างๆได้ เช่น “คาถาพระอรหันต์ฤทธิ”^๔

อิติปิโสภควอรหัง พระสารีบุตรเถรบาลังตัวข้างขวา สัพพะอาวุธาวินาสสันติ อรหังสัมมา
พระโมคคัลลบาลังตัวข้างซ้าย สัพพอันตรายังวินาสสันติ สัมพุทโธอรหัง พระกัจจายน์เถรบาลัง
ตัวข้างหน้า สรรพเสี้ยนศัตรูอาคม อย่าเข้ามาต้องตนข้า อรหังวิชาจรณสัมปโน พระ
อริยักสสเปเถรบาลังตัวข้างหลัง สรรพบั้งทั้งศัตรูพ่ายพังมรณังสันติ โอมพุทฺธังบังจักขุ
วิญญูณัง โอมธัมมังบังจักขุวิญญูณัง โอมสังฆังบังจักขุวิญญูณัง นิพพานังปรมมังสุญญัง

โดยความเชื่อว่าพระเครื่องต่างๆสามารถป้องกันอันตรายได้นั้น มีสืบทอดกันมาตลอด
นับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงในสมัยปัจจุบัน ดังปรากฏตัวอย่างความเชื่อในข่าวต่างๆในยุคปัจจุบันเช่น

เมื่อคืนวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ คนร้ายได้เข้ามาขโมยของที่คณะ๗ วัดสุทัศน์
เพ็ญใจสามเณรฮ้วน จึงคว้ามืดปลายแหลมขนาด ๕ นิ้ว แทะบริเวณใบหน้า ท้อง และแขน
ของเณร ต่อมาสักพักหนึ่งคนร้ายเห็นศิษย์วัดเดินกลับเข้ามาจึงรีบคว้ายามของสามเณรแล้ว
หลบหนีไป บริเวณแผลที่ถูกแทงมีเพียงเลือดไหลซึมๆคล้ายขางบอนเท่านั้น ซึ่งยังความ
ประหลาดใจให้กับแพทย์ที่ตรวจรักษาเป็นอย่างมาก สามเณรจึงเล่าให้ฟังว่าได้พกพระปิดตา
นะทรหด และเหรียญนารายณ์แปลงรูปของหลวงปู่กาหลงไว้ในอังสะตลอดเวลา บารมีพ่อ
แม่ และหลวงปู่กาหลงจึงมาคุ้มครองรักษาชีวิตเอาไว้^๕

หรือ

นายน้อง ชวระของ เดินทางไปเยี่ยมลูกสาวที่จังหวัดภูเก็ต ขณะเครื่องบินใกล้จะถึงภูเก็ต ได้
ตกหลุมอากาศเป็นระยะๆ เมื่อใกล้ถึงสนามบินก็ได้ลดระดับลงตามทางรันเวย์ พอล้อกำลังจะ
แตะพื้นสนามบิน นักบินพยายามเชิดหัวขึ้นอีกครั้ง ทันใดนั้นเครื่องก็เอียงขวาทันทีและพุ่ง
เข้าชนเนินดินด้านขวาของรันเวย์ ทำให้มีกลุ่มควันไฟคลุ้งไปหมด ต่อมา มีไฟลุกท่วมใน

^๔ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๑๕ -๑๑๖.

^๕ ไม่รู้, “ชีวประวัติหลวงปู่กาหลง เขียวแก้ว”, นะโม, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๘๔๒ (มีนาคม

๒๕๕๐) : ๓๕.

เครื่องบิน ตนจึงหันไปดูภรรยาที่นั่งสลบอยู่ที่เบาะ โดยมีเข็มขัดรัดติดอยู่ที่เอว จึงรีบลากภรรยาออกจากเบาะแต่ลากไม่ไหว ขณะนั้นเห็นฝรั่งวิ่งขอความช่วยเหลือมาจากหัวเครื่องบิน ตนจึงเข้าไปช่วยแล้วรีบผลักฝรั่งออกทางประตูฉุกเฉิน แล้วรีบไปช่วยภรรยาจนกระทั่งหน่วยกู้ภัยเข้ามาช่วยตนกับภรรยาส่งโรงพยาบาล ที่ผมกับภรรยารอดตายมาได้ในครั้งนี้ น่าจะมาจากความศักดิ์สิทธิ์ของเครื่องรางของขลังที่ผมกับภรรยาแขวนติดตัวอยู่ประจำนั่นก็คือ เหรียญหลวงพ่อบุญมา กับตะกรุดหนังเสือ แห่งวัดหนองกรับ จังหวัดระยองนั่นเอง^๖

๓.๑.๒. เชื่อว่ามีผลทางใจ นอกจากความเชื่อว่าการพกพาพระเครื่องจะสามารถคุ้มครองป้องกันอันตรายได้แล้ว อีกความเชื่อหนึ่งที่ผู้พกพาพระเครื่องหวังพึ่งในความศักดิ์สิทธิ์ในพระเครื่องต่างๆ เหล่านั้นเป็นอันมากก็คือ ความเชื่อที่ว่าพระเครื่องเหล่านั้นเมื่อพกพาติดตัวไปแล้ว จะส่งผลทางใจแก่ผู้อื่น เช่น ทำให้เกิดเป็นเมตตามหานิยม ไปที่ไหนมีคนรักใคร่ช่วยเหลือ แฟนรัก เจ้านายชอบ เจ้าหนี้ปราณี เป็นต้น หรือทำให้เกิดเป็นมหาอำนาจ ไปที่ไหนมีคนเกรงใจเกรงกลัว ไม่กล้าต่อว่าคำทอ หรือทำอันตราย ลูกน้องเชื่อฟัง เจ้านายเกรงใจ เป็นต้น หรือทำให้เกิดเป็นมั่งงั่งจั่งงั่ง ศัตรูคู่อาฆาตเจอหน้าแล้วตะลึงนึ่งอึ้ง ไม่สามารถทำอันตรายได้ (คล้ายกับวิชาแต่งคน) เป็นต้น โดยความเชื่อในลักษณะนี้นั้น มักจะหวังผลความศักดิ์สิทธิ์เน้นไปในทางเมตตามหานิยมกันเป็นส่วนใหญ่

ตัวอย่างคาถาที่ใช้ในการปลุกเสก พระเครื่องที่เชื่อว่าเมื่อพกพาแล้วสามารถส่งผลทางใจ เช่นทำให้เกิดเป็นเมตตามหานิยมได้ เช่น “คาถาทรงราชสี”^๗

โอมศรีศรี หน้างามดังพระจันทร์ราศีดี ตัวงามดังพญาราชสีห์อันทรงศักดิ์ ใครเห็นใครรัก
ใครเห็นใครทัก ใครเห็นใครชม ด้วยคุณได้อาคมของพระพุทธรเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า
เอวัมเมสุตัง เอกังสะมะยัง ภะคะวา จิปีเสติ อิระคะมะ พุทธังงามยิ่งนักเป็นที่รักแก่คนทั้งเมือง
ธัมมังรุ่งเรืองดังดวงประทีปแก้ว สัมมังส่องสว่างพรพรพราวทั่วโลกทั้งสาม ยิ่งดูยิ่งงาม เติ
ตามติตมา ด้วยพระพุทธรเมตตา พระธรรมเมตตา พระสังฆเมตตา อุณาโลมาปะนะชายะเต
เอหิพุทธานุภาเวนเอ เอหิธัมมานุภาเวนเอ เอหิสังฆานุภาเวนเอ สัพพะโสติถิเกวันตุเม

ความเชื่อว่าพระเครื่องต่างๆ สามารถส่งผลทางใจ เช่น เป็นเมตตามหานิยม ได้นั้น มีสืบทอดกันมาตลอดนับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงในสมัยปัจจุบัน ดังปรากฏตัวอย่างความเชื่อในข่าวต่างๆ ในยุคปัจจุบันเช่น

^๖ บุรี ชลเขต, “พระเกจิร่วมสมัย”, พระเกจิ, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๘๔ (พฤศจิกายน ๒๕๕๐) : ๒๒.

^๗ เทพ สาริกบุตร, วิชาอาถรรพ์, หน้า ๕๕ - ๕๖.

ผมทำงานในบริษัทแห่งหนึ่ง ซึ่งเดิมมักมีปัญหาความขัดแย้งไม่ลงรอยกับเพื่อนร่วมงาน แต่พอผมได้บูชาพระขุนแผนสาธิตาพยากรณ์ของหลวงพ่อบุญ วัดสวนสำราญมา ความเปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ผู้คนรอบข้างผมก็เข้ามาพูดจาดีไพละกับผม เพื่อนร่วมงานที่เคยมีปัญหา ก็หันหน้ามาคุยกัน นอกจากนี้ เจ้านายยังให้ความเมตตาผมมากขึ้น กว่าเก่า เวลาไปสัมมนา ไปกินข้าว ก็ชวนผมไปด้วย ทำให้ผมเข้าสังคมได้ดีขึ้น ทั้งเรื่องการดำรงชีวิต เรื่องงาน เรื่องความรัก ประสบความสำเร็จทุกๆด้าน ต้องขอกราบขอบพระคุณหลวงพ่อบุญ ถ้ามีโอกาสจะไปกราบท่านให้ได้^๔

หรือ

ผมไปตรวจโครงการก่อสร้างโครงการหนึ่ง ปรากฏว่าผู้รับเหมาทำผิดเสียอีก ผมจึงสั่งให้รื้อฝ่ายผู้รับเหมาไม่พอใจ แต่สุดท้ายก็ต้องรื้อ จึงสร้างความไม่พอใจกับผู้รับเหมามาก วันหนึ่งขณะเดินผ่านร้านค้า ชาครจรจ์ ๕ – ๖ คนคือกลุ่มของผู้รับเหมาตนเอง ตะโกนเรียกให้ผมมากินเหล้าด้วย เขาบอกว่าถ้าไม่เข้าไปนั่งถือว่าไม่ให้เกียรติกัน ผมจึงจำใจเข้าไปนั่ง ผมคิดในใจว่าผมคงไม่รอดแน่ มันคงเล่นงานผมแน่ ผมจึงนึกถึงพระกริ่งชนะมารและหลวงปู่ญาท่านสวนที่ผมอาราธนาห้อยคออยู่ทุกวันทันที ผมหยิบบุหรี่ย่อยออกมาสูบ กำหนดจิตภาวนาคาถาพระอุปคุตทั้ง ๒ บท และพระคาถาแก้วสารพัดนึก ขอให้มันกลับใจไม่ทำร้ายผม แล้วก็พ่นควันบุหรี่ย่อยออกไปให้ฟุ้งกระจายทั่ววงเหล้า ๓ ครั้ง พอครั้งสุดท้ายผมได้ตั้งจิตขอबारมีพระกริ่งชนะมาร พระอุปคุต และญาท่านสวนที่ศักดิ์สิทธิ์จึงแสดงปาฏิหาริย์ให้กับมันตกโต๊ะให้เห็นแจ้งประจักษ์แก่สายตาด้วยเถิด และถ้าหากมันไม่ได้คิดปองร้ายลูก ก็ขออย่าให้มันเป็นอะไรเลย เมื่อจบคำอธิษฐาน ผมจึงพ่นควันบุหรี่เป็นครั้งสุดท้าย และแล้วผมก็ถึงกับตกตะลึง เพราะคนที่ป่นหัวหน้าผู้รับเหมาถึงกับร้องเสียงหลง ร่างของมันกระเด็นตกเก้าอี้เหมือนโดนตีอย่างจังไปนั่งกันจำเข้า ลูกพี่มันรีบลุกขึ้นมาพร้อมพูดเสียงดังแบบไม่พอใจ “วันนี้ถูกขี้ไม่ดีไว้อย่างไร” หลังจากนั้นวงก็เลยแตกแยกกันไป ผมก็ได้โอกาสซึ่งหนักกลับบ้าน และนึกในใจว่า พระกริ่งชนะมารและหลวงปู่ญาท่านสวนท่านศักดิ์สิทธิ์จริงๆ^๕

๓.๑.๓. เชื่อว่าเรียกโชคลาภเงินทองความสำเร็จ ในยุคปัจจุบันนั้น ความนิยมพระเครื่องในแบบป้องกันอันตรายต่างๆนั้น ได้ลดความนิยมลงไป เพราะคนในยุคปัจจุบันไม่ค่อยมีโอกาสจะได้ออกไปรบกับข้าศึกศัตรู หรือไปเผชิญอันตรายตามป่าเขาต่างๆ ดังเช่นคนสมัยก่อน แต่สิ่งที่สำคัญจำเป็นมากของคนในยุคทุนนิยมปัจจุบันคือเรื่องของการแสวงหาโชคลาภเงินทองความสำเร็จ เพราะ

^๔ “เชิญร่วมพิธีไหว้ครูใหญ่ หลวงพ่อบุญ ฐมฺมธโร” , นะโม , ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๘๓๒ (ธันวาคม ๒๕๕๕) : ๓.

^๕ ชัยวิทย์ มาลาคำ , “ย้อนอดีตพระเกจิ” , พระเกจิ , ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๘๓ (ตุลาคม ๒๕๕๐) : ๕๐.

หากมีเงินทองแล้ว ก็สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย ดังนั้นการพกพาพระเครื่องในยุคปัจจุบันจึงเริ่มมีการเปลี่ยนค่านิยมมาเป็นการพกพาพระเครื่องที่มีความเชื่อว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์สามารถเรียกเงินเรียกทอง เรียกโชคเรียกลาภ เมื่อพกพาแล้ว การงานเจริญรุ่งเรือง ถูกหวยรวยเบอร์ต่างๆ อธิษฐานขอสิ่งที่ต้องการได้ เป็นต้น

ตัวอย่างคาถาที่ใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องที่เชื่อว่าเมื่อพกพาแล้วสามารถเรียกโชคลาภเงินทอง เช่น “คาถาพระนิมพลี” (สือลิ)^{๑๑}

สิมพะลิ จะ มหาเถโร ยักขาเทวากิปุชิตโต โสระโห ปัจจะยาทิมหิ อะหัง วันทามิ สัพพะทา
สิมพะลิ จะ มหาเถโร เทวะตานะระปุชิตโต โสระโห ปัจจะยาทิมหิ กะโรนตุ เม ลาภะนะ
อุตตะโม โหติ โส ระโห ปัจจะยาทิมหิ มะหาลากัง สะทาโสติดัง ภาวันตุเม
ราชะปุตโต จะ โย เถโร สิมพะลิติวิสสุโต ลาภะนะ อุตตะโม โหติ ยัง ยัง ชะนะปะทัง ยาทินิ
กะเม ราชะธานีโย สัพพัตถะ ปุชิตโต โหติ เถรัสสะ ปาเท วันทามิ เถรัสสาณูภาวะนะ สัพพะ
ลาโภ ภาวันตุ เม
สิมพะลันนทะ สิมพะลิเถรัสสะ เอตถะดัง คุณัง สัพพะชะนัง สุปะติฏฐัง สาริกะธาตุ พุทธะรูป
ปัง อะหัง วันทามิ สัพพะทา

ความเชื่อว่าพระเครื่องต่างๆสามารถเรียกโชคลาภเงินทองได้นั้น ไม่ได้เพิ่งมีในยุคปัจจุบัน แต่มีสืบทอดกันมาตลอดนับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงในสมัยปัจจุบัน เพราะไม่ว่าในยุคสมัยใด มนุษย์ก็ต้องการเงินทองของมีค่าทั้งสิ้น โดยมีตัวอย่างความเชื่อในข่าวต่างๆในยุคปัจจุบันเช่น

ศิขามีปัญหาเรื่องเงินทองไม่พอใช้ เนื่องจากต้องผ่อนบ้านผ่อนรถ และอีกหลายอย่าง ผมจึงพาศิขาไปกราบหลวงปู่ะ วัดหนองบัว หลวงปู่ได้พรมน้ำมนต์ให้และให้เหรียญรวยลากรวยยศไปคล้อง ศิขายังไม่คล้องแต่อธิษฐานกับเหรียญหลวงปู่ว่า หากจะให้ผมคล้องขอให้ผมถูกล็อตเตอรี่ แล้วจะเอาไปเลี่ยมทองคล้องคอ หลังจากห่วยออก ศิขาถูกรางวัลที่ ๔ จึงนำเหรียญหลวงปู่มาคล้อง หลังจากนั้นศิขายังมีงานพิเศษเข้ามาบ่อยๆทำให้มีรายได้ดีขึ้นมากและยังโชคดีย่อยๆ^{๑๒}

หรือ

^{๑๑} อรุณันท์ วิริยะบุรณะ, คัมภีร์คาถา ๑๐๘ , หน้า ๑.

^{๑๒} บุตรบัว, “หลวงปู่ะ วัดหนองบัว พระเกจิอาจารย์ผู้สืบสายพุทธาคม หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า”, พระเกจิ , ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๗๓ (ธันวาคม ๒๕๕๕) : ๔๖.

คุณเจ เจ้าของผับคาราโอเกะย่านสะพานควาย พบกับปัญหาเศรษฐกิจ กิจการซบเซาไม่รู้จะทำอย่างไร เลยลองไปเช่าวัตถุมงคลที่เขี้ยวรังสิต ก็บังเอิญเห็นพระปิดตาปั้มปุ๋ยระฆังเก่าของหลวงปู่กับเหรียญนารายณ์ทรงครุฑปั้ม เลยเข้ามาราคา ๒ องค์ ๑,๐๐๐ บาท ตั้งแต่เข้ามาคุณเจก็อธิษฐานตามเจ้าของร้านบอกตามคำแนะนำ ทำให้กิจการที่เคยซบเซามีลูกค้ามากมาย ลูกน้องที่เคยชิงกระด้างก็เชื่อฟัง ทุกสิ่งดีขึ้นตามลำดับ แต่ทางร้านคู่แข่งกลับมีคนน้อยลงจากพิษเศรษฐกิจที่ปั่นป่วนทั้งประเทศขณะนี้^{๑๒}

๓.๑.๔. เชื่อว่ารักษาโรคและกันอาถรรพณ์ต่างๆได้ นอกจากความปลอดภัยในชีวิต การต้องการความรักความเมตตา ต้องการเงินทองแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ต้องการกันเป็นอย่างมากคือ ชีวิตที่มีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง ซึ่งคนในสมัยโบราณนั้น มักเชื่อว่าโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เกิดจากการกระทำของผีศาจ หรือ สิ่งอาถรรพณ์ต่างๆเช่น คุณไสย มนต์ดำต่างๆ ดังนั้นจึงมีการสร้างเครื่องรางของขลัง หรือพระเครื่อง ที่เชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ หากผู้ใดได้พกพา จะไม่มีภูตผีปีศาจ สิ่งอาถรรพณ์ ชั่วร้ายใดๆ มาทำอันตรายได้ หรือหากเกิดโรคภัยไข้เจ็บใดๆขึ้นมา ก็สามารถนำพระเครื่องเหล่านั้นมาอาราธนาทำนํ้ามนต์รักษาโรคภัย หรือไล่สิ่งชั่วร้ายต่างๆออกไปได้

ตัวอย่างคาถาที่ใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องที่เชื่อว่าเมื่อพกพาแล้วสามารถรักษาโรคและกันอาถรรพณ์ต่างๆได้ เช่น “คาถาสัมพุทธะหงสา”^{๑๓}

สัมพุทธเชื้อญวิสัยจะ พุทธเมอัมหากังปการัง ทเววาทะสัจจะ สหัสสะเก ชัมโมเมอัมหากังปการัง ปัญจะสะตะสะหัสสานิ สังโฆเมอัมหากังปการัง นะมามิสิระสาอะหัง สัพเพพุทฺธชะนาจิตตัง เตสังชัมมัญจะสังฆัญจะ สัพเพชัมมาชะนาจิตตัง อาทะเรนะ นะมามิหัง สัพเพสังฆาชะนาจิตตัง นะมะการานุกาเวนะ มะอะอุหันทะวา สัพเพอุปีททะเว อุอะมะอะเนกา อันตะรายาปี นะโมพุทฺธชะ วิณฺสสันตุ อะเสสะโต ยะธาพุทโมนะ

ความเชื่อว่าพระเครื่องต่างๆสามารถรักษาโรคและกันอาถรรพณ์ต่างๆได้นั้น มีสืบทอดกันมาตลอดนับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงในสมัยปัจจุบัน ดังปรากฏตัวอย่างความเชื่อในชาวต่างๆในยุคปัจจุบันเช่น

^{๑๒} บุตรบัว, “หลวงปู่ะ วัดหนองบัว พระเกจิอาจารย์ผู้สืบสายพุทธาคม หลวงปู่สุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า”, พระเกจิ, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๘๓ (ตุลาคม ๒๕๕๐) : ๕๗.

^{๑๓} เทพ สาริกบุตร, คัมภีร์พุทธมนต์ไธส, หน้า ๔๔ -๔๖.

ผมได้บูชาเหรียญรุ่นสมปรารถนาเนื้อทองแดงมา ๑ เหรียญ และได้เดินมาตักน้ำมนต์ในโอ่ง น้ำมนต์ของหลวงปู่นนท์ ได้เอาเหรียญหลวงปู่นนท์วนกับน้ำมนต์พร้อมกับอธิษฐานขอให้ช่วย บันดาลให้หัวเข่าที่ตึงไปถึงน่องหายจากอาการด้วย แล้วผมก็ดื่มน้ำมนต์นั้นจนหมดขัน โดย ช่วงแรกก็ยังมีอาการตึงบ้าง พอไม่นานผมก็ลืมไป ผ่านไปจนเดี๋ยวนี้ ผมไม่มีอาการปวดหัว เข่าตึงลงมาถึงน่องอีกเลย ผมเชื่อมั่นและในศรัทธาถึงพลังจิตที่บริสุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ ของท่าน ทุกวันนี้ผมแขวนเหรียญรุ่นสมปรารถนาตลอดเวลาไม่ห่างเลย^{๔๔}

หรือ

ผมชื่อไกรทำงานอยู่ที่ถนนสาทรมีเพื่อนอยู่คนหนึ่งสนิทกันมาก วันเสาร์เพื่อนผมบอกว่าจะ ชวนผมไปเที่ยวบ้านย่าที่อยู่คลองจินดาแถว ๆ สามพราน ผมตกลงทันที เย็นวันเสาร์เรา เดินทางไปถึงบ้านของย่าเพื่อนประมาณหนึ่งทุ่มมีดมากแล้วพอถึงบ้านพอย่าเห็นเพื่อนผมมา แกล้งใจทักใหญ่ ทักทายอย่างรักใคร่เอ็นดู แกพูดว่า "นานแล้วแกไม่ได้มาหาย่าเลย" "ผมงาน ยุ่งครับย่า เดี่ยวนี้ย่าเป็นอย่างไรบ้าง" ย่าตอบว่า "ยังเหมือนเดิม" ผมเห็นเพื่อนคุยกับย่าของเขา ก็ไม่ได้คิดอะไร เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่คำทักทายของคนทั้งสองนั้นกับมีเงื่อนไข เรา ทั้งหมดกินข้าวและนั่งคุยกัน ย่าของเพื่อนท่านดีมากคุยสนุกทำให้เราสองคนหัวเราะหลาย ครั้ง พอประมาณสามทุ่มกว่ายาก็เดินไปทางมุ้งให้เราสองคนนอน ผมและเพื่อนนอนคุยกัน จนหลับ ผมหลับไปนานเท่าไรไม่รู้มาตื่นอีกทีเพราะตกใจเสียงของย่าเพื่อนแสร้งอย่าง โหยหวน ผมรีบปลุกเพื่อนให้ตื่นแล้วเราสองคนก็ไปดูย่า พอย่าเห็นเราทั้งสองแกล้งทำตาขวาง แล้วชี้มาที่เพื่อนผม แกพูดว่าปู่ของมึงทรมาณกู กูเจ็บ กูหนาว กูหิวเหลือเกิน แล้วแกล้งนอนชัก ดิ้นชักงอไปมา ผมเห็นเหตุแบบนี้ผมตกใจมากเพราะในชีวิตเกิดมาไม่เคยพบเคยเห็น เคยเห็น แต่ในหนัง เพื่อนผมร้องบอกว่า "ไม่ต้องตกใจช่วยกันจับย่ามัดไว้ก่อน" และเพื่อนก็ไปเอาผ้า ผืนยาว มาช่วยกันมัดแกไว้กับต้นเสาเรือน พอมัดเสร็จก็หันมาพูดบอกผมว่า "มึงไม่ต้องตกใจ เป็นอย่างนี้บ่อย เดี่ยวใกล้ ๆ เช้ามืดก็จะหายเอง กูลืมไปว่าวันนี้เป็นวันพระ ๑๕ ค่ำ" ผมเลย ถามมันว่า "เป็นอย่างนี้ทุกวันพระ ๑๕ ค่ำ เลยหรือ" มันบอกว่า "เอาก่อนนี้พอผีเข้าก็เอาเชือก มามัดย่าไว้กับต้นเสาเรือนแต่แกล้งเข้อกบาดเป็นแผลใหญ่ รักษาเป็นเดือนถึงจะหาย ตอน หลังเลยต้องเอาผ้านุ่ม ๆ มาผูกแทนเชือก" ผมเลยถามมันว่า "ผีอะไรเข้าย่าได้ถึงได้ดั่ง" มัน บอกว่า "ผีเคยบอกว่าเป็นผีน้ามันพรายตายท้องกลม และเล่าต่อลุงเคยบอกว่าในสมัยที่ปู่ยัง หนุ่ม ๆ อยู่ย่าเป็นคนสวยมากมีผู้ชายทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่นมาจีบย่าหลายคน ปู่เป็นผู้ หนึ่งเป็นผู้ชายเหล่านั้น ปู่ก็ไม่หล่อแต่ก็ได้เพราะว่าแกมีอาจารย์ดีมีวิชาแก่กล้าให้น้ำมนต์พรายปู่

^{๔๔} “หลวงปู่นนท์ วราโก อริยะพระเกจิแห่งลุ่มน้ำแม่กลอง”, พระเกจิ, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๖๘ (กรกฎาคม ๒๕๔๕): ๔๕.

มา แล้วปู่ก็เอาไปติดใส่ย่า ย่าเลยตามปู่มา ตอนหลังถึงได้แต่งงานกันแล้วถึงได้มีพ่อภูและมีกุนีแหละ พอแต่งงานได้ไม่นานอาจารย์ของปู่ก็ได้ตายลงไป เลยไม่มีใครถอนมนต์น้ำมันพรายให้กับย่า พออยู่มาหลายสิบปีมนต์น้ำมันพรายก็เข้ากระดูก ผิดตายท้องกลมในน้ำมันพรายเลย อาละวาดใหญ่ มันทบอกว่ามันเจ็บมันปวด มันหนาว มันหิว ทรมานเหลือเกิน แบบมึงได้ยินนั่นแหละ" ผมถามว่าแล้วทำไมไม่พ่ายไปปรึกษา มันทบอกว่า "ปู่พาไปมาหมดแล้ว อาจารย์หรือหลวงพ่หลวงปู่ที่ไหนใครเขาว่าเก่ง ว่าดีปู่พ่ายไปหามาหมดปู่บอกว่าพอไปไล่ผีมันก็ออกหนีไป แต่พอกลับบ้านผีมันก็กลับมาเข้าอีก เป็นอย่างนี้ทุกที นี่ปู่ก็ตายไปหลายปีแล้ว ญาติพี่น้องเลยไม่รู้ว่าจะทำยังไง" พอมันเล่าจบ ผมก็นึกขึ้นได้ว่าน้ำของผมซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่เคยให้พระผงดวงมาไว้แขวนคอ น้ำบอกว่าตอนผมยังเล็ก ๆ พ่อกับแม่เคยนำดวงของผมไปให้หลวงพ่ทางสุพรรณดู ท่านบอกว่าจะต้องตายตอนวัยเบญจเพส อายุ ๒๕ ปี พ่อแม่ผมมีผมคนเดียว น้ำผมบอกไว้ว่า หลวงปู่ ท่านศักดิ์สิทธิ์มาก ถ้าจำเป็นให้อริชฐานให้ท่านช่วย ผมจึงบอกกับเพื่อนว่า ผมเคยอริชฐานขอหลวงปู่ให้รอดอยู่ไปจนแก่และผมจะทำบุญมากๆ นี่ก็อายุ ๒๘ ปี ยังไม่ตายเลย ท่านศักดิ์สิทธิ์มากผมจะอริชฐานอีกครั้งให้ท่านช่วยย่า เพื่อนผมรีบบอกว่า "เออดี" และพวกเราทั้งสองก็เข้าไปใกล้ ๆ ย่า ผมหยิบพระผงดวงจากในคอเสื้อขึ้นมาอริชฐานว่า "ขออนุญาตของหลวงปู่จงช่วยให้ผีน้ำมันพรายพ้นจากความทรมาน ได้ไปเกิดที่เถิดครับ" สาธุ แล้วผมก็เอาพระผงดวงคล้องคอย่าทันทีพอพระลงถึงคอผีน้ำมันก็ร้องว่า "โอ๊ยเย็น ๆ ทนไม่ไหวแล้ว" และย่าก็ล้มลงสลักพักไม่ถึง ๕ นาทีแกก็ฟื้นขึ้นมาอย่างปกติ วันรุ่งขึ้นเราทั้งสองก็เดินทางกลับกรุงเทพฯ และหลายเดือนต่อมาเพื่อนกลับไปเยี่ยมย่า พอมันกลับมาผมจึงถามว่า "ย่าเป็นอย่างไรบ้าง" มันทบอกว่า "ผีน้ำมันพรายไปแล้วไม่กลับมาอีกเลย"^{๑๕}

จะเห็นได้ว่า แนวคิดความเชื่อของคนไทยที่มีต่อพระเครื่องในฐานะเป็นเครื่องรางของขลังที่มีอิทธิปาฏิหาริย์สามารถช่วยเหลือผู้ที่บูชาหรือพกพาในแง่ต่างๆคือ เชื่อว่าสามารถป้องกันอันตรายได้ เชื่อว่ามีผลทางใจ เชื่อว่าเรียกโชคลาภเงินทองความสำเร็จ และเชื่อว่ารักษาโรคภัยอาถรรพ์ต่างๆได้นั้น เป็นแนวคิดความเชื่อที่อยู่คู่กับคนไทยมาตลอด แม้ในยุคปัจจุบันเอง ก็ยังมีคนไทยที่มีแนวคิดความเชื่อในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องอยู่อีกมาก และไม่ได้กระจุกอยู่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว แต่แพร่กระจายออกไปแทบจะทุกชุมชน ทุกชนชั้น ทุกสาขาอาชีพ ดังกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มา ต่างก็เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องกันแทบทุกคนเช่น

^{๑๕} กฤษ บำพรหม, “ประสบการณ์เหรียญยันต์ดวงและพระผงดวง” <<http://board.watthummuangna.com/showthread.php?t=909>> , กันยายน ๒๕๕๐.

๑. กลุ่มเซียนพระเครื่องหรือเจ้าของศูนย์พระเครื่อง — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้มีประสบการณ์เกี่ยวกับพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังในหลายรูปแบบ บางคนเคยมีประสบการณ์ว่าพระเครื่องช่วยป้องกันอันตรายได้เช่น ห้อยพระหลวงพ่อมุ่ยวัดคอนไร่ เดินชนล้งขวดน้ำอัดลมอยู่ แล้วหกล้ม ขวดน้ำอัดลมระเบิดใส่ตัวเอง แต่ไม่เป็นอะไรเลย^{๑๖} บางคนมีประสบการณ์ทางโชคลาภเงินทองเช่น ห้อยพระแก้วมรกตแล้วขายของได้ดีมาก^{๑๗} บางคนมีประสบการณ์ในเชิงปาฏิหาริย์เช่น ห้อยพระกรุศรีเทพ เจอสายรุ้ง แล้วอธิษฐานเอาพระตัดรุ่งบนท้องฟ้าขาดได้ มีพยานเห็นหลายคน^{๑๘}

๒. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้มีประสบการณ์เกี่ยวกับพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังในหลายรูปแบบ บางคนเคยมีประสบการณ์ว่าพระเครื่องช่วยป้องกันอันตรายได้เช่น ห้อยพระนางพญา ขับรถแล้วแคล้วคลาดจากอุบัติเหตุมาได้^{๑๙} บางคนมีประสบการณ์ทางโชคลาภเงินทองเช่น ห้อยพระนางพญา แล้วอธิษฐานขอ ก็ขายของได้ดี และร่ำรวยมาก^{๒๐}

๓. กลุ่มทหารตำรวจ — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ ไม่มีผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังโดยตรง

๔. กลุ่มดาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้มีประสบการณ์เกี่ยวกับพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังในรูปแบบประสบการณ์ว่าพระเครื่องช่วยป้องกันอันตรายได้เช่น ห้อยพระใส และหลวงพ่อกุณ เกิดอุบัติเหตุในการขับรถตอนกลางคืน แต่ก็แคล้วคลาดปลอดภัยมาได้^{๒๑}

แม้ในบางกลุ่มตัวอย่างเช่น กลุ่มทหารตำรวจ หรือบางคนในกลุ่มอื่นๆที่ทำการสัมภาษณ์ จะไม่มีผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง แต่สำหรับแนวคิดความเชื่อที่มีต่อพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังนั้น กลับปรากฏชัดเจนอยู่ในทุกกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการสัมภาษณ์มาเช่น

^{๑๖} สัมภาษณ์ วิฑูรย์ วิริยะวิชาญ , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ สาธิตา ธนะรุ่งเพชร , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เขมสิริ , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ณัฏฐา นิมสิลา , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ เกียรติศักดิ์ แก้วพริ้ง , ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ชฎากาญจน์ วรรณราช , ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

๑. กลุ่มเขียนพระเครื่องหรือเจ้าของศูนย์พระเครื่อง — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ มีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเช่น บางคนห้อยพระหลวงปู่ทวด พระพุทธชินราช เพราะเชื่อว่าจะเกิดสิริมงคลแก่ชีวิต ขอพรแล้วจะแคล้วคลาดปลอดภัย^{๒๒} บางคนห้อยพระกรุศรีเทพ หลวงปู่ทวด เพราะเชื่อว่าเป็นที่พึ่งทางใจ พระเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ บูชาแล้วอยู่เย็นเป็นสุข และสมปรารถนา^{๒๓}

๒. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ มีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเช่น บางคนห้อยพระวัดปากน้ำเพราะเชื่อว่าจะเกิดความเชื่อมั่น และช่วยคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัยได้^{๒๔} บางคนห้อยพระหลวงปู่ทิมวัดพระขาว หลวงปู่ดู่สะแก เพราะเชื่อว่าจะปลอดภัย รวมทั้งขอพรให้ค้าขายดีได้^{๒๕}

๓. กลุ่มทหารตำรวจ — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ มีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเช่น บางคนห้อยพระพุทธรูป ๒๕ ศตวรรษ เพราะเชื่อว่าจะคุ้มครองให้การทำงานปลอดภัย^{๒๖} บางคนห้อยพระหลวงปู่ทองมา วัดสว่างท่าสี เพราะเชื่อว่าจะช่วยคุ้มครอง ทำให้เกิดความสบายใจ^{๒๗}

๔. กลุ่มคาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ มีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเช่น บางคนห้อยพระหลวงปู่พล วัดไผ่ล้อม เพราะเชื่อว่าจะช่วยคุ้มครอง และเป็นกำลังใจให้เล่นดนตรีได้ดี^{๒๘} บางคนห้อยพระพุทธชินราช เพราะเชื่อว่าจะช่วยคุ้มครอง และทำให้ผู้อื่นเมตตา^{๒๙}

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นได้ว่าคนไทยในทุกชนชั้น ทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงต่ออิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง หรือไม่ได้มีประสบการณ์โดยตรงก็ตาม ก็ล้วนแต่มีแนวคิดความเชื่อต่อพระเครื่องในฐานะเป็นเครื่องรางของขลังที่มีความศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยปกป้องคุ้มครองภัยอันตราย ช่วยให้เกิดเมตตามหานิยม ค้าขายดี ทั้งสิ้น โดยในแต่ละสาขาอาชีพนั้น ก็อาจมีความต้องการในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับสาขาอาชีพของตนเช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ก็มักต้องการพระเครื่องที่มีอิทธิปาฏิหาริย์

^{๒๒} สัมภาษณ์ วิชัย ธาราลพรพิทักษ์ , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เชมศิริ , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ สุริย์วรรณ แก้วพริ้ง , ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ วิชญา ชินบัญชร , ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พันตำรวจตรี จตุรภัทร ภิรมย์แก้ว , ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พลทหาร บุญร่วม คำลือไชย , ๒๒ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ขจิตภัย กาญจนภา , ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ประเสริฐ เจิมจุติธรรม , ๑๑ กันยายน ๒๕๕๐.

ทางโชคลาภค้าขายดี กลุ่มทหารตำรวจ ก็มักต้องการพระเครื่องที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ทางคงกระพันแล้ว คลาด กลุ่มคาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิงก็มักต้องการพระเครื่องที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ทางเมตตามหานิยม เป็นต้น แต่จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในหลายสาขาอาชีพพบว่า ลักษณะของอิทธิปาฏิหาริย์จากพระเครื่องที่ทุกกลุ่มสาขาอาชีพมีความเชื่อและต้องการร่วมกันก็คือ พระเครื่องที่ช่วยปกป้องคุ้มครองอันตรายให้แก่แล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายเพราะว่า แม้จะค้าขายดี มีเงินทองมากมาย แต่ถูกทำร้ายจนบาดเจ็บเสียชีวิตก็ไม่มีประโยชน์ แม้จะมีคนเมตตารักใคร่มากมาย แต่เกิดอุบัติเหตุจนบาดเจ็บเสียชีวิตก็ไม่มีประโยชน์ ดังนั้นความแล้วคลาดปลอดภัยจึงเป็นอิทธิปาฏิหาริย์จากพระเครื่องที่กลุ่มคนทุกชนชั้น ทุกสาขาอาชีพล้วนต้องการร่วมกันทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดี การที่คนไทยส่วนใหญ่มีแนวคิดความเชื่อต่อพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังนั้น ได้ส่งผลส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการให้มูลค่าแก่พระเครื่องต่างๆ ในเชิงพุทธพาณิชย์ขึ้น นั่นคือ พระเครื่องที่มีมูลค่าสูงและเป็นที่ยอมรับนั้น นอกจากจะต้องมีศิลปะสวยงาม มีอายุความเก่าแก่มาก เป็นต้น แล้ว พระเครื่องใดก็ตามที่ยังมีประสบการณ์ในทางอิทธิปาฏิหาริย์มากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นที่ได้รับความนิยมนและมีมูลค่าราคาแพงมากขึ้นเท่านั้นด้วย เช่น กลุ่มพระเบญจภาคี อันประกอบด้วย พระสมเด็จวัดระฆัง พระนางพญา พระผงสุพรรณ พระซุ้มกอ และพระรอดมหาวัน นั้น จะเห็นได้ว่า นอกจากจะมีศิลปะสวยงามแล้ว ยังได้รับความนิยมนเพราะมีประสบการณ์ด้านอิทธิปาฏิหาริย์มากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะสมเด็จวัดระฆัง ซึ่งถือว่าเป็นพระที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์เท่านั้น แต่กลับมีค่านิยมและมูลค่าที่สูงกว่าพระกรุเก่าต่างๆ จำนวนมาก แม้แต่กับพระกรุในชุดเบญจภาคีด้วยตนเอง ซึ่งนั่นก็เป็นเพราะมีผู้นับถือในอิทธิปาฏิหาริย์ขององค์สมเด็จพระพุฒาจารย์โต รวมทั้งคาถาจีนบัญชรที่ท่านค้นพบ เป็นจำนวนมากนับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนั่นเอง แม้แต่พระอื่นๆ ก็เช่นกัน พระที่อยู่ในชุดยอดนิยมนซึ่งเป็นที่ต้องการมากและมูลค่าสูงนั้น ล้วนเป็นพระที่มีประสบการณ์ในทางอิทธิปาฏิหาริย์มาก หรือถูกสร้างขึ้นโดยพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในด้านอิทธิปาฏิหาริย์ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นพระเนื้อผงยอดนิยมนเช่น พระสมเด็จวัดระฆัง พระผงวัดพลับ พระหลวงปู่ภู วัดอินทรวีหาร พระผงของขวัญหลวงพ่อดัดปากน้ำ พระผงหลวงปู่เฝือกวัดกิ่งแก้ว^{๓๐} เป็นต้น หรือพระรูปหล่อยอดนิยมนเช่น พระรูปหล่อหลวงพ่อดำเงิน วัดบางคลาน พระรูปหล่อหลวงพ่อดำ วัดหนองโพ พระรูปหล่อหลวงพ่อดำพรหมวัดช่องแค พระรูปหล่อหลวงพ่อดำทองสุข วัดโพธิ์ทรายทอง เป็นต้น^{๓๑} หรือพระเหรียญปั๊มยอดนิยมนเช่น เหรียญหลวงพ่อดำ วัดพระญาติ เหรียญหลวงปู่เอี่ยม วัดหนัง เหรียญหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า เหรียญหลวงพ่อดำ วัดบางกะพ้อม เป็นต้น^{๓๒}

^{๓๐} สยามคัมภีร์นิยมนพระเครื่องพระบูชาไทย , มรดกแผ่นดิน หลักสูตรการศึกษาพระเครื่องขั้นพื้นฐาน , หน้า ๒๓๘.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๕๒.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๑๘.

การที่คนไทยมีความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องในฐานะของเครื่องรางของขลัง นั้น ทำให้มูลค่าของพระเครื่อง จากเดิมที่มักจะเป็นการแลกกันฟรีในงานบุญต่างๆ หรือให้เป็น ค่าตอบแทนกับแรงงานที่เข้ามาช่วยงานต่างๆ ของวัด กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าราคาสูง พระเครื่องบาง องค์ออกจากวัดในราคาหลักพันบาท หลักหมื่นบาท หรือมากถึงหลักแสนบาท บางองค์ออกจากวัดได้ ไม่นาน พอเริ่มมีการกล่าวขานถึงประสบการณ์ต่างๆ ราคาที่ทวีขึ้นหลายเท่าตัวจากร้อยเป็นพัน จาก พันเป็นหมื่นในเวลาไม่กี่วัน และก็มีคนไทยอีกหลายคนที่ยอมจะจ่ายเงินราคาแพงเพื่อแลกมาซึ่ง พระเครื่องที่เขาเชื่อว่ามีอิทธิปาฏิหาริย์สามารถช่วยคุ้มครองดูแลรักษา สร้างโชคลาภเมตตามหานิยม ให้แก่เขาได้ ซึ่งนี่เองเป็นที่มาของช่องทางหากินของกลุ่มมิจฉาชีพ โดยกลุ่มมิจฉาชีพเหล่านี้ จะอาศัย ช่องทางจากความโลภที่อยากได้พระเครื่องต่างๆ โดยยอมจ่ายแม้ในราคาที่แพง เป็นหนทางสำหรับหา เงินจำนวนมากอย่างง่ายๆ ให้แก่ตนเองเช่น บางคนก็สร้างพระปลอมในแบบต่างๆ ขึ้นมา ดังที่มีเห็นกัน เกือบเกล็ดตามแผงพระเครื่องต่างๆ ไป บางองค์ก็ปลอมได้เหมือนมากๆ เพราะเอาเนื้อพระจากองค์ จริงมาเป็นส่วนผสมบ้าง ใช้เทคโนโลยีเลเซอร์ในการสแกนแบบจากพระองค์จริงบ้าง แอบไปนำ บล็อกของพระองค์จริงมาปั๊มเพิ่มบ้าง หรือบางกลุ่มก็ใช้วิธีการสร้างข้าวปลอมว่าพระเครื่องวัดนั้นๆ มี อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ มากมาย เพื่อให้คนเกิดความนิยมเช่าหา แล้วตัวเองที่เป็นผู้สร้างพระชุดนั้น มีพระอยู่ ในมือจำนวนมาก ก็จะสมารถนำพระเหล่านั้นมาจำหน่ายได้โดยได้กำไรหลายเท่าตัว เป็นต้น ซึ่งถือ ว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย และห่างไกลจากคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะ เท่ากับเป็นการหลอกลวงนำความเชื่อความศรัทธาของผู้อื่นมาใช้หากิน ซึ่งส่วนหนึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ ว่าเป็นเพราะมีคนบางกลุ่มที่คาดหวังและมีความเชื่อกับอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องมากเกินไป จน ขาดการใช้สติในการยังคิดพิจารณาเช่าหาพระเครื่องต่างๆ อย่างละเอียดรอบคอบ

นอกจากนี้ การที่คนไทยส่วนหนึ่งมองพระเครื่องในฐานะของเครื่องรางของขลังนั้น ทำให้บางคนอาจจะหลงมงายอยู่กับความเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์อิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องมากเกินไป จนกลายเป็นว่า แทนที่จะยึดพระเครื่องเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ กลับกลายเป็นว่าขอให้พระเครื่องราง ของขลังใดๆ ก็ได้ที่มีประสบการณ์ทางอิทธิปาฏิหาริย์มาก ใช้แล้วสามารถช่วยให้เขาแคล้วคลาด ปลอดภัย มีโชคลาภเงินทอง เป็นเมตตามหานิยม ได้ เขาก็พร้อมจะสักการบูชา พกพาติดตัว นำมาเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต แม้ว่าเครื่องรางของขลังนั้นอาจจะไม่มีภาพของพระพุทธพระ ธรรมพระสงฆ์ให้สักการบูชา หรือไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพระพุทธศาสนาเลยก็ตาม ดังจะเห็น ได้จากตัวอย่างความเชื่อในข้าวต่างๆ ในยุคปัจจุบันเช่น

ขอเชิญบูชาพระแม่ลักษมี มหาเทวีแห่งโชคลาภ ความร่ำรวย... พระแม่ลักษมีมหาเทวีชุดนี้ สร้างขึ้นจากเนื้อธาตุกายสิทธิ์ ฟังธาตุกายสิทธิ์อย่างข้าวสารคำ อันเป็นข้าวศักดิ์สิทธิ์ของพระ นางโพสพ มีกำลังของพระนางโพสพและพระนางธรณีแผ่เร้นอยู่ บางท่านเชื่อว่าเป็นพระ ธาตุของพระนางโพสพ มีความขลังทั้งด้านอยู่ยงคงกระพันและโชคลาภความอุดมสมบูรณ์ดี

ยิ่งนัก เป็นกายสิทธิ์อย่างหนึ่งที่เทียบเท่า อุลกมณี และไม้จี้วคำ ซึ่งเชื่อกันว่าหากของวิเศษ กายสิทธิ์ที่งามมารวมกันเมื่อไหร่ จะเกิดพลังอำนาจอันอัศจรรย์เหลือประมาณ ทั้งนี้ทางวัดทุ่งมหาได้รวบรวมนำเอามวลสารทั้งหมดมารวมกันเพื่อสร้างตำนานพระนางลักษมีเทวพระมารดรเนื้อธาตุกายสิทธิ์ขึ้น และที่สำคัญ ด้านหลังของพระนางลักษมีเป็นองค์พ่อรามเทพนารายณ์อวตาร มีรูปหนุมานพญาลิงอันมีฤทธิ์สามคนเป็นบริวารเป็นกำลัง^{๓๓}

หรือ

ผมเป็นผู้หนึ่งที่ชอบเสาะหาของดี มีเสน่ห์ โชคลาภมาติดตัว ที่ไหนว่าดี ผมเข้ามาหมด จนมีเยอะแยะเต็มไปหมด แต่ในบรรดาของเสน่ห์ โชคลาภ ผมชอบวัตถุมงคลของบ้านโหราฯมากที่สุด เพราะบนบานศาลกล่าวแล้วได้ผล ช่วงก่อนวันสงกรานต์ที่ผ่านมา ผมทะเลาะกับภรรยาอย่างไม่ทราบสาเหตุ อยู่ๆถูกค้าประจำของร้านผม (ร้านแอร์) ก็หายหมด และก็แปลก เวลาไปไหนมาไหน เพื่อนๆก็ทักว่าช่วงนี้ผมหน้าหมองดำจัง หลายวันผ่านไปผมทรมานมาก เพราะคิดถึงภรรยาที่สุด โทรมคิดถึงอ้อขอกินดียังไง เธอก็ไม่ยอมกลับมา จนในที่สุดเธอไม่ยอมรับสาย ผมได้แต่ร้องไห้เสียใจจนไม่อยากทำอะไรเลย งานเริ่มไม่มี เงินก็แทบจะหมด ผมเริ่มท้อเลยหันหน้าเข้าหาพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผมอ่านหนังสือศักดิ์สิทธิ์เห็นว่าบ้านโหราฯทำของเสริมดวงความรัก เลยโทรไปคุยกับคุณเดช และโอนเงินทางธนาคารเพื่อเช่าของมาหลายอย่าง มียาเสน่ห์ น้ำมันพราย หนูน สี่ผึ้ง ฯลฯ ผมไม่รู้จะทำยังไง เลยขอบบนบานศาลกล่าวขอให้ช่วยเหลือ ถ้าสำเร็จจะทำบุญถวายสังฆทานกรวดน้ำไปให้ พอตกกลางคืนผมฝันว่า ขวดยาเสน่ห์ น้ำมันพราย ของบ้านโหราฯลอยมาอนข้างๆผม แล้วก็กลายเป็นผู้หญิง ผู้ชายสองคน แต่งตัวดี แล้วหันมาพูดกับผมว่า แม่จะช่วย จู่ๆก็กลายร่างเป็นงูใหญ่สองตัวมารัดตัวผมตัวหนึ่ง แล้วก็กัดเข้าที่คอผมอีกตัวหนึ่ง ผมตกใจสะดุ้งตื่นทันที ตอนนั้นประมาณตีสอง ผมนอนไม่หลับอีกเลยจนสองโมงเช้า ผมโทรไปหาอาจารย์ที่บ้านโหราฯ เล่าความฝันให้ท่านฟัง ท่านถามวันเดือนปีเกิดของผม ลักพักท่านก็พูดว่าดวงของผมน่ากลัวถูกคุณไสยจากคู่แข่งด้านการงานเล่นงาน ส่วนที่ฝันว่างูรัดกัดเข้าที่คอก่อนนั้น แปลว่าพระแม่กาลีท่านมาโปรด ปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ ไม่เกินสามวันคนรักก็จะกลับมา ให้ผมไปทำบุญ กรวดน้ำอุทิศบุญให้ครูบาอาจารย์และเจ้ากรรมนายเวรก็จะพ้นเคราะห์ เช้าวันนั้นผมก็ไปถวายสังฆทานทันที พอกรวดน้ำเสร็จผมขนลุกไปทั้งตัว และก็รู้สึกสบายใจอย่างบอกไม่ถูก ตั้งแต่เริ่มออกจากวัด กลับบ้านมา ผมได้รับโทรศัพท์นัดงานจากลูกค้าตลอดมากกว่าที่เคยเป็นเสียอีก พอกลับมาถึงบ้าน ภรรยาของผมเธอก็กลับมาแล้ว ผมดีใจจนน้ำตาซึมทีเดียว แต่เธอนอนอยู่ไม่ยอมพูดกับ

^{๓๓} “ขอเชิญบูชาพระแม่ลักษมี มหาเทวีแห่งโชคลาภ ความร่ำรวย”, นะโม, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๘๖๒

ผมเลย ผมก็เลยนึกขอพรพระแม่กาลีที่เข้าฝันผมเมื่อคืนนี้ให้ช่วยด้วย แล้วเข้าไปจ้อเธออีกครั้ง คราวนี้เราดีกันง่ายกว่าที่คิด ผมจึงโทรกลับมาขอบคุณอาจารย์และเล่าประสบการณ์ให้ฟัง ^{๓๔}

จะเห็นได้ว่า ในสังคมไทยนั้น มีคนไทยอยู่จำนวนไม่น้อยที่มองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง โดยให้ความสำคัญแก่ความเป็นเครื่องรางของขลังที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ศักดิ์สิทธิ์ มากกว่าความเป็นรูปของพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในพระพุทธศาสนา ดังนั้น หากมีเครื่องรางของขลังอันใดก็ตาม ที่มีข่าวเล่าลือ มีประสบการณ์ทางอิทธิปาฏิหาริย์มากๆ คนกลุ่มนี้ก็จะพร้อมจะนำมากราบไหว้บูชา พกติดตัว โดยไม่ได้สนใจว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหรือไม่ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ สำหรับคนไทยซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เพราะหากมีคนที่มีความเชื่อเช่นนี้เป็นจำนวนมากแล้ว อาจทำให้แนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนาถูกบิดเบือน เปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพระเกจิอาจารย์ที่ทำพิธีปลุกเสกพระเครื่องต่าง ๆ นั้น กลับพบว่าไม่มีองค์ใดเลยที่เน้นถึงเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ของพระเครื่องให้กับผู้ที่นำไปบูชา เช่น บางองค์ก็กล่าวว่า

ให้ใจอยู่กับพระ นั่นคือหลักการในการสร้างพระเครื่องและวัตถุมงคลต่างๆ คนที่ไปยึดเรื่องหนังเหนียวกระดูกงูพันนั้นไม่ใช่แก่นแท้ เป็นเพียงเรื่องของพลัง เรื่องของอำนาจจิต ^{๓๕}

หรือ

พระเครื่องที่ติดตัวไปเนี่ย เป็นสังฆานุสสติ ใช้ระลึกถึงคุณงามความดีของพระสงฆ์ พระสงฆ์ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง เพื่อเป็นที่ระลึก ให้ไปเป็นที่ระลึก ไม่ใช่พอแขวนพระแล้วยังไม่ออก ฟันไม่เข้า ไม่ใช่อย่างนั้น ให้ไปเป็นที่ระลึก ให้ระลึกถึงคุณพระ ในฐานะเราเป็นชาวพุทธ ^{๓๖}

จะเห็นได้ว่า พระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกพระเครื่องต่างๆ เองนั้น โดยส่วนใหญ่เอง ก็ไม่ได้มีองค์ใดที่เน้นให้ผู้เอาพระเครื่องไปบูชาพกพาติดตัวนั้น ไปยึดมั่นกับพระเครื่องในแง่ของอิทธิปาฏิหาริย์ หนังเหนียว คงกระพัน เมตตามหานิยม เลย ล้วนแต่ต้องการให้ไปเพื่อเป็นอนุสติให้ระลึกนึกถึง พระรัตนตรัย และศีลธรรมอันดีทั้งสิ้น

^{๓๔} “ครูเมธา ผู้อนุรักษ์วิชาไสยศาสตร์ บ้านโหราศรีภควาน” , ศักดิ์สิทธิ์ , ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๕๕๘ (กรกฎาคม ๒๕๕๐) : ๒๕.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุดมปญโญ , เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง , ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ แม้น อาจารย์สมุณโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก , ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยจำนวนไม่น้อยยังคงหลงใหลมกมายอยู่กับอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องมากกว่าจะใช้เป็นเครื่องเตือนสติให้ระลึกถึงความดี ทั้งๆที่ผู้สร้างพระเครื่องคือ พระเกจิอาจารย์ทั้งหลายส่วนใหญ่นั้น ไม่ได้สอนให้ผู้นำพระเครื่องไปใช้นั้นหลงมกมายในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องมากไปกว่าการระลึกถึงพระรัตนตรัยเลย นั่นก็คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างทั้ง ๒ ฝ่ายคือ ผู้สร้างพระเครื่องกับผู้ใช้พระเครื่อง โดยฝ่ายของพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างปลุกเสกพระเครื่องเอง บางองค์ก็ไม่ได้บอกหรือไม่มีโอกาสบอกวิธีการใช้พระเครื่องที่ถูกต้องแก่ผู้บูชาไป ส่วนฝ่ายของผู้ใช้พระเครื่องเอง ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้สนใจใส่ใจ หรือไม่มีความรู้ในเรื่องของการใช้พระเครื่องที่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาในจุดนี้ จะได้พิจารณาศึกษาต่อไปในบทที่ ๔

๓.๒. บทบาทของพระเครื่องในฐานะปวงชนนิยัตถุ

แม้ว่าในสังคมไทยนั้น จะมีคนไทยจำนวนมากที่มองและมีแนวคิดความเชื่อต่อพระเครื่องในฐานะที่เป็นเครื่องรางของขลังที่จะช่วยให้ผู้บูชาพกพา แคล้วคลาดจากภัยอันตราย เป็นเมตตามหานิยม มีโชคมีลาภ แต่ก็ยังมีคนไทยอีกจำนวนไม่น้อยเหมือนกันในกลุ่มนี้ ที่แม้จะมองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง แต่ก็ไม่ได้มองความสำคัญของพระเครื่องไปที่อิทธิปาฏิหาริย์ความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆของพระเครื่องเพียงอย่างเดียว จนพระเครื่องกลายเป็นเพียงเครื่องรางของขลังชิ้นหนึ่งที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ แต่กลับมีแนวคิดความเชื่อและมุมมองต่อพระเครื่องในฐานะของปวงชนนิยัตถุ ผสมผสานอยู่ด้วยคือ มองพระเครื่องในฐานะวัตถุอันควรแก่การเคารพบูชา มองพระเครื่องเป็นดังอนุสติ เป็นสัญลักษณ์ไว้ให้ระลึกถึง ได้เคารพบูชากราบไหว้ซึ่งพระรัตนตรัย อันเป็นที่พึ่งสูงสุดของผู้นับถือพระพุทธศาสนาทุกคน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในหลายสาขาอาชีพพบว่า แม้กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่จะมีแนวคิดความเชื่อต่อพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังที่มีอิทธิปาฏิหาริย์สามารถช่วยคุ้มครองป้องกันภัย เป็นเมตตามหานิยม มีโชคมีลาภ แต่กลุ่มตัวอย่างที่มองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังเองนั้น ก็ยังมองพระเครื่องในฐานะของปวงชนนิยัตถุทางพระพุทธศาสนา ใช้พระเครื่องเป็นสัญลักษณ์เพื่อระลึกนึกถึงบูชาพระรัตนตรัยด้วย ดังอาจสังเกตได้จากวิธีการอาราธนา วิธีการเคารพบูชาพระเครื่องต่างๆของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มเชียนพระเครื่องหรือเจ้าของศูนย์พระเครื่อง —ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนห้อยพระเพราะคิดว่าตนเองเป็นชาวพุทธ มีพระเครื่องไว้คอยเตือนสติให้ระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และจะสวดมนต์อาราธนาพระเครื่องด้วยบท อิติปิโสฯ บทไตรสรณคมน์ ทุกวัน^{๓๖} บางคนห้อยพระด้วยความศรัทธาในพุทธคุณธรรมคุณสังฆคุณของพระ และสวดมนต์ทำวัตรเช้าทุกวัน

^{๓๖} สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เชมสิริ , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ก่อนจะอาราธนาพระขึ้นคอ^{๓๘} ในขณะที่บางคนกล่าวว่า ตนไม่เน้นในปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง แต่ห้อยพระเพราะไว้ยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีความเคารพศรัทธาในจริยวัตรของพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ปลุกเสกพระเครื่องนั้นๆ^{๓๙}

๒. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ ก็ยังมองพระเครื่องในฐานะปูชนียวัตถุด้วยเช่น บางคนห้อยพระเพราะช่วยเตือนใจให้เกิดสติ ไม่เน้นในเรื่องปาฏิหาริย์ของพระเครื่องมากนัก และสวดมนต์ทุกครั้งก่อนสวมพระเครื่อง^{๔๐} บางคนห้อยพระเพราะเตือนสติให้นึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า จะได้ไม่ทำสิ่งที่ไม่ดี ไม่ได้ห้อยโดยมองที่พุทธคุณของพระ และแม้จะไม่ได้สวดมนต์มากนัก แต่จะนึกถึงพระอยู่ตลอดเวลา^{๔๑}

๓. กลุ่มทหารตำรวจ — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนห้อยพระเพราะได้ใช้เตือนใจให้ปฏิบัติดี และสวดมนต์ไหว้พระตอนเช้าและก่อนนอนทุกวัน^{๔๒} บางคนห้อยพระเพราะศรัทธาในพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระ ห้อยแล้วเกิดความสบายใจ ระลึกถึงพระที่อยู่กับตัวแล้วจะไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ^{๔๓}

๔. กลุ่มคาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนห้อยพระเพราะ เป็นสัญลักษณ์ให้นึกถึงพระ เพราะคนเดี๋ยวนี้ห่างวัด แม้ไม่ได้ไปวัดทำบุญ แต่ขอให้เห็นพระที่ห้อยคอก็ยังดี^{๔๔} บางคนห้อยพระเพราะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้ได้คิดถึงพระอยู่เสมอ และจะสวดมนต์ พุทธังอาราธนานัง ชัมมังอาราธนานัง สังฆังอาราธนานัง ก่อนห้อยพระทุกครั้ง^{๔๕}

จะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างจากหลายสาขาอาชีพส่วนหนึ่งว่า แม้โดยส่วนใหญ่จะบูชาพกพาพระเครื่องด้วยความเชื่อในฐานะของเครื่องรางของขลังที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ช่วยเหลือให้แคล้วคลาดอันตราย เป็นเมตตามหานิยม เรียกโชคเรียกลาภได้ ดังปรากฏชื่อของกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคนเดียวกันกับตัวอย่างของกลุ่มสัมภาษณ์ที่ปรากฏในกลุ่มแรกซึ่งมองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง แต่ในขณะที่เดียวกัน คนกลุ่มนี้ก็ยังมองพระเครื่องในฐานะปูชนียวัตถุที่ไว้เป็นเครื่องระลึกถึงและไว้เป็นสัญลักษณ์เพื่อเคารพบูชาพระรัตนตรัยอีกด้วย ในกลุ่มตัวอย่างนี้ ส่วนใหญ่จะสวดพุทธมนต์บทต่างๆ เช่น อิติปิโส ชินบัญชร พระไตรสรณคมน์ เป็นต้น เพื่อ

^{๓๘} สัมภาษณ์ วิชัย ธารดลพรพิทักษ์, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ อนันต์ สุภาพ, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ เกียรติศักดิ์ แก้วพริ้ง, ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ บุญธิรา มงคลปัญญา, ๑๘ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พันตำรวจตรี จตุรภัทร ภิรมย์แก้ว, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ดาบตำรวจ สงบ เศษศรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ประเสริฐ เจริญธรรม, ๑๑ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ธารณ ลิปะพัลลภ, ๒๘ กันยายน ๒๕๕๐.

เป็นการบูชาและอาราธนาพระเครื่องเหล่านั้นก่อนขึ้นคอกทุกครั้ง และมีอีกหลายคนที่ไม่ออกจากจะพกพาบูชาพระเครื่องไว้เพื่อหวังพึ่งในอิทธิปาฏิหาริย์ในการคุ้มครองป้องกันตน เป็นเมตตามหานิยมแล้ว ยังใช้พระเครื่องเป็นสัญลักษณ์ให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย และคำสอนต่างๆของพระพุทธศาสนาอยู่เสมอด้วย โดยในกลุ่มตัวอย่างนี้ แม้ทุกคนจะมีความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง แต่จะเป็นความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ ซึ่งอยู่ในขอบเขตแนวคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น โดยสังเกตจากพระเครื่องที่บูชาพกพา ซึ่งจะเป็นรูปพระพุทธ พระสงฆ์ ทั้งสิ้นๆ แม้บางคนอาจจะพกพาเครื่องรางของขลังเช่น ตะกรุด ลูกอมต่างๆ แต่ก็เป็นของพระเกจิอาจารย์ต่างๆในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังอาจสังเกตได้จากบทสวดมนต์บูชาอาราธนาพระเครื่อง ซึ่งล้วนเป็นบทพุทธมนต์ต่างๆของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

ดังนั้นในกลุ่มของคนไทยที่มีแนวคิดความเชื่อต่อพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังนั้น จึงไม่ใช่ทุกคนที่มองความสำคัญของพระเครื่องในเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์เป็นหลักเพียงอย่างเดียว จนหลงงมงายในความศักดิ์สิทธิ์ จนล่วงเลยขอบเขตแนวคิดความเชื่อในพระพุทธศาสนา ดังตัวอย่างที่ได้ยกผ่านมามีคือ บูชาพกพาอะไรก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพ่อเจ้าแม่ต่างๆ เทพเจ้าในศาสนาอื่นๆ รักยม กุมารทอง ปลัดจิก เป็นต้น ขอเพียงให้มีประสบการณ์ทางอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆเป็นใช้ได้ แต่มีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่แม้ว่าจะมีแนวคิดความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังมองพระเครื่องในฐานะปวงนิยัตถุทางพระพุทธศาสนา ที่เอาไว้ใช้เป็นเครื่องระลึคนึกถึง ไว้เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงความเคารพบูชาต่อพระรัตนตรัยด้วย โดยจะสังเกตได้ว่ากลุ่มคนที่มองพระเครื่องทั้งในฐานะเครื่องรางของขลังและปวงนิยัตถุนั้น มักจะไม่นิยมพกพาบูชาเครื่องรางของขลังต่างๆนอกพระพุทธศาสนาเช่น เทพเจ้าต่างๆของศาสนาอื่นๆ ปลัดจิก กุมารทอง เป็นต้น และบทสวดมนต์ต่างๆในการอาราธนาและบูชาพระเครื่องเหล่านั้น มักจะใช้บทพุทธมนต์ต่างๆในพระพุทธศาสนาในการอาราธนาและบูชาพระเครื่องเหล่านั้นทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ในกลุ่มของผู้สร้างพระเครื่องคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆนั้น ในกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์มาแล้ว ทุกองค์ล้วนมีการสอนและปลูกฝังให้ผู้บูชาพระเครื่องไปใช้ ใช้พระเครื่องในฐานะปวงนิยัตถุทางศาสนา เพื่อระลึคนึกถึง และแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัยทั้งสิ้นเช่น

ต่อให้พระดี แต่ถ้าคนเอาไปใช้ปฏิบัติไม่ดี พระก็ช่วยไม่ได้ คนที่เอาพระไปใช้ต้องรู้เขารู้เรา รู้ว่าวัตถุนั้นคืออะไร ใช้ยังไง ควรจะทำยังไง ไม่ใช่เห็นเค้าแขวนก็แขวน เห็นเค้าทำก็ทำ เห็นเค้าห้อยก็ห้อย อย่างนั้นไม่มีประโยชน์ คือเราไม่รู้จักสิ่งของสิ่งนั้น เหมือนกับเรากินข้าว กินแล้วก็ไม่รู้กินข้าวอะไร กินแกงอะไร... พระเครื่องเป็นอนุสสติสำหรับคนคนนั้นด้วยให้ระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์... ที่คนเดี๋ยวนี้ออกว่า การห้อยพระเป็นเรื่องงมงาย นั่นคือเค้าใช้พระไม่เป็น เหมือนกับกินขนม แล้วไม่รู้ว่ามันเรียกว่าอะไร แต่ก็ยังกินมันอยู่อย่างนั้น^{๔๖}

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุดมปญโญ , เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง , ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

หรือ

ถ้าเราเอาพระไปแขวน แล้วไม่นึกถึงพระก็แย่ ที่เป็นวัตถุมงคลก็คือ เวลาสวดปลุกเสก สวดมนต์ของนี้ให้เป็นมงคล ให้มันเกิดเป็นมงคลขึ้นมา เป็นมงคลชีวิต เมื่อจะทำอะไร จะทำชั่ว ให้นึกถึงพระที่ติดตัวมา มันจะเป็นมงคลใหม่ถ้ายกแก้วเหล้าข้ามหัวพระ... พุทธมนต์ที่ปลุกเสกไป นั่นคือมนต์ของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ของสูง ที่นี้ ของจะดีหรือไม่คืออยู่ที่ใจ เมื่อใจเราถึงพระ พระก็ถึงเรา ถ้าใจไม่ถึงพระ พระก็ไม่ถึงเรา^{๔๗}

หรือ

การปลุกเสกพระเครื่องนั้น อธิษฐานบารมีของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูบา อาจารย์ เอาไปใช้ก็เพื่อเป็นอนุสติให้ระลึกถึงพระ บางคนอาจจะมองว่าเป็นการติดในวัตถุมงคล แต่การติดวัตถุมงคล ก็ยังดีกว่าการไปติดวัตถุที่ไม่เป็นมงคล^{๔๘}

หรือ

คือวัตถุมงคลจริงๆแล้ว โบราณท่านก็ทำถูก แต่คนรุ่นหลังเนี่ย มันเปลี่ยนไปหมด เป็นพุทธพาณิชย์ไป แทนที่จะมาดูกระแสของพระ ก็ไปดูหนังเหนียว คงกระพัน อะไรอย่างนั้นไป มันไม่ใช่จุดหมายจริงๆ จุดหมายที่อาจารย์รุ่นก่อนๆท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปในไหน นึกถึงพระ และก็ให้อารธนาพระ จิตให้ติดอยู่กับพระเสมอ ห้อยพระเวลาโดนตัว ก็นี้พระอยู่กับเรา พวกอิทธิฤทธิ์เป็นของเสริมเท่านั้น^{๔๙}

จะเห็นได้ว่า นอกจากกลุ่มผู้ใช้พระเครื่องที่มองพระเครื่องในฐานะทั้งเครื่องรางของขลัง และปวงนิยัตถุควบคู่กันไปจะมีจำนวนอยู่ไม่น้อยแล้ว พระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่างๆเองนั้น โดยส่วนใหญ่ จากการสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ล้วนแต่มีการสอนเน้นให้ผู้นำพระเครื่องไปใช้บูชาหรือพกพานั้น มองพระเครื่องในฐานะปวงนิยัตถุทางศาสนา ให้พระเครื่องเป็นอนุสติในการระลึกถึง และเคารพบูชาในพระรัตนตรัย ให้ใจอยู่กับพระเสมอ โดยไม่ได้สอนเน้นหรือให้ความสำคัญในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ความศักดิ์สิทธิ์ ความคงกระพัน แคล้วคลาด เมตตามหานิยม โชคลาภร่ำรวย ของพระเครื่องแต่อย่างใดเลย

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ แม้น อาจารย์สมปณฺ โน , เจ้าอาวาสวัดหน้าดงนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เทือง นาสีโล , เจ้าอาวาสวัดบ้านเด่น , ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรคต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

๓.๓. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

แม้จะมีผู้ใช้พระเครื่องจำนวนไม่น้อย ที่ไม่ได้มองพระเครื่องในฐานะเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่มีอิทธิปาฏิหาริย์อย่างเดียว แต่ยังมองว่าพระเครื่องเป็นปุชนียวัตถุที่ใช้ไว้เป็นสัญลักษณ์เพื่อระลึกถึงและเคารพบูชากราบไหว้ซึ่งพระรัตนตรัยอีกด้วย รวมทั้งกลุ่มผู้สร้างพระเครื่องคือพระเกจิอาจารย์ต่างๆเอง โดยส่วนใหญ่ก็ล้วนเน้นย้ำให้มองพระเครื่องในฐานะของปุชนียวัตถุเครื่องระลึกกราบไหว้ทางพระพุทธศาสนาเช่นกัน แต่หากมองเข้าไปถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาแล้ว เราจะพบว่าการเพียงมีใจระลึกนึกถึง มีใจเคารพกราบไหว้พระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์อยู่เสมอ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนจำนวนไม่น้อยคิดว่าเป็นประโยชน์ที่ได้จากการพกพาบูชาพระเครื่องนั้น ยังเป็นสิ่งที่ห่างไกลจากเป้าหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาที่เน้นสอนในเรื่องของการละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ การสามารถดับทุกข์ในใจให้ได้อย่างสิ้นเชิงอยู่พอควร เพราะการดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงนั้น ไม่ใช่เพียงกราบไหว้พระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์แล้วจะสามารถดับทุกข์ทั้งหลายเหล่านั้นได้ แต่เราต้องปฏิบัติตามหลักธรรมต่างๆด้วยเช่น หลักไตรสิกขา คือ อริสัจไตรสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญาสิกขา ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่จะนำไปสู่หนทางแห่งการดับทุกข์ที่แท้จริงได้ในพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี ในกลุ่มของผู้ใช้พระเครื่องที่มองพระเครื่องทั้งในฐานะเครื่องรางของขลังและในฐานะปุชนียวัตถุควบคู่ไปด้วยกันนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในสาขาอาชีพต่างๆพบว่าในแต่ละสาขาอาชีพนั้น มีกลุ่มตัวอย่างบางคนที่มีมองและใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอยู่ด้วย โดยการปฏิบัติธรรมในที่นี้นั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักไตรสิกขาโดยอนุโลมในระดับของ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักในการพิจารณาว่าในกลุ่มตัวอย่างคนใดใช้พระเครื่องโดยมีการปฏิบัติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง เพราะหากผู้ใดสามารถปฏิบัติธรรมได้ตามหลักของ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างครบถ้วนสมบูรณ์สม่ำเสมอแล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาในระดับ อริสัจไตรสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญาสิกขา อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่มุ่งตรงต่อการปฏิบัติตนเพื่อถึงซึ่งพระนิพพาน ความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาต่อไป โดยมีตัวอย่างของผู้ใช้พระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. กลุ่มเซียนพระเครื่องหรือเจ้าของศูนย์พระเครื่อง —ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนเมื่อห้อยพระแล้ว จะรักษาศีล ๕ อยู่เสมอ เพราะมีพระอยู่กับตัวทำให้กลัวบาปไม่กล้าทำชั่ว^{๕๐} บางคนจะนำพระที่ห้อยมาใส่กำเพื่อนั่งสมาธิ เพราะทำให้รู้สึกวามั่งคั่งได้มากยิ่งขึ้น^{๕๑}

^{๕๐} สัมภาษณ์ วิชัย ธาราดลพรพิทักษ์, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เขมสิริ, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

๒. กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนจะมีข้อห้ามในการห้อยพระก็ต้องถือศีล ๕ ด้วย^{๕๒} บางคนจะถือศีล ๕ เป็นประจำเมื่อห้อยพระ และพระเครื่องยังเป็นเครื่องช่วยให้ใจมีสมาธิมากขึ้นด้วย^{๕๓}

๓. กลุ่มทหารตำรวจ — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนเมื่อห้อยพระแล้ว จะไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ และจะถือศีล ๕ ด้วย^{๕๔} บางคนเมื่อไหว้พระแล้ว จิตจะเกิดความสงบ เป็นสมาธิ^{๕๕}

๔. กลุ่มคาราหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง — ในกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์นี้ บางคนห้อยพระเครื่องเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวรวมใจให้เกิดสมาธิ^{๕๖}

กลุ่มตัวอย่างสาขาอาชีพต่างๆ ที่ถูกสัมภาษณ์นั้น เมื่อเปรียบเทียบโดยปริมาณแล้วจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มองพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น จะมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มที่มองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังหรือปุชนียวัตถุอยู่ค่อนข้างมาก โดยกลุ่มที่มองพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ของหลักไตรสิกขาโดยอนุโลมในระดับของ ศีล สมาธิ ปัญญา มาเป็นเครื่องวัดแนวทางในการปฏิบัติธรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าในกลุ่มตัวอย่างนั้น จะใช้พระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอยู่ที่ระดับของศีลและสมาธิเป็นหลัก โดยผู้ที่ใช้พระเครื่องเพื่อเป็นเครื่องเตือนตนให้ไม่กล้าทำชั่ว ให้รู้จักรักษาศีล ๕ นั้นจะมีจำนวนมากกว่ากลุ่มที่ใช้พระเครื่องในการทำสมาธิด้วย โดยในกลุ่มผู้ใช้พระเครื่องในการปฏิบัติสมาธิภาวนานั้น ก็มีกลุ่มตัวอย่างเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ใช้พระเครื่องในการปฏิบัติสมาธิอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนจริงๆ คือมีการใช้พระเครื่องมากำหนดนั่งสมาธิ เพื่อฝึกฝนจิตให้มีความนิ่งมากยิ่งขึ้น^{๕๗} นอกนั้น แม้จะใช้พระเครื่องเป็นเครื่องช่วยให้เกิดสมาธิ แต่ก็เป็นการใช้พระเครื่องในลักษณะของเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจโดยทั่วไป มากกว่าจะนำพระเครื่องมาใช้ในการฝึกสมาธิภาวนาโดยตรง

ดังนั้นหากพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างจากสาขาอาชีพต่างๆ ที่สัมภาษณ์มานี้ ก็อาจเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นได้ถึงตัวอย่างส่วนหนึ่งของสังคมไทยว่า ยังมีคนไทยอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นจำนวนไม่มากนัก ที่มีแนวคิดความเชื่อต่อพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอยู่ด้วย โดยการปฏิบัติธรรมที่เกิดจากการใช้พระเครื่องนี้จะอยู่ในขั้นของการใช้พระเครื่องเป็นเครื่องเตือนสติให้เกิดความเกรงกลัวต่อบาป ให้รู้จักรักษาศีล ๕ เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางคนเท่านั้น ที่นำพระเครื่องมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมพัฒนาจิต มาใช้ในการฝึกฝนสมาธิภาวนาต่างๆ และไม่มีใครเลย

^{๕๒} สัมภาษณ์ วิชาญ ชินบัญชา , ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๕๓} สัมภาษณ์ เกียรติศักดิ์ แก้วพริ้ง , ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๕๔} สัมภาษณ์ คาบตำรวจ สงบ เดชศรี , ๒๒ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจเอก ภูริทัต สุวรรณจิตร , ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๕๖} สัมภาษณ์ จักรธร ขจรไชยกูล , ๒๓ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เขมสิริ , ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

(จากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์มา) ที่ใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมในระดับของปัญญา ซึ่งถือเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญเป็นอย่างมากในการนำไปสู่หนทางแห่งการดับทุกข์ อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้

อย่างไรก็ดี หากหันกลับมาพิจารณาในส่วนของผู้สร้างพระเครื่อง ได้แก่พระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ นั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะพบว่า ทุกๆท่านเน้นย้ำในการพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจนมาก ทั้งในส่วนของการใช้พระเครื่องในการพัฒนาการปฏิบัติธรรมของผู้สร้างพระเครื่องเอง และการใช้พระเครื่องในการพัฒนาการปฏิบัติของผู้นำพระเครื่องไปใช้ ซึ่งการปฏิบัติธรรมในที่นี้ มีการสอนอย่างครบถ้วนในหลัก สติ สมาธิ และปัญญา โดยอาจแสดงมุมมองในการใช้พระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมของพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้ทำการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมา โดยแบ่งเป็น ๒ มุมมองคือ กลุ่มผู้สร้างพระเครื่อง และกลุ่มผู้ใช้พระเครื่องดังนี้

๓.๓.๑. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อผู้สร้างพระเครื่อง

นอกจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ จะมีมุมมองและมีแนวคิดตรงกันในเรื่องของการให้ผู้ใช้พระเครื่อง นำพระเครื่องไปใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมแล้ว ในส่วนของผู้สร้างพระเครื่องคือพระเกจิอาจารย์ต่างๆเองนั้น ต่างก็มีแนวคิดความเห็นที่สอดคล้องตรงกันว่า พระเครื่องนั้นยังเป็นกุศโลบายหรือเครื่องมืออย่างดีที่จะช่วยฝึกฝนการปฏิบัติธรรมต่างๆให้แก่ผู้สร้างพระเครื่องด้วย โดยสามารถใช้ฝึกฝนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในหลักไตรสิกขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๓.๓.๑.๑. การสร้างพระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการฝึกสติ - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการฝึกสติ ดังตัวอย่างเช่น

ผู้สร้างพระเครื่องต้องมีความพร้อมทั้งกาย วาจา ใจ ต้องมีศรัทธาปสาทะเลื่อมใส จิตเป็นหนึ่ง กายเป็นสอง ต้องมีพร้อมทั้งสติ สมาธิ ปัญญา ต้องมีความชำนาญก่อนจึงจะทำได้^{๔๘}

จะเห็นได้ว่า ในขั้นตอนของการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ใช่เพียงการเตรียมพิธีการหรือมวลสารต่างๆเท่านั้น แต่พระเกจิอาจารย์ผู้ทำการสร้างพระเครื่องนั้น ต้องมีการทำจิตให้ถึงพร้อมด้วยไตรสิกขา ต้องมีทั้ง สติ สมาธิ ปัญญา อย่างครบถ้วน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้ จึงเท่ากับเป็นการฝึกผู้สร้างพระเครื่องไปในตัวเลยว่า ผู้ใดจะสร้างพระเครื่องได้ ผู้นั้นจะต้องมีความถึงพร้อมใน สติ สมาธิ ปัญญา ให้ครบถ้วนเสียก่อน ซึ่งสมาธิ และปัญญา ที่สมบูรณ์นั้น จะเกิดไม่ได้เลย ถ้าไม่ได้เริ่มต้นด้วยการรักษาศีลที่สมบูรณ์พร้อมเสียก่อน ดังนั้นในการสร้างพระเครื่อง การชำระและรักษาศีลให้บริสุทธิ์จึงถือเป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งและละเลยไปไม่ได้

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ น้อย เชนบุญโญ , เจ้าอาวาสวัดศรีดอนมูล , ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๐.

๓.๓.๑.๒. การสร้างพระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการฝึกสมาธิ - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการฝึกสมาธิ ดังตัวอย่างเช่น

ถ้าทำพระทางเมตตา ต้องทำจิตให้มันอ่อน ให้มีเมตตา ในทางตรงกันข้าม ถ้าทำพระทางแคล้วคลาดคงกระพัน ต้องทำจิตให้เข้มแข็ง เพราะฉะนั้น พระที่จะทำการปลุกเสกพระเครื่องได้ จะต้องเป็นผู้มีความชำนาญในเรื่องจิตเรื่องสมาธิด้วย... เรื่องคาถาเป็นส่วนประกอบของสิ่งนั้นๆ จริงๆอยู่ที่จิต ถ้าจิตนิ่งๆ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้คาถา คาถาเป็นองค์ประกอบที่กำกับสิ่งนั้น เหมือนเครื่องหมาย อ.ย. ที่เขียนรับประกันคุณภาพ ที่เป็นเครื่องประกาศว่าเราจะทำแบบไหน คาถาเป็นตัวเริ่มต้น แต่จริงๆอยู่ที่จิต อยู่ที่จิตมันจะไปทางไหน เวลาเราเสกพระหรืออะไรซักอย่าง มันเหมือนกับหยคน้ำลงผ้า น้ำจะค่อยๆซึมจนทั่วทั้งผืน นั่นคือใช้อำนาจจิต แต่ถ้าเป็นคาถา มันเหมือนกับเรายัง ยิงลงไปบนกองวัดถมมกล มันจะเข้าบ้างไม่เข้าบ้างคือ จิตมันเป็นตัวละเอียดกว่า พระที่ท่านจะสร้างพระเครื่องได้ ท่านต้องได้รับการฝึกจิตมาดี หลักการสำคัญคือจิต ที่โบราณจารย์ท่านให้พระสร้างพระเครื่องนี้ ก็เป็นอุบายให้พระฝึกจิตไปด้วย ต้องฝึกจิตให้สงบ สมาธิคือความสงบ อย่างคาถาเนี่ย ใครมันก็ว่าได้ นกแก้วนกขุนทองก็ว่าไป จุดใหญ่ใจความสำคัญคืออำนาจจิต^{๕๕}

หลักการสำคัญในการปลุกเสกนั้น ไม่ได้อยู่ที่พิธีการ หรือการท่องคาถาต่างๆ เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่ถือเป็นหลักใหญ่ใจความที่สำคัญมากก็คือ อำนาจจิตของผู้ปลุกเสก ซึ่งย่อมได้มาจากการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา ต่อให้ใช้คาถาได้เป็นพันบท ท่องคาถาเสกไปเป็นแสนครั้ง แต่ถ้าจิตไม่มีความเป็นสมาธิแล้ว ก็แทบไม่เกิดผลอะไรอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างพระเครื่องเลย ดังนั้นการสร้างพระเครื่องนั้น จึงเป็นอุบายที่จะช่วยดึงให้ผู้ที่จะสร้างพระเครื่อง ต้องพยายามฝึกหัดการปฏิบัติสมาธิภาวนาต่างๆอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดความรู้ความชำนาญในการใช้กระแสจิตในแง่มุมต่างๆ และรู้จักการทำงานของจิตอย่างแจ่มแจ้งด้วย

๓.๓.๑.๓. การสร้างพระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการฝึกปัญญา - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการฝึกปัญญา ดังตัวอย่างเช่น

เวลาสร้างพระนี้ ใช้ทั้งสมถะ และวิปัสสนา มันแล้วแต่ขั้นของการทำ ความละเอียดในการทำวัดถมมกล ก็คือเวลาเราเสก เราสร้างนี้ เราพิจารณาไปด้วย ก็เป็นวิปัสสนา การทำต้องใช้คู่กัน

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุตตมปญโญ , เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง , ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ไป การทำทุกอย่าง มันทันแต่กำลังอย่างเดียวนั้นไม่ได้ มันต้องมีปัญญา เหมือนคนเรา ฉลาดแต่อย่าขาดเฉลียว^{๖๐}

ในการปลูกเสกสร้างพระเครื่องให้มีความถึงพร้อมสมบูรณ์ที่สุดนั้น แม้ว่าเรื่องของอำนาจจิต เรื่องของกำลังสมาธิจะเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ต้องใช้เพียงแค่สมาธิอย่างเดียวนั้นไม่ได้ แต่ต้องมีการใช้ปัญญาขจิตขึ้นสู่วิปัสสนาควบคู่ไปกับการใช้สมาธินั้นด้วย จึงจะสามารถปลูกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์ เหมือนคนที่จะมีแต่กำลังอย่างเดียวนั้นไม่ได้ แต่ต้องมีปัญญาประกอบด้วย ดังนั้นผู้ที่สร้างพระเครื่องให้ได้สมบูรณ์ที่สุดนั้น จึงมีความจำเป็นต้องฝึกทั้งสมาธิและวิปัสสนาควบคู่กันไปเสมอ จะขาดตัวใดตัวหนึ่งไปไม่ได้ จึงเท่ากับว่าการสร้างพระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายดึงให้ผู้สร้างพระเครื่องฝึกการปฏิบัติวิปัสสนา ซึ่งถือว่าการฝึกข้อปฏิบัติในสายของปัญญา อันเป็นข้อธรรมที่นำสู่การดับทุกข์อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาโดยตรง

๓.๓.๒. บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อผู้ใช้พระเครื่อง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพระเกจิอาจารย์ในเรื่อง บทบาทของพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อผู้ใช้พระเครื่องนั้น พระเกจิอาจารย์องค์ต่างๆ ได้แสดงมุมมองที่เห็นด้วยและเน้นย้ำอย่างชัดเจนต่อแนวทางในการให้ผู้นำพระเครื่องไปใช้ ให้นำไปใช้เพื่อการปฏิบัติธรรม โดยมุมมองเหล่านั้น มีความครบถ้วนในข้อปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของการ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมทั้งแนวคิดในการใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการดึงคนเข้าวัด เพื่อให้หันเข้ามาสู่การปฏิบัติธรรมด้วย โดยอาจแบ่งการแสดงมุมมองต่างๆ ให้เห็นได้ชัดเจนขึ้นออกเป็น ๔ ประเภท ตามรูปแบบของการใช้พระเครื่องในการปฏิบัติธรรมดังนี้

๓.๓.๒.๑. การใช้พระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการดึงคนเข้าวัด - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการดึงคนให้เข้าวัดดังตัวอย่างเช่น

การสร้างพระเครื่องนั้น ส่วนหนึ่งก็เพื่อดึงคนเข้าวัด มันเป็นอุบาย เมื่อคนได้เห็นพระ เห็นภาพมงคลต่างๆ เห็นวัดวา ก็จะเป็นบุญตา ใจก็จะสบาย จิตก็จะดีตามมา ความพร้อมในการปฏิบัติก็จะเกิดขึ้น^{๖๑}

หรือ

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุดมพลบุญ , เจ้าอาวาสวัดบางคูทิศ , ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ เทื่อง นาสีโล , เจ้าอาวาสวัดบ้านเด่น , ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ที่ทำพระเครื่องขึ้นมา เพื่อจะดึงคนให้เข้าวัด เข้าวัดมาเนี่ย หนึ่งได้ไหว้พระ ไหว้พระพุทธรูป บ้าง พระสงฆ์บ้าง หลวงพ่อจง หลวงพ่อปาน หรืออะไรก็แล้วแต่ นั่นเค้าได้ต่อนึงแล้ว แล้วมาบูชาวัตถุมงคลเนี่ย วัตถุมงคลเอาไปเพื่อเป็นสังฆานุสสติ เป็นที่ระลึก แล้วก็ปัจจัยทั้งหลายที่ได้บูชาไปนั้น ก็ได้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนา เค้าก็ได้ทำบุญไปด้วย เค้าเรียกว่าได้หลายต่อ... คนเรานะ คุณดูซิว่ามีมันเสมอกันไหมเนี่ย นี้มันไม่เสมอกันบารมี มันไม่เสมอกัน ความรู้ ปัญญา มันก็ไม่เสมอกัน คนที่มีปัญญาเลิศ ประเสริฐแล้ว เค้าก็จะไปอีกอย่างหนึ่ง ปัญญาด้อยลงมา ก็จะมีความคิดไปอีกอย่างหนึ่ง ความรู้จะไม่เหมือนกัน บารมีจะไม่เสมอกัน ก็เลยต้องมีกลวิธีหลายอย่าง สำหรับหลายคน คุณชอบแกงจืด คนนั้นชอบแกงเผ็ด คนนั้นชอบน้ำปลาร้า มันชอบคนละอย่าง คนละรส แต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่สุดท้ายคือ อิมเหมือนกัน^{๖๒}

จะเห็นได้ว่า พระเกจิอาจารย์ต่างๆที่สร้างพระเครื่องนั้น มีการแบ่งอุปนิสัยส่วนหนึ่งเอาไว้ในการสร้างพระเครื่องก็คือ ต้องการให้พระเครื่องในการดึงคนเข้าวัด ถ้าอยู่ดีๆจะให้คนเข้ามาฟังเทศน์ ทำบุญ ศึกษาปฏิบัติธรรมนั้น เป็นไปได้ยากที่คนจะเข้า เพราะคนจะมองว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ มีแต่คนที่มีความรู้ระดับหนึ่งขึ้นไปเท่านั้นที่จะอยากจะเข้าวัดมาทำบุญ ปฏิบัติธรรมได้ด้วยตนเอง เพราะแต่ละคนมีระดับขั้นของความรู้ สติปัญญาที่ไม่เหมือนกัน แต่ถ้ามีการสร้างพระเครื่องขึ้นมา ก็เหมือนเป็นขนมหวานที่จะล่อเด็กให้กินยาได้ คนพอเห็นมีของแจก เห็นมีเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ ก็อยากจะเข้ามาดู มาเช่าบูชา เมื่อเขาบูชาไป ขั้นแรกเขาก็ได้ทำทาน ได้สร้างบุญไว้ในพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อได้มาเข้าวัดบ่อยๆเข้า ภาพของวัด ภาพของพระสงฆ์ เสียงของคำสอน ธรรมะต่างๆก็จะค่อยๆแทรกซึมเข้าไปในใจเขา จนค่อยๆดึงเขาให้เข้ามาสนใจในการทำบุญ ปฏิบัติธรรมต่างๆด้วยตัวเองได้ในที่สุด

๓.๓.๒.๒. การใช้พระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการฝึกสติ - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการให้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการฝึกให้ผู้รู้จักเกรงข่ม กลัวบาป รู้จักรักษาศีล ๕ ดังตัวอย่างเช่น

คนที่เอาไปห้อย ก็ต้องรักษาศีลด้วย ต้องอยู่ในศีลอยู่ในธรรม ต้องมีความเชื่อ ความศรัทธา ในวัตถุลี้ของสิ่งนั้น มันถึงจะเกิดประโยชน์ ที่เรียกว่าสื่อ คือจนเข้าหากัน ต่อให้พระดี แต่ถ้าคนเอาไปใช้ปฏิบัติไม่ดี พระก็ช่วยไม่ได้ ดังนั้น คนที่จะเอาพระไปใช้ให้ถูกต้อง ก็คือต้องปฏิบัติตนด้วย คือรู้เขารู้เรา รู้ว่าวัตถุนั้นคืออะไร ใช้อย่างไร ควรจะทำอย่างไร ไม่ใช่เห็นเค้าแขวน

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ แม้น อาจารย์สมปโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าด่านนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ก็เขว่น เห็นเค้าทำก็ทำ เห็นเค้าห้อยก็ห้อย อย่างนั้นไม่มีประโยชน์ คือเราไม่รู้จักสิ่งของสิ่งนั้น เหมือนกับเรากินข้าว กินแล้วก็ไม่รู้กินข้าวอะไร กินแกงอะไร^{๖๓}

หรือ

เราห้อยพระเนียบ โอเคพระท่านมีพลังงาน แต่จิตเราขุ่นมัว ผิดศีล ผิดอะไรเนี่ย เราก็รับกระแสไปใช้ไม่ได้ กระแสพระคือกระแสพระ กระแสจิตเราคือเรา ช่วยอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้นการปฏิบัติ สำหรับใช้พระเนียบต้องปฏิบัติตัวให้เป็นฐานรับที่ดีก็คือมีศีล ต้องนึกถึงพระให้ได้...^{๖๔}

ในการใช้พระเครื่องนั้น จะเห็นได้ว่า พระเกจิอาจารย์แต่ละท่านได้สอนเน้นย้ำในเรื่องของการรักษาศีลไว้ด้วยอย่างชัดเจน หากผู้ใช้ไม่รู้จักรักษาศีล ไม่เกรงขัวกัฏฐบาป ต่อให้เป็นพระดีแค่ไหน ก็ไม่สามารถช่วยเหลือคนเหล่านั้นได้ ดังนั้นจึงเท่ากับว่าผู้ใช้พระเครื่องนั้น จะต้องรักษาศีลไปด้วยเสมอ เพื่อให้สามารถใช้พระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายที่พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ใช้ในการดึงผู้ใช้พระเครื่องให้หันมารักษาศีลไปด้วยในตัวเอง

๓.๓.๒.๓. การใช้พระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการฝึกสมาธิ - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการฝึกสมาธิภาวนาต่างๆ ดังตัวอย่างเช่น

สำหรับการใช้พระเนียบต้องปฏิบัติตัวให้เป็นฐานรับที่ดีก็คือมีศีล ต้องนึกถึงพระให้ได้ พอนึกปั๊บจะเกิดปิติ เพราะกระแสพระกับจิตมันกระแสเดียวกัน ..ปั๊บในจิต คนใช้พระคือจูนกระแสตัวเองให้เข้ากับพระให้ได้ไม่ใช่สักแต่ห้อยไว้เฉยๆ ท่านทำพระแต่ละรุ่นท่านให้มาทำกรรมฐาน ให้มาฝึก ใช้ภาวนา ใช้ป้องกันตัว เพราะฉะนั้นการที่พระของหลวงปู่ท่านใช้ทำกรรมฐานได้เพราะมันเหมือนเป็นเครื่องผ่านกระแส เพราะฉะนั้น เราก็สามารถถามจากกระแสนั้นได้เวลาปฏิบัติ^{๖๕}

จะเห็นได้ว่า ในมุมมองของพระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ นั้น การใช้พระเครื่อง ใช้แค่การให้นำไปห้อยคอเฉยๆ หรือเอาไปใช้เป็นอธิษฐานปาฏิหาริย์ คงกระพัน แคล้วคลาด เมตตามหานิยม โชคลาภ มั่งมี แต่ผู้นำพระเครื่องไปใช้ จะต้องรู้จักปฏิบัติสมาธิภาวนาด้วย โดยศึกษาวิธีการปฏิบัติต่างๆ จากกระแสของพระที่ได้ปลุกเสกไว้นั่นเอง มีพระเครื่องอยู่กับตัว ก็เหมือนมีพระอาจารย์องค์นั้นๆ อยู่กับตัวที่เราจะใช้ทำกรรมฐานสมาธิภาวนาเพื่อศึกษากระแสการปฏิบัติธรรมต่างๆ ดังเช่นท่านมาสอนเองได้

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุดมปญโญ, เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรคต วิริยโร, เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรคต วิริยโร, เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

๓.๓.๒.๔. การใช้พระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการฝึกปัญญา - ในกลุ่มพระเกจิอาจารย์ที่ทำการสัมภาษณ์ ได้แสดงมุมมองต่อการใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการฝึกปัญญา ดังตัวอย่างเช่น

คนเราเมื่อมีพระเครื่องแล้ว ก็จะไม่ทำชั่ว เมื่อไม่ทำชั่วก็จะมีศีล เมื่อมีศีลดี สมาธิก็เกิด เมื่อสมาธิดี ปัญญาก็เกิด^{๖๖}

หรือ

พระเครื่องใช้ตั้งได้ทั้ง กาย วาจา จิต ผู้ใช้ต้องมีความศรัทธาเลื่อมใส เมื่อศรัทธาแล้วก็จะไม่ทำชั่ว ศีลก็จะเกิดมา เย็นกาย เย็นใจ เจริญกาย เจริญใจ สุขกาย สุขใจ ผู้ใช้พระเครื่องต้องมีเทวดาซ้ายขวา เทวดาซ้ายคือสติ เทวดาขวาคือสัมปชัญญะ ถ้าขาดไปก็อยู่ไม่ได้ ของจริงต้องทำจริงจึงจะเห็นจริง ของดีต้องทำดีจึงจะเห็นดี ทุกอย่างครบหมดนะ ทานศีลภาวนา จนไปถึงนิพพานเลย^{๖๗}

จะเห็นได้ว่า พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องนั้น มองการใช้พระเครื่องไว้ตลอดสายของการปฏิบัติธรรม เมื่อผู้ใช้พระเครื่องเริ่มรักษาศีล สมาธิก็จะเริ่มตามมา เมื่อมีสมาธิ ปัญญาก็จะเริ่มเกิดตามมา โดยในการใช้นั้น ยังต้องมีสติสัมปชัญญะประกอบตามในการใช้ด้วย ไม่ใช่ใช้แต่ศรัทธา ความเชื่ออย่างเดียว เมื่อนำพระเครื่องไปใช้ปฏิบัติอย่างจริงจัง อย่างมุ่งมั่น ศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมปรากฏขึ้นครบถ้วน และสามารถใช้ได้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมได้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงนิพพานเลย

การที่คนทั่วไปมองพระเครื่องเป็นเรื่องมกมาย ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมนั้น เป็นเพราะใช้พระเครื่องกันไม่เป็น พระเกจิอาจารย์ต่างๆเองก็ไม่ได้บอก หรือไม่มีโอกาสบอก โอกาสสอนวิธีการใช้พระเครื่องที่ถูกต้อง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์พระอาจารย์วงศ์ วัดถ้ำเมืองนะ ดังนี้

ท่านทำพระแต่ละรุ่นท่านให้มาทำกรรมฐาน ให้มาฝึก ไข้ภาวนา ใช้ป้องกันตัว เพราะฉะนั้นการที่พระของหลวงปู่ท่านให้ทำกรรมฐานได้เพราะมันเหมือนเป็นเครื่องผ่านกระแส เพราะฉะนั้น เราก็สามารถถามจากกระแสได้เวลาปฏิบัติ...คือวัตถุมงคลจริงๆแล้ว โบราณท่านก็ทำถูก แต่คนรุ่นหลังเนี่ย มันเปลี่ยนไปหมด เป็นพุทธพาณิชย์ไป แทนที่จะมาดูกระแสของพระ ก็ไปดูหนังเหนียว คงกระพัน อะไรอย่างนั้นไป มันไม่ใช่จุดหมายจริงๆ จุดหมายที่อาจารย์รุ่นก่อนๆท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปไหน นึกถึงพระ และก็ให้อารามหาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ พวกอิทธิฤทธิ์เป็นของเสริมเท่านั้น... พระของหลวงปู่นี้ ใช้ปฏิบัติได้จนถึงนิพพานเลย แต่ที่เขาว่าพระเครื่องเป็นเรื่องมกมายเพราะเขาเอาไปใช้ไม่

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เทือง นาสีโล , เจ้าอาวาสวัดบ้านเด่น , ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ น้อย เดชปญโญ , เจ้าอาวาสวัดศรีดอนมูล , ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๐.

อุกวิธึ คนเอาไปใช้ เขาใช้ไม่เป็น ไม่มีวิธีใช้ คณาจารย์ที่ออกมาก็ไม่บอกวิธีใช้ เสกแล้วก็เอาไป อะไรก็ไม่ได้บอกกัน เอามาสร้างวัดอะไรเข้า กลายเป็นการทำทานธรรมดา ... ที่นี้เราจะบอกเขายังไง ในประเทศไทยเนี่ย จะบอกเค้าได้ไงเล่า บอกไม่ได้ คนมันเขอะ บอกไปแล้วเค้าจะเข้าใจเปล่า^{๖๔}

จากการศึกษาพิจารณาถึงสถานะและบทบาทของพระเครื่องกับวิถีชีวิตของคนไทยทั้งหมดที่ผ่านมานั้นจะเห็นได้ว่า พระเครื่องนั้นมีบทบาทต่อแนวคิดความเชื่อของคนไทยเป็นอย่างมาก โดยแนวคิดความเชื่อเหล่านั้นได้ถูกแสดงออกมาผ่านลักษณะของคนไทยที่มีมุมมองต่อพระเครื่องในรูปแบบต่างๆที่แตกต่างกันไป โดยจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีอยู่ ๓ มุมมองใหญ่ๆด้วยกันคือ มองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง มองพระเครื่องในฐานะปุชนียวัตถุ และมองพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

มีบางคนที่มีมองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังเพียงอย่างเดียว ซึ่งคนกลุ่มนี้นั้น จะมองพระเครื่องไม่ต่างอะไรกับเครื่องรางของขลังทั่วไป ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระเครื่องและพระพุทธศาสนาเท่าใดนัก และพร้อมที่จะนับถือเคารพบูชา พกพาเครื่องรางของขลังอะไรก็ได้ แม้จะเป็นเทพเจ้านอกศาสนา ปลัดจิก กุมารทอง ฯลฯ หากเขาเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมีอิทธิปาฏิหาริย์ ความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าพระเครื่อง

แต่ก็มีอีกกลุ่มหนึ่งที่นอกจากจะมองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังแล้ว ยังมองพระเครื่องในฐานะปุชนียวัตถุอันเป็นเครื่องระลึกนึกถึง เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย ซึ่งกลุ่มนี้ แม้ว่าจะเชื่อในเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องไม่ต่างกับเครื่องรางของขลัง แต่เขาจะเคารพบูชาและพกพาเฉพาะพระเครื่องต่างๆซึ่งเป็นรูปเคารพทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น โดยไม่ค่อยจะพกพาหรือให้ความสนใจแก่เครื่องรางของขลังนอกพระพุทธศาสนาเท่าใดนัก ซึ่งคนกลุ่มนี้ หากเทียบจำนวนจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์มาแล้วพบว่า มีจำนวนมากกว่ากลุ่มที่มองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังเพียงอย่างเดียว

กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่มีมองพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม กลุ่มนี้นั้น มีบางคนที่มีมองพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลังควบคู่กันไปด้วย ในขณะที่บางคนก็ไม่สนใจในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์เท่าใดนัก แต่ทุกคนในกลุ่มนี้จะมองพระเครื่องในฐานะปุชนียวัตถุควบคู่กันไปด้วยทุกคน เพราะถือว่าเป็นกลุ่มที่มีใจระลึกถึงและมีความเชื่อมั่นในคุณแห่งพระรัตนตรัย จึงสนใจที่จะปฏิบัติธรรมตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปด้วย แต่เมื่อศึกษาโดยละเอียดลงไปในการปฏิบัติธรรมโดยการใช้พระเครื่องของคนกลุ่มนี้ โดยสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์มานั้นพบว่า โดยส่วนใหญ่จะเน้นใช้พระเครื่องในการปฏิบัติธรรมอยู่ในขั้นของการรักษาศีลเท่านั้น มีเพียงไม่กี่คน

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรคต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ที่ใช้พระเครื่องในการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาควบคู่ไปด้วย และไม่มีใครเลยที่ใช้พระเครื่องในการฝึกปฏิบัติธรรมในชั้นยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา หรือขั้นของปัญญา

อย่างไรก็ดี เมื่อหันกลับมาศึกษาพิจารณาแนวคิดต่อพระเครื่องของกลุ่มผู้สร้างพระเครื่องในประเทศไทย ก็พระเกจิอาจารย์ต่างๆ โดยสังเกตจากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์มา กลับพบว่า พระเกจิอาจารย์ทุกท่านนั้น แม้จะมีการกล่าวถึงพระเครื่องในฐานะเครื่องรางของขลัง แต่ก็ไม่ได้มีใครเน้นให้ผู้นำพระเครื่องไปใช้ ยึดติดหรือฝากความหวังไว้กับอิทธิปาฏิหาริย์เหล่านั้นเลย โดยส่วนใหญ่จะมองแค่ว่าเป็นเรื่องของอำนาจจิตธรรมดา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นกุศโลบายดึงดูดคนให้มาเข้าวัด เพื่อให้เข้ามาทำบุญ มาปฏิบัติธรรมต่างๆมากกว่า โดยพระเกจิอาจารย์ทุกท่านที่ทำการสัมภาษณ์ ให้มุมมองและแนวทางในการใช้พระเครื่องและสร้างพระเครื่องไปในทางเดียวกันว่า สามารถใช้ตั้งแต่เบื้องต้นคือมองในฐานะของปฐมนิยัตถุทางพระพุทธศาสนา จนถึงขั้นสูงสุด คือใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถใช้ฝึกฝนได้ครบถ้วนทั้งกลุ่มผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่อง สามารถใช้ในการโน้มน้าวให้คนหันมาปฏิบัติธรรมได้อย่างครบถ้วนตามหลัก สิล สมาธิ ปัญญา อันเป็นหลักธรรมพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติธรรมเพื่อมุ่งสู่พระนิพพาน อันถือเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาในที่สุด แต่ที่คนส่วนใหญ่มองว่าพระเครื่องเป็นเพียงเรื่องงมงาย หรือเป็นเพียงไสยศาสตร์เครื่องรางของขลังเท่านั้น นั้น เป็นเพราะ ไม่มีการสื่อสารหรือให้ความเข้าใจกันอย่างถูกต้องระหว่างผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่อง ผู้สร้างพระเครื่องคือพระเกจิอาจารย์ต่างๆเอง ก็ไม่ได้สอนหรือไม่มีโอกาสบอกสอนผู้ใช้พระเครื่องถึงวิธีการใช้พระเครื่องที่ถูกต้อง ว่าสามารถใช้เป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้คนหันมาปฏิบัติตนตามหลักธรรมต่างๆเช่น สิล สมาธิ ปัญญา ได้อย่างครบถ้วน

ดังนั้นหากสามารถศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงแนวทางในการสร้างและใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้องชัดเจนแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในการช่วยเผยแผ่หลักธรรมต่างๆในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เพราะเรื่องของพระเครื่องนั้นเป็นเรื่องที่ดึงดูดความสนใจของคนทั่วไปได้ง่าย และมีคนให้ความสนใจจำนวนมาก หากสามารถนำพระเครื่องมาใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมได้จริงแล้ว ก็ย่อมจะช่วยโน้มน้าวให้คนทั่วไปหันมาปฏิบัติธรรมได้ง่ายขึ้น เป็นการเพิ่มอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยในการสั่งสอนเผยแผ่พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไปได้เป็นอย่างมาก ดังจะได้ทำการพิจารณาศึกษาเรื่องการสร้างและใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมในบทต่อไป

บทที่ ๔

พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๔.๑ การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

จากบทที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า แม้ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของพระเครื่องในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปุชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แต่ในส่วนของกลุ่มผู้สร้างพระเครื่องคือ พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่ได้สัมภาษณ์นั้น ทุกองค์ล้วนมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า พระเครื่องนั้นไม่ได้มีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การเป็นเพียงเครื่องรางของขลังที่ใช้ในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ ที่สามารถป้องกันอันตราย เป็นแคล้วคลาดคงกระพัน เป็นเมตตามหานิยม บันดาลโชคลาภ เท่านั้น แต่พระเครื่องนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม เป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างพระเครื่อง รวมทั้งผู้ใช้พระเครื่องเอง ให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม

เนื่องจากมนุษย์นั้นมีหลายประเภท หลายทิฐิความเห็น หลายจิตนิสัย หลายระดับของสติปัญญา เหมือนดอกบัวที่มีหลายเหล่า ดังนั้นคงเป็นไปได้ยากที่จะสามารถเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้เข้าไปสู่จิตใจของทุกคนด้วยการเทศนาสอนหลักธรรมะล้วนๆ เพียงอย่างเดียว แม้แต่ในสมัยพุทธกาลเอง พระพุทธองค์ก็ไม่ได้ทรงเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระองค์ด้วยการเทศนาธรรมอย่างเดียว แต่ทรงต้องใช้อุบายสารพัดวิธีที่จะค่อยๆ โน้มน้าวให้คนเหล่านั้นหันมาสนใจ ค่อยๆ สอดแทรกธรรมะใส่เข้าไปทีละน้อยๆ ตามแต่จิตนิสัยสติปัญญาของแต่ละคนจะรับได้ จนเขาเหล่านั้นสามารถเข้าใจธรรมะได้โดยแจ่มแจ้งในที่สุด

การใช้อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ก็ถือว่าเป็นเครื่องมือ หรือเป็นกุศโลบายอันแยบยลอย่างหนึ่งที่จะโน้มน้าวให้คนหันมาสนใจ หันมาศึกษาธรรมะคำสอนต่างๆ ในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เพราะเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ นั้น เป็นเรื่องน่าตื่นตาตื่นใจ เป็นเรื่องที่โน้มน้าวใจให้คนสนใจได้ง่ายกว่าการสอนธรรมะล้วนๆ เพียงอย่างเดียว แม้แต่พระพุทธองค์เองก็ยังทรงเคยแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง โดยทรงใช้อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ เหล่านั้นในฐานะเป็นเครื่องมือเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวคนทั้งหลายที่พระองค์ทรงโปรดให้ละจากมิจฉาทิฐิกลับมาสู่สัมมาทิฐิให้หันกลับมาปฏิบัติธรรมตามคำสอนที่ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริงเช่น ครั้งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงฤทธิ์เพื่อปรับทิฐิของชฎิล ๓ พี่น้อง ครั้งที่ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์เพื่อปราบเหล่าเดียรถีย์

ทั้งหลาย ครั้งที่ทรงแสดงปาฏิหาริย์เปิดโลกทั้งสามให้เห็นโดยทั่วกัน เพื่อให้คนทั้งหลายได้เห็นจริงถึงผลของบาปบุญคุณโทษ หรือครั้งที่ทรงแสดงปาฏิหาริย์หยุดยั้งคฤลีมาลไม่ให้กระทำอนันตริยกรรม เป็นต้น

การสร้างพระเครื่องเอง ก็มีจุดประสงค์ในลักษณะเดียวกับที่พระพุทธองค์ทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เช่นกัน นั่นคือ ใช้เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ของพระเครื่อง เพื่อเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้คนทั้งหลายหันเข้ามาปฏิบัติธรรม ดังคำสัมภาษณ์ของพระอาจารย์แมน วัดหน้าต่างนอก ว่า

ที่ทำพระเครื่องขึ้นมาเนี่ย เพื่อจะดึงคนให้เข้าวัด เข้าวัดมาเนี่ย หนึ่งได้ไหว้พระ ไหว้พระพุทธ บ้าง พระสงฆ์บ้าง หลวงพ่อจง หลวงพ่อปาน หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ นั่นเค้าได้ต่อนึงแล้ว แล้วมาบูชาวัตถุมงคลเนี่ย วัตถุมงคลเอาไปเพื่อเป็นสังฆานุสสติ เป็นที่ระลึก แล้วก็ปัจจัยทั้งหลายที่ได้บูชาไปนั้น ก็ได้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนา เค้าก็ได้ทำบุญไปด้วย เค้าเรียกว่าได้หลายต่อ... คนเราเนี่ย คุณดูซิว่ามือมันเสมอกันไม้นะ นิ้วมันไม่เสมอกัน บารมีมันไม่เสมอกัน ความรู้ ปัญญา มันก็ไม่เสมอกัน คนที่มีปัญญาเลิศ ประเสริฐแล้ว เค้าก็จะไปอีกอย่างหนึ่ง ปัญญาดีอยู่แล้ว ก็จะมีความคิดไปอีกอย่างหนึ่ง ความรู้จะไม่เหมือนกัน บารมีจะไม่เสมอกัน ก็เลยต้องมีกลวิธีหลายอย่าง สำหรับหลายคน คุณชอบแกงจืด คนนั้นชอบแกงเผ็ด คนนั้นชอบน้ำปลาร้า มันชอบคนละอย่าง คนละรส แต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่สุดท้ายคืออิมเหมือนกัน^๑

เนื่องจากเรื่องของพระเครื่องนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ซึ่งน่าตื่นตาตื่นใจ สามารถช่วยให้แคล้วคลาดคงกระพัน ช่วยให้เป็นเมตตามหานิยม ช่วยให้อร่อยร่ำรวยค้าขายดี ซึ่งล้วนเป็นความต้องการหลักในชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ดังนั้นโบราณจารย์ทั้งหลายจึงอาศัยความต้องการตรงจุดนี้ของมนุษย์มาเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้คนหันหน้าเข้าวัด ผลักดันให้คนหันมาปฏิบัติธรรมกัน เหมือนการกล่อมให้เด็กกินยา ถ้ายาขม เด็กก็ยอมไม่ยอมกิน แต่ถ้ายาอมรสหวาน ยามีสีสันสวยงาม เด็กก็อยากกินยา ไม่ได้รู้สึกขื่นขม หากสอนธรรมะเทศนาธรรมะต่างๆ ให้คนโดยทั่วไปได้ฟังโดยตรง คนทั่วไปอาจจะรู้สึกเบื่อ รู้สึกรำคาญ ไม่อยากฟัง แต่ถ้านำธรรมะคำสอนต่างๆ สอดแทรกเข้าไปในพระเครื่องซึ่งเป็นเรื่องที่คนทั่วไปชื่นชอบแล้ว ก็ย่อมสามารถนำมาใช้เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้คนทั้งหลายหันหน้ามาสู่การปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี

แต่เนื่องจากในปัจจุบัน มีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจถึงกุศโลบายอันแยบยลและลึกซึ้งที่แอบแฝงไว้ในการสร้างพระเครื่อง อุบายที่แอบแฝงไว้เพื่อโน้มน้าวให้คนหันหน้าเข้าวัด ผลักดันให้คนหันมาปฏิบัติธรรม รวมทั้งยังมีข้อธรรมที่ลึกซึ้งต่างๆ อีกมากมายที่แฝงไว้ในกระบวนการในการสร้างและการใช้พระเครื่อง จึงทำให้คนในยุคปัจจุบัน มองพระเครื่องเป็นเพียงเรื่องของความเชื่อ

^๑ สัมภาษณ์ พระอาจารย์แมน อาจารย์สมปณฺโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

กาย เป็นสิ่งที่เป็นส่วนเกินของพระศาสนา หรือแม้กระทั่งเอาไปขายกันจนเป็นพุทธพาณิชย์ไป ดังคำสัมภาษณ์พระอาจารย์วรกต วัดถ้ำเมืองนะ ดังนี้

ท่านทำพระแต่ละรุ่นท่านให้มาทำกรรมฐาน ให้มาฝึก ใช้ภาวนา ใช้ป้องกันตัว เพราะฉะนั้น การที่พระของหลวงปู่ท่านใช้ทำกรรมฐานได้เพราะมันเหมือนเป็นเครื่องผ่านกระแส เพราะฉะนั้น เราก็สามารถถามจากกระแสนั้นได้เวลาปฏิบัติ...คือวัตถุมงคลจริงๆแล้ว โบราณ ท่านก็ทำถูก แต่คนรุ่นหลังเนี่ย มันเปลี่ยนไปหมด เป็นพุทธพาณิชย์ไป แทนที่จะมาดูกระแสของพระ ก็ไปดูหนังเหนียว คงกระพัน อะไรอย่างนั้นไป มันไม่ใช่จุดหมายจริงๆ จุดหมายที่อาจารย์รุ่นก่อนๆท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปไหน นึกถึงพระ และก็ให้อารธนาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ พวกอิทธิฤทธิ์เป็นของเสริมเท่านั้น... พระของหลวงปู่นี้ ใช้ปฏิบัติได้จนถึงนิพพานเลย แต่ที่เขาว่าพระเครื่องเป็นเรื่องมกมายเพราะเขาเอาไปใช้ไม่ถูกวิธี คนเอาไปใช้ เขาใช้ไม่เป็น ไม่มีวิธีใช้ คณาจารย์ที่ออกมาก็ไม่บอกวิธีใช้ เสกแล้วก็เอาไป อะไรก็ได้ไม่ได้บอกกัน เอามาสรางวัดอะไรเข้า กลายเป็นการทำทานธรรมดา ... ทีนี้เราจะบอกเขายังไง ในประเทศไทยเนี่ย จะบอกเค้าได้ไงเล่า บอกไม่ได้ คนมันเขอะ บอกไปแล้วเค้าจะเข้าใจเปล่า^๒

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการสร้างพระเครื่อง จึงไม่ใช่อยู่ที่ตัวพระเครื่องเอง แต่อยู่ที่คน โดยส่วนใหญ่ ซึ่งยังไม่มี ความเข้าใจในพระเครื่องอย่างถูกต้อง ยังไม่มีความรู้ในกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในพระเครื่องอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ หากสามารถศึกษาวิเคราะห์ พิจารณาให้เห็นถึงกุศโลบายต่างๆในการปฏิบัติธรรมที่แฝงไว้ใน การสร้างพระเครื่องได้อย่างละเอียดลึกซึ้งชัดเจนแล้ว ก็ย่อมจะสามารถช่วยแก้ความเชื่อ ความมกมาย หรือความเข้าใจผิดในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับพระเครื่องให้หมดไป รวมทั้งยังจะช่วยส่งเสริมการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาให้เป็นไปได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย เพราะเรื่องของพระเครื่องและอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆนั้น เป็นเรื่องที่โน้มน้าวความสนใจของคนโดยทั่วไปได้คืออยู่แล้ว และยังสามารถเข้าถึงคนทั่วไปได้ง่ายกว่าการเทศนาสอนธรรมะต่างๆโดยตรง ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

๔.๑.๑. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ

หนทางหนึ่งที่จะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่เรื่องของไสยศาสตร์ ความเชื่อมกมายในอิทธิปาฏิหาริย์ความศักดิ์สิทธิ์ ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอันลึกซึ้งที่โบราณจารย์ได้แฝงเอาไว้ ก็คือการนำกระบวนการในการสร้างพระเครื่องมาพิจารณาวิเคราะห์เทียบเคียงเข้ากับหลักการปฏิบัติธรรมต่างๆในพระพุทธศาสนา

^๒ สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ว่ามีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร สามารถใช้กระบวนการต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องนั้นมาเป็นกุศโลบายโน้มนำไปสู่การปฏิบัติธรรมต่างๆ ได้อย่างไร

หลักการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นหลักพื้นฐานสำคัญในคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายพึงยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตก็คือ การทำบุญ ซึ่งหมายถึง เครื่องชำระส้นดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพุดติชอบทางกาย วาจา ใจ^๓ โดยในพระพุทธศาสนาได้แบ่งหลักในการทำบุญออกเป็น ๑๐ ประเภท ตามหลักแห่งบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งหมายถึง ที่ตั้งแห่งบุญ หลักการทำความดี ทางทำความดี ไว้ดังต่อไปนี้คือ

๑. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ — ทำบุญด้วยการปันสิ่งของ
๒. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ — ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพุดติดี มีระเบียบวินัย
๓. ภวานมัย บุญกิริยาวัตถุ — ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกรอบมจิตใจ^๔

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกลงไปได้เป็นบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการคือ

๑. ทานมัย — ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
๒. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ — ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพุดติดี มีระเบียบวินัย
๓. ภวานมัย บุญกิริยาวัตถุ — ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกรอบมจิตใจ
๔. อปจายนมัย — ทำบุญด้วยการประพุดติอ่อนน้อม
๕. เวชยวัจจมัย — ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้
๖. ปัตติทานมัย — ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น
๗. ปัตตานุโมทนามัย — ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น
๘. ฐัมมัสสวนมัย — ทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้
๙. ฐัมมเทศนามัย — ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้
๑๐. ทิฏฐุชุกัมม — ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง^๕

อย่างไรก็ดี หลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ นั้น ก็สามารถรวมความหมายลงได้ในในบุญกิริยาวัตถุ ๓ นั่นเอง

^๓ พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๘.

^๔ ที. ปา. ๑๑ / ๓๐๕ / ๑๗๓.

^๕ ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

บุญกิริยาวัตถุ ๑ อย่างเหล่านี้ ฟังทราบ ว่า รวมเข้าได้กับบุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่างข้างต้นนั่นเอง ด้วยประการดังนี้. ในที่นี้ ความเคารพ ยำเกรง และการชวนช่วย (ช่วยทำกิจของผู้อื่น) รวมลงได้ในศีลมัชฌิมาบุญกิริยาวัตถุ. การให้ส่วนบุญ และการอนุโมทนาส่วนบุญ รวมลงได้ในทานมัชฌิมาบุญกิริยาวัตถุ. การแสดงธรรม และการฟังธรรม รวมลงได้ในภาวนามัชฌิมาบุญกิริยาวัตถุ. การทำความเห็นให้ตรง รวมลงได้ทั้ง ๓ อย่าง.^๖

นั่นคือ

๑. ทานมัชฌิมาบุญกิริยาวัตถุ — ปัตติทานมัชฌิมา, ปัตตานุโมทนามัชฌิมา, ทิฏฐุชุกัมม
๒. ศีลมัชฌิมาบุญกิริยาวัตถุ — อปจายนมัชฌิมา, เวชยาวัจมัชฌิมา, ทิฏฐุชุกัมม
๓. ภาวนามัชฌิมาบุญกิริยาวัตถุ — ฌัมมัสสวนมัชฌิมา, ฌัมมเทสนามัชฌิมา, ทิฏฐุชุกัมม

บุญกิริยาวัตถุเป็นหลักการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่มีอานิสงส์อย่างมาก แม้เพียงแค่การปฏิบัติธรรมในส่วนของการทานและศีลก็ช่วยให้มีอานิสงส์ทางโลกในการไปเกิดในสุคติภูมิ เป็นมนุษย์ เป็นเทวดาในสวรรค์ชั้นต่างๆ ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานนิดหน่อย ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลนิดหน่อย และไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้โศคร้ายในมนุษย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานพอประมาณ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลพอประมาณ แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้โศครุในมนุษย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นจาตุมหาราช ภิกษุทั้งหลาย ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ในชั้นนั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นจาตุมหาราชได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ วรรณะที่เป็นทิพย์ สุขที่เป็นทิพย์ ยศที่เป็นทิพย์ อธิปไตยที่เป็นทิพย์ รูปที่เป็นทิพย์ เสียงที่เป็นทิพย์ กลิ่นที่เป็นทิพย์ รสที่เป็นทิพย์ โภฏฐัพพะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นดาวดึงส์ ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพในชั้นดาวดึงส์

^๖ ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

นั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นดาวดึงส์ได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โสภณูปะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นยามา ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสุยามเทพบุตรในชั้นยามานั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นยามาได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โสภณูปะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นดุสิต ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสันดุสิตในชั้นดุสิตนั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นดุสิตได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โสภณูปะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นนิมมานรดี ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสุนิมิตเทพบุตรในชั้นนิมมานรดีนั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นนิมมานรดีได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โสภณูปะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้วเขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี ภิกษุทั้งหลาย ท้าววสวัตดีเทพบุตรในชั้นปรนิมมิตวสวัตดีนั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดีได้ โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ วรรณะ ที่เป็นทิพย์ สุขที่เป็นทิพย์ ยศที่เป็นทิพย์ อธิปไตยที่เป็นทิพย์ รูปที่เป็นทิพย์ เสียงที่เป็นทิพย์ กลิ่นที่เป็นทิพย์ รสที่เป็นทิพย์ โสภณูปะที่เป็นทิพย์ ^๓

หลักบุญกิริยาวัตถุจึงเป็นหลักการปฏิบัติธรรมพื้นฐานที่สำคัญและมีอันสงสัมากในพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักการต่างๆที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการในการสร้างพระเครื่องนั้น ก็ล้วนแล้วแต่เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในส่วนของบุญกิริยา

^๓ อัง.สตตก. ๒๓ / ๓๖ / ๑๕๕.

วัตถุนี้ให้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั่นเอง โดยอาจแสดงให้เห็นได้โดยการวิเคราะห์เทียบเคียงหลักการสร้างพระเครื่องกับหลักการปฏิบัติในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑.๑. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทานมัย

ทานมัยคือ การทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ หรือการทำทานนั่นเอง ซึ่งในกระบวนการสร้างพระเครื่องเองนั้น ก็มีการแฝงกุศโลบายเพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมด้วยการทำทานอยู่ด้วย โดยสิ่งที่ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสทำบุญด้วยการให้ปันทำทานจากกุศโลบายของการสร้างพระเครื่องนั้นก็คือ พระเครื่อง และส่วนประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพระเครื่องนั่นเอง

ในอดีตนั้น จุดประสงค์หลักในการสร้างพระเครื่องอย่างหนึ่งก็คือ การสร้างไว้เพื่อสืบอายุพระศาสนา ตามคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่ว่า เมื่อนับจากพุทธกาลล่วงเลยไป ๕,๐๐๐ ปีแล้ว ศาสนาพุทธจะเสื่อมลงและสูญหายไปจากโลก จึงทำให้มีการสร้างพระเครื่องขึ้นมาเป็นจำนวนมาก บางครั้งก็สร้างถึง ๘๔,๐๐๐ องค์ ตามจำนวนพระธรรมขันธุ์ แล้วนำไปบรรจุไว้ในเจดีย์หรือสถานที่สำคัญทางศาสนาต่างๆ เพื่อว่าเมื่อเวลาใดที่พระพุทธศาสนาเสื่อมลงไปแล้วไม่มีใครรู้จัก หากคนรุ่นหลังมาพบพระเครื่องเหล่านี้ จะได้นำพระไปกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นบุญแก่ผู้สร้าง และนำไปศึกษาค้นคว้า อันจะเป็นการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นใหม่ได้อีกครั้ง ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจำหน่ายในเชิงพุทธพาณิชย์ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ดังปรากฏอยู่ในจารึกโบราณหลายๆแห่งเช่น จารึกใบลานเงินใบลานทอง ที่พบจากกรุวัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ว่า

ศุภมัสดุ ๑๒๖๕ สิทธีการิยะ แสดงบอกไว้ให้รู้ มีถาฬิทั้งสี่ตน พระถาฬิพิมพ์ลาไลย์เป็นประธาน เราทำด้วยถาฬิ ทำด้วยเครื่องประดิษฐ์มีสุวรรณเป็นต้น คือบรมกษัตริย์พระยาศรีธรรมโศกราช เป็นผู้ศรัทธาถาฬิทั้งสี่ตน จึงพร้อมกันนำเอาว่านทั้งหลาย พระถาฬิจึงอัญเชิญเทพยดามาช่วยกันทำพิธี ทำเป็นพระพิมพ์ไว้ สถาน ๑ แดง สถาน ๑ ดำ ให้เอาว่านทำเป็นผงก้อนพิมพ์ด้วยลายมือของมหาเถระปิยะทัสสะศรีสาริบุตร คือเปนใหญ่ เปนประธานในที่นั้นได้เอาแร่ต่างๆ ชัดยาสำเร็จแล้วให้นามแร่ว่า สังฆวานร ได้หล่อเป็นพิมพ์ต่างๆ มีอานุภาพต่างกัน เสกด้วยมนต์คาถาทั้งปวงครบ ๓ เดือน แล้วท่านเอาไปประดิษฐานไว้ในสถูปใหญ่แห่งหนึ่ง ที่เมืองพันทุม ถ้าผู้ใดได้พบเห็น ให้รีบเอาไปสักการบูชาเปนของวิเศษ แม้จะมีอันตรายประการใดก็ดี ให้อาราธนาผูกไว้ที่คอ อาจคุ้มครองพ้นอันตรายได้ทั้งปวง...^๘

^๘ สมาคมผู้นิยมพระเครื่องพระบูชาไทย, มรดกแผ่นดิน หลักสูตรการศึกษาพระเครื่องขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๘.

จะเห็นได้จากจารึกข้างต้นว่า การสร้างพระเครื่องในสมัยโบราณดั้งเดิมนั้น ผู้สร้างได้สร้างขึ้นโดยนำมวลสารต่างๆที่ตนมีและหามาได้เช่น วนต่างๆ แร่ธาตุต่างๆ มาผสมรวมกัน แล้วพิมพ์ขึ้นเป็นพระเครื่องต่างๆจำนวนมาก นำไปปลุกเสก แล้วบรรจุกรุเอาไว้เพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระศาสนา เพื่อให้คนรุ่นหลังต่อไป เมื่อมาขุดค้นพบเห็น ได้นำไปกราบไหว้บูชา ใช้ป้องกันอันตรายทั้งปวง ซึ่งถือเป็นจุดประสงค์หลักอันหนึ่งในการสร้างพระเครื่องแบบดั้งเดิม

นอกจากสร้างขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อฝังกรุไว้เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาแล้ว ในการสร้างแต่ละครั้งนั้น ก็ยังมีการแจกจ่ายพระเครื่องให้แก่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายอีกด้วย ดังเช่นการสร้างพระรอดลำพูนนั้น ตามตำนานกล่าวว่า สุกกทันตฤาษี และวาสุเทพฤาษี ได้ประชุมฤาษี ๑๐๘ คน ทำพิธีสร้างพระเครื่องสกุลลำพูนขึ้น โดยเอาดินบริสุทธิ์ใจกลางทวีปทั้งสี่ ยาพินอย่าง วนพินอย่าง เกสรดอกไม้ นานาชนิด มาผสมกันจนละเอียด แล้วกดพิมพ์ปลุกเสกโดยพระเวทย์อันศักดิ์สิทธิ์ของฤาษีทั้ง ๑๐๘ คน โดยการสร้างครั้งนั้นก็เพื่อแจกจ่ายให้แก่ทหารและประชาชนทั่วไป^๕

พระสมเด็จพระสังฆะที่มีราคาเช่าบูชาหลายล้านบาทในปัจจุบันเอง ในครั้งที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ท่านเริ่มสร้างพระสมเด็จขึ้นมานั้น ท่านก็สร้างไปแจกไปให้แก่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายอยู่ตลอดเวลา ส่วนที่เหลือจากการแจก ท่านก็จะบรรจุกรุไว้เช่น กรุวัดระฆัง วัดอินทรวihar วัดใหม่อมตรส วัดไชโย เป็นต้น^๖

แม้แต่ในยุคปัจจุบันเอง ก็ยังมีการสร้างพระเครื่องตามจุดประสงค์เดิมในสมัยโบราณคือสร้างไว้เพื่อแจกจ่ายให้แก่พุทธบริษัทที่ศรัทธา และบรรจุเอาไว้ในกรุเพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาเช่น บทสัมภาษณ์พระอาจารย์วรังกต วัดถ้ำเมืองนะ ดังนี้

ในยุคนี้เราทำพระเพื่อแจก เราไม่ได้ทำจำหน่าย ที่เราทำทุกวันเราทำแจก ที่จำหน่ายมีต่างหาก เป็นการเฉพาะ เราทำไว้แล้วประมาณ ๕ - ๖ ล้านองค์ เราแจกไม่อั้นด้วย แต่ต้องขอและต้องอธิบายให้เค้าใช้ด้วยวิธีใช้ด้วย ถ้าเอาไปแล้วเค้าไม่ใช้ไม่มีประโยชน์ เราทำเพื่อเป็นประโยชน์^๗

จะเห็นได้ว่า ในการสร้างพระเครื่องนั้น โดยจุดประสงค์ดั้งเดิมของโบราณจารย์แล้ว ไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อจำหน่ายในเชิงพุทธพาณิชย์เช่นในปัจจุบัน แต่สร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อแจกให้เปล่าแก่เหล่าพุทธบริษัทผู้ศรัทธา เพื่อนำไปกราบไหว้บูชา นำไปคุ้มครองป้องกันอันตราย และส่วนที่เหลืออีกส่วนหนึ่งก็นำไปบรรจุกรุเอาไว้เพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระศาสนา หากใน

^๕ พลดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ , ตำนานสุดยอดพระเครื่องเบญจภาคี , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เอ็มบีเอ) , หน้า ๖๑.

^๖ พินัย ศักดิ์เสนีย์ , นามานุกรมพระเครื่อง , หน้า ๖๐๓.

^๗ สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรังกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

อนาคตมีใครมาขัดค้นพบ จะได้นำพระเครื่องนั้นไปกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นบุญแก่ผู้สร้าง จะได้นำไปศึกษาค้นคว้าเพื่อช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นใหม่อีกครั้ง

ดังนั้น การสร้างพระเครื่องตามจุดประสงค์ดั้งเดิมของโบราณจารย์ทั้งหลาย จึงเท่ากับเป็น กุศโลบายให้ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น ได้ทำบุญด้วยการให้ทานไปในตัว คือให้ทานด้วยการแจกพระเครื่องเหล่านั้นแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ให้ทานโดยการสร้างพระเครื่องต่างๆขึ้นเพื่อมอบไว้ในพระพุทธศาสนา โดยการบรรจุในกรุต่างๆเพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาให้ดำรงยั่งยืนและเผยแผ่ขยายกว้างไกลออกไป ซึ่งการทำทานด้วยการสร้างพระเครื่องนี้ ถือได้ว่าเป็นทานอันมีบุญใหญ่มาก เพราะ เป็นทานที่ทำให้ไว้ในพระศาสนา ให้แก่พุทธบริษัทในพระพุทธศาสนา ให้ไว้เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนา

อย่างไรก็ดี ในยุคปัจจุบันนี้ เนื่องจากคนมีจำนวนมากขึ้น วัสดุอุปกรณ์ต่างๆมีราคาแพงมากขึ้น ดังนั้นอาจจะค่อนข้างลำบากที่จะทำพระเครื่องจำนวนมากเพื่อแจกให้แก่เหล่าพุทธบริษัทจำนวนมากที่ต้องการ หรือเพื่อบรรจุในกรุเพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาได้ดังเช่น โบราณจารย์ทั้งหลายได้เคยทำสืบทอดกันมาในสมัยก่อน แต่ในการสร้างพระเครื่องให้เขานูชาขึ้น ก็สร้างขึ้นเพื่อหาปัจจัยในการทำบำรุงพระศาสนาในด้านต่างๆ หรือทำทานบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมกุฏิ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น โดยผู้สร้างพระเครื่องได้ลงแรงในการสร้างและปลุกเสกพระเครื่องต่างๆขึ้นด้วยตนเอง รวมทั้งได้มอบมวลสารต่างๆที่สร้างและเก็บสะสมไว้ เพื่อใช้ในการสร้างพระเครื่องเหล่านั้น ซึ่งเท่ากับเป็นการให้ทานในส่วนหนึ่ง

นอกจากนี้ผู้สร้างพระเครื่องเพื่อให้ผู้อื่นเขานูชาเพื่อหาปัจจัยมาทำนุบำรุงพระศาสนา และทำทานเพื่อการกุศลต่างๆนั้น ยังเท่ากับเป็นผู้ทำให้เกิดการทำบุญให้ทานเพื่อการเหล่านั้นขึ้น เป็นผู้ชักชวนชี้นำให้เหล่าพุทธบริษัทต่างๆได้เข้าวัดมาทำบุญให้ทาน หากไม่มีการสร้างพระเครื่องขึ้น ก็จะไม่สามารถโน้มน้าวให้คนเข้ามาทำบุญให้ทานจนงานบุญต่างๆเช่น การสร้างวัด การสร้างโรงพยาบาล เป็นต้น สำเร็จลงได้ จึงเท่ากับผู้สร้างพระเครื่องเพื่อโน้มน้าวให้คนเข้ามาทำบุญให้ทานในการต่างๆนั้น ย่อมมีส่วนในบุญของการให้ทานของผู้เขานูชาพระเครื่องต่างๆเหล่านั้นไปด้วยในตัว ในฐานะผู้ทำให้เกิดการทำบุญให้ทานเหล่านั้นขึ้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเพื่อแจกให้เปล่า หรือบรรจุไว้เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนา หรือสร้างขึ้นให้เขานูชาเพื่อนำปัจจัยไปทำนุบำรุงพระศาสนา งานการกุศลต่างๆนั้น ล้วนเป็นกุศโลบายที่จะทำให้ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น ได้มีโอกาสทำบุญด้วยการให้ทาน และถือเป็นทานที่มีผลบุญมากเพราะ เป็นทานที่ให้ไว้เพื่อทำนุบำรุงพระศาสนา เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนา

๔.๑.๑.๒. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลมัย

ศีลมัยคือ การทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี มีระเบียบวินัย ซึ่งในกระบวนการสร้างพระเครื่องเองนั้น มีกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีลอย่างชัดเจนมากเพราะ ในการสร้างพระเครื่องนั้น ในทุกขั้นตอนของการสร้างจะต้องสร้างขึ้นด้วยสภาวะที่บริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ เช่นในการสร้างพระกริ่งซึ่งต้องลงแผ่นทองเงินนาค และ นวโลหะให้ได้ครบย่นต์ ๑๐๘ และนะปถมัง ๑๔ นะ นั้น ผู้ลงจะต้องนุ่งขาวห่มขาว และต้องสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ เสียก่อน^{๑๒} จึงจะสามารถลงอักขระเลขยันต์เหล่านั้นได้ หรือในการสร้างพระปางห้ามสมุทรจากไม้โพธิ์นิพพาน (กิ่งโพธิ์หันไปทางทิศตะวันออก ที่หักลงมาเองโดยธรรมชาติ) ขณะลงมือแกะพระนั้น จะต้องนิมนต์พระสงฆ์มาสวดชัยมงคลคาถาอย่างน้อย ๕ รูป และช่างที่จะแกะนั้นจะต้องนุ่งขาวห่มขาว รวมทั้งสมาทานศีลเสียก่อน ถ้าหากพระสงฆ์เป็นผู้แกะ ก็ต้องให้แสดงอาบัติเสียก่อน จึงจะเริ่มแกะพระได้^{๑๓} เป็นต้น

ดังนั้นผู้ที่สร้างพระเครื่อง ไม่ว่าจะเป็นช่างแกะพระ ช่างหล่อพระ ผู้ทำพิธีบวงสรวง หรือพระสงฆ์ เกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องนั้น ในทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้าง หากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สำรวมในศีลให้บริสุทธิ์ จึงจะสามารถดำเนินการสร้างพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผนของการสร้างพระเครื่องของโบราณจารย์ ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างพระเครื่องทุกคนนั้น ย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อย่างน้อยก็ในขณะที่ดำเนินการสร้างพระเครื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นได้ถึงกุศโลบายของการสร้างพระเครื่อง ที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการรักษาศีล เพราะหากไม่รักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว จะไม่สามารถดำเนินการสร้างพระเครื่องใดๆ ให้เสร็จสิ้นออกมาเป็นพระเครื่องที่บริสุทธิ์สมบูรณ์ตามรูปแบบกระบวนการในการสร้างพระเครื่องต่างๆ ได้เลย

๔.๑.๑.๓. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักภาวนามัย

ภาวนามัยคือ การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ ซึ่งการภาวนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. สมถภาวนา — การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ

๒. วิปัสสนาภาวนา — การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง^{๑๔}

^{๑๒} เทพ สาริกบุตร , พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์ , หน้า ๑๒๕ - ๑๓๐.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๘๔ - ๑๘๕.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม , (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๕) , หน้า ๘๑.

ในแทบทุกขั้นตอนของกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น ล้วนมีกุศโลบายที่โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเจริญจิตภาวนาอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสมถภาวนาหรือวิปัสสนาภาวนา เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมมวลสาร เช่นการทำผงพุทธคุณต่างๆเพื่อนำมาใช้ผสมสร้างเป็นพระเครื่อง ดังที่อาจารย์เทพ สาริกบุตร ซึ่งเป็นผู้สืบทอดตำราการสร้างพระเครื่องในสายสมเด็จพระสังฆราช (แพ) วัดสุทัศน์ ไว้อย่างครบถ้วน ได้กล่าวถึงการทำผงกับการปฏิบัติภาวนาไว้ว่า

การทำผงนั้นเป็นการหัดทำสมาธิขั้นแรกอย่างเอกอุ กระทำพร้อมกันทั้งองค์สามคือ ทางกาย ใช้มือขีดเขียนอักขระลงไป พร้อมทั้งทางวาจา ซึ่งเริ่มบริกรรมท่องบ่นสูตรและคาถาที่ทำต่างๆไปพร้อมกับอาการกิริยาที่เขียน ทางใจก็ต้องสำรวจควบคุม เพ่งเล็งตัวอักษรมิให้เขียนผิดพลาด และคาถาต่างๆที่ว่าออกไป ก็ต้องให้พร้อมกับการเขียน บางตอนก็มีการปลุกเสกไปด้วย นับว่าเป็นเครื่องล่อในการทำสมาธิเป็นอย่างดี เพราะมิใช่แต่เขียนอย่างเดียว พอเขียนเสร็จ บังเกิดขึ้นแล้ว ก็ลบเสียบังเกิดเป็นใหม่ต่อไปอีก เกิดกับดับอยู่เช่นนี้สลับกันไป จนท้ายที่สุดถึงองค์พระ และลบเข้าสู่निพพาน เป็นอันจบกันไม่ต้องมาผุดมาเกิดกันอีก นั่นคือเป็นการแสดงถึงทางกัมมฐานเป็นอย่างดี ท่านเกจิอาจารย์แต่โบราณนับว่าเป็นผู้ฉลาดในทางใช้อุบายขัดเกลากิเลสของสาธุศิษย์ และทุกคนก็พยายามขัดเกลากันจริงผิดกว่าวิธีอื่น ทั้งนี้ก็เพราะหวังผลในอิทธิปาฏิหาริย์เบื้องต้น เพราะตามอุปเท่ห์ที่ท่านกล่าวสรรเสริญไว้ว่า เมื่อทำได้สำเร็จถึงขั้นนั้นขั้นนี้ จะทำฤทธิ์ได้สถานต่างๆ แต่เท่าที่สังเกตเห็นมาแล้ว เมื่อผู้ใดเรียนสำเร็จและทำได้จริงๆ มักจะหันไปเข้าทางพระไตรลักษณ์ญาณหมดทุกคน โดยกำหนดใจปลงเห็นเป็นทุกขัง อนิจจัง อนัตตา ไปทั้งสิ้น^{๑๕}

จะเห็นได้ว่า แม้ในขั้นเริ่มต้นของการสร้างพระเครื่อง คือการเตรียมมวลสารเช่น การทำผงนั้น ก็ยังมีกุศโลบายต่างๆที่โบราณจารย์ได้แฝงเอาไว้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุโดยการภาวนา ทั้งในส่วนของสมถภาวนาเช่น การกำหนดสมาธิอยู่กับอักขระที่ลง กำหนดสมาธิอยู่กับคาถาที่ท่องบ่นภาวนา ซึ่งหากไม่มีจิตที่สงบเป็นสมาธิแล้ว ย่อมไม่สามารถลงอักขระ และท่องบ่นคาถาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ได้เลย เป็นต้น รวมทั้งในส่วนของวิปัสสนาภาวนา โดยการใช้อนุญชยกิจตั้งสู่วิปัสสนาพิจารณาหลักไตรลักษณ์ จากการเกิดดับของการลบผงไปมานับครั้งไม่ถ้วน ใช้อุญชยพิจารณาธรรมต่างๆที่แฝงอยู่ในคาถา และอยู่ในวิธีการลงอักขระต่างๆ ที่ไล่ไปได้จนจบถึงพระนิพพาน^{๑๖}

^{๑๕} เทพ สาริกบุตร , พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์ , หน้า ๘๓ – ๘๔.

^{๑๖} อ่านรายละเอียดวิธีการลบผงได้ในบทที่ ๒ ความเป็นมาและการสร้างพระเครื่อง ในหัวข้อ กระบวนการในการสร้างพระเครื่อง : มวลสารที่สร้างขึ้นใหม่.

นอกจากนี้ในขั้นตอนอื่นๆของการสร้างพระเครื่อง ก็ยังมีกุศโลบายต่างๆที่แฝงเอาไว้ อย่างลึกซึ้งเพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมภาวนาทั้งในส่วนของ สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา ดังจะได้เสนอกุศโลบายและกระบวนการปฏิบัติธรรมโดยละเอียด ในหัวข้อเรื่อง การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา ใน หัวข้อ ๔.๑.๒.๒. อธิจิตตสิกขา และ หัวข้อ ๔.๑.๒.๓. อธิปัญญาสิกขา ต่อไป

๔.๑.๑.๔. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอปายนัมมัย

อปายนัมมัยคือ การทำบุญด้วยการประพุดิอันน้อม ซึ่งอรรถกถาได้อธิบายความหมาย เพิ่มเติมไว้ว่า ความเคารพ ยำเกรง พึงทราบ โดยอาการเช่น เห็นพระผู้เฒ่าแล้ว ลูกรับบาตรจีวร กราบ ไหว้ หลีกทางให้ เป็นต้น^{๑๖}

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายอยู่มากมายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการประพุดิอันน้อม ดังจะ เห็นได้นับตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรกของการสร้างพระเครื่องคือการไหว้ครู ซึ่งในการสร้างพระเครื่องทุก ครั้งนั้น การบวงสรวงกราบไหว้พระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ต่างๆในการสร้างพระเครื่องให้ รวมทั้งเทวดาทุกเหล่าชั้นนั้น เป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้เลยใน การสร้างพระเครื่องทุกครั้ง ผู้สร้างจะต้องนำดอกไม้ธูปเทียน ชันครู บายศรี อาหารคาว อาหารหวาน ต่างๆ เป็นต้น มาจัดวางให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม และกล่าวคาถาสรรเสริญพระพุทธรูป พระ ธรรมคุณ พระสังฆคุณ ชุมนุมเทวดา ถวายเครื่องสักการบูชา กล่าวโองการบูชาครู สรรเสริญครู บูชาครู ต่างๆ^{๑๗} ด้วยใจนอบน้อมเคารพในคุณแห่งพระรัตนตรัย และพ่อแม่ครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เสร็จแล้วจึงจะสามารถเริ่มการสร้างพระเครื่องในขั้นตอนต่างๆต่อไปได้

ผู้สร้างพระเครื่องทุกคน จึงต้องเป็นผู้มีความเคารพนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย ต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ต่างๆผู้สอนวิชาการสร้างพระให้ รวมทั้งต่อเทวดาทุกเหล่าชั้นอยู่ตลอดเวลา เพราะใน แทบทุกขั้นตอนของการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ว่าจะเป็นการแกะพระ การหล่อพระ การปลุกเสกพระ เป็นต้น ก็ล้วนต้องมีการไหว้ครู แสดงความเคารพนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย ต่อครูบาอาจารย์อยู่ก่อน เสมอ แม้แต่ในเวลาที่มีลูกศิษย์ลูกหาวจะนำพระที่เข้าบูชามาแล้วนั้น ไปให้ท่านปลุกเสกอีกครั้งก่อนจะ นำกลับไปบูชา พระเกจิอาจารย์ทั้งหลายยังต้องหันไปนอบน้อมกราบไหว้ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธรูป รูปพระเกจิอาจารย์ต่างๆผู้เป็นอาจารย์ของตนก่อนเสมอ ก่อนที่จะทำพิธี ประสิทธิ์เป่าปลุกเสกพระให้ญาติโยมนำกลับไปบูชา แม้หากไปนอกสถานที่ ก็ยังต้องยกมือไหว้ขึ้น ฟ้าเพื่อกราบไหว้บูชาจนอบน้อมขอบารมีพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ก่อนทุกครั้ง

^{๑๖} ที.ป.อ. ๓ / ๑๕๖.

^{๑๗} อ่านรายละเอียดเรื่องพิธีการไหว้ครูได้ใน บทที่ ๒ ความเป็นมาและการสร้างพระเครื่อง ในหัวข้อ กระบวนการในการสร้างพระเครื่อง : การไหว้ครู.

ดังนั้นจึงเท่ากับว่า ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการประพฤติอ่อนน้อมอยู่เสมอ เพราะในแทบทุกขั้นตอนของการสร้างพระเครื่อง หรือแม้แต่ในชีวิตประจำวันของผู้สร้างพระเครื่องนั้น การไหว้ครู ดำรงจิตนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย และพ่อแม่ครูบาอาจารย์ของตนนั้น เป็นหลักบังคับสำคัญของผู้สร้างพระเครื่องทุกคนที่จะละเลยไม่ปฏิบัติไม่ได้เลย

๔.๑.๑.๕. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักเวทย์วิมัย

เวทย์วิมัยคือ การทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ ซึ่งอรรถกถาได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า การขวนขวาย พึงทราบด้วยการทำวัตรปฏิบัติแก่พระภิกษุผู้แก่กว่าตน ด้วยการที่เห็นภิกษุเข้าบ้านเพื่อบิณฑบาต แล้วถือบาตรไปชักชวนรวบรวมภิกษุในบ้าน และด้วยการได้ฟังว่า ไปเอาบาตรของพวกภิกษุมา ดังนี้แล้วเร่งรีบไปนำบาตรมา เป็นต้น^{๑๕}

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้้อย่างลึกซึ้ง โดยผู้ที่จะสามารถสร้างพระเครื่องได้นั้น มักจะต้องไปร่ำเรียนวิธีการต่างๆ ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องกับพระเกจิอาจารย์ ครูบาอาจารย์ต่างๆ ซึ่งในการศึกษาวิธีการสร้างพระเครื่องในสมัยโบราณนั้น กว่าที่พระเกจิอาจารย์ ครูบาอาจารย์ต่างๆ จะยอมถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ นั้น แทบทุกท่านจะใช้เวลาในการทดสอบกำลังใจลูกศิษย์อยู่นานมาก ลูกศิษย์จะต้องเข้าไปอยู่ในวัดหรือสำนักของพระเกจิอาจารย์ครูบาอาจารย์เหล่านั้น คอยขวนขวายรับใช้งานให้กับเหล่าพระเกจิอาจารย์ รวมทั้งงานต่างๆ ในวัดหรือสำนักนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการปิดกวาดเช็ดถู กุฏิ อาคาร พระพุทธรูป ต่างๆ การล้างห้องน้ำ กวาดลานวัด ตัดฟืน หุงหาอาหารถวาย ช่วยบดยา บดมวลสาร ตักน้ำท่าเก็บไว้ใช้อาบกิน คอยบีบนวด คอยจัดแจงเครื่องมือต่างๆ คอยปรนนิบัติวิธูฐากรับใช้ครูบาอาจารย์ทุกประการ จนกว่าครูบาอาจารย์เหล่านั้นจะเห็นถึงความมุ่งมั่นจริงจังในความต้องการศึกษาเล่าเรียน บางคนก็ใช้เวลาทดสอบหลายเดือน บางคนก็ใช้เวลาหลายปี กว่าที่ครูบาอาจารย์จะพอใจ และยอมรับเป็นศิษย์เพื่อสั่งสอนวิชาในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้

เมื่อได้รับการยอมรับเป็นลูกศิษย์ และถ่ายทอดวิชาต่างๆ ให้แล้ว ลูกศิษย์ลูกหาเหล่านั้น ก็ยังต้องอยู่ใกล้ชิดครูบาอาจารย์ของตนมากยิ่งขึ้น เพื่อคอยสังเกต ศึกษา วิธีการสร้างพระเครื่องจากครูบาอาจารย์ของตน เป็นลูกมือคอยขวนขวายรับใช้ครูบาอาจารย์ในกิจการต่างๆ ในการสร้างพระเครื่อง บ้างก็ไปหามวลสารต่างๆ ในป่าเขาให้อาจารย์ บ้างก็ช่วยแกะพระ หล่อพระ ช่วยจารอักขระยันต์ ช่วยโขลกตำผสมมวลสาร เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณครูบาอาจารย์ด้วยการขวนขวายช่วยงานต่างๆ และได้ศึกษาด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองให้เกิดความชำนาญไปด้วย

^{๑๕} ที.ป.อ. ๓ / ๑๕๖.

ดังนั้นการสร้างพระเครื่องจึงถือได้ว่าเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการชวนชวนรับใช้ พระสงฆ์ และครูบาอาจารย์ต่างๆ ที่สั่งสอนวิชาในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้ ซึ่งไม่ได้รับใช้เฉพาะแต่ครูบาอาจารย์ของตนเท่านั้น แต่ต้องคอยชวนชวนรับใช้ช่วยเหลืองานในวัด หรือสำนักต่างๆ ที่ตนไปศึกษาเล่าเรียนด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการได้ทำบุญทั้งในส่วนของการช่วยเหลือพระสงฆ์ ช่างงานของวัด และของคณะสงฆ์โดยรวมไปด้วยในตัว นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกความอดทน ฝึกการลดทิฐิมานะ ให้เป็นคนอ่อนน้อม รู้จักมีสัมมาคารวะ มีความกตัญญูรู้คุณครูบาอาจารย์ และยังได้ศึกษาฝึกฝนวิชาการปลุกเสกสร้างพระเครื่องด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ จากการเป็นลูกมือคอยชวนชวนช่วยเหลือรับใช้ครูบาอาจารย์ในการสร้างพระเครื่องอีกด้วย

๔.๑.๑.๖. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปัตติทานมัย

ปัตติทานมัยคือ การทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ซึ่งอรรถกถาได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมไว้ว่าการให้ส่วนบุญพึงทราบด้วยการที่ถวายปัจจัย ๔ แล้ว (ตั้งจิตอุทิศ) ให้เป็นไปว่า ส่วนบุญจะมีแก่สรรพสัตว์^{๒๐}

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายอย่างลึกซึ้งที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น โดยในการทำพิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่องทุกครั้งนั้น จะต้องมีการบวงสรวงไหว้ครู ทำการอัญเชิญบารมีแห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เหล่าเทวดาทั้งหลาย รวมทั้งครูบาอาจารย์ทั้งปวงมาร่วมในการแผ่บารมีปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้นด้วยทุกครั้ง และเมื่อทำพิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่างๆจนสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้สร้างเองก็ต้องแสดงความนอบน้อมกตัญญูรู้คุณในพระรัตนตรัย เหล่าเทวดา และครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ได้อัญเชิญมาร่วมในพิธีกรรมปลุกเสกสร้างพระเครื่อง โดยการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่เหล่าครูบาอาจารย์และเทวดาทั้งหลายที่ตนได้อัญเชิญมาร่วมในพิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้นเช่น ในการสร้างพระโพธิ์ปางห้ามสมุทรนั้น จะต้องมีการจัดบายศรี เครื่องสังเวชนูชาเทวดาและครูบาอาจารย์ เพื่อเป็นเครื่องแสดงความขอบคุณที่ครูบาอาจารย์และเหล่าเทวดาทั้งหลายมาช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างปลุกเสกพระ และยังต้องมีการเลี้ยงพระเพื่อให้ผู้สร้างได้ทำบุญและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ครูบาอาจารย์และเหล่าเทวดาที่มาช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างปลุกเสกพระในพิธีด้วย^{๒๑} รวมทั้งอุทิศส่วนกุศลให้แก่เจ้าที่เจ้าทาง และสัตว์ในภพภูมิทั้งหลายที่อยู่ร่วมในบริเวณพิธี หรือมีความเกี่ยวข้องกับพิธีปลุกเสกสร้างพระนั้น เพื่อให้การปลุกเสกสร้างพระเครื่องสามารถดำเนินไปได้โดยสะดวก ไม่มีอะไรติดขัดเป็นอุปสรรค

^{๒๐} ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

^{๒๑} เทพ สาริกบุตร , พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์ , หน้า ๒๐๓ – ๒๐๔.

ด้วยเหตุนี้ การสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจึงต้องมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูบาอาจารย์ เหล่าเทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลายอยู่ทุกครั้งอย่างขาดไม่ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสนับถือปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น และยังช่วยให้จิตใจของผู้สร้างพระเครื่องมีความสงบเย็น เป็นเมตตาอยู่เสมอ เพราะได้ทำบุญ แผ่เมตตา อุทิศส่วนกุศลอยู่เสมอ จากกระบวนการต่างๆ ในการสร้างพระเครื่อง

นอกจากการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีโดยการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูบาอาจารย์ เทวดา และสรรพสัตว์ทั้งหลายแล้ว การสร้างพระเครื่องนั้น ยังเป็นกุศโลบายที่จะทำให้ผู้สร้างพระเครื่องได้เฉลี่ยส่วนแห่งความดี โดยให้เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายได้มีโอกาสร่วมทำบุญด้วย ดังที่พระอาจารย์เมี้ยน วัฒนาคำนอก ได้กล่าวไว้ว่า

ที่ทำพระเครื่องขึ้นมาเนี่ย เพื่อจะดึงคนให้เข้าวัด เข้าวัดมานะเนี่ย หนึ่งได้ไหว้พระ ไหว้พระพุทธรูปบ้าง พระสงฆ์บ้าง หลวงพ่อจง หลวงพ่อปาน หรืออะไรก็แล้วแต่ นั่นเค้าได้ต่อนึงแล้ว แล้วมาบูชาวัตถุมงคลเนี่ย วัตถุมงคลเอาไปเพื่อเป็นสังฆานุสสติ เป็นที่ระลึก แล้วก็ปัจจัยทั้งหลายที่ได้บูชาไปนั้น ก็ให้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนา เค้าก็ได้ทำบุญไปด้วย เค้าเรียกว่าได้หลายต่อ...^{๒๒}

จะเห็นได้ว่า เมื่อสร้างพระเครื่องขึ้นมา ก็จะเป็นการดึงเหล่าพุทธบริษัทที่ต้องการได้พระเครื่องเหล่านั้นไว้กราบไหว้บูชาให้เข้ามาในวัด เมื่อเขาเหล่านั้นได้เข้ามาในวัด เขาก็จะได้ทำบุญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการกราบไหว้พระพุทธรูปพระธรรมพระสงฆ์ ได้พระเครื่องไประลึกเป็นพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และยังได้ร่วมทำบุญสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนาอีกด้วย แทนที่ผู้สร้างพระเครื่องจะช่วยทำบุญสร้างวัดแต่เพียงแก่คนเดียว หรือกลุ่มเดียว ก็สามารถให้พระเครื่องในการโน้มน้าวคนจำนวนมากเข้ามาร่วมกันเฉลี่ยทำบุญในการสร้างวัด ในงานสาธารณกุศลต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยเฉลี่ยส่วนแห่งความดี ส่วนแห่งบุญกุศลเหล่านั้นให้แก่ขยายออกไปโดยกว้างขวางมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

๔.๑.๑.๗. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปิตานุโมทนาเมตตา

ปิตานุโมทนาเมตตา คือ การทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ซึ่งอรรถกถาได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมไว้ว่าการอนุโมทนาส่วนบุญ ฟังทราบ ด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ ที่ผู้อื่นให้ว่าสาธุ ญาคูณักแล้ว^{๒๓}

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เมี้ยน อาจารย์สมปณฺโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าด่านนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๒๓} ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายอยู่มากมายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ซึ่งในการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างมีโอกาสได้ทำบุญด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญของผู้อื่นอยู่เสมอ เช่น การอนุโมทนากับบุญกุศลของพระเกจิอาจารย์ที่สอนวิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้ตน เพราะเหล่าพระเกจิอาจารย์ทั้งหลายที่สร้างพระเครื่องขึ้นมานั้น มักจะได้รับการนิมนต์ไปช่วยในงานสร้างวัด งานสาธารณกุศลต่างๆอยู่เสมอ เพราะท่านเหล่านั้นสามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้ผู้คนศรัทธา และนำเงินมาช่วยบริจาคทำบุญได้เป็นจำนวนมากเช่น หลวงพ่อเดิมวัดหนองโพ หลวงพ่อปานวัดบางนมโค ที่ได้รับการนิมนต์ไปช่วยสร้างวัดหลายสิบวัด หรือแม้แต่หลวงพ่อกุณวัดบ้านไร่ ที่ได้ไปช่วยงานสร้างวัดและช่วยงานสาธารณกุศลต่างๆนับไม่ถ้วน ดังนั้นลูกศิษย์ผู้อยู่ใกล้ชิดพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น จึงย่อมมีโอกาสที่จะได้ตามร่วมอนุโมทนากับบุญกุศลต่างๆที่ครูบาอาจารย์ของตนได้ทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพราะลูกศิษย์ที่ศึกษาวิธีการปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่างๆนั้น จะต้องคอยติดตามศึกษาและรับใช้ใกล้ชิดกับครูบาอาจารย์ของตนแทบตลอดเวลา เวลาที่ท่านไปงานบุญที่ไหน มักจะต้องติดสอยห้อยตามไปด้วยเพื่อไปช่วยตามรับใช้ครูบาอาจารย์ของตน จึงเท่ากับผู้ที่ศึกษาการสร้างพระเครื่องย่อมมีโอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น อนุโมทนาในบุญกุศลที่ครูบาอาจารย์ของตนได้ทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ

นอกจากจะได้ร่วมอนุโมทนาส่วนกุศลของครูบาอาจารย์แล้ว ผู้สร้างพระเครื่องเอง ยังมีโอกาสได้ร่วมอนุโมทนาส่วนกุศลของผู้ที่มาร่วมบุญในการสร้างพระเครื่อง และผู้ที่มาเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วย โดยในการสร้างพระเครื่องนั้น บ่อยครั้งที่จะมีเหล่าญาติโยมพุทธบริษัทผู้ศรัทธาต่างๆ ได้มาร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อช่วยสบทบทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างพระเครื่อง หรือบริจาคมวลสารต่างๆเช่น ทองคำ เงิน นาค ชนวนพระเครื่องพระบูชาต่างๆที่ตนมีอยู่ ว่านยาต่างๆ เป็นต้น เพื่อร่วมบุญในการบริจาคมวลสารในการสร้างพระ หรือบางคนก็ช่วยบริจาคแรงงาน โดยการมาช่วยหล่อพระ ต้มผสมมวลสารพระ พิมพ์พระ เป็นต้น โดยไม่คิดค่าแรง ซึ่งผู้สร้างพระเครื่องนั้น เมื่อได้รับบริจาคปัจจัย มวลสาร หรือความช่วยเหลือต่างๆจากผู้มีจิตศรัทธาเหล่านั้นแล้ว ก็ย่อมจะต้องร่วมแสดงการอนุโมทนาในบุญกุศลที่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายได้มาช่วยในงานสร้างพระเครื่องนี้อยู่ตลอดเวลา

เมื่อพระเครื่องเหล่านั้นสร้างเสร็จแล้ว พระเครื่องบางองค์ก็จะถูกแจกออกไปบ้าง ฟังไว้ในกรูเพื่อสืบอายุพระศาสนาบ้าง และบางส่วนก็จะถูกตั้งราคาขึ้นเพื่อให้พุทธบริษัทผู้ศรัทธาทั่วไปได้เช่าบูชา เพื่อนำเงินเหล่านั้นมาสร้างถาวรวัตถุในพระศาสนา หรืองานสาธารณกุศลต่างๆ ตามที่ได้บอกกล่าวเอาไว้ ซึ่งเมื่อมีผู้มาร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อร่วมการสร้างวัด ร่วมงานสาธารณกุศล และเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นไป ผู้ที่มาเช่าบูชาพระเครื่องเองที่วัด ก็มักจะนำพระเครื่องเข้าไปให้ผู้สร้างพระเครื่องช่วยจารอักขระ เป่าปลุกเสกเพื่อมอบให้ผู้เช่าบูชาอีกครั้ง ผู้สร้างพระเครื่องเองก็จะได้อีกโอกาสอนุโมทนากับบุญกุศลของผู้ที่มาร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อเช่าบูชาพระเครื่องเพื่อนำเงินนั้นไปใช้ในงานบุญต่างๆต่อไป ไปด้วยในตัว

ดังนั้น การสร้างพระเครื่องเอง จึงถือได้ว่าเป็นกุศโลบายที่ช่วยให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มี โอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการยินดีในความสุขของผู้อื่น มีโอกาสร่วมอนุโมทนาใน บุญกุศลของผู้อื่นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นครูบาอาจารย์ของตนเอง เหล่าพุทธบริษัทที่มาร่วมบริจาค ปัจจัย มวลสาร หรือความช่วยเหลือต่างๆ ในการสร้างพระ หรือเหล่าพุทธบริษัทที่มาร่วมบริจาคปัจจัย ในการสร้างวัด หรืองานสาธารณกุศลต่างๆ โดยการเข้าบูชาพระเครื่องเหล่านั้น

๔.๑.๑.๘. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักธัมมัสสวนมัย

ธัมมัสสวนมัยคือ การทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้ ซึ่งอรรถกถาได้อธิบาย ความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า บุคคลผู้หนึ่ง เมื่อจะฟังธรรม ก็ฟังด้วยความมุ่งหมายว่า คนทั้งหลายจักได้ รู้จักเราว่า มีศรัทธาด้วยอาการอย่างนี้ ขึ้นนั้นไม่มีผลมาก บุคคลผู้หนึ่ง ฟังธรรมด้วยจิตที่อ่อนโยนแผ่ ประโยชน์ว่า จักมีผลมากแก่เราด้วยอาการอย่างนี้ชื่อว่า บุญกิริยาวัตถุ สำเร็จด้วยการฟังธรรม^{๒๔}

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะ โน้มน้าวให้ผู้สร้าง พระเครื่องได้มีโอกาสนับถือปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้อย่างลึกซึ้ง โดยผู้ที่เข้าไปศึกษาเล่าเรียนวิธีการปลุกเสกสร้างพระเครื่องกับเหล่าพระเกจิอาจารย์ทั้งหลายนั้น พระ เกจิอาจารย์ผู้สอนนั้น ไม่ได้สอนเฉพาะวิธีการสร้างพระเครื่องเท่านั้น แต่ท่านจะอบรมสั่งสอนผู้เข้ามา ศึกษาวิธีการสร้างพระเครื่องในทุกๆเรื่อง โดยเฉพาะธรรมะต่างๆ ซึ่งผู้ศึกษาพระเครื่องจะต้องถูก อบรมธรรมะต่างๆไปพร้อมๆกับการศึกษาวิธีการสร้างพระเครื่องอยู่ตลอดเวลาที่อยู่กับพระ เกจิอาจารย์เหล่านั้น โดยการได้รับฟังคำสั่งสอนต่างๆในเรื่องธรรมะนั้น บางครั้งก็อาจจะได้รับฟังพร ธรรมเทศนาต่างๆจากครูบาอาจารย์โดยตรง หรือบางครั้งก็อาจจะได้รับธรรมะต่างๆโดยทางอ้อม ตามแต่กุศโลบายในการสั่งสอนธรรมของพระเกจิอาจารย์แต่ละองค์ที่แตกต่างกันออกไปเช่น เมื่อครั้ง แรกที่ หลวงพ่อปาน วัดบางนมโค ได้ไปศึกษาอยู่กับหลวงพ่อสุน วัดบางปลาหมอ นั้น หลวงพ่อปาน ชอบเรื่องอุทธรณ์มาก หลวงพ่อสุนรู้นิสัยนี้ดี แทนที่จะสอนให้หลวงพ่อปานปฏิบัติกรรมฐาน ก็ให้ คาถา ๔ ตัวแก่หลวงพ่อปานไปแทนคือ นะมะพะชะ โดยบอกว่าเป็นคาถาสะเดาะกัญแจ ให้หลวงพ่อปาน นำไปท่องจนกว่าจะสามารถสะเดาะกัญแจได้ ซึ่งหลวงพ่อปานก็สามารถทำได้ภายในเวลาเพียง ๑ เดือน^{๒๕} ซึ่งการให้คาถาไปท่องนี้ นับเป็นกุศโลบายของครูบาอาจารย์ที่ใช้ในการสอนธรรมะในเรื่อง การปฏิบัติสมถกรรมฐานให้แก่ลูกศิษย์โดยไม่ต้องสอนเป็นธรรมะโดยตรง แต่สอนร่วมไปใน กระบวนการการปลุกเสกสร้างพระเครื่องเลย^{๒๖}

^{๒๔} ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

^{๒๕} พระมหาวิระ ถาวโร , ประวัติหลวงพ่อบาน โสณันโท , หน้า ๑๕๓ – ๑๕๔.

^{๒๖} อ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับกุศโลบายต่างๆในการสอนธรรมะในการสร้างพระเครื่องได้ใน พระมหาวิระ ถาวโร , ประวัติหลวงพ่อบาน โสณันโท , ๒๕๔๘.

ดังนั้นการสร้างพระเครื่อง โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการศึกษาวิธีการปลุกเสกสร้างพระเครื่องนั้น จึงถือเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ต่างๆอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะจากธรรมะที่พระเกจิอาจารย์ผู้เป็นครูบาอาจารย์สอนการปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้แก่เรานั้นเอง โดยอาจจะเป็นธรรมะที่แสดงให้ฟังโดยตรง หรือธรรมะที่แสดงให้ได้รับรู้ผ่านการกุศโลบายในการสอนการสร้างพระเครื่อง ตามแต่ความเหมาะสมที่ครูบาอาจารย์เหล่านั้นจะเห็นสมควร

๔.๑.๑.๕. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักธัมมเทสนามัย

ธัมมเทสนามัยคือ การทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ ซึ่งอรรถกถาได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า ภิกษุรูปหนึ่งตั้งอยู่ในความปรารถนาว่า คนทั้งหลายจักรู้จักเราว่าเป็นธรรมกถึก ด้วยอุบายอย่างนี้ เป็นผู้หนักในลาภ แสดงธรรม ข้อนั้นไม่มีผลมาก ภิกษุรูปหนึ่งแสดงธรรมที่ตนคล่องแคล่วอื่นๆ โดยไม่ได้หวังผลตอบแทนนี้ชื่อว่า บุญกิริยาวัตถุ สำเร็จด้วยการแสดงธรรม^{๒๗}

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายอันลึกซึ้งที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ โดยในสมัยก่อนนั้น ผู้ที่อยากได้พระเครื่องไว้กราบไหว้บูชา จะต้องมาเอาเองที่วัด เพื่อมาขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นจากผู้สร้างพระเครื่องเช่นพระเกจิอาจารย์ต่างๆ โดยในการมอบพระเครื่องให้ไปกราบไหว้บูชานั้น พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลายในสมัยก่อน นอกจากจะทำการจารอักขระ เป่าปลุกเสกประสิทธิ์พระเหล่านั้นให้ญาติโยมนำไปบูชาแล้ว ผู้สร้างพระเครื่องยังจะต้องสั่งสอนข้อธรรมต่างๆให้แก่คนที่มาขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วย ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของพระอาจารย์วรกต วัดถ้ำเมืองนะ ที่ว่า

ในยุคนี้เราทำพระเพื่อแจก เราไม่ได้ทำจำหน่าย ที่เราทำทุกวันเราทำแจก ที่จำหน่ายมีต่างหาก เป็นการเฉพาะ เราทำไว้แล้วประมาณ ๕ - ๖ ล้านองค์ เราแจกไม่อั้นด้วย แต่ต้องขอและต้องอธิบายให้เค้าใช้ด้วยวิธีใช้ด้วย ถ้าเอาไปแล้วเค้าไม่ใช้ไม่มีประโยชน์ เราทำเพื่อเป็นประโยชน์^{๒๘}

วิธีใช้พระเครื่องที่ผู้สร้างพระเครื่องมอบให้แก่ญาติโยมผู้มาขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นก็คือ ข้อธรรมต่างๆที่แฝงอยู่ในพระเครื่องนั่นเองเช่น หลวงปู่ดู่ วัดสะแก จะไม่มอบพระเครื่องของท่าน (พระเครื่องปางพระพุทธเจ้าโปรดพกาพรหม) ให้ใครง่ายๆ และไม่มีจำหน่ายใครที่

^{๒๗} ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

อยากได้จะต้องมานั่งปฏิบัติสมาธิภาวนากับท่าน จนกว่าท่านจะพอใจในผลของการปฏิบัติ ท่านจึงจะมอบให้^{๒๕}

นอกจากนี้ แม่หลวงปู่คู่ท่านจะสร้างพระเครื่องต่างๆไว้แจกจ่ายให้เหล่าพุทธบริษัทผู้ศรัทธาได้บูชามากมาย แต่ทุกครั้งที่ท่านมอบพระเครื่องให้ใคร ท่านมักจะสอนธรรมะต่างๆประกอบตามไปด้วยเสมอเช่น

เมื่อหลายปีก่อน ได้เกิดไฟไหม้ที่วัดสะแกบริเวณกุฏิตรงข้ามกุฏิหลวงพ่อ แต่ไฟไม่ไหม้กุฏิหลวงพ่อ เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจแก่ศิษย์และผู้ทีพบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ถึงขนาดมีฆราวาสท่านหนึ่งคิดว่าหลวงพ่อท่านมีพระดี มีของดี ไฟจึงไม่ไหม้กุฏิท่าน ผู้ใหญ่ท่านนั้นได้มาที่วัดและกราบเรียนหลวงพ่อว่า

"หลวงพ่อครับ ผมขอพระดีทีกันไฟได้หน่อยครับ"

หลวงพ่อยิ้มก่อนตอบว่า

"พุทฺธัง ธัมมัง สังฆัง ไตรสรณคมนี้นี้แหละ พระดี"

ผู้ใหญ่ท่านนั้นก็รีบบอกว่า

"ไม่ใช่ครับ ผมขอพระเป็นองค์ๆ อย่างพระสมเด็จจะครับ"

หลวงพ่อก็กล่าวยืนยันหนักแน่นอีกว่า

"ก็พุทฺธัง ธัมมัง สังฆัง นี่แหละมีแค่นี้ละ ภาวนาให้ดี"

แล้วหลวงพ่อก็มิได้ให้อะไร จนผู้ใหญ่ท่านนั้นก็กลับไป หลวงพ่อก็ได้ปรารภธรรมอบรมศิษย์ที่ยังอยู่ว่า

"คนเรานี้ก็แปลก ข้าให้ของจริงกลับไม่เอา จะเอาของปลอม"^{๒๖}

หรือ

เมื่อมีผู้ไปขอของดีจำพวกวัตถุมงคลจากหลวงพ่อไว้ห้อยคอหรือพกติดตัว หลวงพ่อก็สอนว่า

"จะเอาไปทำไม ของดีภายนอก ทำไมไม่เอาของดีภายใน ...พุทฺธัง ธัมมัง สังฆัง นี่แหละของวิเศษ"

^{๒๕} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญญาเถระ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด , ๒๕๔๕) , หน้า ๑๐๕.

^{๒๖} ๑๐๑ ปี หลวงพ่อดู พรหมปัญญา , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คิวท์พรีน แมเนจเม้นท์ จำกัด , ๒๕๔๘) , หน้า ๕๑.

ท่านให้เหตุผลว่า

"คนเรานั้น ถ้าไม่มีพุทฺธัง ฌมมัง สังฆัง เป็นของดีภายใน ถึงแม้จะได้ของดีภายนอกไป แล้ว ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร...ทำอย่างไรจึงจะได้เห็นพระจริงๆ เห็นมีแต่พระปูน พระไม้ พระโลหะ พระรูปถ่าย พระสงฆ์ ลองกลับไปคิดดู"^{๓๑}

หรือ

ผู้ถาม "ทำไมต้องห้อยพระ ไม่ต้องใช้ก็ได้ไหมครับ"

หลวงปู่ "กำลังใจของคนไม่เท่ากัน เรามีเวลาเหลือเพราะไม่ใช่พระอรหันต์ ถ้าจิตเป็น พระไม่ต้องใช้ก็ได้ หรือถ้าทำเป็นแล้วก็ไม่ต้อง"

ผู้ถาม "บารมีพระช่วยได้จริงหรือไม่"

หลวงปู่ "ถ้ากรรมไม่หนักพระช่วยได้ ถ้าหนักพระช่วยไม่ได้ ตอนตายถ้านึกถึงพระก็ ยังไปสวรรค์"

ผู้ถาม "ทำอย่างไรจึงนึกถึงพระหรือความดีก่อนตาย"

หลวงปู่ "ต้องทำอยู่เรื่อยๆ เหมือนกับทำไม่ต้องกินข้าวทุกวัน ถ้าไม่ทำบุญหรือทำ แต่ บางทีนึกออกได้ยาก เช่นมีคนแถววัดสะแก ทำบาปกับปลาเอาไว้มาก ก่อน ตายพอน้องเข้าไปบอกทางว่า พุทฺโธ แยกลับบอกว่าแกงส้มปลาเทโพอยู่ใน ครีว พอพี่เข้าไปบอกว่า อะระหัง แยกลับบอกว่า มีแต่กระชัง (ใส่ปลา) ทั้งนั้น"^{๓๒}

จะเห็นได้ว่า ในการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องไม่ได้มีหน้าที่แค่การปลุกเสก สร้างพระเครื่อง หรือจำหน่ายแจกพระเครื่องเหล่านั้นให้แก่เหล่าพุทธบริษัทผู้ที่ศรัทธาท่านั้น แต่ ผู้สร้างพระเครื่องเองยังต้องทำหน้าที่ในการสั่งสอนธรรมะต่างๆแฝงไปกับการมอบพระเครื่องให้ เหล่าผู้ศรัทธาทันทีด้วย ได้พระเครื่องไปแล้ว ก็ต้องสอนให้ใจเขาอยู่กับพระ ให้เขารู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ สอนให้รู้จักปฏิบัติสมาธิภาวนา หรือแม้แต่การสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นงมงายอยู่กับ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรม ต้องรู้จักปฏิบัติธรรมด้วย จึงจะได้ ของดีที่แท้จริงคือ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น

ดังนั้นจึงเท่ากับว่า การสร้างพระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระ เครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ เพราะในการ จำหน่ายแจกพระเครื่องที่ตนสร้างขึ้นให้กับเหล่าพุทธบริษัทผู้ศรัทธาทันทีเหล่านั้น ผู้สร้างพระ

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๐.

^{๓๒} “๓๗ เรื่องเล่าหลวงปู่คู่กับธรรมะลึกซึ้งที่เข้าใจได้ง่ายและนำไปใช้ได้ทันที”

เรื่องจะต้องเทศนาสั่งสอนธรรมและข้อปฏิบัติต่างๆก่อนที่จะมอบให้ผู้ศรัทธาทั้งหลายนำไปกราบไหว้บูชาเสมอ

๔.๑.๑๐. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทฤษฎีพุทธม

ทฤษฎีพุทธมคือการทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง ซึ่งอรรถกถาได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า ส่วนการทำความเห็นให้ตรง เป็นลักษณะกำหนดสำหรับบุญกิริยาวัตถุทุกอย่าง. ที่จริงคนทำบุญอย่างใด ก็ตาม มีผลมากได้ก็ด้วยความเห็นตรงนั่นเอง^{๓๓}

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำความเห็นให้ตรง ดังจะเห็นได้จากการพิจารณาศึกษากระบวนการในการสร้างพระเครื่องเทียบกับหลักบุญกิริยาวัตถุที่ผ่านมาว่า ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น ล้วนมีกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุต่างๆอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำความเห็นให้ตรง คือตรงต่อหลักบุญกิริยาวัตถุต่าง ๆ นั้นเอง

การทำความเห็นให้ตรงนั้น ในอีกนัยหนึ่งก็คือการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุต่างๆเพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับตน ปัญญาที่จะเข้าใจในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆของพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้ง ปัญญาที่จะแทงตลอดจนถึงการดับทุกข์ในวัฏสงสารจนเข้าถึงมรรคผลนิพพานได้ ซึ่งในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น ได้มีกุศโลบายที่แฝงไว้เพื่อบ่มเพาะปัญญาความรู้แจ้งในหลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาอยู่มากมายทั้งในระดับโลกียะ และ โลกุตระ ดังเช่นที่หลวงปู่ดู่ วัดสะแก ได้กล่าวถึงการสร้างพระเครื่องไว้ว่า “เราสร้างพระมาตลอดนับแต่บวชพระใหม่ๆ เพราะใจเราจะได้อยู่กับพระ เป็นบุญกุศล ดีกว่าไปทำอย่างอื่น... ดีกว่าสวดมนต์ทิ้งเปล่าๆ”^{๓๔}

จะเห็นได้ว่าการสร้างพระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวจิตของผู้สร้างให้อยู่กับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่กับกระแสแห่งบุญกุศลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเท่ากับครบถ้วนทั้งศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อจิตอยู่กับพระก็มีศีลไปโดยอัตโนมัติ เพราะไม่กล้าทำชั่วผิดศีลผิดธรรมต่อหน้าพระ เมื่อจิตอยู่กับพระอย่างสม่ำเสมอ จิตก็สงบเป็นสมาธิ เพราะได้ปฏิบัติตามฐานอยู่เสมอเช่น พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และเมื่อจิตอยู่กับพระ พินิจพิจารณากระแสจิตที่ทำการปลุกเสกพระเครื่องนั้นๆอยู่อย่างสม่ำเสมอ พิจารณาจนเห็นความเกิดดับ เห็นความไม่เที่ยงของกระแสจิต

^{๓๓} ที.ปา.อ. ๓ / ๑๕๖.

^{๓๔} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญเถระ , หน้า ๑๐๕.

ที่วิ่งไปมาจากการเฝ้าสังเกตจิตขณะปลุกเสกพระอยู่เสมอ^{๓๕} ปัญญาหยั่งรู้ทางพันทุกข์ เข้าสู่พระนิพพานก็จะเกิดขึ้น นี่เองจึงจะเรียกว่า “การสร้างพระเป็น การใช้พระเป็น” อย่างแท้จริง ดังปรากฏในเรื่องเกี่ยวกับหลวงปู่คู่ วัดสะแก ที่ว่า

พระสุทิน อายุวัณโโก (หลวงพี่จ่า) เมื่อครั้งท่านยังเป็นฆราวาสได้มากราบนมัสการหลวงปู่ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๘ โดยมี ส.ท.อุดม เผ่าทหาร เป็นผู้ชักชวน ซึ่งสมัยก่อนมาวัดสะแกโดยทางเรือ หลังจากกราบนมัสการหลวงปู่แล้ว ส.ท.อุดม พูดย่น่าว่า “วันนี้ ผมพาลูกพี่มาหาหลวงปู่ เขาจะมาขอพระหลวงปู่ ลูกพี่เขาอยากได้” ความจริงแล้ว ส.ท.อุดม อุปโลกน์ขึ้นเอง หลวงปู่ตอบว่า “ข้าไม่มีพระอะไรจะให้ ถ้าอยากได้ก็ต้องฝึกวิธีใช้ให้เป็นเสียก่อน เหมือนอย่างข้าให้ควายแก่ไป แก่ไม่มีเชือกสะพายจูงไป มันจะเอาไปล่าบาก”

จากนั้น ท่านให้พระ ๑ องค์ เป็นรูปหลวงปู่ทวด เขยิบน้ำทะเลจืด แล้วจึงให้เข้าไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นกุศโลบายของหลวงปู่ ที่ต้องการให้ปฏิบัติ และรู้ถึงอานุภาพของพระเครื่อง เพราะท่านเคยบอกเสมอว่า “ของดีต้องใช้ให้เป็น จึงจะรู้ว่าเป็นของดี” เพราะในปัจจุบันอย่างที่เราเรารู้กันว่า เจ้าของคุ้มครองพระโดยเอาไปฝากไว้ในธนาคาร ไม่ได้นำมาใช้ ทำให้ผู้เขียนนึกถึงคำพูดของหลวงพ่อดอกน้ำ ที่กล่าวว่า “ทำบุญให้เป็น ใช้บุญให้เป็น” โดยเฉพาะการภาวนานั้นถือเป็นการทำกุศลสูงสุดในพระพุทธศาสนา หลวงปู่เคยบอกกับผู้อื่นถึงพระที่ท่านอธิษฐานจิตว่า “ข้าว่าของของข้าไม่เป็นรองใครในแผ่นดิน อยู่ที่คนนำไปใช้ว่าถึงหรือเปล่า ถ้าถึงจริงๆ แล้วก็ไปนิพพานได้”^{๓๖}

ด้วยเหตุนี้ ถ้าเราสร้างพระเครื่องเป็น ใช้พระเครื่องเป็นอย่างแท้จริงแล้ว ก็อาจจะมีส่วนช่วยให้เกิดปัญญาไปสู่ทางดับทุกข์ เข้าถึงพระนิพพานได้ในที่สุด โดยรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายให้เกิดปัญญานั้น จะได้แสดงโดยละเอียดในหัวข้อที่ ๔.๑.๒.๓. เรื่องการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยสัจ ๔ ต่อไป

ดังนั้น จากการพิจารณาเทียบเคียงกระบวนการสร้างพระเครื่องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างพระเครื่องเพื่อหวังอิทธิปาฏิหาริย์ คงกระพัน เมตตามหานิยม โชคลาภ อย่างมกมาย ตามที่คนโดยทั่วไปเข้าใจ แต่การสร้างพระเครื่องที่สร้างได้อย่างถูกต้องแท้จริงนั้น โบราณจารย์ได้วางหลักการต่างๆเอาไว้มากมาย เพื่อใช้ในการสร้างพระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายหนึ่งที่จะช่วยโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาส

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรคต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ .

^{๓๖} “๑๗ เรื่องเล่าหลวงปู่คู่กับธรรมะลึกซึ้งที่เข้าใจได้ง่ายและนำไปใช้ได้ทันที”

<<http://www.watthammuangna.com/board/showthread.php?t=35>> , มิถุนายน ๒๕๕๐.

ปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่เป็นแนวทางในการทำความดี สร้างบุญ สร้างกุศลให้เกิดขึ้นตามคำสอนในพระพุทธศาสนา

๔.๑.๒. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา

นอกจากการสร้างพระเครื่องจะเป็นกุศโลบายหนึ่งที่ช่วยโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุดังที่ได้แสดงมาข้างต้นแล้ว ในกระบวนการสร้างพระเครื่องต่าง ๆ นั้น ยังได้แฝงไว้ด้วยอุบายธรรมอันลึกซึ้งที่จะช่วยโน้มน้าวผู้สร้างพระเครื่องให้ได้ปฏิบัติธรรมจนมีโอกาสดำเนินไปถึงเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติธรรมจนถึงซึ่งพระนิพพาน ความดับทุกข์โดยสิ้นเชิงได้ โดยอาจสามารถแสดงกุศโลบายในการสร้างพระเครื่องที่แฝงไว้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมจนถึงพระนิพพานความพ้นทุกข์ได้ จากการศึกษาวิเคราะห์พิจารณาเทียบเคียงกระบวนการสร้างพระเครื่องกับหลักไตรสิกขา

ไตรสิกขา หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา , ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน^{๓๖} ประกอบด้วย

๑. อธิศีลสิกขา - ศึกษา คือ ศีลอันยิ่ง
๒. อธิจิตตสิกขา - ศึกษา คือ จิตอันยิ่ง
๓. อธิปัญญาสิกขา - ศึกษา คือ ปัญญาอันยิ่ง^{๓๗}

โดยพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงความหมายเพิ่มเติมของ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา แก่หมู่ภิกษุสงฆ์ไว้ว่า

อธิศีลสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีศีล ๑๓๑ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย นี้เรียกว่า อธิศีลสิกขา

อธิจิตตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สงัดจากกามทั้งหลาย ๑๓๑ บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่ นี้เรียกว่า อธิจิตตสิกขา

อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะเพราะ อาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน นี้เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา^{๓๘}

^{๓๖} พระธรรมปิฎก, พุทธธรรม , (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๘)
, หน้า ๑๒๓.

^{๓๗} ที. ปา. ๑๑ / ๒๒๘ / ๒๓๑.

^{๓๘} อง. ติก. ๒๐ / ๕๑ / ๑๕๕.

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาให้ได้อย่างครบถ้วนอย่างแท้จริงนั้น จะต้องปฏิบัติศีลในระดับอริสัล คือสำรวมรักษาศีลได้อย่างครบถ้วนในทุกสิกขาบท ต้องปฏิบัติทางจิตในระดับอริจิต คือเข้าถึงระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย และต้องปฏิบัติธรรมในส่วนของปัญญา ในระดับอริปัญญา คือใช้ปัญญาในการพิจารณาธรรมทั้งหลายจนหมดสิ้นกิเลสโดยสิ้นเชิง

นอกจากนี้ ในคัมภีร์วิมุตติมรรค ซึ่งพระอุปติสสะเถระได้เขียนขึ้นนั้น ยังได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมของไตรสิกขาไว้ดังนี้

ไตรสิกขา คือ อริสัลสิกขา อริจิตตสิกขา และอริปัญญสิกขา

๑. อริสัลสิกขา – นิยสัลสำหรับคนทั่วไปเรียกว่าศีลสิกขา นิพเพธกาคิยสัล (ศีลห้าแรกกิเลส) เรียกว่าอริสัลสิกขา

๒. อริจิตตสิกขา – สมาธิอันเป็นกามาวจรเรียกว่าจิตตสิกขา นิพเพธกาคิยสมาธิ และมัคคสมาธิ เรียกว่าอริจิตตสิกขา

๓. อริปัญญสิกขา – โลกียปัญญาเรียกว่าปัญญสิกขา ญาณหยั่งรู้ในอริยสัจ ๔ โพธิปักขิยธรรมญาณและมรรคญาณ เรียกว่า อริปัญญสิกขา^{๔๐}

ความหมายของไตรสิกขาที่แสดงอยู่ในวิมุตติมรรคนั้น ยิ่งแสดงให้เห็นถึงความละเอียดลึกซึ้งในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาขึ้นไปอีกว่า การปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาอย่างแท้จริงนั้น จะต้องอยู่ในระดับ อริสัล อันเป็นศีลที่ห้าแรกกิเลสให้หมดไป ไม่ใช่แค่การรักษาศีลตามที่รักษากันอยู่เป็นประจำทั่วไป ต้องอยู่ในระดับอริจิต อันเป็นสมาธิที่ห้าแรกกิเลสให้หมดไป เป็นสมาธิอันเป็นทางสู่ความดับทุกข์ ไม่ใช่แค่สมาธิในระดับกามาวจรทั่วไป ต้องอยู่ในระดับอริปัญญา อันเป็นปัญญญาณหยั่งรู้ในอริยสัจ ๔ จนดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง ไม่ใช่ปัญญาความฉลาดทางโลกทั่วไป

ดังนั้นหลักไตรสิกขาจึงถือได้ว่าเป็นหลักการปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นไปสู่การดับทุกข์ ทำลายกิเลสในใจให้หมดสิ้นไป จนถึงพระนิพพานอันเป็นจุดหมายที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนาในที่สุดโดยตรง ซึ่งหากสามารถศึกษาพิจารณาวิเคราะห์เทียบเคียงกระบวนการสร้างพระเครื่องกับหลักไตรสิกขาให้เห็นได้ว่า การสร้างพระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาในระดับ อริสัลสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญสิกขา ได้อย่างละเอียดชัดเจน หรืออย่างน้อยที่สุดเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาโดยอนุโลม ในระดับของ ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญสิกขา อันเป็นแนวทางการปฏิบัติธรรมที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติธรรม ที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถก้าวไปสู่การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาที่สมบูรณ์พร้อมต่อไปในภายภาค

^{๔๐} พระอุปติสสะเถระ, วิมุตติมรรค, แปลโดย พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๓๘), หน้า ๓ – ๔.

หน้าแล้ว ก็จะสามารแสดงให้เห็นได้ว่า การสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของความมกมาย ในอิทธิปาฏิหาริย์ แต่เป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตั้งแต่พื้นฐานของไตรสิกขาโดยอนุโลม ในระดับ สิล สมาธิ ปัญญา จนถึงการปฏิบัติธรรมขั้นสูง ในระดับไตรสิกขาถือ อธิสิล อธิจิต อธิปัญญา อันเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิบัติธรรมที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึงซึ่งพระนิพพานความพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ได้

๔.๑.๒.๑. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสติกสิกขา

อริสติกสิกขา หมายถึง สิกขาคือศีลอันยิ่ง หรือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกรบรในทางความ ประพฤติอย่างสูง เพื่อชำระกิเลสจนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งจากการพิจารณาศึกษาการสร้าง พระเครื่องเทียบเคียงกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ในข้อของศีลมัขที่ผ่านมาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า การ สร้างพระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในเรื่อง ของการรักษาศีลอย่างย้งยวด เพราะในทุกขั้นตอนของการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเก็บ หรือทำมวลสาร การจารแผ่นยันต์ การไหว้ครู การหล่อพระ แกะพระ ปั้นพระ ปลุกเสกพระ เป็นต้น นั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ อยู่ตลอดเวลา ถ้าเป็นพระสงฆ์ก็ต้องแสดง อาบัติ ปลงอาบัติให้บริสุทธิ์เสียก่อนจึงจะทำได้ จึงเท่ากับว่าในตลอดเวลาของการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องย่อมได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมโดยการรักษาศีลอยู่เสมออย่างขาดไม่ได้ เพราะถ้า ผู้สร้างพระเครื่องศีลขาดเมื่อใด การสร้างพระเครื่องนั้นจะถือว่าไม่สำเร็จอย่างบริสุทธิ์สมบูรณ์ทันที ดังที่หลวงปู่ดู่กล่าวไว้ว่า “ของที่ดีที่สูง คนนำไปใช้ ก็ต้องทำจิตของตนให้สูงตามไปด้วย ต้องมีศีลจึง จะได้ผล”^{๔๐}

ดังนั้นผู้สร้างพระเครื่องจึงต้องหมั่นปฏิบัติธรรมโดยรักษาศีลอย่างเข้มงวดอยู่เสมอ เพราะการสร้างพระเครื่องแต่ละครั้งนั้น บางครั้งใช้เวลาหลายอาทิตย์ หลายเดือน หรือบางทีก็เป็นปี การรักษาศีลก็ย่อมต้องรักษาไปด้วยตลอดในการสร้างพระเครื่องเป็นอาทิตย์เป็นเดือนเป็นปี อันถือได้ ว่าเป็นกุศโลบายช่วยโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องเป็นผู้รู้จักระวังสำรวมรักษาศีลต่างๆ ได้อย่าง ครบถ้วนสมบูรณ์อยู่เสมอ อย่างน้อยที่สุดในระดับศีลสิกขา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สร้าง พระเครื่องนั้นสามารถก้าวขึ้นสู่การปฏิบัติธรรมในระดับอริสติกสิกขาต่อไปได้

เมื่อจิตของผู้สร้างพระเครื่องต้องอยู่กับการสำรวมระวังรักษาศีลให้ครบถ้วนสมบูรณ์อยู่ เสมอจากกุศโลบายในการรักษาศีลที่แฝงอยู่ในการสร้างพระเครื่อง จากเดิมที่ผู้สร้างพระเครื่องเคย ต้องระมัดระวังบังคับจิตใจไม่ให้ละเมิดศีลต่างๆ จิตก็จะเริ่มเกิดความเคยชินในการรักษาศีล เคยชิน กับความเบาสบายของจิตที่มีศีลธรรมประจำใจอยู่เสมอ จิตจะค่อยๆ โน้มเข้ามาอยู่ในศีลในธรรมอย่าง เป็นธรรมชาติ ไม่อยากผิดศีลผิดธรรมไปเองโดยธรรมชาติ ไม่มีความอยากฆ่าใคร ไม่มีความอยาก

^{๔๐} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญญเถระ , หน้า ๘๐.

ขโมยของผู้ใด ไม่ต้องระมัดระวังตั้งใจระวังรักษาอีกต่อไป ศิลปะจะกลายเป็นนิสัยประจำตัว จนเป็นผู้มีธรรมชาติของความบริสุทธิ์สำรวมในศิลปะอยู่เสมอเป็นนิสัย จนกลายเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักของศีลอันยิ่งในระดับอธิศีลสิกขาไปโดยปริยายในที่สุด

๔.๑.๒.๒. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตสิกขา

อริยจิตตสิกขา หมายถึง สิกขาคือจิตอันยิ่ง หรือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงเช่น ฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งในการสร้างพระเครื่องนั้น เรื่องของการฝึกอบรมจิตให้เป็นสมาธิอย่างสูงนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดไปไม่ได้ ดังอาจสังเกตได้จากกระบวนการปลุกเสกสร้างพระปิดตาดังต่อไปนี้

ให้แกะพระภควัมบดี คือพระเถระปางนังยกพระหัตถ์ทั้งสองปิดเนตร ด้วยไม้รักหรือไม้พุฒเอน้ำมันหอมใส่ในขันสำริด แล้วเอาพระนอนลงไปในนั้น แล้วจึงปลุกด้วยพระคาถา “อะสัง วิสุโลปุสะพุทะ ะพุสะบุโลสุวิสังอะ พุสะบุโลสุวิสังอะ สะบุโลสุวิสังอะ บุลุสุวิสังอะ โลสุวิสังอะ สุวิสังอะ วิสังอะ สังอะ อะฯ” จนกว่าพระจะลุกนั่ง น้ำมันหอมนั้นใช้ทาตัว อยู่คงแก่อาวูททั้งมวล ปีนไฟหอกดาบทำอันตรายมิได้ แล้วอมพระไปเกิด เป็นมหาจักรัง ทั้งล่องหนกำบังได้ ตามแต่จะปรารถนาเกิด^{๔๒}

จากกระบวนการสร้างพระปิดตาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระปิดตานี้จะสามารถนำไปใช้บูชาได้ก็ต่อเมื่อ ผู้สร้างสามารถปลุกเสกจนพระปิดตานี้จนสามารถลุกขึ้นนั่งในขันสัมฤทธิ์ได้เสียก่อน ซึ่งการที่สามารถปลุกเสกให้พระปิดตาสามารถลุกขึ้นนั่งได้นั้น เป็นเรื่องของปาฏิหาริย์ โดยปาฏิหาริย์นั้นหมายถึง การกระทำที่กำจัดหรือทำให้ปฏิบัติยากยอมได้ , การกระทำที่ให้เห็นเป็นอัศจรรย์ , การกระทำที่บังเกิดผลเป็นอัศจรรย์ โดยแบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ – ปาฏิหาริย์คือ ฤทธิ์ , แสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ – ปาฏิหาริย์คือ การท่ายใจ , รอบรู้กระบวนการของจิตจนสามารถกำหนดอาการที่หมายเล็กน้อยแล้วบอกสภาพจิต ความคิด อุปนิสัยได้ถูกต้องเป็นอัศจรรย์

๓. อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ – ปาฏิหาริย์คือ อนุศาสน์ , คำสอนที่เป็นจริง สอนให้เห็นจริงนำไปปฏิบัติได้ผลสมจริง เป็นอัศจรรย์^{๔๓}

การทำให้พระปิดตาสามารถลุกขึ้นนั่งได้นั้นก็อยู่ในส่วนของอิทธิปาฏิหาริย์คือ การแสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์นั่นเอง ซึ่งฤทธิ์นั้นจะเกิดได้ก็ต้องอาศัยภูมิแห่งฤทธิ์คือ

^{๔๒} เทพ สาริกบุตร , วิชาคงกระพันชาตรี , หน้า ๑๕๖ – ๑๕๗.

^{๔๓} ที.ที. ๘ / ๔๘๓ – ๔๘๖ / ๑๓๕ – ๑๔๑.

๑. ปฐมฌานเป็นภูมิเกิดจากวิเวก
๒. ทุติยฌานเป็นภูมิแห่งปีติและสุข
๓. ตติยฌานเป็นภูมิแห่งอุเบกขาและสุข
๔. จตุตถฌานเป็นภูมิแห่งอุเบกขา

ภูมิแห่งฤทธิ์ ๔ อย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความได้ฤทธิ์ เพื่อความได้เฉพาะฤทธิ์ เพื่อแสดงฤทธิ์ได้ต่าง ๆ เพื่อความสำเร็จแห่งฤทธิ์ เพื่อความชำนาญในฤทธิ์ เพื่อความแก้แค้นด้วยฤทธิ์^{๔๔}

นั่นคือ ผู้ที่จะทำฤทธิ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ เช่นการทำพระให้ลุกขึ้นนั่งได้ การปลุกเสกพระให้เป็นคงกระพัน มหาอุด เมตตามหานิยม สร้างโชคลาภ เป็นต้น นั้น ผู้ที่จะทำจะต้องสามารถปฏิบัติจิตให้สงบเป็นสมาธิได้อย่างน้อยในระดับของฌาน ๔ จนถึงอย่างมากที่สุด ในทางสมาธิคือ สมาบัติ ๘ อันประกอบไปด้วย

- รูปฌาน ๔ คือ ฌานมีรูปธรรมเป็นอารมณ์ ได้แก่

๑. ปฐมฌาน – ฌานที่ ๑ มีองค์ ๕ คือ วิตก วิจาร์ณ ปิติ สุข เอกัคคตา
๒. ทุติยฌาน – ฌานที่ ๒ มีองค์ ๓ คือ ปิติ สุข เอกัคคตา
๓. ตติยฌาน - ฌานที่ ๓ มีองค์ ๒ คือ สุข เอกัคคตา
๔. จตุตถฌาน – ฌานที่ ๔ มีองค์ ๒ คือ อุเบกขา , เอกัคคตา^{๔๕}

- อรูปฌาน ๔ คือ ฌานมีอรูปธรรมเป็นอารมณ์ ได้แก่

๕. อากาสัญญายตนะ – ฌานอันกำหนดอากาศคือช่องว่างหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์หรือภพของผู้เข้าฌานนี้
๖. วิญญาณัญญายตนะ - ฌานอันกำหนดวิญญาณหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์หรือภพของผู้เข้าฌานนี้
๗. อากิญจัญญายตนะ – ฌานอันกำหนดภาวะที่ไม่มีอะไรๆ เป็นอารมณ์หรือภพของผู้เข้าฌานนี้
๘. เนวสัญญานาสัญญายตนะ – ฌานอันเข้าถึงภาวะมีสัญญาที่ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่เป็นอารมณ์หรือภพของผู้เข้าฌานนี้^{๔๖}

^{๔๔} พ.ป. ๓๑ / ๖๘๑ / ๓๘๑.

^{๔๕} ม.ม. ๑๒ / ๘๒ / ๔๒.

^{๔๖} ม.ม. ๑๒ / ๘๒ / ๔๒ - ๔๓.

ดังนั้น ในการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์พร้อมที่สุดนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกจิตทำสมาธิภาวนาอย่างสูง เพื่อให้เกิดฌานอันเป็นภูมิแห่งฤทธิ์ที่จะนำมาใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องเหล่านั้นให้สำเร็จดังที่โบราณจารย์ได้วางแบบแผนเอาไว้ โดยในทุกขั้นตอนของการสร้างพระเครื่องนั้น ล้วนมีกุศโลบายให้ผู้สร้างพระเครื่องต้องฝึกจิตของตนให้สงบนิ่งแน่วแน่เป็นสมาธิจนเกิดเป็นฌานในขั้นต่างๆ โดยมีฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย อยู่ตลอดเวลา ดังอาจสังเกตได้ตั้งแต่ในกระบวนการทำมวลสารในการสร้างพระเครื่องเช่น การทำผงนะปิดตลอดดังนี้

ระยะแรก หัดเขียนตัวนะนั้นด้วยมือ แล้วใช้ตาเพ่งภาวนาอยู่ ระยะนี้เรียกว่าระยะ
บริกรรมนิมิต

ระยะที่สอง เมื่อรูปตัวนะนั้นปรากฏติดตาอยู่จนชินแล้ว ก็ภาวนากระทำไปจนกระทั่งรูป
ตัวนะนั้น มาบังเกิดเป็นภาพปรากฏในมโนคติ เมื่อหลับตาลงก็มองเห็นเหมือนลืมนตา ระยะนี้
เรียกว่า ระยะอุคหนิมิต

ระยะที่สาม ให้พยายามทำสมาธิภาวนาเกาะเกี่ยวอยู่กับตัวนะที่ปรากฏเป็นอุคหนิมิตนั้น
ให้นึกขยายส่วนของตัวนะนั้นออกไป และให้ย่อนะลงมาทำรูปเดิม กระทำเป็นอนุโลม
ปฏิโลมกลับไปกลับมาเช่นนี้ จัดเป็นปฏิภาคนิมิต

เมื่อชำนาญในปฏิภาคนิมิตแล้ว ก็ย่อมสามารถที่จะให้ะนี้ ไปบันดาลให้ปรากฏอยู่ ณ ที่
ใดก็ย่อมกระทำได้ โดยปรากฏเป็นรูปลักษณะให้ผู้อื่นเห็นได้ด้วยตาเปล่า

ฉะนั้น การทำผงปลงมั่งคือทำนะพินทุนี้ หากทำไปตามลำดับโดยที่เกิดบรรลุถึงขั้น
อุคหนิมิตและปฏิภาคนิมิตเวลาใด พงที่ทำอยู่ในกระดานขณะนั้น บางทีก็ร่วงหายหล่นไปอยู่
ใต้กระดานหมด หรือไม่ตัวนั้นจะไปปรากฏอยู่เบื้องหลังของแผ่นกระดานที่ทำนั้นเอง
หรือบางทีอธิษฐานใจให้บังเกิดเป็นตัวนะ ก็บังเกิดขึ้นได้เองบนกระดานที่ใช้ทำนั้น โดยมี
ต้องใช้มือเขียน^{๔๗}

จะเห็นได้ว่า แม้เพียงในขั้นตอนแรกๆของการสร้างพระเครื่องเช่นการทำมวลสารต่างๆ
นั้น ผู้สร้างพระเครื่องเอง ก็ยังต้องฝึกฝนปฏิบัติจิตตนเองอย่างเข้มข้น จนสามารถกำหนดจิตได้ใน
นิมิตทั้ง ๓ คือ ภาพที่เห็นในใจอันเป็นตัวแทนของอารมณ์กรรมฐาน ได้แก่

๑. บริกรรมนิมิต – นิมิตแห่งบริกรรม , นิมิตตระเตรียมหรือนิมิตแรกเริ่ม ได้แก่ สิ่งใดก็
ตามที่กำหนดเป็นอารมณ์ในการเจริญกรรมฐานเช่น ดวงกลืนที่เพ่งดู พุทธคุณที่นึกเป็นอารมณ์ว่าอยู่
ในใจ เป็นต้น

^{๔๗} เทพ สาริกบุตร , พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์ , หน้า ๘๘ – ๘๙.

๒. อุกคหนิมิต – นิมิตที่ใจเรีน , นิมิตคิดตา ได้แก่ บริกรรมนิมิตนั้นที่เพ่ง หรือนึกกำหนดจนเห็นแม่นในใจเช่น ดวงกลืนที่เพ่งจนคิดตา หลับตามองเห็น เป็นต้น

๓. ปฏิภาคนิมิต – นิมิตเสมือน , นิมิตเทียบเคียง ได้แก่ นิมิตที่เป็นภาพเหมือนของอุกคหนิมิตนั้น แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากสัญญา เป็นเพียงอาการปรากฏแก่ผู้ได้สมาธิ จึงบริสุทธิ์จนปราศจากสิ่ง เป็นต้น และไม่มีมลทินใดๆ ทั้งสามารถนึกขยายและย่อส่วนได้ตามปรารถนา โดยปฏิภาคนิมิตนั้นเกิดพร้อมกับอุปจารสมาธิ เมื่อเสพปฏิภาคนิมิตนั้นสม่ำเสมอด้วยอุปจารสมาธิ ก็จะสำเร็จเป็นอัปนาสมาธิต่อไป^{๔๘}

ด้วยเหตุนี้ การทำผงต่างๆเพื่อนำมาประกอบเป็นมวลสารในการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจึงจำเป็นต้องฝึกจิตอย่างยิ่งยวดจนจิตสงบนิ่งเป็นสมาธิในระดับอัปนาสมาธิ ซึ่งเป็นสมาธิแน่นแน หรือสมาธิในฌาน^{๔๙} จึงจะสามารถทำผงซึ่งเป็นส่วนประกอบในการสร้างพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์เช่น การที่จะสามารถทำผงนะปิดตลอดได้อย่างสมบูรณ์คือ สามารถตบผงนั้นให้ทะลุกระดานลงไป หรืออธิษฐานให้ตัวนะนั้นเกิดขึ้นที่กระดานโดยไม่ต้องเขียนเองได้นั้น ก็ต้องใช้สมาธิในระดับ ฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย เพราะเป็นเรื่องของฤทธิ์โดยตรงจึงจะทำเช่นนั้นได้ ซึ่งต้องอาศัยภูมิของฤทธิ์คือฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยจึงจะสามารถทำให้เกิดเช่นนั้น และได้ผงนะปิดตลอดที่ถูกต้องสมบูรณ์ตามแบบแผนที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้มาใช้ในการสร้างพระเครื่องต่อไปได้

นอกจากการทำผงมวลสารในการสร้างพระ จะต้องใช้สมาธิในฌาน ๔ ขึ้นไปแล้ว ในการปลุกเสกพระเครื่องต่าง ๆ นั้น สมาธิก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ตามแบบแผนในการปลุกเสกพระเครื่องของโบราณจารย์นั้น หากไม่มีการฝึกจิตจนได้สมาธิในขั้นสูงแล้ว จะไม่สามารถปลุกเสกพระเครื่องเหล่านั้นได้อย่างสำเร็จสมบูรณ์เลย ดังที่หลวงปู่ดู่ วัดสะแก ได้กล่าวถึงวิธีการปลุกเสกพระตามแบบฉบับของวัดประดู่ทรงธรรม ซึ่งเป็นตำราที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังนี้

การปลุกเสกพระจริงๆ แล้ว จะต้องต้องมีผู้ทำอย่างน้อย ๔ คน หมายถึง ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ โดยมีตัวอาจารย์เป็นผู้ควบคุม และหมายถึงอากาศธาตุ ต้องทำให้สว่าง เวลาจะลงเป็นอย่างไหนต้องรับรองได้ การนำไปใช้จึงสัมฤทธิ์ผล^{๕๐}

จะเห็นได้ว่าในสมัยโบราณนั้น การปลุกเสกสร้างพระเครื่อง มีแบบแผนวิธีการทำที่ละเอียดลึกซึ้งเป็นอย่างมาก ในการปลุกเสกพระนั้น จะต้องต้องมีผู้ปลุกเสกอย่างน้อย ๕ คนคือ ผู้ปลุกเสกประจำตำแหน่งของธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ๔ คน และอาจารย์ผู้ควบคุมที่ประจำตำแหน่งของอากาศธาตุ โดยผู้ปลุกเสกแต่ละคนนั้น จะทำสมาธิปลุกเสกตามตำแหน่งของตน ผู้อยู่ในตำแหน่งธาตุดิน ก็

^{๔๘} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม , หน้า ๑๐๘ - ๑๐๙.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๘๖.

^{๕๐} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญธระ , หน้า ๑๐๓.

ใช้กสิณดินเข้าปลุกเสก ตำแหน่งธาตุน้ำ ก็ใช้กสิณน้ำเข้าปลุกเสก เป็นต้น ดังนั้นผู้สร้างพระเครื่องในสมัยโบราณนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องของการฝึกจิตในส่วนของการกสิณเป็นอย่างมาก โดยกสิณนั้น หมายถึง วัตถุอันจูงใจ หรือวัตถุสำหรับเพ่งเพื่องูจิตให้เป็นสมาธิ มีทั้งหมด ๑๐ กอง ได้แก่

๑. ปฐวีกสิณ - กสิณที่ใช้ดินเป็นอารมณ์
๒. อาโปกสิณ - กสิณที่ใช้น้ำเป็นอารมณ์
๓. เตโชกสิณ - กสิณที่ใช้ไฟเป็นอารมณ์
๔. วาโยกสิณ - กสิณที่ใช้ลมเป็นอารมณ์
๕. นิลกสิณ - กสิณที่ใช้สีเขียวเป็นอารมณ์
๖. ปิตกสิณ - กสิณที่ใช้สีเหลืองเป็นอารมณ์
๗. โลหิตกสิณ - กสิณที่ใช้สีแดงเป็นอารมณ์
๘. โอทาทกสิณ - กสิณที่ใช้สีขาวเป็นอารมณ์
๙. อาโลกกสิณ - กสิณที่ใช้แสงสว่างเป็นอารมณ์
๑๐. อากาสกสิณ - กสิณที่ใช้ช่องว่างเป็นอารมณ์^{๕๑}

โดยการฝึกจิตด้วยการเพ่งกสิณนั้น เป็นกรรมฐานที่สามารถทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติสามารถได้ระดับสมาธิสูงที่สุดถึงระดับฌาน ๔^{๕๒} ดังนั้นจึงเท่ากับว่าผู้สร้างพระเครื่องตามแบบฉบับของโบราณจารย์ดั้งเดิมนั้น จะต้องฝึกจิตทำกรรมฐานโดยใช้กสิณเป็นพื้นฐานเช่น กสิณดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ เป็นต้น จนเกิดความชำนาญถึงระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จึงจะสามารถปลุกเสกพระเครื่องต่างๆได้อย่างสมบูรณ์ตามที่โบราณจารย์วางแบบแผนไว้

การฝึกกรรมฐานด้วยกสิณต่างๆนั้น นอกจากจะมีผลให้ได้สมาธิในระดับฌาน ๔ แล้ว กสิณเหล่านั้นยังเป็นพื้นฐานที่จะเลื่อนระดับการปฏิบัติจิตของผู้ฝึกหัดให้เลื่อนขึ้นสู่ระดับของอรุณ ฌาน ๔ หรือสมาบัติ ๘ อีกด้วย โดยเมื่อผู้เพ่งกสิณข้อใดข้อหนึ่งจนได้จุดถุณแล้ว ก็กำหนดอารมณ์ของอรุณ ฌานต่อไป โดยมีลำดับขั้นดังนี้

๑. อากาสนัญญาตนะ – กำหนดช่องว่างหาที่สุดมิได้ (ซึ่งเกิดจากการเพ่งกสิณออกไป) เป็นอารมณ์

๒. วิญญานัญญาตนะ – กำหนดวิญญานหาที่สุดมิได้ (คือเลิกกำหนดที่ว่าง เลยไปกำหนดวิญญานที่แผ่ไปสู่ที่ว่างแทน) เป็นอารมณ์

^{๕๑} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม , หน้า ๒๓๒.

^{๕๒} พระธรรมปิฎก, พุทธธรรม , หน้า ๘๕๕.

๓. อาภิญญายตนะ – (เล็กกำหนดวิญญานเป็นอารมณ์ เลขไป) กำหนดภาวะไม่มีอะไรเลยเป็นอารมณ์

๔. เนวสัญญานาสัญญายตนะ – (เล็กกำหนดแม้แต่ภาวะไม่มีอะไรเลย) เข้าถึงภาวะมีสัญญาที่ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่^{๕๓}

ดังนั้นจึงเท่ากับว่า ผู้สร้างพระเครื่องนั้น นอกจากจะต้องฝึกกสิณให้ได้ระดับสมาธิอย่างน้อยในระดับฌาน ๔ แล้ว ยังมีโอกาสพัฒนาระดับการปฏิบัติสมาธิของตนเองให้ก้าวสูงขึ้นสู่ระดับสมาบัติ ๘ ต่อไปด้วย โดยในแบบแผนการสร้างพระเครื่องของโบราณจารย์บางตำรานั้น ก็ได้มีการกำหนดให้ผู้สร้างพระเครื่องต้องฝึกจิตทำกรรมฐานจนได้สมาบัติ ๘ เลยก็มี จึงจะสามารถสร้างพระเครื่องได้สำเร็จสมบูรณ์ตามที่โบราณจารย์ได้วางแบบแผนไว้เช่น การสร้างพระเครื่องตามตำรับของหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค ซึ่งท่านจะสร้างพระเครื่องจากเนื้อดินเผาเป็นรูปพระพุทธเจ้าสี่ศัตรูปาหนะ ๖ ชนิด แล้วทำการอุดผงพุทธคุณไว้ด้านบน โดยมีวิธีการทำดังนี้

ตอนนี้มาถึงถึงวิธีสร้างพระ วิธีสร้างไม่ยาก แต่วิธีทำผงพระยากมาก การทำผงพระประเภทนี้ต้องมีสมาบัติ ๘ แล้วก็ได้หรือยังว่า พระสี่ศัตรมี ๖ ชนิดคือ รูปหนูมาน รูปไก่ รูปครุฑ รูปปลา รูปเม่น และรูปนกกะเจาบ ถ้าหากว่าจะทำพระนกกะเจาบ ก็ต้องเอาผ้าขาวมาเสกให้เป็นนกกะเจาบ นกกะเจาบก็จะกางปีกขึ้น จะมีคาถาอยู่ในปีก แล้วก็ลอกคาถาในปีกมาทำเป็นผง จะทำพระหนูมาน ก็ต้องเสกผ้าขาวให้เป็นหนูมาน เป็นพระไก่ พระครุฑ พระอะไรก็เหมือนกัน แล้วสัตว์ต่างๆก็จะแสดงอาการนั้นๆให้ปรากฏที่ตัวของตัวเอง แล้วก็นำคาถานั้นแหละมาทำผง เวลาทำผงต้องนั่งปลุกเสกอยู่ในโบสถ์ ต้องอดข้าว ๗ วัน แล้วก็ ๗ วัน ๗ คืนออกจากที่ไม่ได้ ต้องเข้าสมาบัติกันเต็มที่^{๕๔}

การสร้างพระเครื่องตามตำรับของหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค นั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องฝึกจิตทำกรรมฐานให้ได้ในระดับสมาบัติ ๘ จึงจะสามารถสร้างพระเครื่องออกมาได้อย่างสำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้

ดังนั้น จากกระบวนการสร้างพระเครื่องที่ได้เสนอมาช้ากัน ไม่ว่าจะเป็นการทำผง การปลุกเสกพระต่างๆนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ต้องการจะสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนที่โบราณจารย์ได้วางไว้นั้น ผู้สร้างพระเครื่องจำเป็นจะต้องฝึกจิตทำสมาธิกันอย่างยิ่งยวดเป็นอย่างยิ่งจนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย หรือถึงระดับสมาบัติ ๘ ในบางกรณี จึงจะสามารถสร้างพระเครื่องออกมาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งเท่ากับว่าแบบแผนต่างๆในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องที่โบราณจารย์ได้วางไว้อย่างเข้มงวดนั้น เป็นกุศโลบายที่โบราณจารย์วางเอาไว้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๘๕๓.

^{๕๔} พระมหาวิระ ถาวโร , ประวัติหลวงพ่อบาน โสนันโท , หน้า ๒๑๒.

ต้องการสร้างพระเครื่องเหล่านั้น ต้องฝึกจิตทำกรรมฐานเป็นสมาธิอย่างสูงยิ่ง จนถึงในระดับ ฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จนถึงระดับสมาบัติ ๘ จึงจะสามารถสร้างพระเครื่องได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด

๔.๑.๒.๓. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยญาณศึกษา

อริยญาณศึกษา หมายถึง ศึกษาคือปัญญาอันยิ่ง หรือข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง จนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งในกระบวนการสร้างพระเครื่องเอง นั้น ก็มีกุศโลบายที่ลึกซึ้งมากมายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสขจิตขึ้นสู่วิปัสสนา พิจารณาธรรมต่างๆ จนเกิดปัญญารู้แจ้งอย่างสูงในระดับอริยญาณศึกษา ไม่ได้มีเพียงกุศโลบาย ในเรื่องการรักษาสีอย่างยิ่ง (อริสีลศึกษา) หรือ อบรมจิตให้เป็นสมาธิอย่างสูง (อริจิตตศึกษา) เท่านั้น

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น แม้ผู้สร้างพระเครื่องจำเป็นจะต้องถือศีลให้บริสุทธิ์ มั่นคงอยู่ตลอดเวลา และต้องฝึกจิตให้เป็นสมาธิในระดับสูง ตั้งแต่ระดับของฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จนถึงสมาบัติ ๘ ดังที่แสดงผ่านมาข้างต้น เพื่อสามารถที่จะใช้ฤทธิ์ต่างๆ ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนที่โบราณจารย์วางเอาไว้เช่น การทำผงนะปิดตลอดที่ต้องเขียน จนทะลุกระดานได้ การปลุกเสกพระปิดตาที่ต้องปลุกเสกจนลุกขึ้นนั่งได้ การทำผงพระของหลวงพ่อบานที่ต้องใช้สมาธิสูงถึงระดับสมาบัติ ๘ ในการทำ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้พระเครื่องเหล่านั้นเกิดอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ แก่ผู้นำไปกราบไหว้บูชา เกิดเป็นคงกระพัน มหาอุด เมตตามหานิยม โชคลาภ เป็นต้น แต่การใช้ฤทธิ์ต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องตามแบบแผนของโบราณจารย์เหล่านั้น ก็ไม่ได้เน้นให้จิตของผู้สร้างยึดถือในอิทธิปาฏิหาริย์ที่นอกกรอบเกินเลยไปจาก พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ในพระพุทธศาสนา ดังที่หลวงปู่คู่ วัดสะแก เคยตอบคำถามเรื่องการปลุกเสก รักษมน นางกวัก ต่างๆ ไว้ว่า

ผู้ถาม “ถ้ามีคนนำรักษมน กุมาร หรือรูปนางกวัก เหล่านี้มาให้ หลวงปู่เสกไหมครับ”

หลวงปู่ “เสกได้ ทำเป็นพระเสียก็หมดเรื่อง รักษมนก็บวชให้เป็นเณร เณรเป็นพระ อรหันต์มีเยอะแยะ นางกวักก็เป็นภิกษุณี”^{๕๕}

จะเห็นได้ว่า การสร้างพระเครื่องในแบบแผนของโบราณจารย์นั้น จะเน้นในการสร้างเพียงรูปเคารพที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นหลัก แม้จะมีการสร้างเครื่องรางของขลังอย่างอื่นประกอบบ้างตามความเชื่อในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกันออกไปเช่น ตะกรุด ลูกอม ผ้ายันต์ รักษมน นางกวัก เป็นต้น แต่ในการปลุกเสกสร้างสิ่งเหล่านั้น ก็ล้วนสร้างโดยใช้จิตอิงอาศัยอยู่กับบทพุทธมนต์ต่างๆ อยู่กับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งสูงสุดทั้งสิ้น อันเป็นกุศโลบายของโบราณจารย์ที่ต้องการให้จิตของผู้สร้างได้อยู่กับ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่

^{๕๕} สม โภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญธระ , หน้า ๘๖.

เสมอ ดังที่หลวงปู่ วัดสะแก กล่าวว่า “เราสร้างพระมาตลอดนับแต่บวชพระใหม่ๆ เพราะใจเราจะได้อยู่กับพระ เป็นบุญกุศล ดีกว่าไปทำอย่างอื่น... ดีกว่าสวดมนต์ทิ้งเปล่าๆ”^{๕๖}

การสร้างพระเครื่องจึงถือได้ว่าเป็นการใช้เรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์มาเป็นกุศโลบายที่คอยโน้มน้าวควบคุมให้กระแสนิจของผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในส่วนของ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่ตลอดเวลา ไม่เลิกละเลยออกไปนอกเขตนอกแดนของพระพุทธศาสนา อันเป็นจุดเริ่มต้นในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามแนวทางคำสอนที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาจนถึงพระนิพพานในที่สุด เหมือนที่พระพุทธรูปองค์ทรงเคยแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆอยู่หลายครั้งเช่น การปราบชฎิล ๑ พี่น้อง การปราบอภิมหาชฎิล การแสดงยมกปาฏิหาริย์ เป็นต้น ซึ่งการใช้อิทธิปาฏิหาริย์ของพระองค์ในกรณีเหล่านั้น พระองค์มิได้ทรงใช้เพื่อโอ้อวดในอิทธิฤทธิ์ของพระองค์ แต่ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เพื่อเป็นกุศโลบายในการคลายมิถุนาภิธาน เพื่อโน้มน้าวให้คนเหล่านั้นได้หันมาถือพระไตรสรณคมน์ มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งสูงสุด อันเป็นจุดเริ่มต้นในการโน้มน้าวให้คนเหล่านั้นได้มีโอกาสหันมาปฏิบัติธรรมตามทางที่ถูกควร จนถึงที่สุดแห่งทุกข์ในที่สุดต่อไปทั้งสิ้น

จิตของผู้สร้างพระเครื่องที่ถูกโน้มน้าวให้อยู่ในกระแสของ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ตลอดเวลานั้น ย่อมเป็นจิตที่บริสุทธิ์ด้วยศีล เพราะเมื่อมีพระอยู่ในใจอยู่ตลอดเวลา ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นย่อมไม่กล้าทำผิดศีลผิดธรรมใดๆเหมือนมีพระพุทธเจ้าคอยมองอยู่ตลอดเวลา และย่อมเป็นจิตที่บริบูรณ์ด้วยกำลังแห่งสมาธิ เพราะจิตนั้นจดจ่อเพ่งอยู่กับพระอยู่ตลอดเวลา ไม่ฟุ้งซ่านซัดส่ายไปที่ไหน เป็นจิตที่พร้อมอยู่ในศีลอย่างยิ่งและสมาธิอย่างยิ่งอยู่ตลอดเวลา และเมื่อจิตของผู้สร้างพระเครื่องที่พร้อมไปด้วยศีลและสมาธิอย่างสมบูรณ์นั้น ได้พบกับข้อธรรมต่างๆที่แฝงอยู่ในกระบวนการสร้างพระเครื่องแล้ว โอกาสในการยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา จนเกิดปัญญาความรู้แจ้งอย่างสูงยิ่งย่อมเป็นสิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้

ในกระบวนการสร้างพระเครื่องนั้น มีข้อธรรมต่างๆที่แฝงไว้ให้ผู้สร้างได้ใช้ปัญญาพิจารณาพิจารณาอยู่มากมายเช่น ในการทำผงพุทธคุณต่างๆมาใช้เป็นมวลสารในการสร้างพระเครื่องนั้น นอกจากต้องใช้สมาธิระดับสูงเพื่อทำผงให้สำเร็จตามแบบแผนที่วางไว้แล้ว ในขั้นตอนของการทำผงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องยังมีโอกาสได้มีโอกาสยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาธรรมในส่วนองไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จากการเกิดดับของผง หรือการเขียนอักขระบนกระดาน (การเกิดผง) แล้ว ลบอักขระนั้นเป็นผง (การดับของผง) ซึ่งต้องทำนับครั้งไม่ถ้วน นอกจากนี้ในการลบผงพระแต่ละอย่างนั้น ยังมีข้อธรรมต่างๆแฝงอยู่ในขั้นตอนการทำผงพระเหล่านั้นไปด้วยในตัวตลอดเวลา เช่นการทำผงอิระเจ ที่ต้องลบองค์พระเป็น อนิจจัง ลบอนิจจังเป็นทุกขัง ลบทุกขังเป็นอนัตตา ลบไป

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๐๕.

จนจบที่นิพพานสูญ^{๕๓} ซึ่งเท่ากับผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น ย่อมได้ใช้จิตที่สมบูรณ์พร้อมด้วยศีลและสมาธินั้น มาพิจารณาธรรมในส่วนของ ไตรลักษณ์อย่างเข้มข้น โดยได้พิจารณาทั้งจากการเกิดดับของสิ่งที่เห็นด้วยตา และจากกระบวนการทำสิ่งที่ได้ไปตามข้อธรรมต่างๆ พิจารณาเห็นอนิจจัง แล้วเกิดทุกข์ พิจารณาเห็นทุกข์ แล้วเกิดอนัตตา พิจารณาเห็นอนัตตาแล้ว ก็จบสิ้นเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งเท่ากับเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้พิจารณาธรรมให้เกิดปัญญาความรู้แจ้งอย่างสูง ไม่ใช่แค่เน้นในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์อย่างที่คนทั่วไปเข้าใจ ดังที่ท่านอาจารย์เทพ สาริกบุตร ได้กล่าวไว้ว่า

การทำผมนั้นเป็นการหัดทำสมาธิขั้นแรกอย่างเอกอุ กระทำพร้อมกันทั้งองค์สามคือ ทางกาย ใช้มือขีดเขียนอักขระลงไป พร้อมทั้งทางวาจา ซึ่งเริ่มบริกรรมท่องบ่นสูตรและคาถาที่ทำต่างๆไปพร้อมกับอาการกิริยาที่เขียน ทางใจก็ต้องสำรวจควบคุม เพ่งเล็งตัวอักษรมิให้เขียนผิดพลาด และคาถาต่างๆที่ว่าออกไป ก็ต้องให้พร้อมกับการเขียน บางตอนก็มีการปลุกเสกไปด้วย นับว่าเป็นเครื่องล่อในการทำสมาธิเป็นอย่างดี เพราะมิใช่แต่เขียนอย่างเดียว พอเขียนเสร็จ บังเกิดขึ้นแล้ว ก็ลบเสียบังเกิดเป็นใหม่ต่อไปอีก เกิดกับดับอยู่จะนี้สลับกันไป จนท้ายที่สุดถึงองค์พระ และลบเข้าสู่นิพพาน เป็นอันจบกันไม่ต้องมาผุดมาเกิดกันอีก นั่นคือเป็นการแสดงถึงทางกัมมัฏฐานเป็นอย่างดี ท่านเกจิอาจารย์แต่โบราณนับว่าเป็นผู้ฉลาดในทางใช้อุบายขัดเกลากิเลสของสาธุศิษย์ และทุกคนก็พยายามขัดเกลากันจริงผิดกว่าวิธีอื่นทั้งนี้ก็เพราะหวังผลในอิทธิปาฏิหาริย์เบื้องต้น เพราะตามอุปเท่ห์ที่ท่านกล่าวสรรเสริญไว้ว่า เมื่อทำได้สำเร็จถึงขั้นนั้นขั้นนี้ จะทำฤทธิ์ได้สถานต่างๆ แต่เท่าที่สังเกตเห็นมาแล้ว เมื่อผู้ใดเรียนสำเร็จและทำได้จริงๆ มักจะหันไปเข้าทางพระไตรลักษณ์ญาณหมดทุกคน โดยกำหนดใจปลงเห็นเป็นทุกข์ อนิจจัง อนัตตา ไปทั้งสิ้น^{๕๔}

หลวงปู่ดู่ วัดสะแก ก็ได้กล่าวถึงการทำผมนั้นในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมไว้ด้วยแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน ดังที่ท่านกล่าวถึงการลบผงสุรย์-ผงจันทร์ ไว้ว่า

เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๖ เกิดสุริยคราส... ท่านจึงบอกว่า "วิชาชาตรียังติดอยู่ในโลก สุริยคราสเกิดวันนี้ เลยทำไปถึงผงสุริยคราส ผงจันทร์คราส โบราณเขาเรียกว่า ผงสุรย์-ผงจันทร์ ที่จริงพี่น้องเขามาพบกัน คุณลื้อ (ราชรถ) มาเกยกันทำให้เกิดเงา คนไม่รู้เลยยิงปืน ตีเกราะให้คลายจากกัน

^{๕๓} อ่านรายละเอียดวิธีการลบผงได้ในบทที่ ๒ ความเป็นมาและการสร้างพระเครื่อง ในหัวข้อ กระบวนการในการสร้างพระเครื่อง : มวลสารที่สร้างขึ้นใหม่.

^{๕๔} เทพ สาริกบุตร , พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์ , หน้า ๘๓ – ๘๔.

ควรจะภาวนาถึงจะถูกต้อง เอ้า... แก่คุณนี้ ทำต่อไปถึงพนิพพานสูญ ว่างเปล่า ไม่มีอะไร เป็นอันหมดกัน"^{๕๕}

จะเห็นได้ว่า หลวงปู่คู่ วัดสะแก ได้กล่าวถึงการทำผงแยกออกเป็น ๒ กรณีอย่างชัดเจน คือ การทำผงด้วยแนวคิดทางโลก และการทำผงด้วยแนวคิดทางธรรม ถ้าทำผงตามแนวคิดทางโลก ก็จะกลายเป็นถือเอาฤกษ์ของสุริยคราส จันทรคราส ไปทำผงสุรย์-ผงจันทร์ เพื่อหวังผลทางอิทธิปาฏิหาริย์เป็นคงกระพันชาตรี แต่ถ้าเป็นการทำผงพระในทางธรรมนั้น ต้องฝึกสมาธิภาวนาให้มาก ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาใช้ปัญญาพิจารณาธรรมต่างๆจากการทำผงเหล่านั้น พิจารณาความเกิดดับของผง พิจารณาข้อธรรมต่างๆที่แฝงอยู่ในกระบวนการทำผง จนเข้าใจแจ่มแจ้งในหลักไตรลักษณ์อย่างแท้จริง เห็นถึงความเป็นอนัตตาว่างเปล่าจากตัวตนของสรรพสิ่งทั้งหลาย จนเข้าถึงพระนิพพานจบสิ้นในทุกข์ทั้งปวงในที่สุด

การปลุกเสกสร้างพระเครื่องจนเข้าถึงหลักของไตรลักษณ์ เข้าถึงความ เป็นอนัตตาว่างเปล่าที่แท้จริงนี้ เป็นแบบแผนการสร้างพระเครื่องที่โบราณจารย์หลายท่านยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติอยู่เสมอ นอกจากหลวงปู่คู่ วัดสะแก แล้ว พ่อท่านคล้าย วัดสวนขัน เองก็ใช้หลักการปลุกเสกสร้างพระเครื่องแบบนี้เช่นกัน ดังที่หลวงปู่คู่กล่าวถึงการปลุกเสกพระของพ่อท่านคล้ายไว้ว่า

หลวงพ่อกคล้าย วัดจันทร์ดี การปลุกเสกของท่าน ท่านถือธรรมาภาวความว่างเปล่าลงไปไว้ในวัตถุเหล่านั้น ความว่างเปล่า นั้น ไม่มีผู้หญิง ไม่มีผู้ชาย มีแต่ความบริสุทธิ์ เมื่อมีความว่างเปล่าไปบรรจุในวัตถุ วัตถุนั้นก็ย่อมมีพละภาพขึ้นมาได้ จึงมีทั้งรูปธรรม และนามธรรมเกิดขึ้นในวัตถุมงคลเหล่านั้น^{๖๐}

จากวิธีการปลุกเสกพระเครื่องของพ่อท่านคล้ายนั้น จะเห็นได้ว่า นอกจากการพิจารณาหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จากกระบวนการทำผงพระแล้ว ในขั้นตอนของการปลุกเสกพระเครื่องเองนั้น ก็ยังต้องตั้งจิตในการปลุกเสกให้อยู่ในสภาวะความว่างเปล่า เป็นอนัตตา ว่างจากตัวตน ว่างจากความเป็นหญิง เป็นชายทั้งหมดโดยสิ้นเชิง จึงจะสามารถปลุกเสกพระเครื่องได้บริสุทธิ์สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์ ซึ่งเท่ากับว่าการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ได้มีเพียงกุศโลบายให้ผู้สร้างพระเครื่องได้ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาใช้ปัญญาพิจารณาธรรมต่างๆเช่น หลักไตรลักษณ์ จากสิ่งที่เห็นทางรูปธรรมเช่น การเกิดดับของผงพระเท่านั้น แต่ยังมีกุศโลบายที่ลึกซึ้งลงไปอีกที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้พิจารณาถวิลลงไปถึงสภาวะไตรลักษณ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมให้ได้เห็นถึงความเป็นอนัตตาของจิต เพราะถ้าผู้สร้างไม่สามารถใช้ปัญญาพิจารณาจนเห็นสภาวะ

^{๕๕} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญธระ , หน้า ๘๓.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๐๒.

ความเป็นอนัตตาของจิตได้แล้ว การตั้งจิตให้ว่างเปล่าเป็นอนัตตาเพื่อใช้ในการอธิษฐานปลุกเสกพระเครื่องให้เข้าถึงความว่างเปล่าบริสุทธิ์ที่แท้จริงย่อมเป็นไปได้เลย

กุศโลบายหนึ่งในกระบวนการสร้างพระเครื่องที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นถึงสภาวความเป็นไตรลักษณ์ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตนที่แท้จริงของจิตนั้น ก็คือการศึกษากระแสของการปลุกเสกพระเครื่องเหล่านั้น โดยพระอาจารย์วรกต วัดถ้ำเมืองนะ ได้กล่าวถึงการศึกษากระแสพระไว้ว่า

ผู้สัมภาษณ์	“หลวงตาครับ พระหลวงปู่ใช้ในการปฏิบัติวิปัสสนาได้ไหมครับ”
พระอาจารย์วรกต	“ได้ พิจารณาความไม่เที่ยง”
ผู้สัมภาษณ์	“โดยดูจากกระแส ดูกระแสวิ่งไปมา มันไม่เที่ยง”
พระอาจารย์วรกต	“ใช่... ดูกระแสว่าท่านเกิดมาก็ภพแล้ว แต่ละชาติลักษณะเป็นยังไง”
ผู้สัมภาษณ์	“การดูกระแสถ้าดูให้นิ่งเป็นสมณะ ดูการวิ่งของมันจะเป็นวิปัสสนา?”
พระอาจารย์วรกต	“อ้อ... ดูภาพพลังงานของท่าน พลังงานที่ท่านบรรจุอยู่ในพระภาพที่ออกจากพระ เป็นภาพพลังงานของท่าน” ^{๖๐}

จะเห็นได้ว่า ในการสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ใช่เพียงต้องศึกษาวิธีการสร้างพระเครื่องจากตำรา หรือครูบาอาจารย์ต่างๆ เท่านั้น แต่ผู้สร้างพระเครื่องยังต้องศึกษาลึกถึงไปถึงกระแสจิตที่ใช้ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้นด้วย จุติตัวเองในขณะที่ปลุกเสกว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ดูกระแสจิตที่พุ่งไปครอบคลุมพระเครื่องที่ปลุกเสกว่าเป็นอย่างไร และยังศึกษาลึกซึ้งลงไปถึงกระแสของพระรัตนตรัย กระแสของครูบาอาจารย์ กระแสของเทวดาต่างๆ ที่เราได้อธิษฐานอัญเชิญท่านมาร่วมในพิธีปลุกเสกพระเครื่องด้วยว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจะพบว่า การวิ่งของกระแสจิตที่ใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องนั้น มีการวิ่งไปมาอยู่ตลอดเวลา เหมือนกระแสน้ำที่ไหลไปมาตลอดเวลา มีความเกิดดับของกระแสจิตที่ใช้ในการปลุกเสกอยู่ตลอดเวลา เหมือนคลื่นน้ำที่เกิดดับอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นกระแสจิตของผู้ปลุกเสกเอง หรือกระแสจิตของครูบาอาจารย์ เทวดาต่างๆ ที่ผู้สร้างพระเครื่องอัญเชิญมาช่วยในการปลุกเสก ซึ่งหากผู้สร้างพระเครื่องไม่สามารถศึกษาการเดินของกระแสจิต สภาวความเกิดดับของกระแสจิตต่างๆ ได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว การตั้งจิตในการปลุกเสกพระเครื่องย่อมไม่สามารถเป็นไปได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์เลย ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างพระเครื่องนั้น จะต้อง

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

หมั่นพิจารณากระแสจิตของตนเองให้เกิดความชำนาญอยู่ตลอดเวลา จึงจะสามารถเข้าใจและควบคุมการเดินของกระแสจิตในการปลุกเสกพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์

ดังนั้นผู้ที่สามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้สำเร็จสมบูรณ์อย่างแท้จริงนั้น จึงต้องฝึกสมาธิภาวนาให้ละเอียดลึกซึ้งอยู่เสมอ เพื่อที่จะสามารถเห็นถึงกระแสการเดินของจิต กระแสการเกิดดับของจิตได้อย่างถูกต้องชัดเจน และเมื่อผู้สร้างพระเครื่องได้เห็นถึงกระแสความเกิดดับของจิตอยู่เสมอจากการฝึกฝนจิตในการปลุกเสกพระเครื่องนั้น ก็ย่อมทำให้ผู้สร้างพระเครื่องได้เจริญวิปัสสนาอยู่เสมอ จนเกิดปัญญารู้แจ้งในความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตนที่แท้จริงของจิต ได้ไม่ยาก

นอกจากนี้ การศึกษากระแสจิตที่ใช้ในการปลุกเสกพระเครื่องนั้นยังไม่ได้พิจารณาให้เห็นเพียงความเกิดดับของกระแสจิตของผู้ปลุกเสกหรือผู้ที่อัญเชิญมาร่วมปลุกเสกเท่านั้น แต่ยังต้องศึกษาลึกกลงไปถึงความเป็นมาของกระแสจิตที่ใช้ในการปลุกเสกอีกด้วย ดังเช่นที่พระอาจารย์วรังกตให้ดูกระแสของครูบาอาจารย์ที่เรออัญเชิญมาร่วมช่วยในการปลุกเสกว่า ท่านเกิดมาที่ชาติแล้ว แต่ละชาติท่านเกิดเป็นอะไรบ้าง

นั่นคือ ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องศึกษาลึกกลงไปในกระแสจิตของครูบาอาจารย์ เทวดาต่างๆที่เราอัญเชิญมาร่วมปลุกเสก หรือแม้แต่กระแสจิตของตัวเองด้วยว่า เป็นใคร เคยเกิดมาเป็นอะไร มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงที่มาที่ไปของกระแสจิตของตัวเอง และผู้ที่เรออัญเชิญมาช่วยปลุกเสก ซึ่งการศึกษาดูความเป็นมา อดีตชาติต่างๆนั้น ย่อมทำให้เห็นถึงความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต ครูบาอาจารย์บางท่าน ในอดีตชาติอาจเคยเป็นลูกศิษย์ของเรา เทวดาบางองค์ ในอดีตอาจเคยเป็นสัตวันรภมา ก่อน แม้แต่ตัวเราเอง ก่อนที่จะเกิดมาเป็นมนุษย์นั้น ก็เคยเกิดเป็นทั้งสัตวันรภ เปรต อสุรกาย คิริจนา เป็นต้น มานับไม่ถ้วน ซึ่งการศึกษาลึกกลงไปถึงความเป็นมาของกระแสจิตเช่นนี้ ย่อมทำให้ผู้ศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายในวิภวสงสารที่วนเวียนเกิดแก่เจ็บตายมาไม่รู้จักจบสิ้น เห็นถึงความเกิดดับของภพชาติต่างๆอย่างถ่องแท้ เกิดปัญญาเห็นถึงความเป็นอนัตตาอย่างแท้จริง ชาติหนึ่งเกิดเป็นชาย อีกชาติเกิดเป็นหญิง อีกชาติเกิดเป็นสัตว์ อีกชาติเกิดเป็นเทวดา อีกชาติเกิดเป็นเปรต วนเวียนเกิดดับไปมา หากความเป็นตัวตนที่เที่ยงแท้ใดๆไม่ได้เลย

ดังนั้น การสร้างพระเครื่องจึงเป็นกุศโลบายที่โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้ฝึกปฏิบัติวิปัสสนาใช้ปัญญาพิจารณาธรรมต่างๆ จนเป็นไปได้ที่จะมีโอกาสได้เกิดวิปัสสนาญาณความรู้แจ้งเห็นจริงได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งตามหลักวิปัสสนาญาณ ๕ คือ ญาณในวิปัสสนา หรือญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา หรือที่จัดเป็นวิปัสสนา คือ เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง^{๒๒} ได้แก่

^{๒๒} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม , หน้า ๒๖๘ - ๒๖๙.

๑. อุทัพพยานุปัสสนาญาณ — ญาณอันเห็นความเกิดและความดับ คือพิจารณาความเกิดขึ้นและความดับไปแห่งเบญจขันธ์ จนเห็นชัดว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ครั้นแล้วก็ดับไปทั้งหมด

๒. กังคานุปัสสนาญาณ — ญาณอันตามเห็นความสลาย คือเมื่อเห็นความเกิดดับเช่นนั้นแล้ว คำนึงเด่นชัดในส่วนความดับอันเป็นจุดจบสิ้น ก็เห็นว่าสังขารทั้งปวงล้วนจะต้องสลายไปทั้งหมด

๓. กยคุปฏฐานญาณ — ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว คือเมื่อพิจารณาเห็นความแตกสลายอันมีทั่วไปแก่ทุกสิ่งทุกอย่างเช่นนั้นแล้ว สังขารทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นไปในภพใดคติใด ก็ปรากฏเป็นของน่ากลัว เพราะล้วนแต่จะต้องสลายไป ไม่ปลอดภัยทั้งสิ้น

๔. อาทีนวานุปัสสนาญาณ — ญาณอันคำนึงเห็นโทษ คือเมื่อพิจารณาเห็นสังขารทั้งปวงซึ่งล้วนต้องแตกสลายไป เป็นของน่ากลัวไม่ปลอดภัยทั้งสิ้นแล้ว ย่อมคำนึงเห็นสังขารทั้งปวงว่าเป็นโทษ เป็นสิ่งที่มีความบกพร่อง จะต้องระคนอยู่ด้วยทุกข์

๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ — ญาณอันคำนึงเห็นด้วยความหน่าย คือเมื่อพิจารณาเห็นสังขารว่าเป็นโทษเช่นนั้นแล้ว ย่อมเกิดความหน่าย ไม่เพิลิดเพิลินคิดใจ

๖. มุญจิตุกามขตาญาณ — ญาณอันคำนึงด้วยใครจะพ้นไปเสีย คือเมื่อหน่ายสังขารทั้งหลายแล้ว ย่อมปรารถนาที่จะพ้นไปเสียจากสังขารเหล่านั้น

๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ — ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง คือเมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย จึงกลับหันไปยกเอาสังขารทั้งหลายขึ้นมาพิจารณากำหนดด้วยไตรลักษณ์ เพื่อมองหาอุบายที่จะปลดปล่อยออกไป

๘. สังขารูปেকขาญาณ — ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือเมื่อพิจารณาสังขารต่อไป ย่อมเกิดความรู้เห็นสภาวะของสังขารตามความเป็นจริงว่า มีความเป็นอยู่เป็นไปของมันอย่างนั้นเป็นธรรมดา จึงวางใจเป็นกลางได้ ไม่ยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย แต่นั้นมอณิพพานเป็นสันติบท ญาณจึงแล่นมุ่งไปยังนิพพาน เลิกละความเกี่ยวเกาะกับสังขารเสียได้

๙. สัจจานุโลมิกญาณ — ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้อริยสัจจ์ คือเมื่อวางใจเป็นกลางต่อสังขารทั้งหลาย ไม่พะวง และญาณมุ่งตรงไปสู่นิพพานแล้ว ญาณอันคล้อยต่อการตรัสรู้ อริยสัจจ์ย่อมเกิดขึ้นในลำดับถัดไป เป็นขั้นสุดท้ายของวิปัสสนาญาณ ต่อจากนั้นจะเกิดโคตรภูญาณ มาคันกลาง แล้วเกิดมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคลต่อไป^{๖๓}

นั่นคือ ในการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องนอกจากจะได้มีโอกาสฝึกฝนปฏิบัติในส่วนของการสมาธิอย่างเข้มข้นตลอดเวลาแล้ว ในกระบวนการสร้างพระเครื่องยังมีอุบายธรรมต่างๆที่แฝงไว้ให้พิจารณาสภาวะธรรมต่างๆให้เกิดปัญญาความรู้แจ้งได้เป็นอย่างดี โดยผู้ที่สร้างพระเครื่องนั้น จะต้องศึกษาให้เห็นเด่นชัดถึงสภาวะความเกิดดับทั้งของรูป (การศึกษาถึงการเกิดดับ

^{๖๓} พ.ป. ๓๑ / ๔๕ - ๖๔ / ๕๒ - ๖๑.

ของผองพระ จากการลบผง จากข้อธรรมในกระบวนการทำผงที่มีครบทั้ง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จนถึงที่สุดนิพพาน เป็นต้น) และนาม (การศึกษาถึงการเกิดดับของกระแสจิตต่างๆที่ใช้ในการปลุกเสกพระ รวมทั้งการเกิดดับในภพชาติต่างๆของผู้ปลุกเสกเองและครูบาอาจารย์ เทวดาต่างๆที่อัญเชิญมาร่วมปลุกเสกพระเครื่อง เป็นต้น) จนมีความชำนาญอย่างยิ่ง สามารถกำหนดรู้สภาวะรูปและนาม ได้อย่างชัดเจนทันทีทุกครั้งที่กำหนดรู้ นั่นคือผู้สร้างพระเครื่องจะต้องพิจารณาให้เห็นกระแสความเกิดดับของรูปนามในการสร้างพระเครื่องอยู่ตลอดเวลา เมื่อใดที่จะปลุกเสก ก็สามารถทำได้ทันทีทันใด ไม่ต้องมานั่งค่อยๆกำหนดจิตพิจารณา จึงจะสามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์

การพิจารณาความเกิดดับของกระแสรูปนามในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องอยู่ตลอดเวลา นั้น ย่อมทำให้มีโอกาสที่จะได้ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา เกิดการเริ่มต้นของอุทัพพยานุปัสสนาญาณ อันเป็นญาณพิจารณาเห็นถึงความเกิดและความดับของสังขารรูปนามต่างๆ เมื่อได้พิจารณาเห็นความเกิดดับของสังขารรูปนามต่างๆ จากกระบวนการการสร้างพระเครื่องนี้จนชำนาญแล้ว ถึงกานุปัสสนาญาณ อันเป็นญาณพิจารณาเห็นความดับของสังขารย่อมเกิดขึ้น เมื่อพิจารณาเห็นความดับของสังขารจนชำนาญแล้ว ภูคคุปัญฐานญาณ อันเป็นญาณพิจารณาเห็นสังขารเป็นของน่ากลัวก็ย่อมเกิดขึ้น และเกิดต่อเนื่องไปเรื่อยถึง อาทินวณุปัสสนาญาณ อันเป็นญาณพิจารณาเห็นโทษของสังขาร ถึงนิพพิทานุปัสสนาญาณ อันเป็นญาณพิจารณาสังขารเห็นเป็นของน่าเบื่อหน่าย ถึงมูญจิตุกามยตาญาณ อันเป็นญาณพิจารณาเพื่อใครจะให้พ้นจากสังขารไปเสีย ถึงปฏิสังขานุปัสสนาญาณ อันเป็นญาณพิจารณาหาทางที่จะให้พ้นจากสังขาร ถึงสังขารเปกขญาณ อันเป็นญาณพิจารณาเห็นว่า ควรวางเฉยในสังขาร จนถึงสัจจานุโลมิกญาณ อันเป็นญาณพิจารณาอนุโลมในญาณทั้ง ๘ นั้น เพื่อกำหนดรู้ในอริยสัจ เกิดปัญญาความรู้แจ้งอย่างยิ่งได้ในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ กระบวนการปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่างๆ จึงเป็นกุศโลบายเครื่องส่งเสริมโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องเกิดการใช้ปัญญาขจิตขึ้นสู่วิปัสสนา พิจารณาธรรมจนเกิดวิปัสสนาญาณ ๕ อย่างชัดเจน โดยพระอาจารย์ชำนาญ วัดบางกุฎีทอง เอง ก็ได้กล่าวยืนยันถึงเรื่องการใช้วิปัสสนาญาณในการปลุกเสกพระเครื่องไว้ด้วยเช่นกันว่า

- ผู้สัมภาษณ์** “แล้วอย่างเวลาหลวงพ่อสร้างพระนี้ หลวงพ่อใช้วิปัสสนาด้วยไหมครับ หรือมันเป็นแค่เรื่องของสมถะ”
- หลวงพ่อบุญ** “มีทั้งสมถะ และวิปัสสนา มันแล้วแต่ขั้นของการทำ ความละเอียดในการทำวัตถุมงคล”
- ผู้สัมภาษณ์** “ก็คือเวลาเราเสก เราสร้างนี้ เราพิจารณาไปด้วย ก็เป็นวิปัสสนา”
- หลวงพ่อบุญ** “ใช่ การทำต้องใช้คู่กันไป การทำทุกสิ่งทุกอย่าง”
- ผู้สัมภาษณ์** “ก็คือ มันมีแต่กำลังอย่างเดียวไม่ได้”

หลวงพ่อบุญ “ไม่ได้ มันต้องมีปัญญา เหมือนคนเราฉลาด แต่อย่าขาดเฉลียว”

ผู้สัมภาษณ์ “อย่างนี้ถ้าเราใช้พระเครื่องเอามาพิจารณาให้เป็นคตินี้ เราก็สามารถนำมาใช้ฝึกปฏิบัติได้ประโยชน์มาก”

หลวงพ่อบุญ “โอ้... ไรๆ ถ้าเรารู้จัก เข้าใจ แล้วก็เข้าถึง”

ผู้สัมภาษณ์ “ก็เท่ากับท่านเป็นครูเราไปด้วย”

หลวงพ่อบุญ “จะได้ผล ได้ผลอย่างคิเลอะ มันอยู่ที่ตัวเดียนั้นแหละคือตัวจิต”^{๖๔}

จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการปลุกเสกพระเครื่องนั้น ไม่ได้ใช้เพียงการรักษาศีล หรือทำสมาธิภาวนาอย่างเข้มข้นเท่านั้น แต่ยังต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้เกิดวิปัสสนาญาณความแจ่มแจ้งของจิตในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องอีกด้วย จึงจะสามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์

นอกจากนี้ โบราณจารย์ยังมีอุบายอันลึกซึ้งที่จะสั่งสอนลูกศิษย์ผู้ศึกษาการสร้างพระเครื่อง ให้ใช้วิปัสสนาญาณได้อย่างถูกต้องบริสุทธิ์สมบูรณ์ ไม่ยึดติดในวิปัสสนาญาณต่างๆ ที่เกิดขึ้น อันอาจก่อให้เกิดวิปัสสนูปกิเลส อันเป็นอุปกิเลสแห่งวิปัสสนา ธรรมารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ตรูณวิปัสสนา หรือวิปัสสนาอ่อนๆ ทำให้เข้าใจผิดว่าตนบรรลุผลแล้ว เป็นเหตุชักชวนให้ไม่ก้าวหน้าต่อไปในวิปัสสนาญาณ ได้แก่ โอภาส (แสงสว่าง) , ญาณ (ความหยั่งรู้) , ปิติ (ความอิ่มใจ) , ปัสสัทธิ (ความสงบเย็น) , สุข (ความสุขสบายใจ) , อธิโมกข์ (ความน้อมใจเชื่อ, ศรัทธาแก่กล้า, ความปลงใจ) , ปิณฑะ (ความเพียรที่พอดี) , อุปปัฏฐาน (สติแก่กล้า, สติชัด) , อุเบกขา (ความมีจิตเป็นกลาง) , นิกันติ (ความพอใจ, คิดใจ) ^{๖๕} ดังอาจสังเกตได้จากคำบอกเล่าของพระมหาวิระ (หลวงพ่อบุญ) วัดท่าซุง ที่เล่าถึงวิธีการปลุกเสกพระเครื่องที่หลวงพ่อบุญ ปาน วัดบางนมโค สอนหลวงพ่อบุญ วัดบางนมโค ไว้ว่า

เมื่อนายประยงค์ ตั้งตรงจิตร เจ้าของห้างขายยาตราใบโพธิ์ นำผ้ายันต์มาถวายหลวงพ่อบุญ ปานจำนวนหลายพันผืน เมื่อเขาพิมพ์มาแล้วหลวงพ่อบุญ ปานก็สั่งหลวงพ่อบุญ เล็ก ให้เอาผ้ายันต์ไปเสก หลวงพ่อบุญ เล็กนำมาเสก ๓ เดือน ถือว่าครบไตรมาสพรรษาหนึ่งพอดี... เมื่อได้รับผ้ายันต์มาแล้วก็นั่งเสก เสกด้วยอำนาจของสมาธิ เข้าฌานสมาบัติ ๓ เดือน เวลากลางคืน เสกก็ขี้โม่งไม่ทราบ แต่ว่าไม่ใช่ว่าตลอดวันตลอดคืน อย่างนี้ว่าตลอดวันตลอดคืน ๓ เดือน ไม่ลุก ไม่กินข้าว ไม่กินปลา นี่มันก็เกินคนไป ว่ากันตามแบบปกติ ฟังเรื่องของพระนะ

พอครบ ๓ เดือนวันออกพรรษาหลวงพ่อบุญ เล็กเรียกฉันเข้าไป บอกให้แบกผ้ายันต์ ฉันคนเดียวมันแบกไม่ไหว ก็เอาไอ้เพื่อนอีก ๓ คนมาช่วยกันแบกผ้ายันต์มาถวายหลวงพ่อบุญ ปาน ยัง

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุดมปัญญา, เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๖๕} พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๘๘ - ๒๘๙.

ไม่ทันจะถึงเลย ห่างอีกประมาณสัก ๑๐ วา ได้กระมัง หลวงพ่อปานเห็นเข้า ท่านโบกมือโบก ไม้บอก ว่า ไม่เอาๆ ยังไม่เสร็จ ยังไม่เสร็จ ยังใช้ไม่ได้ นี่ท่านร้องไป ก็เป็นอันว่าไม่เอาเข้าไป ให้ท่าน เอากลับ ตอนนีหลวงพ่อเล็กกลับมาก็นึกในใจว่า นี่เราทำขนาดนี้ยังใช้ไม่ได้ ใครที่ไหนจะยิ่งไปกว่าเรานะ เราเข้าถึงสมบัติ ๘ นี่ท่านบ่นนะ เราเข้าถึงสมบัติ ๘ แล้วก็คลายสมาธิลงมาพิจารณาวิปัสสนาญาณ จนกระทั่งอารมณ์จิตเป็นแก้วทั้งหมด เป็นแก้วประกายพรึกทั้งหมดแล้วเราจึงเข้าสมาธิใหม่... แล้วเราก็อธิษฐานจิต นี่ยังใช้ไม่ได้ ก็ใครจะเสกยิ่งไปกว่านี้ ท่านบ่นให้ฟัง

ท่านก็บอกว่า เอา ในเมื่อท่านใหญ่บอกว่าใช้ไม่ได้ ฉันก็จะทำให้ใหม่ ตอนนีท่านไปทำใหม่ ๑ วัน ท่านทำยังงัยบ้างฉันไม่ทราบ เวลาท่านทำไม่ได้เข้าไปยุ่งกับจิตใจของท่าน พอครบ ๑ วัน ท่านมาเรียกพวกฉันไปให้ไปแบกมาให้หลวงพ่อปาน ตอนนีเองพอแบกมาหลวงพ่อปานเห็นแต่ไกลก็กวักมือกวักไม้บอก เอาๆ เอามาๆ อย่างนี้ฉันถึงจะใช้ได้ ไอ้คนเก่งคนเดียวมันใช้ไม่ได้ มันต้องให้คนอื่นเขาเก่งกว่า เก่งคนเดียวใช้ไม่ได้ ทำอย่างนี้ใช้ได้ เมื่อเข้าไปถึงหลวงพ่อก็กราบหลวงพ่อปาน ฉันก็กราบ เพื่อนฉันก็กราบ ไอ้ฉันนะมันคนชอบสงสัย

ฉันถามหลวงพ่อก่อนว่า หลวงพ่อขอรับ ตอนก่อนหลวงพ่อก่อนเสกยังงัยหลวงพ่อปานจึงว่า ใช้ไม่ได้ หลวงพ่อก่อนบอกว่า ตอนก่อนฉันเข้าสมบัติ ๘ แล้วใช้วิปัสสนาญาณเต็มที่ คลายจิตออกมาถึงอุปจารสมาธิ อธิษฐานแล้วก็เข้าสมบัติ ๘ ใหม่ เท่านี้ ๓ เดือน ไม่ได้ขาดเลยทุกคืน คืนละ ๓ ชั่วโมง ท่านใหญ่บอกว่าใช้ไม่ได้ หลวงพ่อปานท่านก็ออกมาบอก ยังงัยใช้ไม่ได้ ดอกคุณเล็ก คุณเล็กอย่างนี้ใช้ไม่ได้นะ ก็ว่าถ้าเราทำอะไรถ้าเก่งคนเดียวมันใช้ไม่ได้ ไอ้เราเองนะมันไม่ดีพอ ต้องให้คนอื่นเขาดีบ้าง จึงได้ถามหลวงพ่อก่อนใหม่ว่า หลวงพ่อขอรับ ตอน ๑ วันนี หลวงพ่อทำยังงัยขอรับ ท่านบอกว่าในเมื่อฉันใช้สมบัติ ๘ ท่านใหญ่บอกว่าใช้ไม่ได้ ฉันก็กลับ คราวนี้ฉันไม่เอาละ ฉันก็ตั้งทำบวงสรวงชุมนุมเทวดา อาราธนาบารมีพระทั้งหมด ตั้งแต่พระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระอริยสาวกทั้งหมด พรหมทั้งหมด เทวดาทั้งหมด ภูษาอาจารย์ทั้งหมด ฉันยกยอเลย ยกยอ

... หลวงพ่อปานฟังแล้วก็หัวเราะก๊าก บอกจริงที่คุณเล็กพูดนะ จริงนะอาจารย์เล็ก อาจารย์เล็กท่านเรียกอาจารย์เล็กบ้าง คุณบ้าง ที่อาจารย์เล็กพูดนั้นนะจริง พวกเราจงจำไว้ นะ การที่เราจะเสกพระเสกผ้ายันต์อะไรต่ออะไรนี่นะ ถ้าเสกด้วยอำนาจกำลังของเราจะไม่ข้ามมัน ก็เสื่อม เรานะมันดีแค่ไหน

การเสกว่าคาถาต่างๆนี่ก็เป็นการอาราธนาบารมีของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือ เทวดา หรือพรหมมาช่วย แต่ว่าคาถาบางอย่างก็จะว่าแต่เฉพาะบางจุด การเสกพระเสกเจ้า หรือเสกผ้ายันต์ เสกอะไรต่ออะไรพวกนี้ ถ้าเราเอาตัวของเราออกเสีย เราไม่เข้าไปยุ่ง แต่ อาราธนาบารมีพระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระอริยสาวก

ทั้งหมด พรหมหรือเทวดาทั้งหมดท่านมาช่วย ท่านทำประเดี้ยวเดียว ๒-๓ นาที่มันก็เสร็จ ดีกว่าเราทำ ๑,๐๐๐ ปี แล้วเราจะเอาอะไรบ้างก็อาราธนาบอกท่าน บอกว่าขอให้ใช้ได้ อย่างนี้ อย่างนี้ แต่อย่าลืมนะ ถ้าใช้ในทางทุจริตหรือกฎของกรรมบังคับ ไม่มีอะไรจะคุ้มครองใครได้ ถ้าหากว่าใครเลวอยู่แล้วก็คอยพุงๆให้เลวน้อยลงไปนิดหนึ่งได้ ถ้าใครดีขึ้นมาน้อยก็พุงให้ดีมากได้ นี่เป็นกฎของอำนาจพุทธบารมี ธรรมบารมี สังฆบารมี และพรหม และเทวดาทั้งหลาย

ท่านพูดแล้วท่านก็ชอบใจบอกว่าคุณเล็กทำถูก ตอนก่อนฉันรู้ ไปตั้งท่าเข้าสมาบัติอยู่ถึง ๒-๓ ชั่วโมง ฉันนั่งอยู่ที่กุฏิฉันก็รู้ แต่ที่ฉันไม่บอกไว้ก่อนเพราะจะให้คุณเล็กนี่นะรู้เอง การทำตัวเป็นคนเก่งเองนะมันใช้ไม่ได้ มันต้องให้พระท่านเก่งซี พระพุทธท่านเก่ง พระธรรมท่านเก่ง พระสงฆ์ท่านเก่ง พรหมท่านเก่ง เทวดาท่านเก่ง ของที่เราทำ เราจะไปตามคุ้มครองชาวบ้านชาวเมืองได้ยังงั้นทุกคน ถ้าหากพระก็ดี พรหมก็ดี เทวดาก็ดี ท่านช่วยคุ้มครอง ท่านก็มองเห็นได้ถนัด สงเคราะห์เขาได้โดยสะดวก^{๖๖}

จะเห็นได้ว่าแม่หลวงพ่อก็จะใช้ทั้งกำลังสมาธิในระดับสมาบัติ ๘ รวมทั้งใช้วิปัสสนาญาณจนเห็นจิตตนสะอาดบริสุทธิ์เป็นแก้วใสในการปลุกเสกพระเครื่อง แม่หลวงพ่อก็ยังยืนยันว่าใช้ไม่ได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า “การเสกพระเสกเจ้า หรือเสกผ้ายันต์ เสกอะไรต่ออะไรพวกนี้ ถ้าเราเอาตัวของเราออกเสีย เราไม่เข้าไปยุ่ง แต่อาราธนาบารมีพระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระอริยสาวกทั้งหมด พรหมหรือเทวดาทั้งหมดท่านมาช่วย ท่านทำประเดี้ยวเดียว ๒-๓ นาที่มันก็เสร็จ ดีกว่าเราทำ ๑,๐๐๐ ปี ”

นั่นคือกุศโลบายที่หลวงพ่อบานสอนเรื่องวิปัสสนาญาณแก่หลวงพ่อก็ผ่านกระบวนการปลุกเสกสร้างพระเครื่องนั่นเอง เป็นการสอนให้หลวงพ่อก็ไม่ยึดติดกับโอภาส (แสงสว่าง), ญาณ (ความหยั่งรู้), ปิติ (ความอิ่มใจ), ปีติสัทธา (ความสงบเย็น), สุข (ความสุขสบายใจ) เป็นต้น ที่เกิดขึ้นจากการเจริญวิปัสสนาญาณในการปลุกเสกพระเครื่อง อันล้วนเป็นวิปัสสนูปกิเลส เครื่องขวางความก้าวหน้าในการเจริญวิปัสสนาญาณทั้งสิ้น

แม้จะได้เจริญจิตภาวนาจนถึงสมาบัติ ๘ รวมถึงเกิดวิปัสสนาญาณต่างๆขึ้นก็ยังใช้ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่องไม่ได้ ต้องละอาการทั้งปวงที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนาญาณนั้น แม้เจริญวิปัสสนาญาณจนจิตเป็นแก้วประกายพรึกก็ต้องละวาง ยังใช้ไม่ได้ “...ตัดตัวเราออกเสีย เราไม่เข้าไปยุ่ง...” ต้องตัดความเป็นตัวตน ละวาง ความยึดมั่นถือมั่นในตัวเราของเราผู้เจริญวิปัสสนาญาณ ผู้รับรู้สภาวะอารมณ์ของวิปัสสนาญาณนั้นให้หมดไป ไม่มีวิปัสสนาญาณของเรา มีแต่วิปัสสนาญาณอันเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย อันรับรู้ด้วยจิตที่มีแต่ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อยู่ในจิต มองให้เห็นถึงความ เป็นอนัตตาที่แท้จริง ไม่มีความยึดมั่นเป็นตัวเราของเราในจิตอีกต่อไป ปล่อยวางตัวตนทั้งปวงเข้าสู่

^{๖๖} พระมหาวิระ ถาวโร , ประวัติหลวงพ่อบาน โสณันโท , หน้า ๒๗๐ - ๒๗๔.

ความเป็นพุทธะ จึงจะสามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างบริสุทธิ์สำเร็จสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งเท่ากับวิธีการสร้างพระเครื่องเช่นนี้ ย่อมเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้ฝึกหัดระมัดระวัง และปล่อยวางวิปัสสนูปกิเลสทั้งหลาย อันเป็นเครื่องขวางในการเจริญวิปัสสนาญาณได้เป็นอย่างดี จนสามารถทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งแทงตลอดในธรรมต่างๆ ได้ดีเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น จากการพิจารณาศึกษาเทียบเคียงกระบวนการสร้างพระเครื่องกับหลักไตรสิกขา ดังได้แสดงผ่านมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การปลุกเสกสร้างพระเครื่องนั้น ไม่ได้เพียงเป็นความมกมาย ในอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ แต่เป็นการใช้อิทธิปาฏิหาริย์เพื่อเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่อง ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา เมื่อครั้งแรกที่เห็นว่าพระเครื่องมีอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เป็น คงกระพัน มหาอุด เมตตามหานิยม โชคลาภ ต่างๆ ก็อยากสร้างพระเครื่องให้เป็นได้เช่นนั้นบ้าง ก็เข้ามาศึกษาการสร้างพระเครื่อง เมื่อได้ศึกษาฝึกฝนวิธีการสร้างพระเครื่องต่างๆ ผู้สร้างพระเครื่อง เหล่านั้น ก็จะต้องรักษาศีลให้มั่นคงอย่างยิ่งตลอดเวลาจึงจะสร้างพระเครื่องได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์ ซึ่งเท่ากับผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ในระดับของศีลสิกขา อันเป็นพื้นฐานสำคัญให้ก้าวไปสู่อธิศีลสิกขาในไตรสิกขาต่อไป และเมื่อระวัง รักษาสิลอยู่อย่างสม่ำเสมอ ย่อมมีโอกาสที่จิตของผู้สร้างพระเครื่องนั้นจะค่อยๆ กลายเป็นผู้มีธรรมชาติ ในการสำรวมอยู่ในศีลเป็นนิสัย ไม่ต้องคอยระวังรักษาศีลอีกต่อไป เพราะมีศีลเป็นนิสัยตามธรรมชาติ ของตนไปแล้ว ซึ่งเท่ากับผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสก้าวเข้าสู่การปฏิบัติธรรมตามหลักอริยศีลสิกขา ไปโดยปริยาย

ต่อมา เมื่อจะปลุกเสกสร้างพระเครื่อง ผู้สร้างพระเครื่องก็ต้องหมั่นเจริญสมาธิภาวนา เพ่งจิตอยู่กับอักขระ ยันต์ คาถาต่างๆ ต้องฝึกกสิณ ฝึกจิตอย่างเข้มข้นจนถึงระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยไปจนถึงสมาบัติ ๘ จึงจะสามารถสร้างปลุกเสกพระเครื่องได้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างพระเครื่อง ได้มีโอกาสฝึกฝนศึกษาปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตสิกขาไปโดยปริยาย นอกจากนี้เมื่อจะ ปลุกเสกสร้างพระเครื่อง ผู้สร้างพระเครื่องก็ต้องศึกษาลงไปให้เห็นอย่างชัดแจ้งถึงสภาวะของรูป นามต่างๆ ศึกษาลงไปให้เห็นถึงกระแสความเกิดดับของรูปนาม ศึกษาถึกลงไปให้เห็นถึงการเกิดดับ ของกระแสจิต กระแสภพชาติต่างๆ ของผู้ร่วมปลุกเสก จนเกิดเป็นการเจริญวิปัสสนาญาณต่างๆ อย่าง เข้มข้น จนจิตเห็นถึงกฎแห่งไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในรูปนามทั้งหลายอย่างแจ่มแจ้ง ปล่อยวางความเป็นตัวตน ปล่อยวางกิเลสทั้งปวง เข้าถึงความ เป็นพุทธะในจิตอย่างแท้จริง จึงจะ สามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างสำเร็จบริสุทธิ์สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างพระเครื่องได้ มีโอกาสฝึกฝนศึกษาปฏิบัติในหลักอริยปัญญาสิกขาไปโดยปริยาย

ดังนั้น หากผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสศึกษาฝึกฝนการสร้างพระเครื่องตามแบบแผน ของโบราณจารย์อย่างถูกต้องแท้จริงแล้ว การสร้างพระเครื่องเหล่านั้น ย่อมเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้เหล่าผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลาย ได้มีโอกาสศึกษาปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาจากกระบวนการ

ต่างๆในการสร้างพระเครื่องอยู่เสมอ เมื่อผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา มากขึ้นเรื่อยๆจากกุศโลบายต่างๆที่แฝงอยู่ในการสร้างพระเครื่อง ความอยากในการสร้างพระเครื่อง ให้เกิดอธิปาฏิหาริย์ต่างๆย่อมค่อยๆหมดลงไป เหลือแต่การพยายามสร้างปาฏิหาริย์ให้เกิดกับจิต ให้ จิตได้เกิดสว่างแจ่มแจ้งในธรรมทั้งปวง ครบจนสามารถเข้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ในที่สุด

๔.๑.๓. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

จะเห็นได้ว่าการสร้างพระเครื่องที่แท้จริงนั้น ไม่ได้เป็นความมกมายในอธิปาฏิหาริย์ ความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆในพระเครื่องดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่แฝงเอาไว้เพื่อ โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมต่างๆอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติ ธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือหลักไตรสิกขา ดังได้แสดงผ่านมาข้างต้น แต่ในยุคปัจจุบันนี้ จุดประสงค์ที่แท้จริงในการสร้างพระเครื่องนั้นกลับมีความบิดเบือนไปอย่างมาก มีการสร้างพระ เครื่องมากมายในยุคปัจจุบันที่กลายเป็นแค่เรื่องของความมกมายในอธิปาฏิหาริย์ กลายเป็นแค่เรื่อง ของพุทธพาณิชย์ที่เอาความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์อภินิหารต่างๆมาหาเงินกัน ซึ่งเกิดจากผู้สร้าง พระเครื่องในยุคปัจจุบันที่ขาดความรู้ความเข้าใจถึงกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่แท้จริงที่แฝงอยู่ใน กระบวนการสร้างพระเครื่องต่างๆเหล่านั้น

ดังนั้นหากสามารถศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างพระเครื่องเพื่อนำมาใช้เป็น กุศโลบายในการ โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้หันมาปฏิบัติธรรมได้อย่างแท้จริงแล้วนั้น ก็จะเป็น ประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ในการช่วยเพิ่มอีกแนวทางหนึ่งในการเผยแผ่คำสอนในเรื่องการปฏิบัติ ธรรมต่างๆได้เป็นอย่างดี เพราะเรื่องของพระเครื่องและอธิปาฏิหาริย์ต่างๆนั้น เป็นเรื่องที่ดึงดูด ความสนใจของคนทั่วไปได้ง่าย แม้พระพุทธรูปองค์เองก็ทรงเลือกใช้ปาฏิหาริย์เพื่อเป็นกุศโลบายในการ เผยแผ่พระธรรมคำสอนอยู่หลายครั้งเช่น การปรับทิวทัศน์ขององค์สิมพล การแสดงยมกปาฏิหาริย์เพื่อ ปราบเหล่าเดียรถีย์ทั้งหลาย เป็นต้น

นอกจากนี้การศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายใน การปฏิบัติธรรมนั้น ยังจะช่วยให้ผู้หลงมกมายอยู่กับอธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง หรือผู้ที่หลงอยู่กับ กระบวนการพุทธพาณิชย์ที่ผิดจากแนวทางที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา หรือผู้ที่มีอคติความเข้าใจ ผิดต่อการสร้างพระเครื่องต่างๆ นั้น ได้มีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจถึงวิธีการสร้างพระเครื่องอย่าง ถูกต้องตรงทางต่อการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น อันจะมีส่วนช่วยในการวาง มาตรฐานแนวทางในการสร้างพระเครื่องต่อไปในภายภาคหน้าให้มีความถูกต้องชัดเจน ผู้สร้างพระ เครื่องสามารถสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาได้ อย่างถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แนวทางในการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น อาจพิจารณาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างได้โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากการวิเคราะห์เทียบเคียงกระบวนการสร้างพระเครื่องเหล่านั้นให้สอดคล้องเหมาะสมกับหลักการปฏิบัติธรรมต่างๆ เช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หรือ หลักไตรสิกขา และสามารถใช้ในการสร้างพระเครื่องเหล่านั้นมาเป็นกุศโลบายเพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องหันมาปฏิบัติตามหลักธรรมต่างๆเหล่านั้นได้ ดังอาจแสดงได้ดังต่อไปนี้

๔.๑.๓.๑. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ

วิธีการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น อาจแสดงให้เห็นในภาพรวมได้ โดยพิจารณาเทียบเคียงการสร้างพระเครื่องเหล่านั้นให้สอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุดังนี้คือ

๔.๑.๓.๑.๑. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทานมัย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ควรจะเป็นการสร้างพระเครื่องไว้เพื่อให้เป็นทานในพระพุทธศาสนา โดยการสร้างบรรจุกรุเอาไว้ส่วนหนึ่งเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา เมื่อวันใดที่มีผู้มาขุดค้นพบก็จะได้มีโอกาสรับรู้ถึงการมีอยู่ของพระพุทธศาสนา และศึกษาหาความรู้ในคำสอนของพระพุทธศาสนาต่อไป และอีกส่วนหนึ่ง ควรสร้างเอาไว้เพื่อแจกจ่ายเป็นทานให้แก่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลาย ได้นำพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไปกราบไหว้บูชา ศึกษาปฏิบัติธรรมต่อไป ดังที่พระอาจารย์วงศ์ วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวไว้ว่า

หล่อพระเนี่ย องค์เนี่ย ที่ห้อยอยู่เนี่ย ตั้งแต่ปี ๓๖ ยันปัจจุบันยังหล่ออยู่เลย ประมาณการละก็... ประมาณสัก ๕ - ๖ ล้านองค์ได้ อยู่ในไหไหน นั่นไง ที่เห็นๆนั่นไหพระทั้งนั้น อย่างนี้ว่าไหอะไรนะ อยู่ตามถ้ำละยะอะ ถ้ำเย็นบ้าง ถ้ำใหญ่บ้าง กุฏิบ้าง เต็มไปหมดเลย ...^{๖๗}

ในยุคนี้เราทำพระเพื่อแจก เราไม่ได้ทำจำหน่าย ที่เราทำทุกวันเราทำแจก ที่จำหน่ายมีต่างหาก เป็นการเฉพาะ เราทำไว้แล้วประมาณ ๕ - ๖ ล้านองค์ เราแจกไม่อั้นด้วย แต่ต้องขอและต้องอธิบายให้เค้าใช้ด้วยวิธีใช้ด้วย ถ้าเอาไปแล้วเค้าไม่ใช้ไม่มีประโยชน์ เราทำเพื่อเป็นประโยชน์^{๖๘}

การสร้างพระเครื่องบรรจุกรุไว้เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา และแจกจ่ายแก่เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายนั้น ถือเป็นกุศโลบายที่โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการให้ทาน แต่ในยุคปัจจุบันที่สิ่งของทุกอย่างมีราคาแพงนั้น แม้แต่การสร้างพระเครื่องแต่ละองค์ก็มีต้นทุนในการสร้างไม่น้อย ทั้งค่าวัสดุวัสดุสาร ทั้งค่าผลิตต่างๆ พระเครื่อง

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรยศโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรยศโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

บางอย่างเองก็มีต้นทุนสูงมากเช่นพระเครื่องเนื้อโลหะต่างๆ ด้วยเหตุนี้ การสร้างพระเครื่องเพื่อแจกให้เปล่าทั้งหมดนั้น คงทำได้กับเฉพาะพระเกจิอาจารย์ที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมากเท่านั้น ไม่อาจทำได้กับผู้สร้างพระเครื่องทุกคน

ดังนั้นในยุคปัจจุบันนี้ จึงมีการสร้างพระเครื่องขึ้นมาในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยไม่ได้สร้างเพื่อแจกให้เปล่า แต่มีการตั้งราคาทำบุญเช่าบูชาว่า ถ้าทำบุญเท่านั้นเท่านี้ จะได้รับพระเครื่ององค์นั้น องค์นี้ เป็นที่ระลึกเป็นเครื่องตอบแทนน้ำใจ โดยเงินที่ได้จากการทำบุญเช่าบูชานั้น ส่วนหนึ่งก็นำมาจ่ายเป็นค่าต้นทุนในการสร้างพระเครื่อง อีกส่วนหนึ่งที่เหลือก็นำมาใช้ทำบุญตามจุดประสงค์ต่างๆ ที่ตั้งเอาไว้เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมแซมศาลาการเปรียญ สร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งการสร้างพระเครื่องในรูปแบบนี้ ก็ยังถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการให้ทาน อยู่เช่นกัน เพราะจุดประสงค์ในการสร้างนั้น เพื่อหาเงินมาให้ทานในการบำรุงดูแลศาสนาสถานและการกุศลต่างๆ ไม่ได้นำเงินส่วนที่เหลือจากการหักค่าต้นทุนการผลิตมาเข้ากระเป๋าของตนเอง ผู้สร้างเองก็ต้องให้ทานด้วยการมอบมวลสารต่างๆ ในการสร้าง ให้ความและใช้แรงงานในการทำพิธีปลุกเสกต่างๆ และการสร้างพระเครื่องในรูปแบบนี้ยังถือเป็นการให้ธรรมทานแก่พุทธบริษัททั้งหลายด้วย คือให้เครื่องที่ระลึกถึง พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และเป็นกุศลโลบายในการดึงพุทธบริษัททั้งหลายให้มีโอกาสเข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัดอีกด้วย ดังที่พระอาจารย์เมี้ยน วัดหน้าด่างนอก กล่าวว่

ที่ทำพระเครื่องขึ้นมานี้ เพื่อจะดึงคนให้เข้าวัด เข้าวัดมานะหนึ่งได้ไหว้พระ ไหว้พระพุทธรูปบ้าง พระสงฆ์บ้าง หลวงพ่อจง หลวงพ่อปาน หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ นั้นเค้าได้ต่อนึงแล้ว แล้วมาบูชาวัตถุมงคลเนีย วัตถุมงคลเอาไปเพื่อเป็นสังฆานุสสติ เป็นที่ระลึก แล้วก็ปัจจัยทั้งหลายที่ได้บูชาไปนั้น ก็ได้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนา เค้าก็ได้ทำบุญไปด้วย เค้าเรียกว่าได้หลายต่อ...^{๖๕}

แต่การสร้างพระเครื่องในลักษณะที่มีการตั้งค่าทำบุญบูชาเช่นนี้นั้น ถือได้ว่ามีความใกล้เคียงกันอยู่ไม่น้อยระหว่างการสร้างพระเครื่องเพื่อทำบุญด้วยการให้ทาน กับการสร้างพระเครื่องมาค้าขายในลักษณะของพุทธพาณิชย์ ซึ่งอาจมีความหมิ่นเหม่ต่อความผิดในพระธรรมวินัย สร้างความโลภให้เกิดในใจ และยังอาจถูกชาวโลกติฉินนินทาให้เสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาโดยรวมได้ง่าย เพราะมีการได้รับเงินส่วนเกินจากต้นทุนการผลิตพระเครื่องนั้นเกิดขึ้น

กระบวนการพุทธพาณิชย์นั้น เป็นกระบวนการที่มีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดของเหล่าคฤหัสถ์ชาวบ้าน ที่เห็นประโยชน์ในเชิงทางโลกในแนวธุรกิจจากเรื่องของพระเครื่องว่า พระเครื่องทั้งหลายโดยเฉพาะพระเครื่องที่มีอายุเก่าแก่ พระเครื่องที่ได้รับการปลุกเสกจากพระภิกษุสงฆ์ เกจิอาจารย์ที่เป็นที่เคารพของคนจำนวนมาก หรือพระเครื่องที่มีประสบการณ์อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เช่น

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เมี้ยน อาจารย์สมบุญโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าด่างนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ยังไม่เข้า ฟันไม่ออก บูชาแล้วร่ำรวย ฯลฯ ปรากฏขึ้นบ่อยครั้งนั้น ย่อมจะเป็นที่ต้องการของชาวบ้านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง และด้วยความต้องการที่มีเป็นอย่างมากนั้น ย่อมทำให้ชาวบ้านทั้งหลายพร้อมที่จะจ่ายเงินจำนวนมาก เพื่อให้ได้มาซึ่งพระเครื่องเหล่านั้นไว้ในครอบครอง ดังเช่นพระสมเด็จของสมเด็จพระพุฒาจารย์โต พรหมรังสี ที่มีราคาเช่าบูชาในราคาหลายล้านบาท เป็นต้น ดังนั้นเหล่านักธุรกิจจำนวนมาก จึงได้หันมาจับตลาดพระเครื่องเพราะเป็นตลาดที่ค้าขายได้ง่ายและมีกำไรงามเป็นอย่างยิ่ง โดยการหาเช่าบูชาพระมาในราคาถูกจากวัดหรือชาวบ้านที่ไม่รู้ราคาในธุรกิจพระเครื่อง แล้วนำมาปั่นราคาให้สูงขึ้นด้วยการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆตามแนวธุรกิจ เพราะพุทธพยานิชย์นั้น เป็นธุรกิจที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อและความศรัทธา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องง่ายที่จะปั่นกระแสต่างๆให้เกิดขึ้น เพียงแค่เขียนเชียร์พระเครื่องต่างๆลงในสื่อต่างๆว่า เป็นพระเครื่องที่ดีมีประสบการณ์ปาฏิหาริย์สูง พระสงฆ์ที่ปลุกเสกนั้นเป็นพระสงฆ์ที่มากด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ มวลสารที่ใช้ในการสร้างเป็นมวลสารศักดิ์สิทธิ์ชั้นสูง ฯลฯ ก็สามารถปั่นราคาพระให้สูงขึ้นได้จากราคาต้นทุนเป็นสิบเป็นร้อยเท่าได้อย่างง่ายดาย

ต่อมา เมื่อพระเครื่องเก่าแก่ต่างๆเริ่มหายาก แต่ความต้องการพระเครื่องของชาวบ้านกลับไม่ได้ลดลง เหล่านักพุทธพยานิชย์ทั้งหลาย จึงต้องเปลี่ยนแนวโดยออกเสาะแสวงหาพระเกจิอาจารย์ในยุคปัจจุบันที่ชาวบ้านเคารพนับถือ แล้วก็เขียนเชียร์ประวัติอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆของพระสงฆ์เหล่านั้นตามสื่อต่างๆ อย่างเป็นจริงบ้าง แแต่เดิมเสริมให้ตื่นตื่นเร้าใจบ้าง (โดยพระสงฆ์เจ้าของเรื่องเองอาจจะรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง เพราะท่านก็อยู่ปฏิบัติธรรมอย่างสงบในวัด ไม่ได้มีเวลาอ่านหนังสือพระเครื่องทั้งหลายสักเท่าใด) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความศรัทธาในปาฏิหาริย์เหล่านั้น จากนั้นก็เข้าไปเช่าหาบูชาพระเครื่องของท่านรุ่นต่างๆมาเก็บสะสมไว้ หรือขออนุญาตท่านสร้างพระเครื่องรุ่นต่างๆขึ้นมาใหม่ โดยอ้างว่าเพื่อจะได้นำเงินที่ได้ไปทำบุญต่างๆเช่น ก่อสร้างอุโบสถ ชำมประตูดวด ซ่อมแซมกุฏิ สร้างโรงพยาบาล โรงเรียน ฯลฯ โดยต้นทุนต่างๆในการสร้างพระเครื่องนั้นไม่สูงมากนัก เช่นเหรียญหนึ่งเหรียญอาจมีต้นทุนการสร้างเพียง ๓ - ๕ บาท แต่เมื่อนำมาให้พระเกจิอาจารย์ปลุกเสก และผ่านการเขียนโฆษณาแล้ว ราคาพระเครื่องเหล่านั้นอาจพุ่งขึ้นไปเป็นหลักร้อยหรือหลักพันได้ในทันที โดยคนทั่วไปก็ยินดีจะจ่ายเงินเพื่อทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วยความเต็มใจ เพราะศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเหล่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นธุรกิจที่ได้กำไรดีเป็นอย่างยิ่ง สามารถหากำไรได้เป็นสิบเป็นร้อยเท่าจากต้นทุนเดิมอย่างง่ายดาย โดยเงินส่วนหนึ่งก็อาจนำเข้าทำบุญให้กับวัดจริง แต่เงินกำไรส่วนที่เหลืออีกเป็นจำนวนมากนั้นก็อาจเข้ากระเป๋าสองของตนเอง (และมีบางครั้งก็เงินที่ได้มานั้น ไม่ได้เข้าวัดเลยแม้แต่บาทเดียว โดยการแอบสร้างขึ้นเองโดยไม่ได้ขออนุญาตจากทางวัด แล้วก็ไปทำที่เป็นถ้ำภาพกับพระเกจิอาจารย์รูปนั้นๆ ลงในหนังสือพระเครื่องต่างๆ ว่าได้นำไปให้ท่านปลุกเสกแล้ว แล้วก็เขียนอุปโลกน์ปาฏิหาริย์ต่างๆขึ้นมาเอง เพื่อเชียร์ให้พระที่ตนสร้างสามารถปั่นราคาขายได้สูง ซึ่งเข้าข่ายการหลอกลวงต้มตุ๋นที่ร้ายแรงเป็นอย่างยิ่ง)

ด้วยเหตุนี้การสร้างพระเครื่องโดยกระบวนการพุทธพาณิชย์นั้น จึงเป็นกระบวนการทางโลกที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้าขาย การโฆษณาหากำไรโดยตรง ซึ่งมีความขัดแย้งกับคำสอนของพระพุทธศาสนา และไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่พระภิกษุสงฆ์ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลายจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับธุรกิจเงินทอง อันเป็นเรื่องต้องห้ามและไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ อีกทั้งยังเสี่ยงต่อการอวดอ้างปาฏิหาริย์ จากการเขียนโฆษณาปาฏิหาริย์ต่างๆลงในสื่อ และการถูกฉ้อฉลจากราชาชาวบ้านทั้งหลายว่า เป็นพระนักธุรกิจ เป็นพระพ่อค้าพระเครื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายต่อพระพุทธศาสนาโดยรวมเป็นอย่างยิ่ง

แต่อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงในยุคปัจจุบันนี้ คงยากที่จะปฏิเสธได้ว่า การสร้างพระเครื่องต่างๆเพื่อเป็นการทำบุญให้ทาน เพื่อเป็นอุบายในการดึงคนให้เข้าวัดทำบุญนั้น สื่อต่างๆ และธุรกิจพุทธพาณิชย์ทั้งหลายล้วนมีความเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก หากไม่มีสื่อคอยเขียนประวัติ ปฏิปทาต่างๆของพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมทั้งหลาย พระเกจิอาจารย์และวัดของท่านนั้น ก็คงยากที่จะเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป และยากจะหาปัจจัยต่างๆมาให้ท่านทำบุญทำนุบำรุงศาสนาสถานที่เสื่อมโทรมลงไปทุกวัน หรือหาเงินในการช่วยงานการกุศลต่างๆให้ลุล่วงสำเร็จไปได้

ดังนั้นหากมีความจำเป็นต้องพึ่งพิงธุรกิจพุทธพาณิชย์อย่างเลี่ยงไม่ได้แล้ว วิธีที่ดีที่สุดใน การเกี่ยวข้องกับกระบวนการพุทธพาณิชย์ก็คือ ต้องใช้พุทธพาณิชย์เพื่อเป็นสื่อเป็นอุบายในการทำทาน เป็นสื่อในการดึงคนเข้าวัดมาทำบุญ ไม่ใช่ใช้พุทธพาณิชย์เพื่อค้าขายหากำไร นั่นคือ ก่อนอื่นต้องพิจารณาและประชุมทั้งในคณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องกับทางวัดให้รอบคอบถี่ถ้วนว่า มีความจำเป็นต้องหาเงินทำบุญบริจาคมาใช้ กฎนั้นเก่าผู้ฟังต้องซ่อมแซมจริงหรือไม่ โรงพยาบาลนี้สร้างแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อคนจำนวนมากจริงหรือไม่ เป็นต้น หากพบว่ามีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง และไม่ได้เกิดจากความโลภความอยากหาเงินทองกำไรเข้าวัดแล้ว จึงอาจสร้างพระเครื่องและวัตถุมงคลต่างๆขึ้นมาได้ โดยต้องแสดงวัตถุประสงค์ในการสร้างให้ชัดเจน ว่าจะให้เงินเพื่อทำอะไร ใช้เงินจำนวนเท่าใด มีใครเป็นกรรมการผู้รับผิดชอบ แสดงและบันทึกหลักฐานการใช้เงินต่างๆเหล่านั้น อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และโปร่งใส

ส่วนการสร้างพระเครื่องก็ต้องมีการระบุจำนวนในการสร้างให้ชัดเจน ควรมีการออกใค้ดต่างๆรวมทั้งลำดับการสร้างลงในพระเครื่องเพื่อป้องกันการปลอมแปลง มีการแสดงบันทึกกระบวนการสร้างการปลุกเสกพุทธาภิเษกว่าได้ทำอย่างถูกต้องชัดเจนโปร่งใส เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็ควรมีการทำลายบล็อคนในการสร้างพระเครื่องและใค้ดทั้งหลายเหล่านั้นให้เห็นอย่างมีบันทึกและสักขีพยานยืนยัน เพื่อป้องกันการสร้างเสริมและปลอมแปลงในภายหลัง การตั้งราคาในการเช่าบูชาก็ควรพิจารณาตามราคาความเป็นจริง โดยพิจารณาว่าพอที่จะเอากำไรที่เหลือจากต้นทุนการจัดสร้างนั้นมาใช้ทำนุบำรุงซ่อมแซมศาสนาสถานหรือใช้ตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้แต่แรกได้อย่างเหมาะสมพอดี ไม่ควรตั้งราคาให้สูงเกินจริงมากเกินไป

ที่สำคัญคือ ควรมีการตรวจสอบสื่อต่างๆที่นำเรื่องพระเครื่องของเราไปบอกบุญลงในสื่อต่างๆให้ชัดเจนว่า สื่อหรือตัวแทนเหล่านั้นมีประวัติความเป็นมาน่าเชื่อถือเพียงใด เนื้อหาที่ลงบอกบุญมีลักษณะเช่นใด ควรควบคุมดูแลไม่ให้มีการอวดอ้างอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆในการบอกบุญเหล่านั้นว่า พระนี้นำไปใช้แล้วจะยังไม่ออกفنไม่เข้า บูชาแล้วจะร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐี ฯลฯ แต่ควรใช้การสอดแทรกหัวข้อธรรมคำสอนต่างๆของพุทธศาสนาลงไปแทนเช่น การบริจาคทานเป็นการลดละความตระหนี่ในตน เป็นบุญเป็นกุศลอย่างยิ่ง พระเครื่องเหล่านี้ขอให้บูชาเอาไว้เพื่อเป็นพุทธานุสสติ เตือนใจให้มีสติ ลดละความชั่ว หมั่นทำความดี ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเสมอ เป็นต้น โดยในการบอกบุญนั้นควรมีการชี้แจงรายละเอียดต่างๆของการจัดสร้างพระเครื่องให้ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ จำนวนการสร้าง จำนวนเงินทำบุญต่างๆ หลักฐานยืนยันความโปร่งใส เช่น ภาพถ่ายว่าเข้าพิธีพุทธาภิเษกจริง ภาพบล็อกพิมพ์พระและโค้ดต่างๆที่ถูกทำลายกันการปลอมแปลงแล้ว หนังสือลายเซ็นรับรองการสร้างที่ได้รับอนุญาตจากทางวัดจริง เป็นต้น พิจารณาทำทุกขั้นตอนด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ที่ต้องการจะทำบุญให้ท่าน ดูแลทำนุบำรุงพระศาสนาและการกุศลต่างๆอย่างแท้จริง ก็จะทำให้การสร้างพระเครื่องเหล่านั้น เป็นการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ เป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักทานมัยอย่างแท้จริง ไม่ถูกคติฉินินทาให้เสื่อมเสียถึงพระศาสนาโดยรวม และไม่ถูกกระแสของธุรกิจพุทธพาณิชย์ดึงดูดนำไปสู่ความโลภความหลง จนเสียภาพลักษณ์อันเหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

๔.๑.๓.๑.๒. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลมัย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องรักษาศีลของตนให้มั่นคงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นศีล ๕ หรือศีล ๘ สำหรับฆราวาสผู้สร้างพระเครื่อง และศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ผู้สร้างพระเครื่อง ซึ่งการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการรักษาศีลนั้นโดยปกติแล้วในกระบวนการการสร้างพระเครื่องเอง ก็ถือเป็นข้อกำหนดบังคับเบื้องต้นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ทั้งกาย วาจาใจ ทุกครั้งเมื่ออยู่ในกระบวนการสร้างพระเครื่อง ฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ พระภิกษุสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติต่างๆให้เรียบร้อย มีความสำรวมระวังอยู่ในศีล จึงเท่ากับว่า หากผู้ใดกระทำตามกระบวนการสร้างพระเครื่องอย่างถูกต้องตามแบบแผนของโบราณจารย์แล้ว การสร้างพระเครื่องนั้น ย่อมเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการรักษาศีลอย่างเคร่งครัดเสมอ

๔.๑.๓.๑.๓. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักภวนามัย

วิธีการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้ใดที่จะสร้างพระเครื่องได้นั้น ผู้นั้นจะต้องหมั่นท่องบ่นภาวนาบทพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ หรือ บทคาถาต่างๆ เป็นประจำอยู่แล้ว ในการสร้างและปลุกเสกพระเครื่องทุกขั้นตอน ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกสมาธิภาวนาไปในตัว อย่างน้อยก็ในส่วนของสมถภาวนา พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ธรรมฐาน ยิ่งถ้าเป็นการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จถูกต้องตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงแล้ว ยังต้องมีการใช้กำลังของสมาธิในระดับฌานต่างๆอย่างเข้มข้น (ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปในหัวข้อ ๔.๑.๓.๒.๒. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตสิกขา) ต่อไป ดังนั้นจึงเท่ากับว่า หากผู้ใดกระทำตามกระบวนการสร้างพระเครื่องอย่างถูกต้องตามแบบแผนของโบราณจารย์แล้ว การสร้างพระเครื่องนั้น ย่อมเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอ

๔.๑.๓.๑.๔. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอปายนัมมัย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนอ่อนน้อม ต่อพระรัตนตรัย ต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์เป็นต้น อยู่เสมอ ซึ่งในกระบวนการสร้างพระเครื่องโดยปกติแต่เดิมมานั้น ผู้สร้างพระเครื่องเองจะสามารถรำเรียนวิชาการสร้างพระเครื่องต่างๆ ได้นั้น ก็ต้องนำพาน นำบายศรี ดอกไม้ รูปเทียน ไปกราบไหว้นอบน้อมขอเป็นศิษย์ต่อครูบาอาจารย์ผู้สอนวิชาการทำพระเครื่องอยู่แล้ว และในทุกกระบวนการของการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องมีจิตนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ของตนอยู่เสมอ จะต้องมีการจัดพาน จัดเครื่องบายศรี นอบน้อมกราบไหว้พระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ของตนทุกครั้งไป แม้ในกระบวนการปลุกเสกพระเครื่องเอง ผู้สร้างพระเครื่องเองก็ต้องทำจิตนอบน้อม กราบขอขมามีของ พระรัตนตรัย พ่อแม่ครูบาอาจารย์ของตนมาช่วยปลุกเสกพระเครื่องให้เกิดความสำเร็จดังประสงค์ขึ้นมา

แต่ในปัจจุบันนั้น บางครั้งการไปกราบไหว้หาครูบาอาจารย์ก็เป็นไปด้วยความยากลำบากกว่าแต่ก่อน บางครั้งก็ต้องอาศัยอ่านศึกษาตามตำราต่างๆที่ครูบาอาจารย์เขียนทิ้งไว้ด้วยตนเอง ดังนั้น แม้จะเป็นการศึกษาตำราการสร้างพระเครื่องด้วยตนเอง ก่อนการศึกษา ก็ควรหาดอกไม้รูปเทียนมากราบไหว้นอบน้อมต่อครูบาอาจารย์ผู้เขียนตำราต่างๆนั้นขึ้น แล้วศึกษาดำรงด้วยใจเคารพนอบน้อมต่อครูบาอาจารย์ผู้เขียนตำราเหล่านั้นขึ้นมาอยู่เสมอ หากทำได้เช่นนี้ ย่อมถือว่าเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ย่อมเป็นผู้มีโอกาสดำเนินโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการประพฤติดนอบน้อมต่อไหว้ พระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์อยู่เสมอ

๔.๑.๓.๑.๕. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักเวยาวัจมาย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องเป็นผู้ศรัทธาคุณแห่งพระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ คอยชวนขวาย รับใช้ช่วยเหลืองานการต่างๆ ของพระศาสนา พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ของตน อยู่เสมอ ซึ่งใน กระบวนการสร้างพระเครื่องโดยปกติแต่เดิมนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องไปอยู่ศึกษาเล่าเรียนกับ ครูบาอาจารย์ของตนตามวัดต่างๆ เมื่อไปอยู่กินนอนที่วัด ก็ย่อมมีโอกาสได้ทำบุญชวนขวายรับใช้งาน พระศาสนา งานของวัด งานของครูบาอาจารย์ต่างๆ เช่น ปัดกวาด เช็ด ถู โบสถ์ กุฏิ ศาลา ห้องน้ำของ วัด ช่วยหามน้ำใส่ตุ่ม ช่วยตัดแต่งต้นไม้ ซ่อมแซมหลังคา เป็นต้น อยู่เสมอ ซึ่งเท่ากับเป็นการได้มี โอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการช่วยชวนขวายรับใช้พระศาสนา พ่อแม่ ครูบา อาจารย์ของตนอยู่แล้ว

ส่วนผู้สร้างพระเครื่องคนใดที่ไม่ได้มีโอกาสไปศึกษาร่ำเรียนกับครูบาอาจารย์ที่วัด โดยตรง โดยอาจศึกษาด้วยตนเองจากตำรับตำราต่างๆ ที่ครูบาอาจารย์เขียนทิ้งเอาไว้ ก็ควรหาโอกาส แสดงความกตัญญูรู้คุณต่อครูบาอาจารย์ ด้วยการหาเวลาไปชวนขวายช่วยงานบุญต่างๆ ของวัดที่ครูบา อาจารย์ท่านเคยอาศัยอยู่ ตามกำลัง และเวลาที่ตนเองมี จึงจะถือได้ว่า เป็นแนวทางการสร้างพระเครื่อง เพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการช่วยชวนขวายรับใช้งานต่างๆ ของพระศาสนา พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ของตนอยู่เสมอ

๔.๑.๓.๑.๖. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปิตตานมัย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดี ให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่พ่อแม่ครูบาอาจารย์ เทวดา เจ้าที่เจ้าทาง ต่างๆ ที่มาคอยช่วยเหลือในการทำพิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่องอยู่เสมออยู่แล้ว อีกทั้งยังต้องคอยทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับเหล่าเจ้ากรรมนายเวร เปรต อสุรกาย และสัตว์นรกต่างๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นไม่มารบกวนในการทำพิธีปลุกเสกสร้างพระเครื่อง และให้เขาได้มารับบุญกุศล และร่วมบุญยินดีในบุญแห่งการสร้างพระเครื่องเพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาอยู่เสมอทุกครั้งที่มีการ ปลุกเสกสร้างพระเครื่อง จึงจะเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติ ธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ

๔.๑.๓.๑.๗. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปัตตานมัย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้าง พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่ เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับครูบาอาจารย์ที่วัด เพื่อศึกษาวิชาการสร้าง

พระเครื่อง และคอยชวนช่วยงานครูบาอาจารย์ต่างๆของตนอยู่แล้ว ดังนั้นผู้ศึกษาวิชาการสร้างพระเครื่องนั้น จึงมีโอกาสดำเนินงานบุญกุศลต่างๆเช่น งานผ้าป่า งานทอดกฐิน งานสร้างและซ่อมแซมศาสนาสถานต่างๆ เป็นต้น ที่เกิดขึ้นที่วัดเป็นประจำอยู่แล้ว นอกจากนี้ การได้ติดตามรับใช้ครูบาอาจารย์อย่างใกล้ชิดนั้น ยังเป็นโอกาสให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสดำเนินงานบุญกุศลต่างๆที่ครูบาอาจารย์ของตนได้ไปร่วมสร้างอีกมากมายอย่างสม่ำเสมอ เพราะบรรดาเกจิอาจารย์ทั้งหลายที่เป็นครูบาอาจารย์สอนวิชาการสร้างพระเครื่องนั้น มักจะมีผู้นิมนต์อาราธนาท่านไปช่วยงานบุญตามที่ต่างๆอยู่ตลอดเวลา เช่น เป็นประธานงานสร้างโบสถ์ตามวัดต่างๆ สร้างพระพุทธรูป พระประธาน ถวายตามวัดที่ห่างไกลต่างๆ เป็นประธานงานสร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งลูกศิษย์ผู้ตามศึกษาและรับใช้ครูบาอาจารย์ อย่างใกล้ชิดนั้น ย่อมมีโอกาสดำเนินงานบุญ ได้มีโอกาสนับถือปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการ ยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่เสมออยู่แล้ว

ส่วนผู้ใดที่ศึกษาการสร้างพระเครื่องตามตำรับตำราต่างๆด้วยตนเองนั้น ก็ควรหมั่นระลึกจิตอนุโมทนาในบุญกุศลต่างๆที่ ครูบาอาจารย์เจ้าของตำราเหล่านั้นได้สร้างเอาไว้อยู่เสมอทุกครั้งที่ศึกษาเล่าเรียนตำรับตำราเหล่านั้น หรือควรรหาโอกาสไปช่วยงานบุญ และตามอนุโมทนาในงานบุญต่างๆที่ครูบาอาจารย์ของตนได้เคยร่วมบุญสร้างเอาไว้ตามที่ต่างๆ ตามกำลังและเวลาอันเหมาะสม จึงจะถือว่าเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่เสมอ

๔.๑.๓.๑.๘. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักมัชฌิมาสูตร

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้สร้างพระเครื่องที่ต้องไปอยู่ศึกษาวิชาการสร้างพระเครื่องกับครูบาอาจารย์ต่างๆที่วัดนั้น ก็จะมีโอกาสได้รับฟังพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆจากครูบาอาจารย์ของตนเป็นประจำอยู่แล้ว เพราะการสร้างพระเครื่องนั้น จุดประสงค์สำคัญจริงๆอย่างหนึ่งที่โบราณจารย์แฝงเอาไว้ก็คือต้องการดึงคนเข้าวัดให้ได้มีโอกาสมาทำบุญ ศึกษาปฏิบัติธรรมนั่นเอง

ตำราการสร้างพระเครื่องที่โบราณจารย์เขียนเอาไว้โดยส่วนใหญ่แล้ว มักจะไม่เขียนเคล็ดลับวิชาการสร้างพระเครื่องอย่างเปิดเผยไว้ทั้งหมด ผู้ที่อยากจะศึกษาวิชาการสร้างพระเครื่องให้แตกฉานอย่างแท้จริงจึงต้องเข้ามากราบถวายตัวเป็นศิษย์ที่วัดด้วยตนเอง เพื่อศึกษาเคล็ดวิชาต่างๆในการสร้างพระเครื่องให้กระจ่างแจ้งจากครูบาอาจารย์โดยตรง ซึ่งการไม่เผยเคล็ดลับทั้งหมดในการสร้างพระเครื่องไว้ในตำรานั้น ก็ด้วยเหล่าโบราณจารย์ทั้งหลายต้องการสร้างกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสเข้าวัด ทำบุญ ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม ฟังข้อแนะนำต่างๆจากครูบา

อาจารย์โดยตรงนั่นเอง ดังนั้น ผู้ที่สร้างพระเครื่องอย่างถูกต้องตามแบบแผนของโบราณจารย์ โดยการเข้าวัดไปกราบไหว้นอบน้อมฝากตัวเป็นศิษย์โดยตรงกับเหล่าพระเกจิอาจารย์โดยตรงนั้น จึงเท่ากับว่าเขาเหล่านั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้อยู่เสมออยู่แล้ว

ส่วนผู้ที่ศึกษาดำรงการสร้างพระเครื่องด้วยตนเองนั้น หากครูบาอาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ ก็ควรหาโอกาสเข้าวัด ไปกราบไหว้นอบน้อมถวายตัวเป็นศิษย์เพื่อศึกษาเล่าเรียนวิชาการสร้างพระเครื่องและธรรมะต่างๆกับครูบาอาจารย์เจ้าของตำรานั้นโดยตรง หรือหากครูบาอาจารย์ท่านนั้นได้มรณภาพไปแล้ว ก็ควรหาโอกาสไปปฏิบัติธรรมที่วัดที่ครูบาอาจารย์เคยจำพรรษาเมื่อยังมีชีวิตอยู่ และหมั่นศึกษาหาข้อธรรมและความรู้ต่างๆที่ครูบาอาจารย์ผู้นั้น ได้ทิ้งฝากเอาไว้เพิ่มเติม จึงจะถือว่าเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้

๔.๑.๓.๑.๕. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักมมเทศนามัย

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งตามปกติในการสร้างพระเครื่องในสมัยก่อนนั้น ผู้ที่อยากได้พระเครื่องไว้กราบไหว้บูชาพกพาติดตัว ล้วนต้องมาทำบุญบูชาพระเครื่องเหล่านั้นเองที่วัดทั้งสิ้น เมื่อมีผู้มาทำบุญเข้าบูชาพระเครื่องที่วัด พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลายก็จะมอบพระเครื่องเหล่านั้นให้กับผู้มาทำบุญบูชาด้วยมือตัวเอง และสั่งสอนวิธีการใช้ วิธีการอาราธนาพระเครื่องที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเช่น เอาพระเครื่องไปใช้แล้วต้องหมั่นทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เอาพระเครื่องไปต้องมีใจอยู่กับพระ ต้องมีสตินึกถึงพระอยู่เสมอ เอาพระเครื่องไปแล้วต้องมีความไม่ประมาทในชีวิต หมั่นทำความดี เพราะธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม เป็นต้น รวมทั้งสั่งสอนธรรมะต่างๆให้แก่ผู้มารับพระเครื่องเหล่านั้นไปบูชาอยู่เสมอ ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างพระเครื่องนั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ

แต่ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากข้าวสารบ้านเมืองมีความทันสมัย การคมนาคมก็สะดวกสบาย คนก็รู้จักวัดต่างๆ รู้จักพระเครื่องต่างๆที่วัดต่างๆสร้างกันขึ้นมามากขึ้น จึงไปเช่าบูชากันที่วัดเป็นจำนวนมากบ้าง หาเช่าบูชาตามศูนย์พระเครื่องต่างๆที่รับพระเครื่องมาจากทางวัดบ้าง จนทำให้พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องไม่มีเวลาและโอกาสที่จะได้สั่งสอนธรรมะต่างๆไปกับการแจกพระเครื่องเหมือนในสมัยก่อน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีคนที่เข้าใจในเรื่องของการสร้างและใช้พระเครื่องอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมน้อยลง หลงมกมายแต่ในอิทธิปาฏิหาริย์

มากขึ้น เพราะไม่มีครูบาอาจารย์คอยเทศน์สอนธรรมะต่างๆ พร้อมกับการรับพระเครื่องด้วยมือตนเอง เหมือนในสมัยก่อน ดังที่พระอาจารย์วรังกต วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวไว้ว่า

วัตถุมงคลจริงๆ แล้ว โบราณท่านก็ทำถูก แต่คนรุ่นหลังเนี่ย มันเปลี่ยนไปหมด เป็นพุทธพาณิชย์ไป แทนที่จะมาดูกระแสของพระ ก็ไปดูหนังเหนียว คงกระพัน อะไรอย่างนั้นไป มันไม่ใช่จุดหมายจริงๆ จุดหมายที่อาจารย์รุ่นก่อนๆ ท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปในไหน นึกถึงพระ และก็ให้อารธนาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ พวกอิทธิฤทธิ์เป็นของเสริมเท่านั้น... พระของหลวงปู่นี้ ใช้ปฏิบัติได้จนถึงนิพพานเลย แต่ที่เขาว่าพระเครื่องเป็นเครื่องมหายเพราะเขาเอาไปใช้ไม่ถูกวิธี คนเอาไปใช้ เขาใช้ไม่เป็น ไม่มีวิธีใช้ คณะอาจารย์ที่ออกมาก็ไม่บอกวิธีใช้ เสกแล้วก็เอาไป อะไรก็ไม่ได้บอกกัน เอามาสร้างวัดอะไรเข้า กลายเป็นการทำทานธรรมดา ... ที่นี้เราจะบอกเขายังไง ในประเทศไทยเนี่ย จะบอกเค้าได้ไง เล่า บอกไม่ได้ คนมันเยอะ บอกไปแล้ว เค้าจะเข้าใจเปล่า^{๓๐}

ดังนั้น หากคนที่มาทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องมีจำนวนมากจนไม่อาจสั่งสอนธรรมะให้กับทุกคนได้จริงๆ หรือมีความจำเป็นอย่างยิ่งในเรื่องปัจจัย จนต้องให้ศูนย์พระเครื่องช่วยมารับพระเครื่องของทางวัดส่วนหนึ่งไปประกาศบุญจริงๆ แล้ว วิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการสร้างพระเครื่องให้เป็นการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นได้ก็คือ ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องแนบแผ่นพับแสดงวิธีการอารธนาใช้พระเครื่อง แนวทางการปฏิบัติธรรม หรือแนบข้อความธรรมะสั้นๆ ง่ายๆ ไปกับพระเครื่องทุกองค์ ที่สร้างขึ้นเสมอเมื่อมีโอกาสดังกล่าว เพื่อจะได้เป็นการแสดงธรรมชี้แนะวิธีการใช้พระเครื่องที่สอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง และแนะนำข้อธรรมในชีวิตประจำวันต่างๆ ให้แก่ผู้มาทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องไป ก็จะเป็นการช่วยให้ผู้ใช้พระเครื่อง มีความเข้าใจในการใช้พระเครื่องอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนามากขึ้น อีกทั้งยังเป็นกุศโลบายช่วยให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ

๔.๑.๓.๑.๑๐. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทฤษฎีพุทธมัม

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรง ซึ่งหากกระทำได้ตามแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุต่างๆ ข้างต้นทั้ง ๕ ข้อที่ผ่านมานั้น ก็ถือว่าผู้สร้างพระเครื่องนั้น ได้สร้างพระเครื่องที่สอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรงอยู่แล้ว

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรังกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

แต่การสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำความเห็นให้ตรงอีกประการหนึ่ง ที่ในปัจจุบันจะขาดความเข้าใจในจุดนี้ไปมากก็คือ การสร้างพระเครื่อง วัตถุมงคล และเครื่องรางของขลังต่างๆ ออกมาในรูปแบบที่เกินเลยจากแนวทางของพระพุทธศาสนาอยู่มาก บางวัดก็สร้าง พระพิฆเนศ พระศิวะ พระนารายณ์ อันเป็นเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ บางวัดก็สร้าง พระเป็นรูปขุนแผน เป็นรูปกุมารทอง บางวัดก็สร้างปลัดขิก อีเปื้อ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นเรื่องนอกเขตนอกแดนแนวคำสอนในพระพุทธศาสนา กลายเป็นไหว้อะไรก็ได้ ขอให้สิ่งนั้นให้ผลความศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิปาฏิหาริย์เป็นใช้ได้หมด ซึ่งการกระทำเช่นนี้ ทำให้ทั้งผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องหลุดออกจากแนวทางการทำความเห็นให้ตรงในพระพุทธศาสนาไปมาก

การสร้างพระเครื่องแต่เดิมมาในสมัยโบราณนั้น โบราณจารย์ทั้งหลาย ท่านใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวจิตของผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องนั้น ให้อยู่กับพระอยู่เสมอ ดังที่หลวงปู่ดู่ วัดสะแกกล่าวว่า “เราสร้างพระมาตลอดนับแต่บวชพระใหม่ๆ เพราะใจเราจะได้อยู่กับพระเป็นบุญกุศล ดีกว่าไปทำอย่างอื่น... ดีกว่าสวดมนต์ทิ้งเปล่าๆ”^{๑๑}

การที่จิตอยู่กับพระเสมอนั้น ย่อมทำให้จิตเกิดความเบาสบาย ทำให้จิตเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นและเข้าถึงในพระไตรสรณคมน์ในที่สุด ซึ่งถือเป็นการทำความเห็นให้ตรงต่อ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยตรง อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้ผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องนั้นได้ปฏิบัติตามฐานในส่วนของพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ กรรมฐานอยู่เสมออีกด้วย ดังที่พระอาจารย์วงศ์ วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวไว้ว่า

โบราณกาลมา การทำพระนี้ เป็นการทำให้คนติดพระ คนโบราณเวลาเค้าจะไปไหนเค้าจะเอาพระมาห้อย จะอาราธนาพระทุกครั้งเลย เวลาออกจากบ้าน สมัยโบราณนะ ทุกครั้งเลย คือคนโบราณเค้าต้องการทำให้คนติดพระ เลยทำวัตถุมงคลรูปลักษณะของพระมาให้คนได้ห้อยเพื่อให้ติด ท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปไหนนึกถึงพระ ให้อาราธนาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ ห้อยพระเวลาโดนตัวก็ นี่พระอยู่กับเรา แต่มาในยุคหลังๆนี้ เอาไปทำค้าขายอะไรกันซะ โดยส่วนมากเจตนาของการทำพระของคนโบราณ มันเป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ เป็นอนุสสติ ไตรสรณคมน์ว่าอย่างนั้น มันก็เป็นกรรมฐานกองหนึ่งของสมถะ ๓ กอง ใน ๔๐ กอง^{๑๒}

ดังนั้น การสร้างพระเครื่องที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำความเห็นให้ตรงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจึงควรที่จะสร้างพระเครื่องในแนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นรูปพระพุทธเจ้า อักขระยันต์พระธรรมคำสอนต่างๆ รูปพระสงฆ์ หรือ

^{๑๑} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญธระ , หน้า ๑๐๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรยศ วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๕ มีนาคม ๒๕๕๑.

หากเป็นรูปเทวดา ก็ควรทำเป็นรูปเทวดาในพระพุทธศาสนาเช่น พระพรหม พระอินทร์ ท้าวเวสสุวรรณ พระโพธิสัตว์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อที่จะได้เป็นการโน้มน้าวใจในการสร้างพระเครื่องเหล่านั้นให้อยู่กับพุทธนุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เทวดานุสสติ ในพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา ไม่หลุดเลยออกไปในแนวคิดความเชื่อนอกพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรง

อย่างไรก็ดี อาจมีผู้สงสัยว่า ทำไมพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านในอดีตนั้น จึงได้สร้างเครื่องรางของขลัง วัตถุมงคลแปลกๆหลายอย่างที่ดูจะไม่ตรงกับแนวคิดในพระพุทธศาสนาเช่น รักยม กุมารทอง นางกวัก เป็นต้น ซึ่งเรื่องนี้สามารถทำความเข้าใจได้จากการตอบคำถามของหลวงปู่ครู วัดสะแกที่ว่า

ผู้ถาม “ถ้ามีคนนำรักยม กุมาร หรือรูปนางกวัก เหล่านี้มาให้ หลวงปู่สึกไหมครับ”

หลวงปู่ “สึกได้ ทำเป็นพระเสกก็หมดเรื่อง รักยาก็บวชให้เป็นเณร เณรเป็นพระอรหันต์มีเยอะเยอะ นางกวักก็เป็นภิกษุณี”^{๓๓}

นั่นคือ พระเกจิอาจารย์ในสมัยโบราณนั้น ท่านมีจิตที่แนบแน่นมั่นคงอยู่กับพระรัตนตรัยอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว เมื่อมีชาวบ้านนำเครื่องรางของขลังตามความเชื่อของชาวบ้านมาให้ท่านปลุกเสก ท่านก็ไม่ขัดใจให้เสียกำลังใจ แต่กลับปลุกเสกให้ โดยเปลี่ยนเนื้อในของเครื่องรางของขลังเหล่านั้นให้เป็นพระรัตนตรัยทั้งหมด รักยาก็บวชเสียให้เป็นเณร นางกวักก็บวชเสียให้เป็นภิกษุณีเครื่องรางของขลังทุกอย่างก็กลายเป็นพระเครื่องที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรงไปเองโดยอัตโนมัติ ส่วนผู้ที่เอาเครื่องรางของขลังมาให้ปลุกเสกนั้น เมื่อเขามีศรัทธาจากการที่พระเกจิอาจารย์ปลุกเสกเครื่องรางของขลังให้เขา เขาก็จะมาเข้าวัดทำบุญบอยขึ้น พระเกจิอาจารย์เหล่านั้นก็จะค่อยๆเทศนาสั่งสอนธรรมะความรู้ต่างๆให้เขาเหล่านั้นค่อยๆหันมามีความเห็นที่ถูกต้องตรงทางตามคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ในที่สุด

อย่างไรก็ดี ในยุคปัจจุบันที่คนศรัทธาในพระเครื่องมีจำนวนมากขึ้น แต่สนใจการเข้าวัดฟังธรรมน้อยลง รวมทั้งจิตของผู้สร้างพระเครื่องในปัจจุบันที่อาจจะหาผู้มีจิตแนบแน่นเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ยากกว่าพระเกจิอาจารย์สมัยก่อนนั้น การสร้างพระเครื่องในแนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นหลักเช่นรูปพระพุทธเจ้า อัคระยันต์พระธรรมคำสอนต่างๆ รูปพระสงฆ์ หรือหากเป็นรูปเทวดาก็ควรทำเป็นรูปเทวดาในพระพุทธศาสนาเช่น พระพรหม พระอินทร์ ท้าวเวสสุวรรณ พระโพธิสัตว์ต่างๆ เป็นต้น นั้น น่าจะถือได้ว่าเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องที่มั่นคงปลอดภัย และไม่พลัดไปจากการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำความเห็นให้ตรงได้ดีที่สุด ส่วนผู้ที่ปฏิบัติไปจนถึงจุดที่มีจิตแนบแน่นกับพระรัตนตรัยอยู่ทุกขณะจิต

^{๓๓} สม โภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญเถระ , หน้า ๘๖.

เช่นเดียวกับพระเกจิอาจารย์ในยุคสมัยก่อนแล้วนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่พึงรู้และพึงปฏิบัติทุกอย่างได้ด้วยตนเอง ซึ่งคงต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไป

๔.๑.๓.๒. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา

นอกจากการใช้เกณฑ์ของบุญกิริยาวัตถุในการพิจารณาเทียบเคียงหาวิธีการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมดังที่แสดงผ่านมาข้างต้นแล้ว อีกเกณฑ์หนึ่งที่จะช่วยชี้วัดแสดงให้เห็นในภาพรวมได้ว่า แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ควรสร้างอย่างไร ก็คือการพิจารณาเทียบเคียงการสร้างพระเครื่องเหล่านั้นให้สอดคล้องเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา นั่นคือ

๔.๑.๓.๒.๑. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสัจสี่

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมรักษาศีลของตนให้มั่นคงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นศีล ๕ หรือศีล ๘ สำหรับฆราวาสผู้สร้างพระเครื่อง และความสำรวมในศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งโดยปกติในกระบวนการการสร้างพระเครื่องนั้น การรักษาศีลก็ถือเป็นข้อกำหนดบังคับเบื้องต้นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ทั้ง กายวาจาใจ ทุกครั้งตลอดเวลาอยู่แล้ว เมื่ออยู่ในกระบวนการสร้างพระเครื่อง ดังที่ได้แสดงผ่านมาในเรื่องการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสัจสี่ข้างต้น

เมื่อผู้สร้างพระเครื่องต้องสร้างพระเครื่องอยู่เสมอ ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นก็ย่อมต้องคอยรักษาศีลของตนเองให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ เมื่อรักษาศีลบ่อยเข้าๆจนเป็นเรื่องปกติ ศีลนั้นก็ค่อยๆ กลายเป็นนิสัยโดยปกติของผู้สร้างพระเครื่องไปเองโดยอัตโนมัติ ไม่อยากฆ่าสัตว์ ไม่อยากลักทรัพย์ ไม่อยากประพฤติผิดในกาม ไม่อยากโกหกหลอกลวง ไม่อยากดื่มสุรายาเมา ไปด้วยนิสัยตัวเอง ไม่ต้องคอยบังคับ ไม่ต้องคอยรักษาศีลอีกต่อไป มีศีลสมบูรณ์เป็นปกติในใจโดยธรรมชาติไปในที่สุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสัจสี่อย่างเป็นอย่างยิ่ง

๔.๑.๓.๒.๒. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริจิตตสิกขา

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณากระบวนการสร้างพระเครื่องในหัวข้อ ๔.๑.๒.๒. เรื่องการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริจิตตสิกขาที่แสดงผ่านมาข้างต้นนั้น จะ

เห็นได้ว่า ในกระบวนการสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องฝึกสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด อย่างน้อยก็ในพุทธานุสสติ ชัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ไปจนถึง กสิณทั้ง ๑๐ กอง จนได้สมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยจึงจะใช้ได้ เพราะผู้สร้างพระเครื่องจะต้องสามารถปลุกเสกเขียนผงให้ทะลุกระดานลงไปได้ ปลุกเสกให้พระเครื่องขยับลุกขึ้นนั่งได้ ซึ่งการสร้างอิทธิปาฏิหาริย์เช่นนี้ ต้องอาศัยกำลังสมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย เข้าช่วยทั้งสิ้น จึงจะสามารถปลุกเสกได้สำเร็จตามแบบแผนที่โบราณจารย์วางเอาไว้ นอกจากนี้ ในการสร้างพระเครื่องบางประเภทเช่น พระเครื่องของหลวงพ่อบ้าน วัดบางนมโคนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องปฏิบัติสมาธิภาวนาได้จนถึงในระดับของสมาบัติ ๘ จึงจะสามารถสร้างได้ถูกต้องสมบูรณ์ตามที่หลวงพ่อบ้านวางแบบแผนเอาไว้

ดังนั้น การสร้างพระเครื่องให้สำเร็จสมบูรณ์ตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริง เช่น เขียนผงให้ทะลุกระดานได้ ปลุกเสกพระเครื่องให้ขยับลุกขึ้นนั่งได้ ปลุกเสกผ้าขาวให้เป็นสัตว์มีชีวิตขึ้นมาได้ เป็นต้น นั้น จึงถือเป็นเกณฑ์การสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตสิกขา เป็นกุศโลบายในการฝึกหัดอบรมจิตของผู้สร้างพระเครื่องให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่ในตัว เพราะหากไม่ฝึกหัดอบรมจิตให้เกิดสมาธิระดับสูงในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จนถึง สมาบัติ ๘ แล้ว ย่อมไม่สามารถสร้างพระเครื่องตามรูปแบบที่โบราณจารย์ได้กำหนดไว้นั้นได้อย่างสำเร็จสมบูรณ์เลย

๔.๑.๓.๒.๓. แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตสิกขา

แนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้สร้างพระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณากระบวนการสร้างพระเครื่องในหัวข้อ ๔.๑.๒.๓. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตสิกขาที่แสดงผ่านมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า การสร้างพระเครื่องตามแบบแผนของโบราณจารย์อย่างแท้จริงนั้น ไม่ได้มีเพียงกุศโลบายโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสนิบัติธรรมรักษาศีล เจริญภาวนา อย่างเข้มข้นเท่านั้น แต่การปลุกเสกสร้างพระเครื่องตามแบบแผนของโบราณจารย์นั้น ได้แฝงกุศโลบายให้ผู้สร้างพระเครื่องได้ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา อบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงอยู่แทบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการลบผง ให้ผู้ลบผงได้เห็นถึงความเกิดดับของรูปนาม คาลาลบผงที่แฝงแนวคิดธรรมะเรื่องไตรลักษณ์ และนิพพานให้พิจารณาอย่างชัดเจน หรือแม้แต่ในการปลุกเสกสร้างพระเครื่อง ที่ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องทำจิตให้เข้าถึงความว่างเปล่าจากตัวตนเป็นอนัตตา ต้องศึกษากระแสจิตในการปลุกเสกที่มีความเกิดดับอยู่ตลอดเวลา ศึกษากระแสภพชาติการเกิดแก่เจ็บตายของครูบาอาจารย์ต่างๆที่มาช่วยในการปลุกเสกอยู่

เสมอ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า แทบทุกขั้นตอนในการสร้างพระเครื่องนั้น ล้วนมีกระบวนการของการปฏิบัติวิปัสสนา การเจริญปัญญาพิจารณาให้เข้าถึงความรู้แจ้งอย่างยั่งยืน

แม้แต่การกล่าวถึงวิธีการปลุกเสกสร้างพระเครื่องที่ง่ายที่สุด รวดเร็วที่สุด ได้ผลที่สุด ซึ่งหลวงปู่ดู่ วัดสะแก ได้กล่าวไว้ว่า

ข้าพเจ้า "พระอรหันต์ประเภท สุขวิปัสโก ท่านจะมีความสามารถในการเสกพระ หรือไม่ครับ"

หลวงปู่ "สุขวิปัสโก ก็ประเภททำให้หมดทุกข์คนเดียว แต่แกเอ๊ย พระอรหันต์นะ ท่านทำอะไรก็ได้ เพียงแต่การอธิษฐานว่า ขอให้วัตถุเหล่านี้จงศักดิ์สิทธิ์ ผู้นำไปใช้จึงมีความสำเร็จ เช่นเดียวกับข้าพเจ้าก็ใช้ได้แล้ว"^{๑๔}

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่สามารถปลุกเสกสร้างพระเครื่องได้อย่างง่ายดายที่สุด รวดเร็วที่สุด ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด ที่โบราณจารย์กล่าวสอนไว้นั้นก็คือ พระอรหันต์ นั่นเอง เพราะพระอรหันต์นั้น แม้ท่านจะเป็นเพียงสุขวิปัสโก ที่ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์อะไร แต่เพียงท่านอธิษฐานจิตขอให้พระเครื่องเหล่านั้นจงศักดิ์สิทธิ์ ให้ผู้นำไปใช้จึงมีความสำเร็จเช่นเดียวกับข้าพเจ้า เพียงเท่านั้น ก็เป็นการสร้างพระเครื่องที่มีความศักดิ์สิทธิ์มากกว่า และปลุกเสกสร้างได้เร็วกว่า ผู้ได้มานสมาบัติต่างๆเป็นผู้ปลุกเสกสร้างเป็นอย่างมาก ซึ่งคำกล่าวของหลวงปู่ดู่เท่ากับเป็นการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลาย ต้องหมั่นเจริญวิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาหาความรู้แจ้งเห็นจริง และดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงให้เกิดกับจิตของตนอย่างไม่ท้อถอย เพราะผู้ที่เจริญปัญญาจนดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงแล้ว ย่อมเป็นผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์แห่งความรู้ตื่นเบิกบานอยู่ใน กาย วาจา ใจ ของตนอยู่เสมอ เมื่อไปทำอะไร ปลุกเสกสร้างพระเครื่องอะไร สิ่งต่างๆที่ท่านเหล่านั้น ก็ย่อมมีความสำเร็จสูงสุด มีอิทธิปาฏิหาริย์สูงสุด เช่นเดียวกับจิตของผู้ที่สำเร็จเข้าถึงนิพพาน ซึ่งถือเป็นความสำเร็จสูงสุดยิ่งกว่าความสำเร็จใด เข้าถึงปาฏิหาริย์แห่งการรู้ ตื่น เบิกบาน อันดับทุกข์ในสังสารวัฏได้โดยสิ้นเชิง ซึ่งถือเป็นปาฏิหาริย์สูงสุดกว่าปาฏิหาริย์ใดๆ ซึ่งการปฏิบัติตามแนวทางการสร้างพระเครื่องของโบราณจารย์เช่นนี้นั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นแนวทางการสร้างพระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยสัจธรรม คือเป็นกุศโลบายในการอบรมปัญญาของผู้สร้างพระเครื่องให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง

๔.๒. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

นอกจากกระบวนการในการสร้างพระเครื่อง จะเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่แฝงเอาไว้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องทั้งหลายได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือหลักไตรสิกขา ดังที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เสนอผ่านมาข้างต้นแล้ว คนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับพระเครื่องเป็นอย่างมาก และควรศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่งก็คือ กลุ่ม

^{๑๔} สม โภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญเถระ , หน้า ๑๐๓.

ของผู้ใช้พระเครื่อง ซึ่งได้แก่เหล่าพุทธบริษัท บุคคลทั่วไปทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น นักเรียน นักศึกษา ครูบาอาจารย์ พ่อค้าแม่ค้า ทหารตำรวจ ดารา คนวงการบันเทิง เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นผู้แสวงหาทำบุญ บูชาพระเครื่องต่าง ๆ มาไว้ใช้กราบไหว้บูชาพกพาติดตัวกัน บางคนก็บูชาพระเครื่องเพราะอยากให้ช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากอันตราย บางคนก็อยากให้ช่วยให้เกิดเมตตามหานิยม บางคนก็อยากให้ช่วยให้ขายของดี เป็นต้น ซึ่งกลุ่มผู้ใช้พระเครื่องนี้ ถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนในสังคมมากกว่าผู้สร้างพระเครื่องเป็นอย่างมาก

คนบางกลุ่มมักมองว่า ผู้ใช้พระเครื่อง ผู้กราบไหว้บูชาพกพาพระเครื่องติดตัวนั้น เป็นผู้ที่หลงมกมายในอิทธิปาฏิหาริย์ เป็นผู้ที่ไม่เข้าใจในหลักธรรมที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา แต่กลับไม่ได้มองในอีกแง่หนึ่งว่า แม้แต่พระพุทธรูปองค์เองนั้น ในบางครั้งก็ยังทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เพื่อโน้มน้าวให้คนเลิกจากมิจฉาทิฎฐิ ให้คนหันมาศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย หันมาสนใจในการปฏิบัติธรรมเพื่อนำสู่การพ้นทุกข์เช่น ในครั้งที่พระองค์ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เพื่อโปรดชฎิล ๓ พี่น้อง องคุลิมาล หรือแม้แต่ตอนที่พระองค์ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์เพื่อกำราบเหล่าเดียรถีย์ทั้งหลาย เป็นต้น

การใช้พระเครื่องเองก็เป็นไปในลักษณะเช่นนั้นคือ การใช้พระเครื่องอย่างถูกต้องแท้จริงนั้น ไม่ได้ใช้เพื่อหวังในอิทธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่องที่จะทำให้ผู้ใช้เกิดความเป็น คงกระพันหนังเหนียว เกิดเมตตามหานิยม โชคลาภร่ำรวย ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่การใช้พระเครื่องที่แท้จริงนั้น เป็นการใช้อิทธิปาฏิหาริย์เหล่านั้นเป็นเหมือนกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้คนทั้งหลายได้หันมาปฏิบัติธรรมต่างๆ เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น เพียงแต่คนโดยทั่วไปไม่รู้ถึงวิธีการใช้พระเครื่องเพื่อนำมาปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงเท่านั้น จึงมองการใช้พระเครื่องเป็นเรื่องมกมายไป ดังที่พระอาจารย์วรกต วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวไว้ว่า

พระของหลวงปู่ ใช้ปฏิบัติได้จนถึงนิพพานเลย แต่ที่เขาว่าพระเครื่องเป็นเรื่องมกมายเพราะเขาเอาไปใช้ไม่ถูกวิธี คนเอาไปใช้ เขาใช้ไม่เป็น ไม่มีวิธีใช้ คณาจารย์ที่ออกมาก็ไม่บอกวิธีใช้ เสกแล้วก็เอาไป อะไรก็ไม่ได้อีกกัน เามาสร้างวัดอะไรเข้า กลายเป็นการทำทานธรรมดา ... ทีนี้เราจะบอกเขายังไง ในประเทศไทยเนี่ย จะบอกเค้าได้ไงเล่า บอกไม่ได้ คนมันเยอะ บอกไปแล้ว เค้าจะเข้าใจรีเปล่า^{๑๕}

โดยการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น อาจศึกษาพิจารณาให้เห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นได้ จากการพิจารณาวิเคราะห์เทียบเคียงกระบวนการใช้พระเครื่องกับหลักการปฏิบัติธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา เช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หลักไตรสิกขา ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้เข้าใจถึงหลักการใช้พระเครื่องที่ถูกต้องแท้จริงในฐานะเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวคนให้เข้ามาปฏิบัติธรรมต่อไป ดังต่อไปนี้

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

๔.๒.๑. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ

หลักบุญกิริยาวัตถุเป็นหลักการปฏิบัติธรรมพื้นฐานที่สำคัญและมีอานิสงส์มากในพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักการต่างๆที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการในการใช้พระเครื่องนั้น ก็ล้วนแล้วแต่เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในส่วนของบุญกิริยาวัตถุนี้ให้ได้อย่างสมบูรณ์นั่นเอง โดยอาจแสดงให้เห็นได้โดยการวิเคราะห์เทียบเคียงหลักการใส่พระเครื่องกับหลักการปฏิบัติในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑.๑. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทานมัย

ทานมัยคือ การทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีการแฝงกุศโลบายเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมด้วยการทำทานอยู่ด้วยอย่างชัดเจน เพราะผู้ที่นำพระเครื่องไปใช้นั้น จะต้องไปทำบุญบูชาพระเครื่องต่างๆที่ตนต้องการจากทางวัดหรือองค์กรการกุศลต่างๆ ซึ่งเงินต่างๆที่ตนได้นำไปบูชาพระเครื่องต่างๆนั้น จริงๆแล้วก็คือเงินที่ผู้บูชาพระเครื่อง ได้ให้ทานทำบุญกับ ทางวัด หรือองค์กรการกุศลต่างๆ เพื่อนำเงินนั้นไปใช้ในการสร้างถาวรวัตถุ นำไปใช้ประโยชน์ทางศาสนา หรือสาธารณกุศลต่างๆ โดยมีพระเครื่องต่างๆเป็นเครื่องตอบแทนน้ำใจให้แก่ผู้ทำบุญให้ทานกับทางวัดหรือองค์กรการกุศลต่างๆนั้นนั่นเอง ซึ่งการนำพระเครื่องมาเป็นเครื่องตอบแทนน้ำใจให้แก่ผู้ร่วมทำบุญนี้ ถือเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวผู้ใส่พระเครื่องให้มีโอกาสทำบุญโดยการให้ทานได้เป็นอย่างดี ดังที่พระอาจารย์เมี้ยน วัดหน้าต่างนอกกล่าวไว้ว่า

ที่ทำพระเครื่องขึ้นมานี้ เพื่อจะดึงคนให้เข้าวัด เข้าวัดมานะย หนึ่งได้ไหว้พระ ไหว้พระพุทธรูปบ้าง พระสงฆ์บ้าง หลวงพ่อจง หลวงพ่อปาน หรืออะไรก็แล้วแต่ นั้นเค้าได้ต่อนิ่งแล้ว แล้วมาบูชาวัตถุมงคลเนี่ย วัตถุมงคลเอาไปเพื่อเป็นสังฆานุสสติ เป็นที่ระลึก แล้วก็ปัจจัยทั้งหลายที่ได้บูชาไปนั้น ก็ได้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุเอาไว้ในพระพุทธศาสนา เค้าก็ได้ทำบุญไปด้วย เค้าเรียกว่าได้หลายต่อ...^{๓๖}

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยต่างๆ ที่ผู้ใส่พระเครื่องได้ทำบุญบูชาพระเครื่องต่างๆไปนั้น ก็คือเงินที่ทางวัดหรือองค์กรการกุศลต่างๆ จะนำไปใช้ในการสร้างประโยชน์ต่างๆต่อไป เช่นการสร้างโบสถ์สร้างวิหาร สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเท่ากับว่าผู้บูชาพระเครื่องไปใช้นั้น ได้มีโอกาสทำบุญให้ทานไปด้วยทุกครั้งที่ได้บูชาพระเครื่องเหล่านั้นมาด้วย โดยพระเครื่ององค์หนึ่งอาจจะมีต้นทุนการสร้าง ๕ บาท แล้วทางวัดอาจจะออกพระเครื่องนั้นมาให้ทำบุญบูชา ๓๐๐ บาท ซึ่งจำนวนเงินที่ทางวัดได้หลังจากหักต้นทุนไปแล้วคือ ๒๙๕ บาทนั้น ก็คือจำนวนเงินที่ผู้บูชาพระเครื่องได้มีโอกาสบริจาคทำบุญให้ทานกับทางวัดนั่นเอง ซึ่งถือเป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้คน

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เมี้ยน อาจารย์สมุณโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ได้เข้าวัดทำบุญให้ทานได้เป็นอย่างดี เพราะหากใช้เพียงการเทศนาสั่งสอนธรรมะต่าง ๆ นั้น คงเป็นการยากที่จะสามารถเทศน์เพื่อโน้มน้าวคนทั่วไปให้เข้ามาทำบุญให้ทานต่างๆ ได้โดยง่าย ต่างกับการใช้พระเครื่องเป็นสื่อ ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องที่เคารพศรัทธาในพระเกจิอาจารย์ต่างๆ มีความต้องการอยากจะได้พระเครื่องของพระเกจิอาจารย์ต่างๆ เหล่านั้นมาไว้กราบไหว้บูชาอยู่แล้ว เมื่อมีการบอกบุญออกไปว่า หากทำบุญแล้วจะได้พระเครื่องซึ่งปลุกเสกโดยเกจิอาจารย์ต่างๆ เป็นของที่ระลึกตอบแทนน้ำใจ ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นย่อมพร้อมที่จะเข้าวัดมาทำบุญกับทางวัดได้โดยไม่ยาก และเมื่อเขาได้เข้ามาเช่าบูชาพระเครื่องไปแล้ว ก็เท่ากับผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำบุญให้ทานไปด้วยทุกครั้งแล้วด้วยนั่นเอง

๔.๒.๑.๒. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลมัย

ศีลมัยคือ การทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี มีระเบียบวินัย ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องเองนั้น มีกุศโลบายที่ชัดเจนในการโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมด้วยการรักษาศีล เพราะในการใช้พระเครื่องที่ถูกต้องตามแบบแผนของโบราณจารย์นั้น ผู้นำพระเครื่องไปใช้ หรือนำไปกราบไหว้บูชาติดตัว จะต้องรักษาศีลให้สมบูรณ์พร้อมด้วย จึงจะทำให้พระเครื่องที่นำไปใช้เหล่านั้น เกิดความศักดิ์สิทธิ์สูงสุด พุทธคุณไม่เสื่อมถอย ดังที่พระอาจารย์ชำนาญ วัดบางกุฎีทองได้กล่าวไว้ว่า

คนที่เอาไปห้อย ก็ต้องรักษาศีลด้วย ต้องรักษา ต้องอยู่ในศีลอยู่ในธรรม ต้องมีความเชื่อ ความศรัทธา ในวัตถุสิ่งของสิ่งนั้น มันถึงจะเกิดประโยชน์ ที่เรียกว่าสื่อคือจูนเข้าหากัน ไม่ใช่ไปประมาทว่า อันนี้แขวนแล้วดี อันนี้แขวนแล้วไม่ดี แต่คนแขวนไม่เคยดูตัวเองว่ามีศีลไหม รักษา ศีลได้ก็ข้อ แต่กลับไปปรามาสครูบาอาจารย์ พระพุทธเจ้า พอไปพูดไปคิดอย่างนั้น จิตมันก็ตก จิตมันตกแล้วก็ใช้อะไรไม่ได้^{๑๗}

โดยข้อศีลที่จะต้องรักษาในการใช้พระเครื่องนั้น อาจ会有ความแตกต่างกันออกไปบ้างตามตำราในการสร้างพระเครื่องของสำนักต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไปเช่น การใช้พระเครื่องของหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค นั้น ผู้ที่จะนำไปใช้บูชาติดตัว จะต้องไม่กินเหล้า ไม่ลักขโมยของผู้อื่น หรือ การใช้พระเครื่องและสักยันต์ของหลวงพ่อบาน วัดบางพระนั้น ผู้นำไปใช้จะต้องถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในข้อ ๓ คือห้ามผิดลูกเมียเขา ห้ามเที่ยวช้องโสเภณี นอกจากนี้ยังห้ามด่าบุพการี และยังต้องฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่อง^{๑๘} เป็นต้น โดยข้อศีลหลักๆ ที่รักษากันในการใช้พระเครื่องส่วนใหญ่ นั้น ก็จะอยู่ในขอบข่ายของศีล ๕ เป็นหลักนั่นเอง

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุดมปญโญ, เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๑๘} ไตรเทพ ไกรงู, “ขันต์ยอดนิม ‘หลวงพ่อบาน’ ในยุคการเมืองสับสนบ้านเมืองวุ่นวาย”, **คมชัดลึก**, (๑๘ มีนาคม ๒๕๕๑) : ๓๒.

ในบางสำนักนั้น ก่อนจะนำพระเครื่องไปใช้ หรือนำไปกราบไหว้บูชา ผู้ใช้พระเครื่องนั้น จะต้องสมาทานศีล ๕ ก่อนทุกครั้ง สมาทานศีลทุกวันอย่างสม่ำเสมอ ดังปรากฏอยู่ในบทสวดมนต์ในการใช้พระเครื่องของหลวงปู่ วัดสะแก ดังนี้

บทบูชาพระ

พุทฺธัง ชีวิตตัง เม ปุเชมิ

ธัมมัง ชีวิตตัง เม ปุเชมิ

สังฆัง ชีวิตตัง เม ปุเชมิ

กราบพระ ๖ ครั้ง

พุทฺธัง วันทามิ (กราบ)

ธัมมัง วันทามิ (กราบ)

สังฆัง วันทามิ (กราบ)

ครูอุปัชฌาย์อาจารย์คุณัง วันทามิ (กราบ)

มาตาปิตุคุณัง วันทามิ (กราบ)

พระไตรสิกขาคุณัง วันทามิ (กราบ)

บทสมาทานศีล ๕

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (กราบ ๑ ครั้ง)

พุทฺธัง สรณังคัจฉามิ ธัมมัง สรณังคัจฉามิ สังฆัง สรณังคัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทฺธัง สรณังคัจฉามิ ทุติยัมปิ ธัมมัง สรณังคัจฉามิ ทุติยัมปิ สังฆัง สรณังคัจฉามิ

ตติยัมปิ พุทฺธัง สรณังคัจฉามิ ตติยัมปิ ธัมมัง สรณังคัจฉามิ ตติยัมปิ สังฆัง สรณังคัจฉามิ

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ

อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ

อพรหมจิริยา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ

มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ

สุราเมรัยะ มัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี สิกขาปะทังสมาธิยามิ

อิมานิ ปญฺจสิกขา ปทานิ สมาธิยามิ (๑ ครั้ง)

สีเลนะ สุคตัง ยันติ สีเลนะ โภกะสัมปทา

สีเลนะ นิพพุตติง ยันติ ตัสมา สीलัง วิโส ฐะเย

บทอาราธนาพระ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (กราบ ๑ ครั้ง)

พุทฺธัง อาราชนานัง กะโรมิ
ธัมมัง อาราชนานัง กะโรมิ
สังฆัง อาราชนานัง กะโรมิ

คาถาหลวงปู่ทวด

น้อมระลึกถึงปู่ทวดแล้วว่าคาถาดังนี้

นะโม โพธิสัตโต อาคันติมายะ อิติ ภะกะวา (๓ ครั้ง)

คาถาหลวงปู่คู่

น้อมระลึกถึงปู่คู่แล้วว่าคาถาดังนี้

นะโม โพธิสัตโต พรหมปัญโญ (๓ ครั้ง)

บทขอขมาพระรัตนตรัย

โยโทโส โมหะจิตเต นะพุทฺธัสมิท ปาปะกะโต มะยา
จะมะละเม กะตัง โทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ
โยโทโส โมหะจิตเต นะธัมมัสมิท ปาปะกะโต มะยา
จะมะละเม กะตัง โทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ
โยโทโส โมหะจิตเต นะสังฆัสมิท ปาปะกะโต มะยา
จะมะละเม กะตัง โทสัง สัพพะปาปัง วินัสสันตุ

บทสวดพระมหาจักรพรรดิ

นะโม ตัสสะ ภะกะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (กราบ ๓ ครั้ง)
(สวดตามกำลังวัน อาทิตย์ ๖ จันทร์ ๑๕ อังคาร ๘ พุธ ๑๗ พฤหัส ๑๙ ศุกร์ ๒๑ เสาร์ ๑๐)

นะโมพุทฺธายะ พระพุทฺธะ ไตรรัตน์ะญาณ มณีนพรัตน์ สีสะหัสสะ สุธรรมา
พุทฺโธ ธัมโม สังโฆ ยะชาพุทฺโธนะ
พุทฺธะบุชา ธัมมะบุชา สังฆะบุชา
อัครีทานัง วะรังคันธัง สีวลี จะมหาเถรัง
อะหังวันทามิ ทูระโต อะหังวันทามิ ชาติโย อะหังวันทามิ สัพพะโส
พุทฺธะ ธัมมะ สังฆะ ปุเชมิ^{๗๕}

^{๗๕} “บทสวดมนต์บูชาพระ วัตรพุทธพรหมปัญโญ” , <<http://www.watthummuangna.com/board/showthread.php?t=1244>> , กรกฎาคม ๒๕๕๐.

จะเห็นได้ว่า ในการใช้พระเครื่องนั้น หากผู้ใช้พระเครื่องต้องการใช้พระเครื่องให้บังเกิดผลความศักดิ์สิทธิ์สูงสุดตามตำราที่โบราณจารย์ต่าง ๆ วางไว้นั้น ผู้ใช้พระเครื่องเองจะต้องรักษาศีลต่าง ๆ อย่างเข้มงวดด้วยเสมอ ซึ่งเท่ากับว่าการใช้พระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำบุญรักษาศีลได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อใดที่ห้อยพระเครื่อง เมื่อใดที่กราบไหว้บูชาพระเครื่อง ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นก็ต้องรักษาศีลตามคำสอนของเกจิอาจารย์ในสำนักต่างๆ ที่ตนนับถือศรัทธาได้วางแบบแผนเอาไว้อยู่เสมอ

๔.๒.๑.๓. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักภวนามัย

ภวนามัยคือ การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ สมถภาวนาคือ การฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความสงบ และวิปัสสนาภาวนาคือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง โดยในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ล้วนมีกุศโลบายที่โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเจริญจิตภาวนาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นสมถภาวนาหรือวิปัสสนาภาวนา เพราะ ในการนำพระเครื่องมาใช้กราบไหว้บูชานำมาห้อยติดตัวนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องสวดมนต์อาราธนาพระเครื่องเหล่านั้นก่อนทุกครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่บูชอาราธนาพระเครื่องเหล่านั้นก็คือ บทพระพุทธรูปต่างๆ ในพระพุทธรูปเหล่านั้นเองเช่น พุทธังอาราธนาณัง ชัมมังอาราธนาณัง สังฆังอาราธนาณัง หรือ บทไตรสรณคมน์ พุทธังสรณังคัจจามิ ชัมมังสรณังคัจจามิ สังฆังสรณังคัจจามิ เป็นต้น และเมื่อห้อยพระเครื่องเหล่านั้นติดตัวไปด้วยแล้ว ผู้ที่ห้อยก็ต้องคอยอาราธนา ต้องนึกถึงพระเครื่อง นึกถึงภาพพระพุทธรูป ภาพพระสงฆ์ที่ปรากฏอยู่บนพระเครื่องเหล่านั้น นึกถึงพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ ก็มองลงที่คอครั้งใด พระเครื่องที่ห้อยอยู่โดนตัวครั้งใด ก็นึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่เสมอ ซึ่งการใช้พระเครื่องโดยการสวดมนต์อาราธนาพระ นึกถึงพระ อยู่เสมอเช่นนั้น ก็คือการทำจิตใจให้อยู่ในพุทธานุสสติกรรมฐาน ชัมมานุสสติกรรมฐาน สังฆานุสสติกรรมฐาน อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กองนั่นเอง ดังที่พระอาจารย์วงศ์ วัดถ้ำเมืองนะ ได้กล่าวไว้ว่า

โบราณกาลมา การทำพระนี่ เป็นการทำให้คนติดพระ คนโบราณเวลาเค้าจะไปไหนเค้าจะเอาพระมาห้อย จะอาราธนาพระทุกครั้งเลย เวลาออกจากบ้าน สมัยโบราณนะ ทุกครั้งเลย คือคนโบราณเค้าต้องการทำให้คนติดพระ เลยทำวัตถุมงคลรูปลักษณะของพระมาให้คนได้ห้อยเพื่อให้ติด ท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปไหนนึกถึงพระ ให้อาราธนาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ ห้อยพระเวลาโดนตัวก็ นี่พระอยู่กับเรา แต่มาในยุคหลังๆ นี้ เอาไปทำกำขायอะไรกันซะ โดยส่วนมากเจตนาของการทำพระของคนโบราณ มันเป็นพุทธานุสสติ

ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เป็นอนุสสติ ไตรสรณคณน์ว่าอย่างนั้น มันก็เป็นกรรมฐานกองหนึ่งของสมถะ ๓ กอง ใน ๔๐ กอง^{๔๐}

ดังนั้น จึงเท่ากับว่ากระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่โน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้ฝึกจิตภาวนา ในส่วนของ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อย่างชัดเจนมาก จากกระบวนการใช้พระเครื่องที่ต้องหมั่นสวดบทพุทธมนต์ต่างๆเพื่ออาราธนาพระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ จากการที่ไปไหนมาไหน เมื่อมีพระเครื่องติดตัว ผู้ใส่พระเครื่องเหล่านั้นก็จะได้รับการเตือนสติ ได้มีโอกาสระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ปรากฏจากพระเครื่องเป็นสัญลักษณ์อยู่เสมอ ซึ่งตรงกันกับที่พระอาจารย์เมี้ยน วัดหน้าต่างนอกได้กล่าวไว้เช่นกันว่า

คือพระเครื่องที่ติดตัวไปเนี่ย เป็นสังฆานุสสติ ใช้ระลึกถึงคุณงามความดีของพระสงฆ์ พระสงฆ์ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง เพื่อเป็นที่ระลึก ให้ไปเป็นที่ระลึก ไม่ใช่พอแขวนพระแล้ว ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า ไม่ใช่ออย่างนั้น ให้ไปเป็นที่ระลึก ให้ระลึกถึงคุณพระ ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ ก็คือให้เรานึกถึงพระไว้อยู่กับตัว ถ้าเราเอาพระไปแขวนแล้ว ไม่นึกถึงพระ ก็แย่^{๔๑}

นอกจากการใช้พระเครื่องจะเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่ช่วยโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องทั้งหลายได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุในส่วนของสมถภาวนาต่างๆเช่น พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ แล้ว ในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ยังมีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้ให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุในส่วนของวิปัสสนาภาวนาอีกด้วย ดังจะได้เสนอกุศโลบายและกระบวนการปฏิบัติธรรมโดยละเอียด ในหัวข้อเรื่อง การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา ในส่วนของหัวข้อ ๔.๒.๒.๒. อธิจิตตสิกขา และ หัวข้อ ๔.๒.๒.๓. อธิปัญญาสิกขา ต่อไป

๔.๒.๑.๔. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอปายนัมย

อปายนัมยคือ การทำบุญด้วยการประพาศอันน้อม ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการประพาศอันน้อมอยู่เสมออันนั้นคือ เมื่อผู้ใส่พระเครื่องต้องการจะนำพระเครื่ององค์ใดมาห้อยคอบูชา ส่วนใหญ่แล้ว หากมีโอกาส ผู้ใส่พระเครื่องเหล่านั้นมักจะหาโอกาสไปกราบพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นและรับพระเครื่องจากมือของพระเกจิอาจารย์ด้วยตนเอง ไปกราบไหว้นอบน้อมด้วยความเคารพบูชาอย่างสูง บ้างก็ไปกราบนอบน้อมขอถวายตัวเป็นศิษย์ มีการ

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรคต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๕ มีนาคม ๒๕๕๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ เมี้ยน อาจารย์สมปโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ยกพานบายศรี ดอกไม้รูปเทียน ชั้นครุฑต่างๆ ไปถวาย เมื่อได้เข้าวัดไปกราบพระเกจิอาจารย์ ก็ได้กราบไหว้บูชาครบทั้งพระไตรสรณคมน์ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เมื่อกราบถวายตัวเป็นศิษย์แล้ว พระเกจิอาจารย์เหล่านั้นก็จะแจกพระเครื่องต่างๆ ให้ลูกศิษย์ที่ไปกราบไหว้ นำกลับมาห้อยติดตัวบูชา ผู้ใช้พระเครื่องเมื่อได้พระเครื่องกลับมา คราวใดที่จะอาราธนาพระเครื่องห้อยคอติดตัว ก็ต้องยกพระเครื่องขึ้นกราบไหว้บูชา สวดมนต์ภาวนา ไน้มนจิตนอบน้อมกราบไหว้บูชาต่อพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นทุกครั้งไป ตื่นเช้าขึ้นมาก็กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม ก่อนนอนก็กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม เวลาจะขอพระอะไรจากพระเครื่องเหล่านั้น ก็กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม เวลานั้นเรื่องพระเครื่องของตนไปเล่าให้ใครฟัง ก็กล่าวถึง กราบไหว้บูชาด้วยความนอบน้อม

ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องเข้าไปกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา เมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาก็กราบไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจบเหนือหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ นั้น จึงเท่ากับเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการประพาดจิตนอบน้อมต่อพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อยู่เสมอ

๔.๒.๑.๕. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักเวยาวัจมาย

เวยาวัจมายคือ การทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ โดยในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้้อย่างลึกซึ้ง เพราะในสมัยก่อน การที่จะได้พระเครื่องมาไว้บูชา นั้น ไม่ใช่การไปเดินเช่าบูชากันตามศูนย์พระเครื่องเหมือนเช่นในปัจจุบันนี้ ผู้ที่อยากได้พระเครื่องต่างๆ มาบูชา จะต้องคั้นคั้นเดินทางไปที่วัดที่พระเกจิอาจารย์ที่ตนศรัทธาอยู่ ไปกราบไหว้บูชาฝากตัวเป็นลูกศิษย์พระเกจิอาจารย์เหล่านั้น พระเกจิอาจารย์จึงจะมอบพระเครื่องให้มากราบไหว้บูชาพกติดตัว แต่พระเครื่องในสมัยก่อน พระเกจิอาจารย์สร้างด้วยความพิถีพิถันมาก บางองค์ต้องใช้เวลาในการสร้างกันเป็นปีจึงจะได้มาบูชา ดังนั้นการแจกจ่ายพระเครื่องในสมัยก่อน จึงไม่ใช่ไปเช่าเอาตามตู้บูชาตามวัดเหมือนในปัจจุบัน แต่ลูกศิษย์ผู้ต้องการพระเครื่องเหล่านั้น จะต้องไปวัดอย่างสม่ำเสมอไปกราบไหว้บูชา ไปปฏิบัติธรรม ไปช่วยงานต่างๆ ของวัด บ้างก็ช่วยกวาดลานวัด ช่วยทำความสะอาดพระประธาน ช่วยทำความสะอาดห้องน้ำ ช่วยจัดของในกุฏิ ช่วยงานแบกหามสิ่งของในการสร้างวัด แบกน้ำใส่ตุ่ม แบกดินปลูกต้นไม้ เป็นต้น จนพระเกจิอาจารย์ทั้งหลายเห็นในความจริงใจ เห็นในบุญกุศลในการช่วยเหลืองานวัด เห็นในความตั้งใจปฏิบัติธรรม เห็นในพฤติกรรมที่อยู่ในศีลในธรรมอันดี พระเกจิอาจารย์เหล่านั้น จึงจะมอบพระเครื่องต่างๆ ไว้ให้ลูกศิษย์ผู้นั้นไว้กราบไหว้บูชาโดยไม่คิดมูลค่าของพระเครื่องเหล่านั้นแต่อย่างใด

ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่องตามแบบแผนของโบราณจารย์ ที่ผู้ต้องการนำพระเครื่องมาใช้กราบไหว้บูชา พกติดตัว จะต้องไปรับพระเครื่องเหล่านั้นจากที่วัดโดยตรง และไม่ใช่ว่าไปเพียงขอเฉยๆแล้วจะได้พระเครื่องมา แต่ต้องไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ ต้องไปวัดอย่างสม่ำเสมอ ไปช่วยงานวัดต่างๆ ไปปฏิบัติธรรม ไปพิสูจน์ตนให้พระเกจิอาจารย์ท่านได้เห็นถึงความมีศีลมีธรรมในตัวเอง จึงจะได้พระเครื่องมาใช้กราบไหว้บูชาพกติดตัวนั้น จึงเท่ากับเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้เข้าวัด ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการช่วยขนขวายรับใช้งานต่างๆของวัดอยู่เสมอ

๔.๒.๑.๖. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปัตติทานมัย

ปัตติทานมัยคือ การทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ก็มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่ด้วยนั่นคือ ผู้ใส่พระเครื่องที่ต้องการพระเครื่องไว้กราบไหว้บูชาพกติดตัวในสมัยก่อนนั้น จะต้องไปเอาพระเครื่องเองที่วัด โดยอาจได้พระเครื่องมาจากการได้รับแจกเพื่อตอบแทนน้ำใจที่มาบริจาคทานทำบุญกับทางวัด หรือได้รับมาจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ หลังจากได้ไปปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัด ไปอยู่ถวายเป็นลูกศิษย์วัด ช่วยงานวัดในเรื่องต่างๆ ซึ่งจากการที่จะได้พระเครื่องมานั้น จะต้องไปทำบุญให้ทาน ไปปฏิบัติธรรม หรือไปช่วยงานต่างๆของทางวัดด้วยตัวเอง และเมื่อเขาเหล่านั้นได้ทำบุญที่วัดด้วยวิธีการต่างๆแล้ว ก็ย่อมเป็นปกติที่มักจะต้องการการกวาดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับพ่อแม่ญาติพี่น้อง ผู้มีพระคุณต่างๆ เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายอยู่เป็นปกติ โดยอาจจะไปพระเกจิอาจารย์ผู้มอบพระเครื่องให้ นั้นเป็นผู้นำสวดกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล หลังจากเราได้ทำบุญกับท่าน หรือบางคนก็อาจจะกลับมากรวดน้ำ อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลที่ได้ไปทำบุญกับทางวัด ด้วยการบริจาคเงินทำบุญ ด้วยการปฏิบัติธรรม ด้วยการช่วยเหลืองานวัดต่างๆ เองที่บ้านก็ได้ ซึ่งเท่ากับว่าผู้ใส่พระเครื่อง ที่ไปวัดเพื่อจะหาพระเครื่องมากราบไหว้บูชาพกติดตัวนั้น ย่อมได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ แทบทุกครั้งที่ได้ไปร่วมทำบุญกับทางวัดด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อจะได้พระเครื่องวัตถุมงคลต่างๆมากราบไหว้บูชาพกติดตัว

นอกจากนี้ ผู้ใส่พระเครื่องในสมัยก่อนนั้น เมื่อนำพระเครื่องของพระเกจิอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านใดมาใช้พกพาอาราธนาติดตัว ก็มักจะหาโอกาสในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับเหล่าพระเกจิอาจารย์ ครูบาอาจารย์ รวมถึงผู้มอบพระเครื่องนั้นให้มาบูชา เทวดาที่รักษาพระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ หรือในกรณีที่พระที่พกพานั้นเป็นพระกร ผู้ใส่พระเครื่องก็มักจะมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้าของเก่าของพระที่สร้างพระมาฝังไว้ในกรู เจ้าที่เจ้าทางที่เฝ้าดูแลกรู เฝ้าเจดีย์เหล่านั้นอยู่เสมออีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าผู้ใส่พระเครื่องเหล่านั้น ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเท่ากับว่ากระบวนการ

ใช้พระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ

๔.๒.๑.๗. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปิตานุโมทนาภัย

ปิตานุโมทนาภัยคือการทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่เสมอเช่นกันนั่นคือ เมื่อผู้ต้องการพระเครื่องไปใช้กราบไหว้บูชาพหุจิตตัวจะต้องไปเอาพระเครื่องที่วัดโดยการร่วมทำบุญกับวัดด้วยวิธีต่างๆดังได้เสนอผ่านมาแล้วนั้น ผู้ใส่พระเครื่องเองย่อมมีโอกาสได้ร่วมอนุโมทนากับเหล่าพุทธบริษัททั้งหลายที่มักไปร่วมทำบุญต่างๆกับพระเกจิอาจารย์ที่มีคนเคารพศรัทธามากอยู่เสมอ เพราะแต่ละคนที่ต้องการได้พระเครื่องไปไว้กราบไหว้บูชาพหุจิตตัวนั้น ก็ล้วนต้องเดินทางมาทำบุญบูชากันที่วัดทั้งสิ้น เราเองก็ได้้อนุโมทนากับลูกศิษย์ผู้อื่นที่มาทำบุญกับที่วัด ลูกศิษย์ผู้อื่นเองก็ได้มาร่วมอนุโมทนากับเราที่มาร่วมทำบุญกับวัดเช่นกัน ทุกคนล้วนอนุโมทนาในบุญของกันและกันที่ได้ทำให้กับวัดและพระเกจิอาจารย์เหล่านั้น เพราะต่างคนต่างเป็นลูกศิษย์วัด เป็นศิษย์ของพระเกจิอาจารย์องค์เดียวกัน เคารพศรัทธาบูชาในพระเกจิอาจารย์องค์เดียวกัน รักใคร่กลมเกลียวสามัคคีร่วมกันทำบุญ อนุโมทนาในบุญต่างๆที่ร่วมกันทำไว้กับวัดและพระเกจิอาจารย์ที่ตนนับถือองค์เดียวกัน

นอกจากจะได้้อนุโมทนากับเหล่าลูกศิษย์วัดที่มาร่วมทำบุญกันในวัดต่างๆแล้ว ผู้ใส่พระเครื่องเองยังมีโอกาสได้ร่วมอนุโมทนากับพระเกจิอาจารย์ต่างๆที่ตนเคารพศรัทธาอยู่เสมอด้วย เพราะพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง มีผู้ศรัทธามากๆ ส่วนใหญ่นั้น มักจะมีงานบุญต่างๆมาให้ท่านได้ช่วยเหลืออยู่เสมอเช่น ช่วยไปเป็นประธานสร้างวัดต่างๆที่ห่างไกล ช่วยระดมทุนบริจาคสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งลูกศิษย์ที่ไปร่วมทำบุญกับพระเกจิอาจารย์ที่วัดต่างๆเหล่านั้น ย่อมมีโอกาสได้เห็นงานบุญเหล่านั้น ได้ร่วมทำบุญเหล่านั้น และได้้อนุโมทนาในบุญของพระเกจิอาจารย์ต่างๆที่ได้มีโอกาสสร้างบุญใหญ่ต่างๆอยู่เสมออีกด้วย ดังนั้น ในกระบวนการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใส่พระเครื่องจะต้องไปทำบุญบูชาพระเครื่องต่างๆจากที่วัดเองนั้น จึงถือเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่เสมอ

๔.๒.๑.๘. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักธัมมัสสวนภัย

ธัมมัสสวนภัยคือการทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้ ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้ยิ่งก็ยิ่งเพราะ ในการที่จะได้พระเครื่องมากราบไหว้บูชาพหุจิตตัวนั้น ผู้ใส่พระเครื่องจะต้องไปทำบุญบูชาด้วยตนเองที่วัด โดยพระเกจิอาจารย์

ในสมัยก่อนส่วนใหญ่ท่านจะไม่ได้แจกพระเครื่องให้ทันทีทันใดที่มีผู้มาขอ หรือบริจาคทำบุญบูชา แต่พระเกจิอาจารย์เหล่านั้น มักจะสอนธรรมะต่างๆ ให้กับผู้มาขอพระเครื่องเหล่านั้นไปบูชา ทั้งก่อนให้และหลังจากให้ไปบูชาแล้วเสมอ บ้างก็สอนให้ผู้ใช้พระเครื่องรู้จักสวดมนต์ไหว้พระ บ้างก็สอนให้รู้จักรักษาศีล บ้างก็สอนให้รู้จักภาวนา เช่น หลวงปู่ดู่ วัดสะแก นั้น ท่านจะไม่มอบพระเครื่องของท่านให้ใครง่ายๆ และไม่มีจำหน่าย ใครที่อยากได้จะต้องมานั่งปฏิบัติสมาธิภาวนากับท่าน จนกว่าท่านจะพอใจในผลของการปฏิบัติ ท่านจึงจะมอบให้^{๘๒} (อ่านตัวอย่างพระธรรมคำสอนต่างๆ ของพระเกจิอาจารย์ที่สอนให้แก่ผู้มาทำบุญบูชาพระเครื่องเพิ่มเติมได้ที่ การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หัวข้อ ๔.๑.๑.๕ ชัมมเทศนามัย)

ในบางคราวที่มีผู้มาหาพระเกจิอาจารย์ต่างๆ เป็นจำนวนเยอะมากๆ จนไม่สามารถสอนธรรมะให้กับทุกคนได้ พระเกจิอาจารย์เหล่านั้นบางท่าน ก็จะทำเป็นแผ่นพับข้อธรรมะ หรือแนวทางในการปฏิบัติต่างๆ แนบไปกับพระเครื่องที่ได้แจกให้แก่ผู้มาขอบูชาพระ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้นำกลับไปศึกษาปฏิบัติด้วยตนเองเช่น หลวงปู่ดู่ วัดสะแก ซึ่งพระอาจารย์วงศ์ วัดถ้ำเมืองนะ ลูกศิษย์ใกล้ชิดของท่านเล่าถึงว่า

หลวงพ่อดู่ท่านไม่เคยจำหน่ายพระ พระผง พระสีขาวๆ ยกเว้นเป็นเหรียญ มันต้องมีต้นทุนไปสร้างเมรุเผาผี สร้างอะไร ต้องใช้เหรียญ แต่พระขาวๆ นี้ ท่านไม่ได้ขาย แจกหมดเลย แจกพร้อมแผ่นแนวทางปฏิบัติ ตอนหลังที่ท่านไม่แจกเพราะมันเอาไปขาย ขอเอาไปขาย^{๘๓}

ดังนั้นในกระบวนการใช้พระเครื่อง ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องจะต้องไปทำบุญบูชาพระเครื่องเองที่วัดนั้น จึงเท่ากับเป็นกุศโลบายอันชัดเจนที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้เพื่อโน้มน้าวให้ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลายได้มีโอกาสเข้าวัด เพื่อพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นจะได้มีโอกาสเทศนาพระธรรมคำสอนต่างๆ เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เป็นต้น ให้แก่ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นได้นำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป ซึ่งเท่ากับว่าในกระบวนการใช้พระเครื่องนี้ มีกุศโลบายที่จะโน้มน้าวเปิดโอกาสให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้

๔.๒.๑.๕. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักชัมมเทศนามัย

ชัมมเทศนามัยคือ การทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องเองนั้น ก็มีกุศโลบายที่แฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ด้วยไม่น้อย โดยเมื่อผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นต้องไปทำบุญบูชาพระเครื่องต่างๆ ที่วัด มีโอกาสได้เข้าวัด มีโอกาสได้ทำบุญอยู่เสมอ ก็ย่อมจะนำเรื่อง

^{๘๒} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญโญเถระ , หน้า ๑๐๕.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วงศ วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๕ มีนาคม ๒๕๕๑.

การทำบุญต่าง ๆ มาบอกเล่าให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงต่าง ๆ ได้ฟัง เมื่อได้เข้าวัด แม้เพียงหวังจะไปทำบุญบูชาพระเครื่องมาไว้กราบไหว้สักการบูชาติดตัว แต่ก็ย่อมจะมีโอกาสได้ไปฟังพระธรรมเทศนาต่างๆ ที่พระเกจิอาจารย์ทั้งหลายเทศน์ให้ฟัง หรือได้ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ตนได้ไปปฏิบัติธรรมกับพระเกจิอาจารย์เหล่านั้นมาด้วย เมื่อกลับมาบ้าน ก็จะนำเอาคำสั่งสอน ข้อปฏิบัติที่พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้สั่งสอนอบรมให้ไว้ นั้น มาเผยแพร่แก่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงกันต่อไป เรียกได้ว่าการที่โบราณจารย์ให้ผู้ใช้พระเครื่องไปทำบุญบูชาพระเครื่องเองที่วัดนั้น เป็นกุศโลบายที่ทำให้ประโยชน์ในการปฏิบัติธรรมได้หลายประการ ตัวผู้ใช้พระเครื่องเองก็ได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญ มีโอกาสได้ฟังธรรม ปฏิบัติธรรมต่างๆ กับพระเกจิอาจารย์เหล่านั้น เมื่อได้พระเครื่องและธรรมะต่างๆ กลับจากวัดมาแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องก็ยังมีโอกาสได้บอกเล่าให้ความรู้ในเรื่องธรรมะต่างๆ ที่ตนได้รับมาจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ เหล่านั้นแก่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของตนต่อไปอีกด้วย และเมื่อญาติพี่น้องเพื่อนฝูงเหล่านั้นฟังแล้วเกิดความศรัทธาเกิดปัญญา ก็จะตามกันไปวัด มีโอกาสได้ร่วมทำบุญให้ทาน มีโอกาสได้ฟังพระธรรมเทศนา มีโอกาสได้นำพระธรรมต่างๆ ที่ตนได้รับฟังมา ไปเผยแพร่กับผู้อื่นอีกต่อไป ต่อกันเรื่อยไป ดังนั้นในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น จึงถือได้ว่าเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้

๔.๒.๑.๑๐. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทฤษฎะกัมม

ทฤษฎะกัมมคือการทำความเห็นให้ตรง ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น มีกุศโลบายที่ลึกซึ้งแฝงเอาไว้เพื่อที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรง ดังจะเห็นได้จากการพิจารณาศึกษากระบวนการในการใช้พระเครื่องเทียบกับหลักบุญกิริยาวัตถุที่ผ่านมาว่า ในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ล้วนมีกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุต่างๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการทำความเห็นให้ตรงแล้ว ก็ตรงต่อหลักบุญกิริยาวัตถุต่าง ๆ นั้นเอง

การทำความเห็นให้ตรงนั้น ในอีกนัยหนึ่งก็คือการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุต่างๆ เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับตน ปัญญาที่จะเข้าใจในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ของพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้ง ปัญญาที่จะแทงตลอดจนถึงการดับทุกข์ในวิภูฏสงสารจนเข้าถึงมรรคผลนิพพานได้ ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ได้มีกุศโลบายอันลึกซึ้งที่แฝงไว้เพื่อบ่มเพาะปัญญาความรู้แจ้งในหลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาอยู่มาโดยตลอดทั้งในระดับโลกียะและโลกุตระ ขึ้นอยู่กับว่าผู้ใช้พระเครื่องนั้น ใช้พระเครื่องเป็นอย่างไรแท้จริงหรือไม่ ดังที่ หลวงปู่ดู่ วัดสะแก กล่าวไว้ว่า

ข้าไม่มีพระอะไรจะให้ ถ้าอยากได้ก็ต้องฝึกวิธีใช้ให้เป็นเสียก่อน เหมือนอย่างข้าให้ควายแกลไป แกลไม่มีเชือกสะพายจงไป มันจะเอาไปลำบาก... ของดีต้องใช้ให้เป็น จึงจะรู้ว่าเป็นของดี... ข้าว่าของของข้าไม่เป็นรองใครในแผ่นดิน อยู่ที่ไหนนำไปใช้ว่าถึงหรือเปล่า ถ้าถึงจริงๆ แล้วก็ไปนิพพานได้^{๘๔}

ถ้าเราใช้พระเครื่องเป็นอย่างแท้จริงแล้ว การใช้พระเครื่องนั้น ก็อาจจะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมแนวทางหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องสามารถขจัดขึ้นสู่วิปัสสนาจนเกิดปัญญาพาไปสู่ทางดับทุกข์ เข้าถึงพระนิพพานได้ในที่สุด โดยรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายให้เกิดปัญญานั้น จะได้แสดงโดยละเอียดในหัวข้อการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา ที่หัวข้อ ๔.๒.๒.๓. ในส่วนของอธิปัญญาสิกขาต่อไป

ดังนั้น จากการพิจารณาเทียบเคียงกระบวนการใช้พระเครื่องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่การใช้พระเครื่องเพื่อหวังอิทธิปาฏิหาริย์ คงกระพัน เมตตามหานิยม โชคลาภ อย่างมากมาย ตามที่คนโดยทั่วไปเข้าใจ แต่การใช้พระเครื่องที่ใช้เป็นอย่างถูกต้องแท้จริงนั้น โบราณจารย์ได้วางหลักการต่างๆเอาไว้มากมายเพื่อนำกระบวนการใช้พระเครื่องเหล่านั้น มาเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมอย่างสมบูรณ์ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ อันเป็นหลักธรรมสำคัญที่เป็นแนวทางในการทำ ความดี สร้างบุญ สร้างกุศลให้เกิดขึ้นตามคำสอนในพระพุทธศาสนา

๔.๒.๒. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา

นอกจากการใช้พระเครื่องจะไม่ใช่เป็นเพียงความมกมายในอิทธิปาฏิหาริย์ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่เป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่โน้มน้าวให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุดังที่ได้แสดงมาข้างต้นแล้ว

ในกระบวนการใช้พระเครื่องต่างๆนั้น ยังได้แฝงไว้ด้วยอุบายธรรมอันลึกซึ้งที่จะโน้มน้าวให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมจนอาจไปถึงเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ การดับทุกข์โดยสิ้นเชิง โดยอาจสามารถแสดงกุศโลบายในการใช้พระเครื่องที่แฝงเอาไว้โน้มน้าวให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมจนถึงพระนิพพานความพ้นทุกข์ได้ จากการศึกษาวิเคราะห์พิจารณาเทียบเคียงกระบวนการใช้พระเครื่องกับหลักไตรสิกขา ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดข้อหนึ่งในพระพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพานความพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิงในที่สุด

^{๘๔} “๓๗ เรื่องเล่าหลวงปู่กับธรรมะลึกซึ้งที่เข้าใจได้ง่ายและนำไปใช้ได้ทันที”

<<http://www.watthummuangna.com/board/showthread.php?t=35>> , มิถุนายน ๒๕๕๐.

๔.๒.๒.๑. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสัจธรรม

อริสัจธรรม หมายถึง สัจธรรมที่แท้จริง หรือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง จนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งจากการพิจารณาศึกษาการใช้พระเครื่อง เทียบเคียงกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ในข้อของศีลมัขที่ผ่านมาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า การใช้พระเครื่อง นั้น เป็นกุศโลบายแนวทางหนึ่งที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในเรื่องของการรักษาศีลอย่างเคร่งครัด เพราะในแบบแผนการปฏิบัติของโบราณจารย์ในสำนักต่างๆแทบทุกสำนักได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า หากผู้ใส่พระเครื่องไม่รักษาศีลต่างๆให้ดีแล้ว การใช้พระเครื่อง เหล่านั้นย่อมไม่อาจจะได้ผลความศักดิ์สิทธิ์ตามที่ต้องการอย่างเต็มที่ได้เลย ซึ่งจากแบบแผนที่ตั้งไว้ เช่นนี้ ย่อมเป็นเครื่องโน้มน้าวที่มีผลให้ผู้ใส่พระเครื่องต่างๆ ที่ต้องการให้พระเครื่องที่ตนกราบไหว้บูชาพกติดตัวนั้น เกิดความศักดิ์สิทธิ์สมบูรณ์อย่างเต็มที่นั้น จะต้องรักษาศีลในข้อต่างๆที่ครูบาอาจารย์สั่งเอาไว้อย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ ด้วยหวังจะให้พระเครื่องของตนมีความเป็นมงคลศักดิ์สิทธิ์ สูงสุดในเบื้องต้น และเมื่อได้พกพาพระเครื่องติดตัวอยู่เสมอ ก็ย่อมได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมรักษาศีล อยู่สม่ำเสมอ เมื่อได้รักษาศีลอยู่เสมอทุกวันๆบ่อยๆเข้า ใจที่มั่นคงอยู่กับพระเครื่อง อยู่กับการรักษาศีล อยู่เสมอนั้น ย่อมเกิดความสะดวกสบายขึ้นมากจะทำอะไรผิดพลาดผิดธรรมขึ้นมาก็เกรงใจพระเครื่องในคอ ดังที่พระอาจารย์เมี้ยน วัดหน้าต่างนอกกล่าวว่า

ที่เป็นวัตถุมงคลก็คือ เวลาสวดปลุกเสก สวดมนต์ของนี้ให้เป็นมงคล ให้มันเกิดเป็นมงคลขึ้นมา เป็นมงคลชีวิต เมื่อจะทำอะไร จะทำชั่ว ให้นึกถึงพระที่ติดตัวมา มันจะเป็นมงคลใหม่ ถ้า ยกแก้วเหล้าข้ามหัวพระ^{๘๕}

จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการใช้พระเครื่องนั้น อาจถือได้ว่าเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ช่วยโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมสำรวมระวังรักษาศีลอยู่เสมอ อย่างน้อยที่สุดในระดับศีลสิกขา อาจยังต้องคอยข่มใจ ระมัดระวังรักษาศีลต่างๆอยู่ แต่เมื่อได้มีโอกาสใช้พระเครื่อง เหล่านั้นติดตัวอยู่เสมอ ก็ย่อมเป็นพื้นฐานให้เกิดการรักษาศีลอยู่เสมอ ดังปรากฏตัวอย่างเช่น ลูกศิษย์ หลวงพ่อเป็น วัดบางพระคนหนึ่ง ที่ตั้งแต่นุชาพระเครื่องของหลวงพ่อ และสัจจันต์เสือเผ่นติดตัวมา ชีวิตก็เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ เลิกเหล้าได้อย่างเด็ดขาด ข้อห้ามใดที่เกี่ยวข้องสามารถทำได้ทุกอย่าง ถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัดมากกว่า ๑๕ ปีแล้ว ทั้งที่ก่อนหน้านี้ไม่รู้แม้กระทั่งว่าศีล ๕ ข้อคืออะไรบ้าง นอกจากนี้ยังสามารถเลิกลอบาฆมุขทุกอย่างที่เคยเกี่ยวข้องได้หมด แม้กระทั่งบุหรี่ก็เลิกสูบ^{๘๖} เป็นต้น

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เมี้ยน อาจารย์สมปุน โน , เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๘๖} ไตรเทพ ไกรงู , “เสือเผ่น ๑๑ ตัวของ...ผู้การเสือ” , คมชัดลึก , (๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑) : ๒๗.

เมื่อรักษาศีลบ่อยเข้าๆ จากเดิมที่ต้องพยายามตั้งใจระมัดระวังรักษาศีลเหล่านั้นไว้ ก็จะกลายเป็นว่าการรักษาศีลเหล่านั้นกลายเป็นเรื่องปกติ กลายเป็นนิสัยประจำตัว เกิดความเกรงขามกลัวบาป ไม่อยากฆ่าสัตว์ ไม่อยากลักทรัพย์ ไม่อยากประพฤติผิดในกาม ไม่อยากโกหกใคร ไม่อยากดื่มสุรา เป็นต้น ไปเอง จนกลายเป็นผู้มีศีลเป็นนิสัยอยู่เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งการใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมโดยการรักษาศีลอยู่เสมอเช่นนี้เอง ย่อมเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะสามารถช่วยผลักดันโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในระดับที่สูงขึ้น จนอาจถึงความสมบูรณ์พร้อมตามหลักอริยสัจศึกษาได้ในที่สุด

๔.๒.๒.๒. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยจิตตศึกษา

อริยจิตตศึกษา หมายถึง ศึกษาจิตใจอันยิ่ง หรือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมด้านสมาธิอย่างสูง ในระดับของฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย จนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งจากการพิจารณาศึกษาการใช้พระเครื่องเทียบเคียงกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ในข้อของภาวนามัยที่ผ่านมาข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า การใช้พระเครื่องนั้น ถือเป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมในเรื่องของการปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอ เพราะในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ผู้ใส่พระเครื่องจะต้องสวดมนต์ภาวนาบทพุทธมนต์ต่างๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นในตอนตื่นนอน ตอนที่อาราธนาพระห้อยคอ ตอนที่ขอพรต่างๆ ตอนก่อนนอน เป็นต้น ซึ่งบทสวดส่วนใหญ่ๆ นั้น ก็มักจะเป็นบทที่เกี่ยวข้องกับ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ และเมื่อนำพระเครื่องมาห้อยคอบูชาแล้ว ก็มองลงที่คอครั้งใด พระเครื่องที่ห้อยอยู่โดนตัวครั้งใด พระเครื่องเหล่านั้นก็จะคอยเตือนใจของผู้ใส่พระเครื่องให้นึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่ไม่ขาด จึงเท่ากับว่าผู้ใช้พระเครื่องนั้น ได้มีโอกาสปฏิบัติสมาธิภาวนาในส่วนของ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อันเป็นกรรมฐาน ๓ ใน ๔๐ กอง อยู่เสมอทั้งกาย วาจา ใจ กายก็ห้อยพระ ตามองเห็นพระ วาจาก็ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆ ใจก็นึกถึงพระอยู่เสมอ

นอกจากนี้ การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้ใส่พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยเฉพาะในส่วนของ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อย่างยิ่งยวด จนถึงขนาดที่ว่า มีพระอยู่ในใจอยู่ทุกขณะจิต เพราะในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น แม้พระเกจิอาจารย์จะปลุกเสกพระเครื่องเหล่านั้นมาได้อย่างสมบูรณ์พร้อมเพียงใด แต่ถ้าผู้ใช้พระเครื่องไม่มีศีลธรรม ไม่มีใจอยู่กับพระอย่างสม่ำเสมอแล้ว พระเครื่องก็ไม่อาจช่วยอะไรเขาเหล่านั้นได้เต็มที่เลย เหมือนผู้ใช้พระเครื่องเป็นเครื่องรับคลื่น ต่อให้คลื่น (กระแสจิตของพระเกจิอาจารย์ที่ปลุกเสก) นั้นส่งมาดีเพียงใด แต่ถ้าเครื่องรับไม่ดี ผู้ใส่พระเครื่องไม่ยึดมั่นในศีลธรรม ใจมีความขุ่นมัว ใจไม่นึกถึงพระ ไม่มีพระในใจเสียแล้ว ก็ไม่อาจรับคลื่นเหล่านั้นมาใช้งานอย่างเต็มที่ได้เลย การใช้พระเครื่องต่างๆ ที่ตนพกพาอยู่ก็จะไม่สามารถใช้ได้อย่างเต็มที่

ด้วยเหตุนี้ การใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงต้องพยายามทำใจให้เป็นเครื่องรับกระแสพระที่ดี คือทำใจให้อยู่กับพระอยู่เสมอ ปฏิบัติภาวนาอยู่ในพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอ ทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ จึงจะสามารถใช้พระเครื่องได้เต็มที่ ดังที่พระอาจารย์วงศ์ วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวไว้ว่า

ท่านบอกว่าถ้าของดีๆนะ ของที่เป็นพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ อยู่ที่ไหนก็ได้ท่านว่าอยู่ที่ไหนก็ได้ เพราะโดยทุกส่วนในร่างกายเรา ทุกส่วน พลังงานในโลกนี้ สิ่งไหนที่บริสุทธิ์ ไม่มีนะ ตรงไหนสะอาด ก็ไม่มีนะ เพราะจิตเรานี้ก็ยังไม่ว่างเลย บางทีก็ดี บางทีก็ไม่ดี บางวันก็เป็นอะไรก็ไม่รู้จิตเนี่ย บางวันก็ขุ่นมัว

มันต้องเข้าใจเรื่องกระแสที่จะผ่าน คือว่าเราขุ่นมัวอยู่เนี่ย กระแสดีมันจะผ่านมาไม่ได้ เหมือนเสาที่มีคลื่นรบกวนมันก็เข้าไปไม่ได้... แล้วก็อยู่ที่คนที่ใช้บูชาด้วย ถ้าคนเอาไปนั้น ไม่ได้ไปปฏิบัติอะไร กระแสท่านก็ไม่ได้ลงมา ก็เหมือนเราห้อยพระเนี่ย พระท่านมีพลังงานแต่จิตเราขุ่นมัว ผิดศีล ผิดอะไรเนี่ย เราก็รับกระแสไปใช้ไม่ได้ กระแสพระคือกระแสพระ กระแสจิตเราคือเรา ช่วยอะไรไม่ได้

เพราะฉะนั้นการปฏิบัติสำหรับใช้พระเนี่ย ต้องปฏิบัติตัวให้เป็นฐานรับที่ดี ต้องนึกถึงพระให้ได้ พอนึกปั๊บจะเกิดปีติ เพราะกระแสพระกับจิตมันจะเป็นกระแสเดียวกัน ...ปั๊บในจิต คนใช้พระคือจนกระแสตัวเองให้เข้ากับพระให้ได้ ไม่ใช่สักแต่ห้อยไว้เฉยๆ ท่านทำพระแต่ละรุ่นท่านให้มาทำกรรมฐาน ให้มาฝึก ใช้ภาวนา ...^{๔๗}

จะเห็นได้ว่า การใช้พระเครื่องที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่เพียงแค่การหาเช่าบูชาพระเครื่องของพระเกจิอาจารย์เก่งๆ ดังๆ พระครูที่มีประสบการณ์เยอะๆ มาพกพาห้อยคอติดตัวเฉยๆก็จะใช้ได้ แต่ผู้ใช้พระเครื่องนั้น จะต้องทำใจตนเองให้สะอาดผ่องใส ไม่ขุ่นมัว หมั่นกำหนดพระอยู่ในใจอยู่เสมอ ด้วย จึงจะสามารถรับกระแสของพระเครื่องที่พกพาอยู่นั้น มาใช้ได้เต็มที่ประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะทำใจให้ใสสะอาดไม่ขุ่นมัวได้อย่างแท้จริงนั้น ย่อมจะต้องเกิดจากการหมั่นฝึกอบรมจิต ฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอ จากการเจริญ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ จากการหมั่นนึกถึงพระหมั่นภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆในการอาราธนา การกราบไหว้บูชา การขอพร พระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งเท่ากับว่าการใช้พระเครื่องนั้น เป็นกุศโลบายที่จะพยายามโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสฝึกสมาธิภาวนาต่าง ๆ นั้นเอง เพราะถ้าไปบอกให้คนทั่วไปมาปฏิบัติสมาธิภาวนา คงยากที่จะมีคนสนใจเข้ามาปฏิบัติ แต่ถ้าบอกผู้ใช้พระเครื่องว่า หากนำพระเครื่องมาพกติดตัวหมั่นนึกถึงพระเครื่องที่ห้อยอยู่นั้นเสมอๆ หมั่นภาวนาคาถาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆอยู่เสมอแล้ว พระเครื่องเหล่านั้นจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์เต็มประสิทธิภาพ ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้น

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วงศต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ย่อมเต็มใจที่จะปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยไม่รู้ตัวเลยว่าตนเองกำลังปฏิบัติกรรมฐานในส่วนของ พุทธานุสสติ ชัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่แทบตลอดเวลา

ในบางสำนักที่สร้างพระเครื่องนั้น ก็มีการนำพระเครื่องเหล่านั้น มาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยตรงเลยก็มีเช่น การใช้พระเครื่องในแนวทางของหลวงปู่ดู่ วัดสะแก ซึ่งหลวงปู่ดู่ท่านจะให้กำพระไว้ใ้มือเสมอขณะปฏิบัติสมาธิภาวนา โดยมีวิธีการปฏิบัติสมาธิภาวนาด้วยการใช้พระเครื่องดังนี้

หลักในการนั่งสมาธิ ให้ขาขวาทับขาซ้าย มือขวากำพระวางบนมือซ้าย ให้นิ้วหัวแม่มือทั้งสองจรดกัน วางบนตักพอสบายๆ ปรับกายให้ตรง ผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วน สูดลมหายใจยาวๆ ลึกๆ สัก ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ให้ภาวนาว่า พุทัง สรณัง คัจฉามิ ครั้งที่ ๒ ภาวนาว่า ชัมมัง สรณัง คัจฉามิ และครั้งที่ ๓ ภาวนาว่า สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

จากนั้น จึงผ่อนลมหายใจให้เป็นไปตามธรรมชาติ ยังไม่ต้องนึกคิดสิ่งใด ทำใจให้ว่างๆ วางอารมณ์ทั้งที่เป็นอดีตและอนาคต เมื่อลมหายใจเริ่มละเอียด และจิตใจเริ่มโปร่งเบาขึ้นบ้างแล้ว จึงค่อยเริ่มบริกรรมภาวนา โดยกำหนดจิตไว้ที่หน้าผาก (เอาสติมาแตะรู้เบาๆ) แล้วตั้งใจภาวนาคาถาไตรสรณคมน์ ดังนี้

พุทัง สรณัง คัจฉามิ ชัมมัง สรณัง คัจฉามิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

เมื่อบริกรรมภาวนาจบแล้ว ก็ให้วกกลับมาเริ่มต้นใหม่เช่นนี้เรื่อยไป

มีสิ่งที่ควรทราบเพิ่มเติมก็คือ ขณะที่บริกรรมภาวนาอยู่นั้น ให้มีสติระลึกอยู่กับคำภาวนา โดยไม่ต้องสนใจกับลมหายใจ คงปล่อยให้ลมหายใจเข้าออกเป็นไปตามธรรมชาติ ปราศจากการควบคุมบังคับ ภาวนาด้วยใจที่สบายๆ และให้ยินดีกับองค์พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ที่เกิดขึ้นในจิต เมื่อจิตมีความสงบสว่าง ก็น้อมแผ่เมตตาออกไป โดยว่า

พุทังอนันตัง ชัมมัง จักรวาลัง สังฆัง นิพพานะ ปังจะโย โหตุ

แล้วตั้งใจภาวนาต่อไป

เมื่อจิตถอนขึ้นจากความสงบ ให้ยกเอากายหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดขึ้นพิจารณา โดยน้อมไปสู่พระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง (ความไม่เที่ยง) ทุกขัง (ความทนได้ยาก) และอนัตตา (ความไม่ใช่ตัวตนอันเที่ยงแท้)

เมื่อรู้สึกว่าจิตเริ่มซัดส่าย หรือขาดกำลังในการพิจารณา ก็ให้วกกลับมาภาวนาคาถาไตรสรณคมน์อีก เพื่อดึงจิตให้เข้าสู่ความสงบอีกครั้ง ทำสลับเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่า จะเลิก

ก่อนจะเลิกให้อารธนาพระเข้าตัวโดยว่า

สัพเพ พุทธา สัพเพ อัปปะมา สัพเพ สังฆา พะลัปปิตตา ปัจเจกานัญจะยังพะลัง อะระหันตานุญ
จะ เตชะนะ รักขัง พันธามิ สัพพะโส พุทธัง อธิษฐามิ อัปปะมา อธิษฐามิ สังฆัง อธิษฐามิ

แล้วจึงแผ่เมตตาอีกครั้ง โดยว่าเช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ในตอนต้น
อนึ่ง การภาวนานั้น ท่านให้ทำได้ทุกอิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน การปฏิบัติจึงจะก้าวหน้า
และชื่อว่าตั้งอยู่ในความไม่ประมาท....^{๔๘}

จะเห็นได้ว่า จากแนวทางการปฏิบัติสมาธิภาวนาของหลวงปู่ วัธสะแก นั้น การใช้พระ
เครื่องไม่ได้เป็นแค่การนำเอาพระเครื่องมากราบไหว้บูชาพาดพิงตัว เพื่อหวังในอธิปาฏิหาริย์ความ
ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆของพระเครื่องเท่านั้น แต่พระเครื่องได้ถูกใช้ในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติ
สมาธิภาวนาโดยตรง โดยหลวงปู่ทำให้เหตุผลถึงการนำพระเครื่องมากำไว้ในมือขณะปฏิบัติสมาธิ
ภาวนาไว้ว่า เพื่อเป็นเครื่องช่วยในด้านกำลังใจ โดยเฉพาะพวกผู้หึงที่มักตกใจง่าย และชอบกลัว^{๔๙}
เพราะในบางคนที่ไม่เคยฝึกสมาธิภาวนามาก่อนนั้น เมื่อนั่งหลับตาอยู่ในที่เงียบๆ อาจเกิดความกลัว
สิ่งต่างๆขึ้นเช่น กลัวผี กลัวสัตว์ กลัวเสียงต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งบางคนเมื่อนั่งสมาธิไประยะหนึ่งแล้ว
อาจเกิดนิมิตน่ากลัวต่างๆ เห็นวิญญูณคนที่ตายไปแล้ว เห็นซากศพ เป็นต้น ซึ่งย่อมทำให้เกิดความ
ตกใจและหวาดกลัวได้ง่าย แต่ถ้านำพระเครื่องที่ได้ทำการปลุกเสกมาแล้ว มากำไว้ในมือ ใจของผู้
ปฏิบัติสมาธิภาวนาก็จะอยู่กับพระที่กำไว้ เมื่อเห็น ได้ยิน สัมผัสอะไรที่จะทำให้ตกใจกลัวขึ้นมา ใจซึ่ง
อยู่กับพระที่กำไว้ในมือก็จะมีใจความอุ่นใจ สบายใจ ไม่ตกใจหวาดกลัวมาก เพราะมีพระเครื่องที่หลวง
ปู่ปลุกเสกมาอย่างดีแล้วอยู่ในมือ การปฏิบัติสมาธิภาวนาก็จะเป็นไปได้โดยราบรื่น ไม่มีอาการ
ฟุ้งซ่าน ตกใจกลัว ห่วงหน้าพะวงหลัง อันจะเป็นเครื่องขัดขวางไม่ให้เกิดการปฏิบัติสมาธิภาวนาเป็นไป
ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่า พระเครื่องที่ผ่านการอธิษฐานจิตจากหลวงปู่ นั้น ย่อมมีกระแส
พลังงานคุณพระต่างๆอยู่ด้วย เมื่อจิตของผู้ปฏิบัติเกิดความศรัทธาเลื่อมใส นำพระเครื่องนั้นมากำ
ภาวนาจนเกิดสมาธิแล้ว ย่อมทำให้เกิดอาการปีติได้รวดเร็ว อันจะทำให้เกิดสมาธิไปจนถึงฌานต่างๆ
ได้ง่ายยิ่งขึ้น^{๕๐}

จากหลักการใช้พระเครื่องในการปฏิบัติสมาธิภาวนาของหลวงปู่ วัธสะแกข้างต้นนั้น
จะพบว่า พระเครื่องถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา ซึ่งสามารถใช้ใน
การปฏิบัติภาวนาได้ทั้งในส่วนของสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน สามารถใช้ในการปฏิบัติ
ได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็น ยืน เดิน นั่ง นอน ยืนก็กำหนดถึงพระที่พกพาอยู่ เดินก็กำหนดถึงพระที่ห้อยคอ
อยู่ นั่งก็กำหนดพระภาวนา นอนก็กำหนดพระภาวนาไปเรื่อยจนหลับไป เป็นการใช้พระเครื่องในฐานะ

^{๔๘} สมโภชน์ ทองแดง , พรหมปัญญาเถระ , หน้า ๘๘.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๒.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๒.

เครื่องมือในการเสริมกำลังใจในการปฏิบัติ และยังเป็นเครื่องมือให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษาถึงกระแสของพระกระแสของพุทธคุณต่างๆที่บรรจุอยู่ในองค์พระเครื่องนั้น^{๑๑} อันจะช่วยปรับให้กระแสจิตของผู้ปฏิบัติภาวนาเกิดความละเอียด โปร่ง เบา ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เช่นเดียวกับกระแสของพระและพุทธคุณต่างๆที่บรรจุอยู่ในองค์พระนั้น จนทำให้เกิดกระแสความปิติ ชื่นในจิตได้รวดเร็ว เกิดสมาธิไปจนถึงฌานต่างๆได้โดยง่าย

นอกจากนี้ ในหลักการใช้พระเครื่องในระดับสูงตามแนวทางการปฏิบัติของหลวงปู่ วัดสะแกนั้น สุดท้ายแล้ว ผู้สร้างพระเครื่องไม่จำเป็นต้องไปแสวงหาพระเครื่องจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆอีกต่อไป แต่ผู้ใช้พระเครื่องนั้น จะกลับกลายเป็นผู้สร้างพระเครื่องเอง หลังจากได้ปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยการกำพระจนชำนาญ จนมีความเข้าใจในกระแสพลังงานของพระ พลังงานของพุทธคุณต่างๆที่บรรจุอยู่ในองค์พระอย่างแจ่มแจ้งแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องสามารถแกะพระเครื่องขึ้นมาเอง นำมาเลี่ยมห้อยคอ และสวดภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆอยู่ทุกวันทุกเวลา เพื่อโน้มนำกระแสพลังงานพุทธคุณต่างๆที่ตนได้ศึกษาเข้าใจจากการปฏิบัติสมาธิภาวนาจนแจ่มแจ้งแล้วได้ด้วยตนเอง ดังที่พระอาจารย์ วรกต วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวว่า

แนวทางจริงๆ ทุกคนเปิดได้หมด อธิฐานได้หมดเลย ถ้ารู้แล้วนะ เราไปแกะพระมาองค์หนึ่ง แล้วก็สวด สวดทุกวัน ดึงกระแสมาทุกวัน เสริจแล้วก็มาเลี่ยมห้อย ห้อยแล้วเราก็นำสวดทุกวันอยู่แล้วนะ กระแสน้ำก็เข้าทุกวัน ถ้าเราปฏิบัติทุกวัน เราก็นำพระของเราเอง รับรองไม่ปลอม เราทำกับมือ ทำกับมือ เสกกับมือ เสกเอง^{๑๒}

การที่จะสามารถใช้พระเครื่องในการปฏิบัติสมาธิภาวนา จนสามารถเข้าใจในกระแสพลังงานของพระและพุทธคุณต่างๆที่บรรจุอยู่ในองค์พระอย่างแจ่มแจ้งนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องสามารถเดินจิตได้ในระดับฌานขั้นต่างๆอย่างน้อยก็ในระดับใกล้เคียงกับของพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้น จิตจึงจะมีความละเอียดปราณีตเพียงพอที่จะสามารถศึกษาเข้าใจถึงกระแสพลังงานต่างๆที่พระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมต่างๆได้บรรจุเอาไว้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งเท่ากับว่า การใช้พระเครื่องในระดับสูงคือ เปลี่ยนจากผู้ใช้พระเครื่องมาเป็นผู้สร้างพระเครื่องนั่นเอง ถือได้ว่าเป็นกุศโลบายอันละเอียดลึกซึ้งที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาจนอาจมีโอกาสรับระดับจิตขึ้นสู่ระดับฌานขั้นสูงต่างๆ ได้ต่อไป

ดังนั้น การใช้พระเครื่อง จึงไม่ใช่เพียงการนำพระเครื่องมาใช้พกพาติดตัว แล้วสวดมนต์ อ้อนวอนขอพรความศักดิ์สิทธิ์ให้พระเครื่องเหล่านั้นช่วยเหลือให้เกิดอิทธิปาฏิหาริย์ แค่นั้นพอ คงกระพัน เมตตามหานิยม โชคลาภค้าขายดี ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่การนำพระเครื่องมาพกพาติดตัว

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.

การสวดมนต์อาราธนาพระเครื่องต่าง ๆ นั้น กลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่โบราณจารย์วางแบบแผนเอาไว้ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอ โดยแทบไม่รู้ตัว ได้ปฏิบัติ พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ กระหมอนอยู่ตลอดเวลาทั้งกาย วาจา ใจ กายก็ห้อยพระตามมองเห็นพระ วาจาก็ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆ ใจก็นึกถึงพระอยู่เสมอ และพระเครื่องเหล่านั้น ยังสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติสมาธิภาวนาได้โดยตรง เพื่อช่วยให้กำลังใจในการปฏิบัติ เพื่อแก้ความกลัวในการปฏิบัติต่างๆ นอกจากนี้กระแสนับสวดมนต์ ฟังสวดมนต์ ของพระเครื่องต่างๆ เหล่านั้น ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความปีติในการปฏิบัติ และเป็นสมาธิจนมีโอกาสเข้าถึงฌานต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศโลบายเบื้องต้นที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสฝึกฝนปฏิบัติธรรมตามหลัก พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ กระหมอนอยู่เสมอ ซึ่งย่อมส่งผลให้เกิดความสงบ ได้ตั้งแต่ในระดับขั้นต้น ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ จนถึงในระดับฌานขั้นต่างๆ ได้

นอกจากนี้ หากผู้ใส่พระเครื่องต้องการจะใช้พระเครื่องให้ได้ถึงในระดับสูงสุดที่ผู้ใส่พระเครื่องสามารถเข้าใจถึงกระแสพลังงานต่างๆ ที่ผู้สร้างพระเครื่องได้อธิษฐานปลุกเสกบรรจุไว้ในพระเครื่องเหล่านั้น ได้อย่างแจ่มแจ้งแล้ว ผู้ใส่พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด จนถึงในระดับฌานขั้นสูงต่างๆ อย่างน้อยในระดับใกล้เคียงกับระดับฌานของผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้น (ซึ่งตามหลักการสร้างพระเครื่องของโบราณจารย์แล้ว ผู้สร้างพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์นั้นต้องใช้กำลังสมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย) จึงจะสามารถเข้าใจในกระแสต่างๆ ที่เหล่าพระเกจิอาจารย์ได้บรรจุไว้ในพระเครื่องเหล่านั้น ได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งเท่ากับว่า กระบวนการใช้พระเครื่องในระดับสูงนี้ เป็นกุศโลบายที่จะโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมภาวนาฝึกหัดอบรมจิตให้เกิดคุณธรรมสมาธิอย่างสูงในระดับอธิจิตตสิกขา

๔.๒.๒.๓. การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยปัญญาสิกขา

อริยปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง หรือข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง จนถึงซึ่งพระนิพพานเป็นที่สุด ซึ่งในกระบวนการใช้พระเครื่องเองนั้นก็มิใช่กุศโลบายที่แฝงไว้เพื่อเป็นอุบายโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบทพุทธานุสสติ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆ ในการอาราธนาพระเครื่อง อันเป็น พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องดังที่ได้แสดงผ่านไปแล้วข้างต้นในเรื่องของอธิจิตตสิกขานั้นเอง ที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใส่พระเครื่อง ให้ยกขึ้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้แจ้งให้เกิดแก่ตน ดังที่พระอาจารย์วรังกต วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวไว้ว่า

พระอาจารย์วรรงค์ “เจตนาของการทำพระของคนโบราณเป็นพุทธานุสสติ ชัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เป็นอนุสสติ ไตรสรณคมนั้นว่า อย่างนั้น เองง่ายๆ ทีนี้ เรื่องวิปัสสนามันก็อยู่ในนั้น”

ผู้สัมภาษณ์ “อยู่ยังไงครับ?”

พระอาจารย์วรรงค์ “ก็พุทธานุสสติ จิตระลึกถึงพระ ไตรสรณคมนั้น รวมแล้วก็พุทธานุสสติ ชัมมานุสสติ สังฆานุสสติ มันก็เป็นกรรมฐานกองหนึ่งของสมถะ ๓ กอง ใน ๔๐ กอง”

ผู้สัมภาษณ์ “แล้วจากสมถะ มันจะขึ้นไปวิปัสสนายังไงครับ?”

พระอาจารย์วรรงค์ “มันไปเอง การไหว้พระสวดมนต์เนีย จิตมันสบายใช่ไหม พอจิตมันสบาย แล้วมันนิ่งไปเรื่อยๆ ถ้ามีอะไรมากระทบ มันก็หนี มันก็ต้องพิจารณาใช่ไหม นั่นล่ะเริ่มเข้าเรื่องปัญญาแล้ว มันก็หนี มันหนีออกมา หนีจากกระแสที่ไม่สบาย กระทบแล้วมันเป็นทุกข์ มันก็เริ่มจะห่างออกมาเรื่อยๆ โดยอาศัยพระที่ห้อยก่อน นี่ก็ฐาน ท่านว่า”

ผู้สัมภาษณ์ “วิปัสสนาเบื้องต้นนี่คือดูกระแสพระ?”

พระอาจารย์วรรงค์ “อันนั้นมันเป็นวิชาพิเศษของแต่ละคน ถ้าฝึกไปแล้วมันก็รู้ ทำบ่อยๆ มันจะรู้”

ผู้สัมภาษณ์ “ก็ใช้พิจารณาได้เหมือนกัน?”

พระอาจารย์วรรงค์ “ได้... นี่ก็เจตนาในคนโบราณเค้าทำพระ”

ผู้สัมภาษณ์ “คนเค้าชอบนึกกันว่า เรื่องพระเครื่องเนีย มันไม่มีวิปัสสนาแต่เค้าไม่เคยนึกถึงว่า มันต้องสร้างฐานมาก่อน?”

พระอาจารย์วรรงค์ “ใช่... อย่าลืมว่า หลักของความเป็นจริงเนี่ยนะ จิตเนี่ย มันจะเข้าเป็นกรรมฐานกองไหน จิตมันต้องสบาย”

ผู้สัมภาษณ์ “การนึกถึงพระก็คือทำให้จิตสบาย?”

พระอาจารย์วรรงค์ “ทำให้จิตสบายก่อน ทำให้จิตมันมีกำลังก่อน แล้วจึงค่อยพิจารณาในสิ่งที่ กระทบกระทั่งอะไร แล้วมันก็จะไม่เกี่ยวข้อง เพราะมันไม่สบาย ใช่ไหม... มันไปโยงกับคำว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ท่านเน้นเรื่องนี้มาก”

ผู้สัมภาษณ์ “แล้วเราดูตรงนี้ไปเรื่อยๆนี้ ก็สามารถใช้พระจนถึงนิพพานได้เลย?”

พระอาจารย์วรรงค์ “ได้...”^{๕๓}

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรรงค์ วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๕ มีนาคม ๒๕๕๐.

จะเห็นได้ว่า ในการใช้พระเครื่อง ที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องมีใจอยู่กับพระเสมอ สวดมนต์ ภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ อยู่เสมอนั้น ทำให้กระแสดิจของที่ใช้พระเครื่องมีพื้นฐานที่สงบนิ่งเป็นสมาธิ เย็น เบา สบาย อยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อมีกระแสอะไรมากระทบเช่น ความทุกข์ทางกาย ปวดหัว ปวดท้อง ความทางทุกข์ใจ ความไม่สบายใจ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจต่างๆ กิเลส ความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น นั้น ผู้ที่มีใจเบาสบายอยู่กับพระ สงบนิ่งเย็นใจอยู่กับการภาวนา พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอ ย่อมสามารถรับกระทบกระแสสัมผัสต่างๆเหล่านั้นได้เร็วกว่าปกติ ชัดเจนปกติ เหมือนบ่อน้ำที่ตกตะกอนจนใจสะอาดแล้ว อะไรที่อยู่ก้นบ่อน้ำ อะไรที่ว่ายผ่านเข้ามาในบ่อน้ำ เราก็จะเห็นได้ รู้ได้ในทันที

เมื่อกระแสแห่งทุกข์เหล่านั้นไหลผ่านปรากฏเข้ามาในกระแสที่อยู่กับพระอย่างเบา สบาย ผู้ใช้พระเครื่องย่อมรับรู้ถึงกระแสทุกข์ กระแสกิเลส ความโลภ โกรธ หลง ที่เป็นกระแสอันขุ่นมัวได้อย่างรวดเร็ว รับรู้ถึงความขุ่นมัวไม่สบายกายไม่สบายใจอันเกิดจากกระแสเหล่านั้นได้ในทันที เมื่อรับรู้กระแสความทุกข์และกิเลสเหล่านั้น ด้วยใจที่รู้เท่าทัน ด้วยใจที่เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ ความรู้ ตื่น เบิกบาน ย่อมเกิดขึ้น ผู้ใช้พระเครื่องย่อมมีโอกาสยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาญาณให้เกิดปัญญา ความรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นในจิตได้ นั่นคือ

๑. อุทัพพยานุปัสสนาญาณ (ญาณอันเห็นความเกิดและความดับ) ผู้ใช้พระเครื่องที่มีใจเบาสบายอยู่กับพระเสมอ เมื่อมีกระแสทุกข์และกิเลสที่ขุ่นมัวมากระทบ ก็ย่อมพิจารณาเห็นถึงการกระทบ เห็นการเกิดและดับของกระแสทุกข์และกิเลสที่มากระทบกับใจนั้นได้อย่างชัดเจน เหมือนเห็นทุกอย่างที่ว่ายเข้ามาในบ่อน้ำที่ใสสะอาด

๒. กังขานุปัสสนาญาณ (ญาณอันตามเห็นความสลาย) เมื่อเห็นการกระทบ และความเกิดดับของกระแสทุกข์และกิเลส ผู้ใช้พระเครื่องย่อมพิจารณาเห็นถึงความสลายไปของกระแสทุกข์และกิเลสที่มากระทบกับใจที่เบาสบายอยู่กับพระเสมอนั้นอย่างชัดเจน

๓. กยตุปัสสนาญาณ (ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว) เมื่อเห็นกระแสทุกข์และกิเลสด้วยใจที่มีความเบาสบายอยู่กับพระเช่นนั้น ใจของผู้ใช้พระเครื่องย่อมพิจารณาเห็นถึงกระแสทุกข์และกิเลสว่าเป็นของน่ากลัว เพราะทำให้ใจมีคมขุ่นมัว

๔. อาทีนวานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงเห็นโทษ) เมื่อใจที่เบาสบายอยู่กับพระนั้นเห็นกระแสทุกข์และกิเลสเป็นของน่ากลัวแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นว่ากระแสทุกข์และกิเลสเป็นโทษ ทำให้ใจไม่เบาสบาย ทำให้ใจขุ่นมัว ไม่เหมือนตอนที่ใจเบาสบายอยู่กับพระ

๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงเห็นด้วยความหน่าย) เมื่อเห็นว่ากระแสทุกข์และกิเลสเป็นโทษ ผู้ใช้พระเครื่องย่อมพิจารณาเห็นความน่าเบื่อหน่ายกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้น เพราะเมื่อเข้ามากระทบจิตที่ไร จิตก็จะเกิดความขุ่นมัว ไม่เบาสบายเหมือนเวลาจิตอยู่กับพระ

๖. มุญจิตุกามชตาญาณ (ญาณอันคำนึงด้วยใครจะพ้นไปเสีย) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องเกิดความเบื่อหน่ายในกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้น ก็ย่อมพิจารณาใคร่จะหนีให้พ้นจากกระแสทุกข์และกิเลสอันขุ่นมัว ไม่สบายกายสบายใจเหล่านั้น

๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ (ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องต้องการจะหนีให้พ้นจากกระแสที่ขุ่นมัวของทุกข์และกิเลสเหล่านั้น ก็ย่อมนำกระแสทุกข์และกิเลสที่มากกระทบให้ใจขุ่นมัวนั้นขึ้นมากำหนดพิจารณา เพื่อมองหาทางที่จะปลดปล่อยกระแสขุ่นมัวเหล่านั้นให้หมดไปจากใจ

๘. สังขารุปกชาญาณ (ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องนำกระแสทุกข์และกิเลสที่มากกระทบให้ใจขุ่นมัวนั้นขึ้นมากำหนดพิจารณาด้วยใจที่เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ ก็ย่อมเกิดความรู้เห็นสภาวะตามความเป็นจริงว่า กระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นไปตามธรรมดาของมันอย่างนั้น จึงวางใจเป็นกลางได้ ไม่ยินดียินร้ายในกระแสทุกข์และกิเลสทั้งหลายเหล่านั้นอีกต่อไป เลิกละความเกี่ยวเกาะกับกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นลงได้ มีแต่ใจที่อยู่กับพระอย่างเบาสบายอย่างแท้จริง มุ่งต่อกระแสนิพพานอันเบาสบายอย่างแท้จริงที่ปรากฏอยู่ในพระที่อยู่ใจเสมอนั้นเป็นที่ตั้ง

๙. สัจจานุโลมิกญาณ (ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้อริยสัจ) เมื่อผู้ใช้พระเครื่องวางใจเป็นกลางต่อกระแสทุกข์และกิเลสทั้งหลายได้ มีใจมุ่งตรงไปยังกระแสความเบาสบายที่แท้จริงคือกระแสแห่งนิพพานที่ปรากฏอยู่ในพระนั้นอย่างเบาสบายไม่ทอดทิ้ง ญาณอันคล้อยต่อการรู้ในอริยสัจอย่างแท้จริงย่อมเกิดขึ้นในลำดับถัดไป จนเกิดเป็นมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคล เกิดปัญญาความรู้แจ้งเห็นจริงได้ในที่สุด

จะเห็นได้ว่า การใช้พระเครื่องที่แท้จริงก็คือ กุศโลบายที่จะคอยโน้มน้าวให้ใจของผู้ใช้พระเครื่องอยู่กับพระ อยู่กับพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอ เมื่อใจอยู่กับพระอยู่เสมอ ย่อมเป็นพื้นฐานให้จิตของผู้ใช้พระเครื่องเกิดความเบาสบายอยู่กับพระ กระแสจิตแนบแน่นอยู่กับกระแสของพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้จิตมีความว่องไวในการรับกระทบของกระแสต่างๆที่ผ่านเข้ามา เมื่อใจเบาสบายมาก แม้เพียงกระแสทุกข์และกิเลสเล็กน้อยที่ผ่านเข้ามา ใจนั้นก็ย่อมรับรู้ได้ชัดเจนทันที เหมือนบ่อน้ำที่ใสสะอาด ที่แม้ปลาตัวเล็กๆว่ายเข้ามา ก็มองเห็นได้ชัดเจนทันที เมื่อจิตรับรู้กระแสแห่งกิเลสและทุกข์ได้ไว กระแสเหล่านั้นก็ยังไม่ทันได้เข้าไปปรุงแต่งฝังรากลึกแก่ความทุกข์และกิเลสต่างๆลงในใจเราของผู้ใช้พระเครื่องนั้นได้ อีกทั้งใจที่เบาสบายอยู่กับพระนั้น ย่อมมองเห็นความน่ากลัว ความน่าเบื่อหน่าย ความน่าหลีกเลี่ยงหนีไปให้พ้นของกระแสทุกข์และกิเลสเหล่านั้นได้ง่าย เหมือนหมึกดำเพียงหยดเดียวที่หยดในน้ำใสย่อมมองเห็นได้ชัดเจน รู้ลึกถึงความสกปรก ความน่ารังเกียจของหมึกดำนั้นได้ทันที กว่าที่การหยดหมึกดำลงไปใต้น้ำขุ่นๆ และเมื่อใจมีความเบาสบายกับพระอยู่เสมอ มีความรังเกียจเบื่อหน่าย อยากหลีกเลี่ยงหนีกระแสแห่ง

ทุกข์และกิเลสอันเป็นเหตุให้ใจขุ่นมัวนั้นมากมายเข้า จิตนั้นย่อมหม่นพิจารณาถึงกระแสแห่งทุกข์และกิเลสที่เข้ามากระทบเหล่านั้นอย่าสมำเสมอด้วยหวังจะเข้าใจถึงกระแสเหล่านั้นให้ได้อย่างถ่องแท้เพื่อจะได้หลักหนีให้พ้นเสียจากความขุ่นมัวของกระแสเหล่านั้น เมื่อพิจารณาไปเรื่อยด้วยใจเบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ ปัญญาความรู้แจ้งอย่างสูงย่อมมีโอกาสดกขึ้นในจิตของผู้ใช้พระเครื่องนั้นได้ในที่สุด

นั่นคือ การใช้พระเครื่องที่แท้จริงนั้น เป็นกุศโลบายที่ต้องการโน้มน้าวให้ใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นอยู่กับพระอยู่เสมอ เมื่อใจอยู่กับพระอย่างเบาสบายอยู่เสมอกแล้ว สุดท้ายแล้ว ใจของผู้ใช้พระเครื่องที่ใจอยู่กับพระอยู่เสมอนั้นก็จะกลายเป็นพระไปด้วยในที่สุด ดังที่หลวงปู่คู่ วัดสะแกกล่าวไว้ว่า

การปลุกเสกหรืออธิษฐานโดยพระพุทธรูปเจ้านั้นวิเศษที่สุด ของจะดีหรือไม่ อยู่ที่ผู้ทำปลุกเสกจิตดี พระพุทธรูปปลุกเสกจริง วัดลูจะมีรูปนามเป็นแสงสว่างแห่งฉัพพรรณรังสี (รัศมี ๖ ประการ) เทวดาจึงจะมารักษา ผู้ที่นำมาใช้ก็ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรมจึงเกิดผลสัมฤทธิ์ผล ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ สุดท้ายเขาจะเป็นองค์พระไปในที่สุด ไม่ต้องอาศัยวัตถุมงคลแล้ว เพราะจิตท่านเหล่านั้น มีแสงสว่างในตัวเอง^{๕๔}

เมื่อใจของผู้ใช้พระเครื่องอยู่กับพระด้วยความเบาสบายอยู่เสมอกแล้ว สุดท้ายใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็จะกลายเป็นพระที่แท้จริง ก็เป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิงไปในที่สุด เมื่อใจเป็นของของผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริงแล้ว พระเครื่องที่เป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ใจผู้ใช้พระเครื่องอยู่กับพระนั้น ก็ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป เพราะจิตของผู้ใช้พระเครื่องนั้นเบาบาย สว่างสดใส ไม่ขุ่นมัว กลายเป็นพระด้วยตนเองอย่างแท้จริงแล้ว ซึ่งตรงกันกับที่พระอาจารย์เม้น วัดหน้าต่างนอก กล่าวไว้ว่า

ขึ้นชื่อว่าพระ ท่านประเสริฐ พุทธรูปที่ปลุกเสกไป นั่นคือมนต์ของพระพุทธรูป เป็นคำสอนของพระพุทธรูป ของสูง ที่นี้ของจะดีหรือไม่ดี อยู่ที่ใจ เมื่อใจเราถึงพระ พระก็ถึงเรา ถ้าใจไม่ถึงพระ พระก็ไม่ถึงเรา มันเป็นขั้นๆ ตอนเล็กๆ เธอชอบอะไร พอโตขึ้นหน่อยเธอชอบอะไร มันก็เปลี่ยน จิตใจมันเปลี่ยนเรื่อยไปๆ ตอนนี้เรายังมีกิเลส ยังหาที่ยึดไม่ได้ ยังไม่มั่นคง ก็ยึดพระเครื่องไปก่อน แต่ถ้าจิตของเราหลุดพ้นขึ้นไปแล้ว อะไรๆ มันปล่อยหมด ไม่จำเป็นต้องใช้พระเครื่องแล้ว ไม่ต้องใช้เลย ก็คือพระอยู่ในใจเราแล้ว มันเป็นขั้นๆ ไป มันเหมือนนักเรียนอนุบาล เราต้องหาเครื่องยึดเหนี่ยวให้เก้าก่อน^{๕๕}

^{๕๔} สุภรัตน์ แสงจันทร์, คุณพระ : การอธิษฐานจิตของหลวงปู่คู่, <<http://www.watthummuangna.com/board/showthread.php?t=3517>> , กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์เม้น อาจารย์สมุปโน , เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก , ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการใช้พระเครื่องนั้น ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของความมั่งงายในความศักดิ์สิทธิ์อธิปาฏิหาริย์ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า ดังที่คนทั่วไปมักเข้าใจเช่นนั้น แต่การใช้พระเครื่องนั้นเป็นกระบวนการที่ละเอียดลึกซึ้ง ที่โบราณจารย์ได้วางกุศโลบายเอาไว้เพื่อโน้มน้าวใจคนให้อยู่กับพระอยู่เสมอ เมื่อใจของผู้ใช้พระเครื่องอยู่กับพระอยู่เสมอ ผู้ใช้พระเครื่องย่อมไม่กล้าทำบาปทำชั่ว ผิดศีลผิดธรรม เพราะเหมือนมีพระมานั่งอยู่ข้างๆ ด้วยอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีใจอยู่กับพระอยู่เสมอ ใจย่อมมีความตั้งมั่นในพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เกิดความเป็นสมาธิ สงบเย็น เบาสบายในใจ และเมื่อใจมีความสงบเย็นเบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอแล้ว ใจย่อมมีความไวในการรับกระทบของกระแสแห่งทุกข์และกิเลสต่างๆ ที่มาทำให้ใจเกิดความขุ่นมัว ใจย่อมเห็นถึงโทษภัยในกระแสแห่งทุกข์และกิเลสเหล่านั้น หากทางหนีให้พ้นจากกระแสแห่งทุกข์และกิเลสเหล่านั้น จนมีโอกาสดำเนินปัญญาความรู้แจ้งอย่างสูงขึ้นในใจ จนท้ายที่สุดแล้ว ใจที่เคยอยู่กับพระอยู่เสมอ ก็จะกลายเป็นใจที่เป็นพระด้วยตัวเอง เบาสบาย ผ่องใส ด้วยตัวเอง รู้ต้นเบิกบานด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยพระเครื่องอีกต่อไป

๔.๒.๓. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

จะเห็นได้ว่าการใช้พระเครื่องที่แท้จริงนั้น ไม่ได้เป็นความมั่งงายในอธิปาฏิหาริย์ ความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในพระเครื่องดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่แฝงเอาไว้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมต่างๆ อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือหลักไตรสิกขา ดังได้แสดงผ่านมาข้างต้น แต่ในยุคปัจจุบันนี้ จุดประสงค์ที่แท้จริงในการใช้พระเครื่องนั้นกลับมีความบิดเบือนไปอย่างมาก มีผู้ใช้พระเครื่องหลายคนในยุคปัจจุบันที่มองการใช้พระเครื่องเป็นแค่เรื่องของความมั่งงายในอธิปาฏิหาริย์ หวังว่าใช้แล้วจะหน่วงเหนี่ยว คงกระพัน มีโชคลาภค้าขายดี เป็นต้น บางคนก็ใช้พระเครื่องในรูปแบบของพุทธพาณิชย์ที่เอาความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์อธิปาฏิหาริย์ต่างๆ มาค้าขายหากินกัน ซึ่งเกิดจากผู้ที่ใช้พระเครื่องในยุคปัจจุบันที่ขาดความรู้ความเข้าใจถึงกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในกระบวนการใช้พระเครื่องต่างๆ เหล่านั้น

ดังนั้น หากสามารถศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางในการใช้พระเครื่องเพื่อนำมาใช้เป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้หันมาปฏิบัติธรรมได้อย่างแท้จริงแล้วนั้น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ในการช่วยเพิ่มอีกแนวทางหนึ่งในการเผยแผ่คำสอนในเรื่องการปฏิบัติธรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และยังมีส่วนช่วยให้ผู้หลงมั่งงายอยู่กับอธิปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง หรือผู้ที่หลงอยู่กับกระบวนการพุทธพาณิชย์ที่ผิดจากแนวทางที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา หรือผู้ที่มัวแต่ความเข้าใจผิดต่อการใช้พระเครื่องต่างๆ นั้น ได้มีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจถึงวิธีการใช้พระเครื่องอย่างถูกต้องตรงทางต่อการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น อันจะมีส่วนช่วยในการวางมาตรฐานแนวทางในการใช้พระเครื่องต่อไปในภายภาคหน้าให้มีความถูกต้องชัดเจน ผู้ใช้พระเครื่อง

สามารถใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แนวทางในการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น อาจพิจารณาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างได้โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากการวิเคราะห์เทียบเคียงกระบวนการสร้างพระเครื่องเหล่านั้นให้สอดคล้องเหมาะสมกับหลักการปฏิบัติธรรมต่างๆ เช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หรือ หลักไตรสิกขา และสามารถนำการใช้พระเครื่องเหล่านั้นมาเป็นกุศโลบายเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องหันมาปฏิบัติตามหลักธรรมต่างๆ เหล่านั้นได้ ดังอาจแสดงได้ดังต่อไปนี้

๔.๒.๓.๑. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น อาจแสดงให้เห็นในภาพรวมได้ โดยพิจารณาเทียบเคียงการใช้พระเครื่องเหล่านั้นให้สอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุดังนี้คือ

๔.๒.๓.๑.๑. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทานมัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ควรจะเป็นการใช้พระเครื่องที่โน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการให้ทาน ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้ใส่พระเครื่องนั้นจะต้องไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆ ที่ตนต้องการจะนำมาใช้กราบไหว้บูชาพกพาดิตตวักับทางวัดต่างๆ อยู่แล้ว ซึ่งเท่ากับว่าผู้ใส่พระเครื่องทุกคนย่อมได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการให้ทานอยู่แล้ว จากการทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นไปใช้ เพราะค่าทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องนั้น ส่วนหนึ่งก็นำไปจ่ายค่าต้นทุนการผลิตพระเครื่องที่เช่าบูชาไปนั้น ส่วนที่เหลือก็นำไปทำบุญทำนุบำรุงศาสนาสถานและงานช่วยงานการกุศลต่างๆ ตามแต่ทางวัดหรือผู้จัดสร้างพระเครื่องที่จะชี้แจงเจตนาในการสร้างพระเครื่องออกมา

อย่างไรก็ดี การทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องที่จะทำให้ผู้ใส่พระเครื่องนั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการให้ทานอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใส่พระเครื่องควรจะทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วยเจตนาในการให้ทานเพื่อทำนุบำรุงพระศาสนาและงานการกุศลต่างๆ อย่างแท้จริงด้วย โดยมองเจตนาความต้องการในพระเครื่องเหล่านั้นเป็นเรื่องรองจากเจตนาในการให้ทาน และที่สำคัญคือต้องไม่มองพระเครื่องเหล่านั้นด้วยเจตนาในเชิงพุทธพาณิชย์ ที่มองพระเครื่องเป็นเพียงสินค้าชนิดหนึ่ง ที่สามารถซื้อไปเพื่อหวังกำไรในการนำไปขายต่อไปได้ในราคาแพงยิ่งขึ้น จึงจะเรียกได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมด้วยการให้ทานอย่างแท้จริงคือ เป็นการให้ทานที่พร้อมทั้ง กาย ใจ คือ กายก็ได้ควักกระเป๋าบริจาคเงินทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องก็มีเจตนาต้องการให้ทานเพื่อช่วยเหลือทำนุบำรุงพระศาสนา หรือช่วยงานการกุศลต่างๆ จริงๆ ไม่ใช่ทำบุญเพื่อหวังได้พระเครื่องไปเก็งกำไรค้าขายในเชิงพุทธพาณิชย์ ซึ่งถือว่าขัดต่อแนวคิดคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

๔.๒.๓.๑.๒. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลมัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องรักษาศีลของตนให้มั่นคงอยู่เสมอเช่น ศีล ๕ อยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว ในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น การถือศีลต่างๆอย่างมั่นคงก็ถือเป็นกฎข้อบังคับเบื้องต้นในการใช้พระเครื่องอยู่แล้ว เพราะเป็นความเชื่อที่ปลูกฝังกันมานานว่า ผู้ที่จะใช้พระเครื่องได้ขลังและศักดิ์สิทธิ์อย่างแท้จริงนั้น จะต้องปฏิบัติตนได้ตามข้อห้ามต่างๆที่พระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องวางเอาไว้ และโดยส่วนใหญ่แล้ว ข้อห้ามต่างๆเหล่านั้นก็มักจะเป็นข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศีล ๕ เป็นต้น แทบทั้งสิ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศโลบายที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้อย่างลึกซึ้งเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใส่พระเครื่องเหล่านั้นได้มีโอกาสนับถือปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการรักษาศีลอยู่เสมอ ดังนั้นหากผู้ใช้พระเครื่องสามารถรักษาศีลข้อห้ามต่างๆได้ตามที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้ในการใช้พระเครื่องแล้ว การใช้พระเครื่องนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการรักษาศีลอย่างเคร่งครัดอยู่เสมอ

๔.๒.๓.๑.๓. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักภาวนามัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องนั้น จะต้องสวดบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ต่างๆเช่น พุทธัง... ธัมมัง... สังฆัง... อาราธนา หรือ พุทธัง... ธัมมัง... สังฆัง สรณังคัจฉามิ เป็นต้น ทุกครั้ง เมื่อดิฉันนอน เมื่ออาราธนาพระเครื่องพกพาดิฉันตัว เมื่ออธิษฐานขอพรต่างๆจากพระเครื่อง เมื่อก่อนนอน เป็นต้น แทบตลอดเวลาอยู่แล้ว นอกจากนี้ เวลาพระเครื่องนั้นห้อยอยู่กับตัว เวลาเห็นพระเครื่องอยู่ที่คอ เวลาพระเครื่องโดนตัว ผู้ใช้พระเครื่องก็จะนึกถึงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อยู่เสมอ ซึ่งเท่ากับว่าผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นได้มีโอกาสนับถือปฏิบัติภาวนาด้วยการเจริญ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ กรรมฐาน ทำใจให้ระลึกอยู่กับพระเสมออยู่แล้ว ซึ่งถือเป็นกุศโลบายโดยตรงที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้เพื่อให้ผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสนับถือปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำใจให้อยู่กับพระ เจริญสมาธิภาวนา พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ กรรมฐานอยู่เสมอ^{๕๖} ดังได้แสดงผ่านมาข้างต้นในหัวข้อ ๔.๒.๑.๓. ในส่วนของภาวนามัย

ดังนั้น ผู้ที่จะใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น จึงควรหมั่นสวดมนต์ภาวนาบท พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ในการนำพระเครื่องมาใช้อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นตอนตื่นนอน ตอนอาราธนาพระเครื่องพกพาดิฉันตัว ตอนอธิษฐานขอพรต่างๆจากพระเครื่อง ตอนก่อนนอน เป็นต้น หรือหากไม่มีโอกาสได้สวดมนต์ภาวนา ก็ควรจะมีใจระลึกถึงพระเครื่องที่ห้อยคอพกพาดิฉันตัวนั้นอยู่เสมอ และที่สำคัญคือบทในการสวดมนต์ภาวนาอาราธนาพระเครื่องต่างๆนั้น ผู้ใช้

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร , เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ , ๕ มีนาคม ๒๕๕๑.

พระเครื่องควรที่จะเลือกใช้บทที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นหลัก เพื่อให้การสวดมนต์ภาวนาของผู้ใช้พระเครื่องนั้น เป็นสัมมาสมาธิ ไม่หลุดเลยไปจากแนวทางคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ กรรมฐาน แม้พระเครื่องที่นำมาพกพาติดตัวนั้น จะเป็นรูปของเทวดาต่างๆ เช่น พระพรหม พระอินทร์ พระโพธิสัตว์ต่างๆ ก็ยังสามารถใช้บทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ในการอาราธนาสวดมนต์ภาวนาได้เช่นกัน เพราะเทวดาทุกองค์ก็ต้องนับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสิ่งสูงสุดเช่นกัน เมื่อเราสวดมนต์ภาวนาไหว้พระ เทวดาก็สวดมนต์ภาวนาไหว้พระร่วมกับเรา ซึ่งเท่ากับว่า จะทำให้เราได้มีโอกาสปฏิบัติสมาธิภาวนาทั้งในส่วนของ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ และ เทวดานุสสติ

๔.๒.๓.๑.๔. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอภัยนุชัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนอ่อนน้อม ต่อพระรัตนตรัย ต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เป็นต้น อยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติใน ทุกครั้งที่มีการใช้พระเครื่อง ผู้ใช้พระเครื่องก็ต้องนอบน้อมกราบไหว้บูชา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ต่างๆ เสมอทุกครั้งอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็น เมื่อตื่นนอน เมื่ออาราธนาพระเครื่องพกพาติดตัว เมื่ออธิษฐานขอพรต่างๆ จากพระเครื่อง เมื่อก่อนนอน เป็นต้น ยิ่งเป็นในสมัยก่อนนั้น หากอยากจะได้พระเครื่องมาไว้กราบไหว้บูชาพกพาติดตัว ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องไปทำบุญเช่าบูชาเองที่วัด ไปรับกับมือพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งในการรับพระเครื่องในสมัยก่อนนั้น ส่วนใหญ่ก็จะมักจะมีการนำดอกไม้ธูปเทียนต่างๆ ไปกราบนอบน้อมถวายพระเกจิอาจารย์เหล่านั้นด้วยความเคารพทุกครั้งอยู่เสมอ เพื่อขอรับพระเครื่องไปบูชา เพื่อฝากตัวเป็นลูกศิษย์ เพื่อขอบารมีพระเกจิอาจารย์เหล่านั้นให้ช่วยปกป้องคุ้มครอง ซึ่งทุกขั้นตอนนั้นล้วนทำด้วยใจที่นอบน้อมในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นอย่างยิ่งทุกครั้ง

การใช้พระเครื่องด้วยใจนอบน้อมในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงการกราบไหว้บูชาด้วยใจที่นอบน้อมต่อ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงการทำใจนอบน้อมกราบไหว้บูชาพระอรหันต์ในบ้านคือ พ่อแม่ของตนด้วย ดังที่ หลวงปู่ดู่ วัดสะแก ได้สอนไว้ว่า

บางคนไม่มีพระ ไม่มีคาถาอาคม ก็ยังสามารถรอดจากภัยอันตรายได้ เรื่องมีว่า มีคนหนึ่งไปทำงานแถบปราจีนบุรี ซึ่งมีพวกเขมรมาก และเกิดไปขัดใจกับพวกนั้น พวกเขมรนั้นเก่งทางทำของ ทำคุณไสย เขาก็ปล่อยมาให้เจ้าคนนี้ แต่ก็น่าแปลกใจที่ไม่สามารถทำอะไรได้ จนในที่สุดคนทำของเกิดความสงสัยจึงไปถาม เขาตอบว่า "ไม่มีเครื่องรางของขลังอะไรเลย คาถาอาคมก็ไม่มี แต่ก่อนจะนอนทุกคืนต้องกราบหมอน ไหว้พ่อ ไหว้แม่ เป็นเช่นนี้มิได้ขาด" คนทำของจึงบอกว่า "คืนนี้แกล้งไหว้พ่อ ไหว้แม่นะ ข้าจะปล่อยของแล้วจะแก้ให้" เขาก็ทำ

ตาม ตอนนี้เป็นเพื่อนกันแล้ว ค็นั่นก็ปล่อยของเข้าตัวได้ แล้วเขาก็แก้ไข นี่ขนาดไหว้พ่อ
ไหว้แม่นะ ทำให้จริงยังสามารถป้องกันตัวได้^{๕๖}

จะเห็นได้ว่าโบราณจารย์ต่างๆนั้น มองการกราบไหว้บูชาพ่อแม่ของตนเองด้วยความ
เคารพนอบน้อมเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง และไม่อาจจะเลยไม่ปฏิบัติได้ ดังนั้นการใช้พระ
เครื่องที่แท้จริง จึงไม่ใช่เพียงการทำใจนอบน้อมกราบไหว้เคารพบูชาต่อพระรัตนตรัยเท่านั้น แต่ยัง
รวมไปถึงการทำใจนอบน้อมเคารพกราบไหว้บูชาต่อบิดามารดา พระอรหันต์ในบ้าน ผู้มีพระคุณ
สูงสุดต่อชีวิตของเราด้วย จึงจะถือได้ว่าเป็นการใช้พระเครื่องที่ถูกต้องสมบูรณ์ เป็นแบบอย่างของ
แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ที่ผู้ใช้พระเครื่องทุกคนควรปฏิบัติ
ตาม

๔.๒.๓.๑.๕. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักเวยาวัจมาย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้
พระเครื่องควรจะต้องเป็นผู้กตัญญูรู้คุณแห่งพระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ คอยชวนช่วยรับใช้
ช่วยเหลือ งานการต่างๆของพระศาสนา พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ของตนอยู่เสมอ ซึ่งในกระบวนการใช้
พระเครื่องโดยปกติแต่เดิมมานั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆจากที่วัดด้วย
ตนเอง และการมอบพระเครื่องให้มาบูชาของพระเกจิอาจารย์ในสมัยโบราณนั้น ก็ไม่ใช่ว่ามีพระ
เครื่องวางไว้ในตู้ ใครอยากได้อะไรไหน ก็จ่ายเงินทำบุญเช่าบูชาไปได้เลยเหมือนในปัจจุบัน แต่การ
มอบพระเครื่องให้ไปบูชาในสมัยก่อนนั้น เหล่าผู้ใช้พระเครื่อง จะต้องเอาดอกไม้ธูปเทียนไปกราบ
ฝากตัวเป็นศิษย์ ต้องไปคอยชวนช่วยช่วยเหลืองานวัด งานของครูบาอาจารย์ต่างๆอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็น
เป็น ปัดกวาด เช็ด ถู กุฏิ ล้างห้องน้ำ หาดน้ำใส่ตุ่ม เป็นต้น จนพระเกจิอาจารย์เหล่านั้นเห็นในความ
จริงใจ เห็นในความตั้งใจ ท่านจึงจะมอบพระเครื่องมาให้ไว้กราบไหว้บูชาพกพาติดตัว พระ
เกจิอาจารย์บางรูปนั้น กว่าจะได้พระเครื่องของท่านมาบูชา ลูกศิษย์ผู้ใช้พระเครื่องต้องคอยมา
ชวนชวนช่วยงานวัดอยู่เสมอเป็นปีๆเลยทีเดียว ซึ่งเท่ากับว่าผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นได้มีโอกาสปฏิบัติ
ธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการคอยชวนช่วยรับใช้ช่วยเหลือ งานการต่างๆของพระศาสนา พ่อ
แม่ ครูบาอาจารย์ ของตน อยู่แล้ว

ดังนั้นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น แม้ผู้ใช้พระ
เครื่องอาจจะไม่ได้มีโอกาสไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องที่วัด ไปฝากตัวเป็นศิษย์ รับพระเครื่องกับมือ
พระเกจิอาจารย์เองเช่นในสมัยก่อน แต่ผู้ใช้พระเครื่องก็ควรจะหาโอกาสไปชวนชวนช่วยช่วยเหลืองาน
ของวัด งานของครูบาอาจารย์ต่างๆ ที่ตนได้นำพระเครื่องของท่านมากราบไหว้บูชาพกพาติดตัวอยู่
เสมอเมื่อมีโอกาส จึงจะถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติ
ธรรม

^{๕๖} สม โทษณ์ ทองแดง , พรหมปัญโญเถระ , หน้า ๑๐๔.

๔.๒.๓.๑.๖. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปัตติทานมัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆ จากที่วัดด้วยตนเอง ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นย่อมได้มีโอกาสเข้าวัด มีโอกาสได้ทำบุญต่างๆ กับทางวัด กับพระเกจิอาจารย์ที่เราไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องด้วยตนเองเสมอ เช่น ทำสังฆทาน บริจาคเงินทำนุบำรุงศาสนาสถานที่ต่างๆ ในวัด เป็นต้น เมื่อทำบุญเสร็จแล้ว ก็มีโอกาสดำเนินการให้พรจากพระเกจิอาจารย์เหล่านั้น ได้มีโอกาสกวาดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูบาอาจารย์ เจ้ากรรมนายเวรต่างๆ ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเท่ากับว่า ผู้ใช้พระเครื่องที่ไปทำบุญบูชาพระเครื่องเองจากทางวัดนั้น ย่อมมีโอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่นอยู่เสมออยู่แล้ว

ส่วนผู้ใช้พระเครื่องในยุคปัจจุบัน ที่ไม่ได้ไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วยตนเองจากที่วัด โดยอาจจะเช่าบูชาจากศูนย์พระเครื่องต่างๆ นั้น หากมีโอกาส ก็ควรจะหาเวลาไปรับพระ ไปกราบไหว้พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นด้วยตนเอง เพราะการไปวัดนั้น นอกจากจะได้มีโอกาสทำบุญให้ทาน อุทิศส่วนกุศลให้ผู้อื่นแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องยังมีโอกาสได้ทำบุญต่างๆ เช่น ได้ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม กับพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น เป็นต้น แต่หากไม่มีเวลาไปวัด หรือพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นมรณภาพไปแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องก็ควรจะหาโอกาสทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล สวดมนต์ภาวนา เพื่ออุทิศส่วนกุศลถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา แก่พระรัตนตรัย และพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นด้วย จึงจะถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๔.๒.๓.๑.๗. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักปัตตานุโมทนามัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสไปวัด ทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆ เหล่านั้นจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ด้วยตนเอง ก็ย่อมมีโอกาสได้เห็นงานบุญต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้นในวัดอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญต่างๆ ที่พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นได้ทำอยู่เช่น สร้างโบสถ์ ซ่อมศาลา สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล เป็นต้น หรือที่ญาติโยมพุทธบริษัทอื่นๆ ได้มาช่วยกันทำที่วัดเช่น งานผ้าป่า งานกฐิน เป็นต้น ก็ตาม

เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสเห็นผู้สร้างบุญอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะบุญนั้นเป็นบุญที่สร้างโดยพระเกจิอาจารย์ที่ตนเคารพศรัทธา เป็นบุญที่เกิดจากเหล่าพุทธบริษัทต่างๆ ได้มาทำร่วมกับวัด ร่วมกับพระเกจิอาจารย์ที่ตนศรัทธา ถือเป็นงานบุญของลูกศิษย์ครูบาอาจารย์เดียวกันกับเรา งานบุญเหล่านั้น ย่อมเป็นงานบุญที่เราพร้อมจะร่วมยินดี พร้อมจะร่วมช่วยเหลือ ร่วมอนุโมทนาบุญด้วยอยู่ตลอดเวลาที่ได้รับรู้อยู่แล้ว ซึ่งเท่ากับว่า ผู้ใช้พระเครื่องที่มีโอกาสได้ไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องจากพระเกจิอาจารย์ด้วยตนเองที่วัด ย่อมมีโอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่นอยู่เสมออยู่แล้ว

ส่วนผู้ใช้พระเครื่องในยุคปัจจุบัน ที่ไม่ได้ไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วยตนเองจากที่วัด โดยอาจจะเช่าบูชาจากศูนย์พระเครื่องต่างๆ นั้น หากมีโอกาส ก็ควรจะหาเวลาไปวัดไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องเหล่านั้นด้วยตนเอง เพื่อจะได้มีทำบุญ และอนุโมทนาในบุญกุศลต่างๆ จากพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องได้ทำไว้มากมาย หรือจากเหล่าพุทธบริษัททั้งหลายที่มาร่วมทำบุญกับทางวัด หรือหากไม่มีเวลาไปวัดด้วยตนเอง ครั้งใดที่อาราธนาพระเครื่องขึ้นแขวนคอพกติดตัว ครั้งใดที่ขอพรจากพระเครื่องต่างๆ ที่เราบูชาอยู่ ก็ควรจะน้อมจิตอนุโมทนาในบุญกุศลที่พระเกจิอาจารย์เหล่านั้นได้สร้างพระเครื่องขึ้นมาเพื่อสืบอายุพระศาสนา สร้างพระเครื่องขึ้นมาเพื่อให้เราได้กราบไหว้บูชาเป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ และอนุโมทนาในบุญกุศลทั้งปวงที่เกี่ยวข้องเนื่องกับพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอทุกครั้งด้วย จึงจะถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการการปฏิบัติธรรม

๔.๒.๓.๑.๘. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักธัมมัสสวนมัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการพึงธรรมศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้ว เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสไปวัด ทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆ เหล่านั้นจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ด้วยตนเอง ก็ย่อมมีโอกาสได้รับฟังพระธรรมคำสอนต่างๆ จากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ เป็นประจำอยู่แล้ว เพราะการใช้พระเครื่องนั้น จุดประสงค์สำคัญจริงๆ อย่างหนึ่งที่โบราณจารย์แฝงเอาไว้ก็คือต้องการดึงคนเข้าวัดให้ได้มีโอกาสมาทำบุญ ได้ศึกษาธรรมะ ได้ปฏิบัติธรรม นั้นเอง ซึ่งเท่ากับว่าผู้ใช้พระเครื่องส่วนใหญ่จึงได้มีโอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการพึงธรรมศึกษาหาความรู้อยู่เสมออยู่แล้ว

ดังนั้นสิ่งที่ผู้ใช้พระเครื่องควรจะปฏิบัติทุกครั้งเมื่อมีโอกาสไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องด้วยตนเองที่วัดนั้นก็คือ นอกจากจะไปทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆ แล้ว ผู้ใช้พระเครื่องควรหาโอกาสเข้าไปกราบศึกษาหาความรู้ในข้อธรรมะต่างๆ จากพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นด้วยเช่น ไปสนทนาธรรมกับท่าน ขอให้ท่านช่วยสอนธรรมะง่ายๆ ขอดิถีธรรมในการดำเนิน

ชีวิต ขอแนวทางในการปฏิบัติธรรม สวดมนต์ภาวนา เป็นต้น หรือ หากพระเกจิอาจารย์เหล่านั้นมีญาติโยมมารอบพบมาก ก็ควรหาโอกาสซื้อหาหนังสือรวมประวัติ ปฏิปทาการดำเนินชีวิต ข้อธรรมต่างๆ ของพระเกจิอาจารย์เหล่านั้น หนังสือธรรมะทั่วไป หนังสือสวดมนต์ จากจากวัด หรือหากไม่มีโอกาสไปวัด ก็อาจศึกษาหาอ่านเพิ่มเติมได้ตามร้านหนังสือต่างๆหรือในอินเทอร์เน็ตต่างๆ ที่เดี๋ยวนี้นี้มีหนังสือธรรมะ เว็บไซต์ดีๆเกี่ยวกับธรรมะต่างๆอยู่มากมาย มาศึกษาหาความรู้ทางธรรมเพิ่มเติมอยู่เสมอด้วย จึงจะถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๔.๒.๓.๑.๕. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักธัมมเทศนามัย

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งโดยปกตินั้น เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสไปวัด ทำบุญเช่นบูชาพระเครื่องต่างๆเหล่านั้น จากพระเกจิอาจารย์ต่างๆด้วยตนเอง ก็ย่อมมีโอกาสได้รับฟังพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆจากพระเกจิอาจารย์ต่างๆเป็นประจำอยู่เสมอ ได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีการทำบุญต่างๆ จริยวัตรต่างๆ ที่ควรปฏิบัติในการทำบุญต่างๆจากการเข้าวัดอยู่เสมอเช่นนั้น เช่น รู้วิธีทำสังฆทาน รู้วิธีการกราบพระ รู้ข้อศีลต่างๆที่ต้องรักษา รู้มารยาทอันเหมาะสมในการเข้าวัด รู้ข้อธรรมะในการปฏิบัติธรรมต่าง เป็นต้น

เมื่อได้มีโอกาสไปเรียนรู้วิธีการทำบุญต่างๆ เรียนรู้ธรรมะต่างๆ จากวัดอยู่เสมอ เมื่อผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้น กลับมาบ้าน กลับไปทำงาน ไปคุยกับเพื่อน ก็ย่อมจะมีโอกาสได้เอาธรรมะความรู้ต่างๆที่ตนได้ศึกษาเรียนรู้มานั้น ไปเล่าสู่กันฟัง ไปเผยแผ่ให้พ่อแม่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงต่างๆของตนเองฟังอยู่เสมอเช่น “วันนี้หลวงพ่อสอนมาว่าอย่างนี้... นี้คุณจะถวายสังฆทานต้องทำอย่างนี้นะ... ทำแบบนี้ไม่ได้ละ มันผิดศีลข้อ ๔...” เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นอย่างหนึ่งนั่นเอง

ดังนั้น สิ่งที่ใช้พระเครื่องควรปฏิบัตินั้น จึงไม่ใช่แค่ไปศึกษาเรียนรู้ธรรมะต่างๆจากที่วัดเท่านั้น แต่ควรเรียนรู้ให้แจ่มแจ้งชัดเจน และนำความรู้ข้อธรรมต่างๆที่ได้มาจากวัด จากการศึกษาธรรมะต่างๆเหล่านั้น มาเผยแผ่ มาเล่าสู่กันฟัง ให้แก่ผู้อื่นด้วยเช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนี่ถือเป็นอีกจุดประสงค์หนึ่งซึ่งโบราณจารย์ได้สร้างพระเครื่องขึ้นก็คือ นอกจากจะเป็นกุศโลบายดึงคนเข้าวัดแล้ว ยังเป็นกุศโลบายที่จะขัดเกลาสั่งสอนคนที่ถูกดึงเข้าวัดมานั้นให้มีความรู้ทางธรรมที่แตกฉาน และให้นำธรรมะคำสั่งสอนต่างๆของพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ต่อไปอีกด้วย เพราะพระสงฆ์เองไม่สะดวกและไม่มีโอกาสมากนักที่จะเข้าไปเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนกับชาวบ้านทั้งหลายโดยตรง และชาวบ้านทั้งหลายเองก็ไม่มีคนที่สนใจจะเข้าวัดทำบุญฟังธรรม ดังนั้น หากดึงคนเข้าวัดได้ และขัดเกลาคคนเหล่านั้นให้เข้าใจในธรรมดีแล้ว คนเหล่านั้นเองที่จะกลับไปบอกเล่า เผยแผ่ ธรรมะเหล่านั้น แก่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ของตนเองให้ได้เข้าใจใน

ธรรมะต่างได้มากขึ้น โดยอาจจะเริ่มจากการเผยแผ่ง่ายๆ โดยผู้ใช้พระเครื่องที่ไปวัด ศึกษาธรรมต่างๆ เหล่านั้น อาจจะนำพระเครื่องมาฝากญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของตนเองให้ได้พกพาบูชาติดตัว แล้วก็บอกเล่าให้ฟังว่าพระเกจิอาจารย์ที่ให้พระมานี้เป็นอย่างไรบ้าง สอนอะไรบ้างเช่น “หลวงพ่อกันนี้ท่านรักษาศีลเคร่งครัดมากเลยนะ... หลวงปู่กันนี้ท่านใจบุญมากเลย ช่วยสร้างโรงพยาบาลด้วย แต่ยังขาดปัจจัยอีกเยอะเลย... หลวงตาท่านสอนมาว่าให้หมั่นรักษาศีลสวดมนต์ไหว้พระด้วยนะ แล้วพระจะศักดิ์สิทธิ์มาก...” เป็นต้น เมื่อได้เล่าสู่กันฟังเช่นนี้ บรรดาญาติพี่น้องเพื่อนฝูงที่ได้ฟังก็ย่อมได้รับเกร็ดความรู้ในเรื่องธรรมะ ได้รู้ถึงปฏิบัติทานอันน่าเคารพ ได้เกิดความศรัทธา อยากจะไปวัดร่วมทำบุญกับพระเกจิอาจารย์ต่างๆ เหล่านั้นด้วย ซึ่งเท่ากับว่าผู้บอกก็ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุในส่วนของการสั่งสอนธรรมให้ความรู้แก่ผู้อื่น ผู้ที่ฟังก็ได้รู้จักธรรมะ ได้รู้จักบุญ ได้มีโอกาสทำบุญ ปฏิบัติธรรมต่างๆ เพิ่มเติมต่อไป อีกด้วย ซึ่งนี่เองที่เรียกได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม

๔.๒.๓.๑.๑๐. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักทฤษฎะคุณัม

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรง ซึ่งหากกระทำได้ตามวิธีการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุต่างๆ ข้างต้นทั้ง ๕ ข้อที่ผ่านมาแล้ว ก็ถือว่าผู้ใช้พระเครื่องนั้น ได้ใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรงอยู่แล้ว

นอกจากนี้ การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรงนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องขาดไปไม่ได้ก็คือ การใช้พระเครื่องนั้น ไม่ควรเลือกใช้พระเครื่อง เครื่องรางของขลังต่างๆ ที่มีรูปลักษณะนอกแนวคำสอนของพระพุทธศาสนาเช่น บางคนก็พกพาบูชา พระพิฆเนศ พระศิวะ พระนารายณ์ อันเป็นเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ หรือบางคนก็ใช้ พระเป็นรูปขุนแผน เป็นรูปกุมารทอง บางคนก็ใช้ ปลัดจิก อีเปื้อน เป็นต้น เพราะหากปล่อยไปเช่นนั้น ต่อไปคนก็จะยิ่งห่างเหินจากคำสอนของพระพุทธศาสนาที่แท้จริง กลายเป็นว่าไหว้อะไรก็ได้ ขอให้สิ่งนั้นให้ผลความศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิปาฏิหาริย์เป็นใช้ได้หมด ซึ่งการกระทำเช่นนี้ ย่อมทำให้ผู้ใช้พระเครื่องหลุดออกจากแนวทางการทำความเห็นให้ตรงในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงควรจะต้องเลือกใช้พระเครื่องที่มีรูปลักษณะ รูปแบบ อยู่ในแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาเท่านั้นเช่น รูปพระพุทธเจ้า อัคระยันต์พระธรรมคำสอนต่างๆ รูปพระสงฆ์ หรือหากเป็นรูปเทวดา ก็ควรเลือกใช้รูปเทวดาต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเช่น พระพรหม พระอินทร์ ท้าวเวสสุวรรณ พระโพธิสัตว์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อไม่ให้จิตของผู้ใช้พระเครื่องนั้น เบี่ยงเบนออกนอกแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา เพราะเหตุผลในการสร้างพระเครื่องจริงๆ นั้น โบราณจารย์ต่างๆ ท่านต้องการให้ผู้ใช้พระเครื่อง ชาวบ้านต่างๆ ทั่วไป ได้เริ่มต้นเข้าสู่กระแสธรรม มีพระ

รัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกอยู่ในใจเสมอ ดังเช่นที่หลวงปู่แหวน วัดคอดยเมืงกล่าวว่

ชาวบ้านทั้งหลายยังติดข้องอยู่ในโลกธรรม โลภียสมบัติ ยึดถือตัวตน บุคคลเราเขา ยังเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีโอกาสจะเป็นนักบวชกระทำจิตตคิเลส หาทางหลุดพ้นได้สะดวก จำเป็นอยู่เองที่ชาวบ้านจะต้องยึดถือพระเครื่องเป็นที่พึ่ง อย่างน้อยพระเครื่องก็เป็นจุดให้ชาวบ้านเข้าถึงความดี ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า จึงไม่ใช่เรื่องเสียหายที่ชาวบ้านจะมีพระเครื่องไว้ติดตัว^{๕๔}

นั่นคือใช้พระเครื่องเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้ชาวบ้านทั้งหลายได้เริ่มปฏิบัติธรรมโดยไม่รู้ตัว โดยให้ผู้ใส่พระเครื่องได้มีใจอยู่กับพระอยู่เสมอ มีโอกาสได้ภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นพุทธานุสสติ ฆัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอนั่นเอง ซึ่งตรงกับที่พระอาจารย์วงศ์วัดถ้ำเมืองนะ กล่าวว่า

โบราณกาลมา การทำพระนี้ เป็นการทำให้คนติดพระ คนโบราณเวลาเค้าจะไปไหนเค้าจะเอาพระมาห้อย จะอาราธนาพระทุกครั้งเลย เวลาออกจากบ้าน สมัยโบราณนะ ทุกครั้งเลย คือคนโบราณเค้าต้องการทำให้คนติดพระ เลยทำวัตถุมงคลรูปลักษณะของพระมาให้คนได้ห้อยเพื่อให้ติด ท่านสร้างพระไว้ ท่านให้เตือนสติ เวลาจะไปไหนนึกถึงพระ ให้อาราธนาพระ ให้จิตติดอยู่กับพระเสมอ ห้อยพระเวลาโดนตัวก็ นี่พระอยู่กับเรา แต่มาในยุคหลังๆนี้ เอาไปทำกำขายอะไรกันซะ โดยส่วนมากเจตนาของการทำพระของคนโบราณ มันเป็นพุทธานุสสติ ฆัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เป็นอนุสสติ ไตรสรณคมนั่นว่าอย่างนั้น มันก็เป็นกรรมฐานกองหนึ่งของสมถะ ๓ กอง ใน ๔๐ กอง^{๕๕}

ด้วยเหตุนี้ การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจึงควรจะต้องเลือกใช้พระเครื่องที่มีรูปลักษณะอยู่ในแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น รูปพระพุทธเจ้า อักขระยันต์พระธรรมคำสอนต่างๆ รูปพระสงฆ์ หรือหากเป็นรูปเทวดา ก็ควรเลือกรูปเทวดาต่างๆในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะถือได้ว่าเป็นการฝึกใจให้อยู่กับพระ เป็นการฝึกสมาธิภาวนา พุทธานุสสติ ฆัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เทวดานุสสติ กรรมฐาน อันเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุด้วยการทำความเห็นให้ตรงอย่างแท้จริงในพระพุทธศาสนา

^{๕๔} เรือนธรรม, ภูมิธรรมและปาฏิหาริย์ หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ พระอรหันต์แห่งล้านนา, หน้า ๔๔.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรศักดิ์ วิริยโร, เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนะ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๑.

อย่างไรก็ดี หากได้สังเกตผ่านมาจากแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุข้างต้นนั้นจะพบว่า หากผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสไปวัดทำบุญเข้าบูชาพระเครื่องด้วยตัวเองที่วัด ตามที่โบราณจารย์ทั้งหลายได้วางกุศโลบายในการสร้างพระเครื่องไว้เพื่อดึงคนเข้าวัดแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องคนนั้นย่อมมีโอกาสสูงมากที่จะสามารถใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุได้อย่างครบถ้วนทุกข้อนั่นคือเมื่อเข้าวัดแล้ว ย่อมมีโอกาสได้ทำบุญกับทางวัด (ทานมัย) ได้มีโอกาสรักษาศีล (ศีลัมมัย) ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติภาวนากับพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (ภาวนามัย) ได้มีโอกาสปฏิบัติตนอ่อนน้อมต่อพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (อปจายนมัย) ได้มีโอกาสช่วยขนขวายรับใช้งานของวัดและพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (เวชยวัจมัย) ได้มีโอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว (ปัตติทานมัย) ได้มีโอกาสอนุโมทนาในบุญกุศลต่างๆ ที่มีผู้สร้างขึ้นในวัด (ปัตตานุโมทนามัย) ได้มีโอกาสฟังธรรมศึกษาหาความรู้จากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (ธัมมัสสวนมัย) ได้มีโอกาสนำพระธรรมคำสอนและความรู้ต่างๆ ที่ได้จากวัดมาสั่งสอน เผยแผ่ เล่าสู่กันฟังให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงได้ฟัง (ธัมมเทศนามัย) ได้มีโอกาสเข้าวัด ศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมทำความเห็นให้ตรงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมทั้งหลายโดยตรง (ทิฏฐุชุกัมม)

ดังนั้น สิ่งที่ย่างที่สุดที่ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้วิธีการใช้พระเครื่องของตนสอดคล้องเหมาะสมกับแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุอย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั้นก็คือ การหาโอกาสไปกราบทำบุญเข้าบูชาพระเครื่องต่างๆ ด้วยตนเองที่วัดอยู่เสมอ เพราะการเข้าวัดไปหาพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมความรู้ทั้งหลายนั้น ย่อมทำให้บุญทั้งปวงในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ เกิดขึ้นกับเราได้โดยสมบูรณ์ในที่สุด ซึ่งถือได้ว่าตรงตามกุศโลบายของโบราณจารย์ที่สร้างพระเครื่องเพื่อดึงคนเข้าวัด เพราะเมื่อคนเข้าวัดแล้ว พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้น ย่อมจะดำเนินการสั่งสอนธรรมะต่างๆ ให้กับผู้เข้าวัดนั้นตามกุศโลบายที่วางไว้ต่อไป จนคนผู้นั้นได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จากการเริ่มต้นด้วยการสร้างพระเครื่องเพื่อโน้มน้าวคนให้เข้าวัดเพียงอย่างเดียว

๔.๒.๓.๒. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา

นอกจากการใช้เกณฑ์ของบุญกิริยาวัตถุในการพิจารณาเทียบเคียงหาวิธีการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมดังที่แสดงผ่านมาข้างต้นแล้ว อีกเกณฑ์หนึ่งที่จะช่วยชี้วัดแสดงให้เห็นในภาพรวมได้ว่า แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ควรใช้อย่างไร ก็คือการพิจารณาเทียบเคียงการใช้พระเครื่องเหล่านั้นให้สอดคล้องเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา นั่นคือ

๔.๒.๓.๒.๑. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสัจสี่ศึกษา

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมรักษาศีลของตนให้มั่นคงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นศีล ๕ หรือศีล ๘ สำหรับฆราวาสผู้สร้างพระเครื่อง หรือความสำรวมในศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งโดยปกติแล้ว ในกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น การถือศีลต่างๆอย่างมั่นคงก็ถือเป็นกฎข้อบังคับเบื้องต้นในการใช้พระเครื่องอยู่แล้ว ดังที่ได้แสดงผ่านมาในเรื่องการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริสัจสี่ศึกษาข้างต้น

เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้กราบไหว้บูชาพกพาพระเครื่องติดตัวอยู่เสมอ ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นก็ย่อมต้องคอยรักษาศีลของตนเองให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ เมื่อรักษาศีลบ่อยๆจนเป็นเรื่องปกติ ศีลนั้นก็ค่อยๆกลายเป็นนิสัยโดยปกติของผู้ใช้พระเครื่องไปเองโดยอัตโนมัติ ไม่อยากฆ่าสัตว์ ไม่อยากลักทรัพย์ ไม่อยากประพฤติดีกในกาม ไม่อยากโกหกหลอกลวง ไม่อยากดื่มสุรายาเมา ไปด้วยนิสัยตัวเอง ไม่ต้องคอยบังคับ ไม่ต้องคอยรักษาศีลอีกต่อไป มีศีลสมบูรณ์เป็นปกติในใจโดยธรรมชาติไปในที่สุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติธรรมรักษาศีล ที่จะมีส่วนช่วยผลักดันการปฏิบัติธรรมของผู้ใช้พระเครื่องให้ก้าวขึ้นสู่การปฏิบัติธรรมในระดับสูงตามหลักอริสัจสี่ศึกษาต่อไป

๔.๒.๓.๒.๒. แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริจิตตศึกษา

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณากระบวนการใช้พระเครื่องในหัวข้อเรื่องการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริจิตตศึกษาที่แสดงผ่านมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าในกระบวนการใช้พระเครื่องอย่างถูกต้องสมบูรณ์นั้น ผู้ใช้พระเครื่องไม่ใช่เพียงแค่สวดมนต์ภาวนาบทพุทธานุสสรณ์คุณ สังฆคุณ เวลาตื่นนอน เวลาอาราธนาพระเครื่องพกพาติดตัว เวลาขอพรพระเครื่อง เวลาถอนนอน เป็นต้น แบบที่คนทั่วไปมักทำกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติสมาธิภาวนาใน พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ธรรมเนียมเบื้องต้น เท่านั้น แต่ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้น จะต้องมีใจที่เบาสบายอยู่กับพระอยู่ตลอดเวลา วางมือไหว้ก็ภาวนาบทพุทธานุสสรณ์คุณ สังฆคุณ เรื่อยไป หากไม่วาง ใจก็ควรนึกถึงพระอยู่เสมอเรื่อยไป ใจต้องสนิทแนบแน่นเบาโล่งโปร่งสบายอยู่กับพระตลอดเวลา เพราะการใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์แท้จริงนั้น ไม่ใช่เพียงไปแสวงหาพระเครื่องของพระเกจิอาจารย์เก่งๆ ดังๆ พระกรุที่มีประสบการณ์เยอะๆ มาพกพาห้อยคอติดตัวเลขๆเท่านั้น แต่ผู้ใช้พระเครื่องเองจะต้องทำใจตนเองให้มีสมาธิแนบแน่นมั่นคงในพระ ทำใจให้สะอาด ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว หมั่นกำหนดพระอยู่ในใจอยู่เสมอด้วย จึงจะสามารถรับกระแสของพระเครื่องที่พกพายู่นนั้นมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนั่นคือ ต้องดีพร้อมกันทั้งเครื่องรับสัญญาณ(ผู้ใช้พระเครื่อง) และเครื่องส่งสัญญาณ

(พระเครื่อง) เพราะ หากเครื่องรับไม่ดีแล้ว (ใจผู้ใช้พระเครื่องไม่มีสมาธิมั่นคง สะอาด ผ่องใส แนบแน่นอยู่กับพระ) ต่อให้เครื่องส่งสัญญาณดีเพียงใด (พระเครื่องได้รับการปลุกเสกมาดีเพียงใด) ก็ไม่สามารถรับสัญญาณ (กระแสพลังจิตจากพระเครื่อง) เหล่านั้นมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่เลย

ดังนั้น ผู้ใช้พระเครื่องให้ได้อย่างสมบูรณ์พร้อมนั้น จึงควรต้องหมั่นฝึกสมาธิภาวนาหมั่นนึกถึงพระ เจริญพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ กรรมฐานอยู่เสมอ ซึ่งจากวิธีการปฏิบัติธรรมสายหลวงปู่ วัดสะแก ที่ได้แสดงผ่านมาข้างต้นในหัวข้อ การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยสัจสี่ศึกษา นั้น จะเห็นได้ว่า มีการใช้พระเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยตรง คือใช้พระเครื่องมากำไว้ในมือขณะฝึกสมาธิภาวนา เพื่อใช้พระเครื่องเป็นกำลังใจในการฝึกสมาธิภาวนา ใช้เมื่อเวลาฝึกสมาธิแล้วเกิดอะไรที่ทำให้ตกใจกลัว และยังนอบน้อมใช้กระแสพลังงานอันบริสุทธิ์ของพระเกจิอาจารย์ที่ปรากฏอยู่ในพระเครื่องนั้น เป็นสื่อช่วยให้จิตของผู้ปฏิบัติเกิดความศรัทธาเลื่อมใส เกิดปีติได้รวดเร็ว อันจะทำให้เกิดสมาธิไปจนถึงฌานต่างๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้พระเครื่องเพื่อการปฏิบัติสมาธิภาวนาโดยตรง

นอกจากนี้ ผู้ใช้พระเครื่อง ควรหมั่นฝึกปฏิบัติในการใช้พระเครื่องในระดับสูงคือ หมั่นฝึกฝนสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด จนสามารถศึกษาทำความเข้าใจถึงพลังงานต่างๆ ผู้สร้างพระเครื่องได้อธิษฐานจิตปลุกเสกเอาไว้ในพระเครื่องเหล่านั้นได้อย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการฝึกสมาธิภาวนาในระดับที่สูงมาก เพราะจะต้องมีระดับของจิตที่ละเอียดปราณีตใกล้เคียงกับจิตของพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องเหล่านั้นขึ้นมา จึงจะสามารถเข้าใจในกระแสพลังงานที่พระเกจิอาจารย์เหล่านั้นปลุกเสกสร้างไว้ได้อย่างแจ่มแจ้ง (ผู้สร้างพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์พร้อมนั้น ล้วนต้องมีระดับสมาธิจิตที่อยู่ในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยไปจนถึงสมาบัติ ๘ ทั้งสิ้น) ซึ่งหากศึกษาพลังงานต่างๆ ได้อย่างแจ่มแจ้งแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องบางคนก็อาจจะเปลี่ยนระดับของตนขึ้นมาสู่ผู้สร้างพระเครื่องต่อไป ซึ่งยังจะต้องมีการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาที่เข้มข้นมากขึ้นไปอีก ตามเกณฑ์การสร้างพระเครื่องที่ต้องปฏิบัติสมาธิภาวนาให้ได้ในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยไปจนถึงสมาบัติ ๘

๔.๒.๓.๒.๓.แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยญาณศึกษา

แนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องควรจะต้องหมั่นปฏิบัติธรรมอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงอยู่เสมอ ซึ่งหากได้พิจารณากระบวนการสร้างพระเครื่องในหัวข้อ การใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริยญาณศึกษาที่แสดงผ่านมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า การใช้พระเครื่องที่ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องหมั่นปฏิบัติในพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ ทำใจอยู่กับพระเสมอนั้น จิตย่อมมีความโล่งโปร่ง เบา สบาย อยู่เสมอ เมื่อมีกระแสอะไรมากระทบเช่น ความทุกข์ทางกาย ปวดหัว ปวดท้อง ความทางทุกข์ใจ ความไม่สบายใจ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจต่างๆ กิเลส ความโลภ โกรธ หลง

เป็นต้น นั้น ผู้ที่มีใจเบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ ย่อมสามารถรับกระทบกระแสน์ผัสต่างๆเหล่านั้น ได้เร็วกว่าปกติ ชัดเจนกว่าปกติ เหมือนบ่อน้ำที่ตกตะกอนจนใจสะอาดแล้ว อะไรที่อยู่ก้นบ่อน้ำ อะไรที่ว่ายผ่านเข้ามาในบ่อน้ำ เราก็มองเห็นได้ รู้ได้ในทันที เมื่อรับรู้ถึงกระแสทุกข์ กระแสกิเลส ความโลภ โกรธ หลง ที่เป็นกระแสอันขุ่นมัว ได้อย่างชัดเจนรวดเร็วด้วยใจที่รู้เท่าทัน ด้วยใจที่เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จิตจะถูกยกขึ้นสู่วิปัสสนา เกิดปัญญาความรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นในจิตได้ ด้วยการเห็นความเกิดดับของกระแสความทุกข์และกิเลสอย่างชัดเจน เกิดความเบื่อหน่าย พยายามหาทางหนีจากกระแสกิเลสและความทุกข์ที่ขุ่นมัวไม่สบายนั้น จนเข้าใจถึงกระแสแห่งกิเลสและทุกข์เหล่านั้นอย่างถ่องแท้ และเกิดความบรรลุนิพพาน จิตกลายเป็นหนึ่งเดียวกับพระอย่างแท้จริง คือจิตเป็นพุทธะ รู้ตื่น เบิกบาน ไม่มีกิเลสและความทุกข์ใดๆเข้ามาสร้างความขุ่นมัวให้กับจิตที่เป็นพุทธะอย่างแท้จริงนั้นได้อีกต่อไป

ดังนั้น สิ่งที่ใช้พระเครื่องควรทำเพื่อให้วิธีการใช้พระเครื่องเหล่านั้น เป็นแนวทางในการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้องแท้จริงนั้น จึงมีหลักการสำคัญอยู่ที่การทำใจให้เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ เพราะเมื่อมีพระอยู่ในใจเสมอแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องนั้นย่อมไม่กล้าทำผิดศีลผิดธรรมใดๆเพราะ เหมือนมีพระนั่งมองหน้าอยู่เสมอ เมื่อมีใจอยู่กับพระอยู่เสมอ ย่อมทำให้จิตสงบเยือกเย็นเป็นสมาธิใน พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ เมื่อใจเบาสบายอยู่กับพระ จิตย่อมรับกระทบกระแสน์ขุ่นมัว ของกิเลสและความทุกข์ต่างๆได้อย่างชัดเจน และรู้เท่าทัน เกิดปัญญาแจ่มแจ้งในการพยายามหาทางหลุดพ้นออกจากกระแสกิเลสและความทุกข์อันขุ่นมัวนั้น จิตมีความแนบแน่นกับพระมากขึ้นเรื่อยๆ จนสุดท้ายจิตนั้นก็กลายเป็นพระไปในตัวเอง ในที่สุด เป็นจิตที่เป็นพุทธะรู้ตื่นเบิกบานไปในที่สุด ไม่ต้องใช้พระเครื่องอีกต่อไป เรียกได้ว่า การใช้พระเครื่องโดยทำใจให้อยู่กับพระเสมอนั้น หากเราศึกษาและปฏิบัติให้ได้อย่างถ่องแท้แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่า มีโอกาสได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในหลักไตรสิกขา อริยสัจสี่ อริยจิตตสิกขา อริยปัญญาสิกขา ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้พระเครื่องเพื่อใช้เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างพระเครื่อง หรือกระบวนการใช้พระเครื่องนั้น ล้วนเป็นกุศโลบายอันละเอียดอ่อนลึกซึ้งที่โบราณจารย์ผู้สร้างพระเครื่องขึ้นมา ได้วางกุศโลบายอันชาญฉลาดเอาไว้เพื่อโน้มน้าวคนทั้งหลาย ให้มีโอกาสได้หันมาปฏิบัติธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือหลักไตรสิกขา ก็ตาม ไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของการมงายในอิทธิปาฏิหาริย์อย่างที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่เป็นการใช้อิทธิปาฏิหาริย์นั้นเพื่อเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้คนได้มีโอกาสเข้ามาพบกับปาฏิหาริย์ที่แท้จริงคือ ปาฏิหาริย์แห่งความรู้ ตื่น เบิกบานในจิตอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ดี คนในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นผู้สร้างหรือผู้ใช้พระเครื่องเอง ยังขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจนต่อกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่โบราณจารย์ได้วางแผ่เอาไว้ ในพระเครื่องอย่างลึกซึ้งอยู่มาก จึงทำให้เกิดความเข้าใจต่อพระเครื่องอย่างผิดพลาด บางคนก็หลงทางมองพระเครื่องงมงายไปในเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์หนึ่งเหนียวคงกระพัน โชคลาภ เมตตามหานิยม หรือบางคนก็เข้าใจคลาดเคลื่อนจนมองพระเครื่องเป็นเพียงสินค้าชิ้นหนึ่งที่สามารถทำเงินได้ในเชิงพุทธพาณิชย์ ซึ่งถือเป็นการเข้าใจต่อพระเครื่องอย่างผิดพลาดจากความเป็นจริงจากกุศโลบายอันลึกซึ้งในการปฏิบัติธรรมที่เหล่าโบราณจารย์ผู้สร้างพระเครื่องได้วางแผ่เอาไว้ในกระบวนการสร้างและใช้พระเครื่องเป็นอย่างมาก

ดังนั้น หากผู้ใดได้มีโอกาสพิจารณาศึกษาหลักการปฏิบัติตนตามแนวทางการสร้างและใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามแนวทางดังที่ได้แสดงผ่านมาข้างต้นอย่างแท้จริงแล้ว คนผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมตามหลักของบุญกิริยาวัตถุและไตรสิกขาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งหลักการสำคัญในการปฏิบัตินั้นไม่มีอะไรมากไปกว่ากุศโลบายหลักที่ผู้สร้างพระเครื่องวางอุบายเอาไว้เพื่อการดึงคนเข้าวัด และการทำให้เขาสบายอยู่กับพระอย่างสม่ำเสมอ เพราะเมื่อผู้สร้างหรือผู้ใช้พระเครื่องก็ตาม ได้มีโอกาสเข้าวัด ได้รับฟังคำสั่งสอนของพระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว คนผู้นั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมอย่างครบถ้วนแล้วตามหลักบุญกิริยาวัตถุ และเมื่อผู้สร้างหรือผู้ใช้พระเครื่องก็ตาม ได้หมั่นทำใจให้เขาสบายอยู่กับพระอย่างสม่ำเสมออย่างแท้จริงแล้ว คนผู้นั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมตามหลักของไตรสิกขาอย่างครบถ้วน ซึ่งผู้ที่ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุและไตรสิกขาอย่างครบถ้วนนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่ห่างไกลจากพระนิพพานอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเลย จึงถือได้ว่าการสร้างและการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้น เป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งอีกแนวทางหนึ่งที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้ เพื่อโน้มน้าวให้เหล่าพุทธบริษัททั้งหลายได้มีโอกาสหันมาปฏิบัติธรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การปฏิบัติธรรมในขั้นพื้นฐาน จนถึงการปฏิบัติธรรมในขั้นสูงสุดคือ การดับทุกข์ทั้งปวงได้โดยสิ้นเชิงได้ในที่สุด ขึ้นอยู่กับว่าผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้น มีความเข้าใจ และหมั่นฝึกฝนตามกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่างๆ ที่แผ่เอาไว้ในพระเครื่องมากน้อยเพียงใด

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑. บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนั้นพบว่า เมื่อนำกระบวนการสร้างพระเครื่องและการใช้พระเครื่องมาพิจารณาวิเคราะห์เทียบกับหลักการปฏิบัติธรรมต่างๆ ที่สำคัญในพระพุทธศาสนาเช่น หลักบุญกิริยาวัตถุ หลักไตรสิกขา เป็นต้นแล้วพบว่า กระบวนการสร้างพระเครื่องและการใช้พระเครื่องนั้น ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของความมั่งงายในอิทธิปาฏิหาริย์ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับมีกุศโลบายอันลึกซึ้งที่แฝงเอาไว้เพื่อโน้มน้าวให้ทั้งผู้สร้างพระเครื่องและผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ และหลักไตรสิกขาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยอาจสรุปหลักการสำคัญในการนำพระเครื่องมาใช้เป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องและผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมเป็นลำดับขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

๑) กุศโลบายในการโน้มน้าวสู่การเป็นผู้ใช้พระเครื่อง กุศโลบายขั้นต้นของพระเครื่องก็คือ การสร้างพระเครื่องขึ้นมาเพื่อดึงดูดให้คนมาเข้าวัด เพราะหากจะให้พระสงฆ์ไปเดินเผยแผ่พระธรรมตามเมือง ตามร้านตลาดต่างๆ ก็ดูจะเป็นเรื่องไม่เหมาะสมกับสมณเพศนัก ครั้นจะรอให้ชาวบ้านร้านตลาดเข้ามาฟังพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่วัดนั้น ก็เป็นเรื่องยากที่จะมีใครสนใจจะมาเข้าวัด แต่หากสร้างพระเครื่องขึ้นมาแจกจ่าย ชาวบ้านเหล่านั้นก็就会有ความสนใจอยากได้พระเครื่องนั้นไว้กราบไหว้บูชาพกพาติดตัว แม้จะเป็นการเริ่มต้นสนใจศรัทธาในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ ก็ถือได้ว่าเป็นการใช้นมหวานล่อเด็กให้ทำการบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศโลบายเบื้องต้นในการดึงดูดให้เข้าวัดศึกษาพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

เมื่อได้มีโอกาสเข้าวัด ได้มีโอกาสทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆด้วยตนเองที่วัดตามกุศโลบายในการใช้พระเครื่องเพื่อดึงคนเข้าวัดนั้น พระเกจิอาจารย์ผู้วางกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมไว้ในพระเครื่องที่ตนสร้างขึ้นเหล่านั้น ก็จะมีโอกาสได้ใช้กุศโลบายต่างๆที่แฝงอยู่ในพระเครื่องเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใช้พระเครื่องที่ถูกดึงดูดเข้าวัดมานั้น ได้มีโอกาสศึกษาปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนต่างๆในพระพุทธศาสนาอย่างครบถ้วนเช่น การปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุ นั่นคือ เมื่อเข้าวัดแล้วย่อมมีโอกาสได้ทำบุญกับทางวัด (ทานมัย) ได้มีโอกาสรักษาศีลตามข้อกำหนดที่พระเกจิอาจารย์ต่างๆ

ได้วางเอาไว้ (ศีลมัย) ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติภาวนากับพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (ภาวนามัย) ได้มีโอกาสปฏิบัติตนอ่อนน้อมต่อพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (อปจายนมัย) ได้มีโอกาสช่วยขนขวายรับใช้งานของวัดและพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (เวยยาวัจมัย) ได้มีโอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว (ปัตติทานมัย) ได้มีโอกาสอนุโมทนาในบุญกุศลต่างๆ ที่มีผู้สร้างขึ้นในวัด (ปัตตานุโมทนามัย) ได้มีโอกาสฟังธรรมศึกษาหาความรู้จากพระเกจิอาจารย์ต่างๆ (ธัมมัสสวนมัย) ได้มีโอกาสนำพระธรรมคำสอนและความรู้ต่างๆ ที่ได้จากวัดมาสั่งสอน เผยแผ่ เล่าสู่กันฟังให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงได้ฟัง (ธัมมเทศนามัย) ได้มีโอกาสเข้าวัด ศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมทำความเห็นให้ตรงกับพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงภูมิธรรมทั้งหลายโดยตรง (ทัญญูทักขัมม)

นอกจากนี้ เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสนำพระเครื่องไปใช้ตามกุศโลบายที่พระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้วางเอาไว้อย่างสม่ำเสมอแล้ว การได้ปฏิบัติธรรมอยู่เสมอจากการใช้พระเครื่องนั้นย่อมทำให้เกิดความเบาสบาย เมื่อจิตเกิดความเบาสบายกับพระอยู่เสมออย่างแท้จริงแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องย่อมมีโอกาสปฏิบัติธรรมทำตามหลักไตรสิกขาอย่างครบถ้วน โดยอาจจะเริ่มในระดับอนุโลมแบบ สิล สมาธิ ปัญญา เป็นพื้นฐานไปก่อน นั่นคือ เมื่อมีพระอยู่ในใจอย่างเบาสบายเสมอแล้ว คนผู้นั้นย่อมไม่กล้าทำผิดศีลผิดธรรมใดๆ เพราะเหมือนมีพระมากอยนั่งมองอยู่ข้างๆ เสมอ เมื่อรักษาศีลไปอย่างสม่ำเสมอเรื่อยๆ เข้า ศีลนั้นก็กลายเป็นสิ่งนิสัยตามธรรมชาติในชีวิตไป ไม่อยากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ไปด้วยตนเอง ไม่ต้องรักษาศีลอีกต่อไป เพราะมีศีลเป็นปกติในชีวิตและจิตใจอย่างสมบูรณ์แล้ว (ศีล) เมื่อมีพระอยู่ในใจอย่างเบาสบายเสมอแล้ว ย่อมทำให้เกิดสงบเยือกเย็นเบาสบายเป็นสมาธิใน พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อยู่เสมอ จนกลายเป็นมีสมาธิเบาสบายเป็นปกติอยู่ทุกขณะจิต (สมาธิ) และเมื่อมีพระอยู่ในใจอย่างเบาสบายเสมอแล้ว จิตนั้นย่อมรับกระทบกระแสนั่นนั้นของกิเลสและความทุกข์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจนและรู้เท่าทัน เกิดปัญญาหันมาหมั่นศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนต่างๆ เพื่อพยายามหาทางหลุดพ้นออกจากกระแสกิเลสและความทุกข์อันจวนม้วนนั้น จนเกิดปัญญาคความเข้าใจในพระธรรมคำสอนต่างๆ ในพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้งในที่สุด (ปัญญา)

เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาโดยอนุโลมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจากกุศโลบายในการใช้พระเครื่องเหล่านั้น ก็ย่อมเป็นพื้นฐานให้ผู้ใช้พระเครื่องมีโอกาสที่จะพัฒนาการปฏิบัติธรรมก้าวเข้าสู่การปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรมเพื่อถึงซึ่งพระนิพพานทางดับทุกข์อย่างแท้จริง นั่นคือ เมื่อรักษาศีลไปอย่างสม่ำเสมอเรื่อยๆ เข้า ศีลนั้นก็ค่อยๆ กลายเป็นนิสัยตามธรรมชาติในชีวิตไป ไม่อยากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ไปด้วยตนเอง ไม่ต้องตั้งใจระมัดระวังรักษาศีลอีกต่อไป เพราะมีจิตที่เป็นศีลอยู่เป็นปกติโดยธรรมชาติอย่างสมบูรณ์แล้ว (อธิศีลสิกขา)

เมื่อได้หมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาในพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ กรรมฐาน จากการกำหนดพระไว้ในใจอยู่เสมอแล้ว จิตย่อมเกิดความละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาตนเองไปสู่การใช้พระเครื่องในระดับที่สูงขึ้นดังที่ได้แสดงไว้ในบทที่ ๔ ในหัวข้อ ๔.๒.๒.๒. เรื่องการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่ผ่านมาว่า การใช้พระเครื่องในระดับสูงนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องสามารถใช้สมาธิในการศึกษาทำความเข้าใจในกระแสของพลังงานพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่างๆที่พระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องได้อธิฐานจิตปลุกเสกลงไว้ในพระเครื่องให้ได้อย่างแจ่มแจ้ง จึงจะสามารถใช้พระเครื่องเหล่านั้นได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งการที่จะศึกษากระแสพลังงานได้อย่างแจ่มแจ้งนั้น ผู้ใช้พระเครื่องจะต้องฝึกฝนสมาธิภาวนา ยกระดับจิตของตนเองให้มีระดับที่ใกล้เคียงกับผู้สร้างพระเครื่องเหล่านั้นด้วย จึงจะสามารถศึกษาพลังงานต่างๆที่อธิฐานเอาไว้ได้อย่างถูกต้อง (ตามหลักการสร้างพระเครื่องของโบราณจารย์นั้น พระเครื่องที่สร้างได้อย่างสมบูรณ์ต้องผ่านการสร้างด้วยสมาธิในระดับฌาน ๔ เป็นอย่างน้อย) จึงเท่ากับว่าการใช้พระเครื่องในระดับสูงนั้น เป็นกุศโลบายให้ผู้ที่ใช้พระเครื่องได้หมั่นฝึกหัดสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด จนถึงในระดับฌาน ๔ เป็นอย่าง (อธิจิตตศึกษา)

เมื่อจิตมีกำลังจากการปฏิบัติสมาธิภาวนาอย่างยิ่งยวด จนสามารถเข้าใจในกระแสพลังงานต่างๆที่พระเกจิอาจารย์ได้อธิฐานจิตเอาไว้ในพระเครื่องต่างๆเหล่านั้นได้อย่างแจ่มแจ้งแล้ว ย่อมมีโอกาสมองเห็นกระแสความเกิดดับของพลังงานต่างๆในพระเครื่องอยู่เสมอ จิตย่อมมีความใสสะอาดเบาสบายเป็นอย่างยิ่ง เห็นความเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไปของกระแสกิเลสอันขุ่นมัวต่างๆที่ผ่านเข้ามาในจิตได้อย่างชัดเจน มีกำลังที่จะขยักจิตขึ้นสู่วิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาความเกิดดับของกระแสพลังงานต่างๆ พิจารณากระแสความขุ่นมัวของกิเลสต่างๆที่ผ่านเข้ามาในใจเหล่านั้น จนมีโอกาสเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง เข้าถึงพระนิพพานความดับทุกข์โดยสิ้นเชิงได้ในที่สุด (อธิปัญญาศึกษา)

๒) กุศโลบายในการโน้มน้าวสู่การเป็นผู้สร้างพระเครื่อง เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมต่างๆตามการโน้มน้าวของกุศโลบายในปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในกระบวนการใช้พระเครื่องอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความแตกฉานในการใช้พระเครื่องอย่างแท้จริงแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้น ก็จะมีโอกาสก้าวขึ้นสู่ระดับการปฏิบัติธรรมตามกุศโลบายในพระเครื่องที่สูงยิ่งขึ้นคือ เปลี่ยนจากผู้ใช้พระเครื่องมาเป็นผู้สร้างพระเครื่องนั่นคือ เมื่อผู้ใช้พระเครื่องได้มีจิตนิทานแนบแน่นเบาสบายอยู่กับพระสม้าเสมออย่างแท้จริงแล้ว ผู้ใช้พระเครื่องย่อมจะมีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในกระแสพลังงานของพระเครื่อง กระแสพลังงานของพุทธคุณต่างๆที่ปรากฏอยู่ในพระเครื่องเหล่านั้น ไม่จำเป็นต้องออกไปแสวงหาทำบุญเช่าบูชาพระเครื่องต่างๆที่ไหนอีกต่อไป แต่สามารถเปลี่ยนสถานะตัวเองจากผู้ใช้พระเครื่องขึ้นสู่ผู้สร้างพระเครื่องได้อย่างสมบูรณ์ หันมาสร้างพระเอง ปลุกเสกพระเอง ได้จากการใช้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในกระแสพลังงานของพระและพุทธคุณต่างๆ ที่

เกิดขึ้นจากการที่ผู้ใช้พระเครื่องมีใจเบาบายสนิทแนบแน่นอยู่กับการใช้พระเครื่องเหล่านั้นอยู่เสมอ เป็นพื้นฐานนั่นเอง

เมื่อยกระดับจากผู้ที่ใช้พระเครื่องขึ้นสู่ผู้สร้างพระเครื่องแล้ว จากศึกษาพิจารณาการสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่ผ่านมาจะพบว่า ในการสร้างพระเครื่องนั้น ยังมีการแฝงกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่างๆเอาไว้อย่างเข้มข้นละเอียดลึกซึ้งมากกว่าการใช้พระเครื่องขึ้นไปอีก นอกจากการสร้างพระเครื่องจะเป็นกุศโลบายที่โน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสหันมาปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุอย่างสมบูรณ์แล้ว การสร้างพระเครื่องยังแฝงไว้ด้วยกุศโลบายเพื่อโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาอย่างสมบูรณ์

ในการสร้างพระเครื่องนั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องรักษาศีลอย่างยิ่งยวดยิ่งกว่าผู้ใช้พระเครื่องที่บางคนอาจจะรักษาศีลตามข้อห้ามต่างๆของพระเกจิอาจารย์เพียงบางข้อ แต่ผู้สร้างพระเครื่องนั้น หากเป็นฆราวาสก็ต้องรักษาศีล ๕ หรือ ศีล ๘ ให้มั่นคง ส่วนผู้ที่พระภิกษุสงฆ์ก็ต้องมีการปลงอาบัติสำรวมระวังในศีล ๒๒๗ ขอให้สมบูรณ์พร้อม เมื่อมีการสร้างพระเครื่องอยู่เสมอ ผู้สร้างพระเครื่องก็จะมีโอกาสได้รักษาศีลอย่างยิ่งยวดอยู่เสมอ เมื่อรักษาศีลไปอย่างสม่ำเสมอานๆเข้า ศีลเหล่านั้นก็จะค่อยๆกลายเป็นนิสัยตามธรรมชาติในชีวิตไป ไม่อยากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ไม่อยากผิดศีล ข้อต่างๆไปด้วยตนเอง ไม่ต้องตั้งใจระมัดระวังรักษาศีลอีกต่อไป เพราะมีจิตที่เข้าถึงความมีศีลอยู่เป็นปกติโดยธรรมชาติอย่างสมบูรณ์แล้ว (อริสัสสิกขา)

เมื่อทำการสร้างพระเครื่อง สิ่งทีถือเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างพระเครื่องก็คือ การอธิษฐานจิตปลุกเสกสร้างพระเครื่อง ซึ่งวิธีการอธิษฐานจิตปลุกเสกพระเครื่องนี้ ถือเป็นกุศโลบายอย่างชัดเจนในการโน้มน้าวให้ผู้สร้างพระเครื่องได้ปฏิบัติธรรมตามหลักอริจิตตสิกขา เพราะตามหลักการอธิษฐานจิตปลุกเสกสร้างพระเครื่องให้ได้สมบูรณ์พร้อมตามหลักของโบราณจารย์นั้น ผู้สร้างพระเครื่องจะต้องใช้สมาธิในระดับของฌาน ๔ เป็นอย่างน้อยไปจนถึงสมาบัติ ๘ ดังได้แสดงผ่านมาในบทที่ ๔ หัวข้อ ๔.๑.๒.๒. การสร้างพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมตามหลักอริจิตตสิกขา

เมื่อจิตของผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องที่ต้องมีความละเอียดลึกซึ้ง เบาบายอยู่ในระดับฌาน ๔ ขึ้นไปเป็นอย่างน้อยอยู่เสมอ ได้มีโอกาสปฏิบัติตามกระบวนการต่างๆในสร้างพระเครื่องเช่น การทำวลสารในการสร้างพระเครื่อง ไม่ว่าจะเป็นผง หรือ โลหะต่างๆ ที่มีการลบผง การจารแผ่นโลหะ ลบถมอักขระเลขยันต์ต่างๆอยู่เสมอ ย่อมเห็นความเกิดดับของรูปนามต่างๆอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ในอักขระคาถาต่างๆที่ใช้ในการลบผงนั้น ล้วนเป็นคาถาที่แฝงแนวคิดเรื่องธรรมะต่างๆ เช่น ไตรลักษณ์ นิพพาน เป็นต้น ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ผู้ปลุกเสกสร้างพระเครื่องต่างๆได้มีโอกาสที่จะยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นความเกิดดับของสิ่งต่างๆตามหลักไตรลักษณ์ จนเกิดความรู้แจ้งในหลักธรรมต่างๆอย่างแท้จริง จนเข้าถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิงอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาได้ในที่สุด (อริปัญญาสิกขา)

๓) กุศโลบายในการโน้มน้าวสู่การเป็นพระที่แท้จริง เมื่อผู้สร้างหรือผู้ใช้พระเครื่องได้สร้างหรือใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมต่างๆ เช่น บุญญกิริยาวัตถุ หรือไตรสิกขา มีใจเบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมออย่างสมบูรณ์แท้จริงแล้ว จิตของผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องเหล่านั้นก็จะเข้าถึงพระอย่างแท้จริง ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือใช้พระเครื่องอีกต่อไป เพราะจิตของคนผู้นั้นได้กลายเป็นพระด้วยตนเองโดยสมบูรณ์ เข้าถึงความเป็นพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มีจิตสว่าง ผ่องใส เบาสบาย อย่างแท้จริง หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงโดยสิ้นเชิงแล้ว หากจะมีการสร้างพระเครื่องต่อไป ก็เป็นการสร้างพระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายโน้มน้าวให้ผู้อื่นหันมาปฏิบัติธรรมต่อไป หากจะมีการใช้พระเครื่องต่อไป ก็เป็นการใช้พระเครื่องเพื่อเป็นแบบอย่างเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อื่นหันมาใช้พระเครื่องเพื่อเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อไป

ดังนั้น พระเครื่องจึงไม่ใช่เรื่องของความมั่งงายในอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ดังที่คนทั่วไปมักเข้าใจ แต่พระเครื่องนั้นกลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่เหล่าโบราณจารย์สร้างเอาไว้ เพื่อใช้ปาฏิหาริย์ภายนอก ดึงดูดคนเข้าสู่ปาฏิหาริย์ภายในอันแทจริญนั้นคือ ใช้เรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ภายนอกเช่น คงกระพัน แคล้วคลาด เมตตามหานิยม โชคลาภต่างๆ เป็นต้น ที่สามารถเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้ง่ายกว่ามาโน้มน้าวให้คนเหล่านั้นหันหน้าเข้าวัดทำบุญต่างๆ หมั่นทำใจให้เบาสบายอยู่กับพระอยู่เสมอ เมื่อเขาเหล่านั้นได้หมั่นปฏิบัติไปเรื่อยๆ ตามกุศโลบายในการสร้างและใช้พระเครื่องที่โบราณจารย์วางเอาไว้แล้ว เขาเหล่านั้นย่อมได้มีโอกาสสืบทอดตามหลักบุญญกิริยาวัตถุและไตรสิกขาอย่างครบถ้วน จนเมื่อถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติธรรมแล้ว ก็จะกลายเป็นผู้เข้าถึงความเป็นพระอย่างแท้จริง เข้าถึงปาฏิหาริย์ภายใน คือปาฏิหาริย์แห่งความรู้ ตื่น เบิกบาน ดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง อันถือเป็นปาฏิหาริย์ที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

๕.๒. ข้อเสนอแนะ

ปัญหาหนึ่งที่พบจากการศึกษาวิจัยเรื่องพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมคือ แม้โดยหลักการแล้วพระเครื่องจะเป็นกุศโลบายอันดีซึ่งที่สามารถโน้มน้าวให้คนได้มีโอกาสหันมาปฏิบัติธรรมได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือไตรสิกขาซึ่งได้แสดงผ่านมา ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องทุกรูป ก็มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งสิ้นว่า พระเครื่องเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง แต่ในความเป็นจริงในทางปฏิบัติแล้ว กลับปรากฏปัญหาว่า ยังมีคนอีกจำนวนมาก ที่ยังคงสร้างและใช้พระเครื่องอย่างมกมายอยู่ในอิทธิปาฏิหาริย์ หนึ่งเหนียว คงกระพัน เมตตามหานิยม โดยไม่เคยสนใจในการปฏิบัติธรรม ถือศีล เจริญสมาธิภาวนา หรือบางคนก็มองพระเครื่องเป็นเพียงแค่สินค้าทำเงินในธุรกิจพุทธพาณิชย์อย่างหนึ่งโดยไม่เคยสนใจในการปฏิบัติธรรมไหว้พระสวดมนต์ โดยอาจสังเกตได้จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้พระเครื่องที่ได้ไปสัมภาษณ์มานั้น ทุกกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ก็มองพระเครื่องในเชิงของอิทธิปาฏิหาริย์อย่างชัดเจน มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่มองพระเครื่องในฐานะกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม แม้แต่ในกลุ่มที่มองพระเครื่องว่าเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมเองนั้น ส่วนใหญ่ก็มองแค่ในแง่ของการรักษาศีล สวดมนต์นั่งสมาธิทั่วๆ ไป แทบไม่มีใครที่ใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมในระดับไตรสิกขา อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพานทางดับทุกข์โดยสิ้นเชิงเลย

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของปัญหาข้างต้นก็คือ ทั้งผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อย ยังขาดความเข้าใจต่อกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในพระเครื่องอย่างถูกต้องชัดเจน หรือพระเกจิอาจารย์บางท่านที่มีความเข้าใจในกุศโลบายเหล่านั้นอย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้นำมาใช้ในการสอน หรือไม่มีโอกาสได้สั่งสอนเผยแผ่ความรู้เรื่องกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมให้เป็นที่ไปอย่างกว้างขวาง จึงทำให้การสร้างและการใช้พระเครื่องในยุคปัจจุบันถูกบิดเบือนออกจากแนวทางของกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่โบราณจารย์ได้วางเอาไว้

จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงทำให้เกิดข้อเสนอแนะที่น่าสนใจในการค้นคว้าศึกษาทำการวิจัยต่อไปจากงานวิจัยเรื่องพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมนี้ว่า

๑) จะมีวิธีการอย่างไรในการนำกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในพระเครื่องออกมาเผยแผ่ให้กลุ่มผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องในสังคมยุคปัจจุบัน ได้รับทราบและสามารถศึกษาทำความเข้าใจต่อพระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมได้อย่างแท้จริง โดยอาจใช้วิธีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม ทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างของทั้งผู้สร้างและใช้พระเครื่องเกี่ยวกับความเข้าใจต่อกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่างๆ ที่แฝงอยู่ในพระเครื่อง ว่ามีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด มีความเข้าใจเป็นอย่างไร เพื่อวิเคราะห์ผลหาหาแนวทางในการเผยแผ่แนวทางการใช้พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมต่อไป

๒) จะมีวิธีการอย่างไรที่จะนำแนวทางในการสร้างและใช้พระเครื่องในฐานะเป็น กุศโลบายในการปฏิบัติธรรม มาเผยแผ่ให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องและนำมาใช้เป็นอีกทางเลือก หนึ่งในการเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้สร้างและผู้ใช้พระ เครื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติกับผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องในยุค ปัจจุบัน โดยอาจใช้วิธีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม ทำแบบทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างของทั้งผู้สร้าง และใช้พระเครื่อง โดยการทดลองนำกุศโลบายต่างๆในการปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในพระเครื่องมาสอน ให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งในส่วนของผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่อง แล้วเก็บข้อมูลผลการทดสอบต่างๆจาก กลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ผลเช่น เมื่อได้มีการสอนกุศโลบายต่างๆในการปฏิบัติธรรมที่แฝงอยู่ในพระ เครื่องให้ไปแล้ว กลุ่มตัวอย่างเหล่านั้นมีพัฒนาการในการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร พัฒนาการในการปฏิบัติธรรมเหล่านั้นเป็นไปตามแนวทางของกุศโลบายในการปฏิบัติธรรมที่ งานวิจัยนี้ได้ศึกษามาหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาใดในการนำมาพระเครื่องมาใช้เป็นกุศโลบายในการ ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร กุศโลบายใดที่แฝงอยู่ในพระเครื่องที่ใช้ในการโน้มน้าวให้กลุ่มตัวอย่าง หันมาปฏิบัติธรรมได้อย่างเกิดผลจริงในทางปฏิบัติจริงมากที่สุด เพราะอะไร เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย , ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

หนังสือ :

ของกายสิทธิ์. กรุงเทพมหานคร : โลกทิพย์.

ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ,

๒๕๓๓.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์

พับลิเคชั่นส์ จำกัด , ๒๕๔๖.

๑๐๑ ปี หลวงพ่อคู่ พรหมปัญโญ . กรุงเทพมหานคร : บริษัท คิวท์พรีน แมเนจเม้นท์ จำกัด ,

๒๕๔๘.

กมล ฉายาวัณณะ. เขียนของขลัง . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซีบี พับบลิชซิง , ๒๕๓๓.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ย์ภูเสน. พระพุทธศาสนาแบบธิเบต. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม

จำกัด , ๒๕๓๘.

ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษ ๒๕. กรุงเทพมหานคร :

ศิลปาบรรณาการ.

ญาณโชติ. คัมภีร์ไสยศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๓๕.

เดโชพลฤณี. ยอดคาถา เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ขอบวณิชชา จำกัด , ๒๕๓๖.

_____. ยอดคาถา เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ขอบวณิชชา จำกัด , ๒๕๓๖.

_____. ยอดคาถา เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ขอบวณิชชา จำกัด , ๒๕๓๖.

- ยอดคาถา เล่ม ๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชอวณิชชา จำกัด , ๒๕๖๖.
- เทพพนม. คาถาอาคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิทยาการ.
- เทพ สาริกบุตร. คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๓.
- คัมภีร์พุทธมนต์ไอศธ. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๓.
- คัมภีร์นะ ๑๐๘. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๘.
- คู่มือชายชาติ. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ.
- ตำราพระเวทพิศดาร ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๔๗.
- พระคัมภีร์พระเวทย์มหาพุทธาคม. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๒๕.
- พุทธรัตน มหายันต์ ๑๐๘ และ นะพิศดาร. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๒๔.
- พุทธาภิเษกพิธีฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๒๘.
- ประชุมมหายันต์ ๑๐๘. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๘.
- วิชาคงกระพันชาตรี. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๓.
- วิชาอาถรรพ์. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ , ๒๕๓๘.
- น. ณ ปากน้ำ. ศิลปะของพระพุทธรูป. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , ๒๕๑๕.
- บังอร ปิยะพันธุ์. ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , ๒๕๓๘.
- บุรพา ผดุงไทย. ทำนองความรามเทพ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด , ๒๕๕๐.
- ประจักษ์ ประภาพิทยาการ. ประเพณีและไสยเวทวิทยาในชุมชนข้างชุมชนแผน .พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภา , ๒๕๒๕.
- ปุโรหิตา. ปฐมบทแห่งมนตราและอาคม. กรุงเทพมหานคร : ที่เพชรการพิมพ์ , ๒๕๔๕.
- พระครูใบฎีกาเทพย์ สิงห์รักษ์. ตำราเพชรรัตน มหายันต์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- พระธรรมปิฎก. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพ ฯ : มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๘.
- พระพุทธศาสนาในเอเชีย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา , ๒๕๔๘.
- พระมหาวิระ ถาวโร. ประวัติหลวงพ่อบาน โสนันโท. อุทัยธานี : วัดจันทาราม , ๒๕๔๘.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญญ. อารยธรรมพุทธศาสนาในทิเบต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ , ๒๕๔๗.

พระอริยคุณาธาร. ทิพย์อำนาจ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย , ๒๕๔๒.

พลาดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ. ตำนานสุดยอดพระเครื่องเบญจภาคี. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จูน พับลิชชิ่ง จำกัด.

พินัย ศักดิ์เสนา. นามานุกรมพระเครื่อง. กรุงเทพมหานคร : ผดุงศึกษา , ๒๕๑๑.

ผาสุก อินทรารุช. พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสมัย , ๒๕๔๓.

มหาบุญศรี ตาแก้ว. เวทมนต์อีสานฉบับพิสดาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี.

ยอร์ช เซเดส์. ตำนานพระพิมพ์. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ , ๒๕๐๗.

วิเทศกรณีย์. พุทธคาถาและยันต์ ๑๐๘ ของเกจิอาจารย์ชื่อดัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บันดาลศาสตร์.

_____. อิทธิปาฏิหาริย์ อภินิหารเวทมนต์คาถาและเครื่องรางของขลัง ๕๐ เกจิอาจารย์. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ , ๒๕๑๕.

วิบุรโยคะ รัตนรังษี. คัมภีร์ประมวลสุดยอดพระเวทวิทยาคม มนต์ คาถาลี้ลับของพระโบราณาจารย์เจ้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปริมาตร , ๒๕๔๕.

เรือนธรรม. ภูมิธรรมและปาฏิหาริย์ หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ พระอรหันต์แห่งล้านนา.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน , ๒๕๕๑.

ส. พลายน้อย. พระพุทธรูปสำคัญในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี , ๒๕๔๕.

ส. ศิวรักษ์. ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธรูปเจ้าและมหาสาวิกาในสมัยพุทธกาล. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด , ๒๕๓๔.

สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์. วิเคราะห์ประวัติการนับถือพุทธและศิลปะพระพุทธรูปในเอเชีย.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , ๒๕๔๖.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. นิราศนครวัด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , ๒๕๑๗.

สมโภชน์ ทองแดง. พรหมปัญโญธระ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรณกิจ และการพิมพ์ จำกัด , ๒๕๔๕.

สมพร ไชยภูมิธรรม. ปางพระพุทธรูป. กรุงเทพมหานคร : ดันธรรมสำนักพิมพ์ , ๒๕๓๗.

สมาคมผู้นิยมพระเครื่องพระบูชาไทย. มรดกแผ่นดิน หลักสูตรการศึกษาพระเครื่องขั้นพื้นฐาน . กรุงเทพมหานคร : บริษัทพุทธศิลป์ไทย , ๒๕๔๕.

สิริวัฒน์ คำวันสา. อิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียในเอเชียอาคเนย์ (เน้นประเทศไทย).

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ , ๒๕๒๒.

สุนทร ณ รั้งสี. ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย , ๒๕๔๕.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. อัฟกานิสถาน แหล่งผลิตพระพุทธรูปองค์แรกของโลก. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มติชน , ๒๕๔๕.

เสถียร โพธิ์นันทะ. รัชชูปการมหาน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ
, ๒๕๒๒.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. ศิลปะทวารวดี : วัฒนธรรมพุทธศาสนาในยุคแรกเริ่มในดินแดนไทย .

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ , ๒๕๔๗.

ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้า สุภัทราธิศ ดิศกุล. ศิลปะในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร , ๒๕๕๐.

_____ ศิลปะอินเดีย. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา , ๒๕๔๕.

หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. เรื่องโบราณคดี. กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณการ , ๒๕๐๓.

ศรีศักร วัลลิโภดม. พระเครื่องในเมืองสยาม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน ,
๒๕๓๗.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา .

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๔๑.

อัน อริยวังโส. พุทธเวทย์มหามนต์. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียงจงเจริญ , ๒๕๐๑.

อุรคินทร์ วิริยะบูรณะ. คัมภีร์คาถา ๑๐๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ลูกศร.ธรรมภักดี , ๒๕๑๖.

_____ . ๑๐๘ ยันต์ ฉบับพิสดาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ลูกศร.ธรรมภักดี
, ๒๕๓๕.

บทความในวารสาร :

“ขอเชิญบูชาพระแม่ลักษมี มหาเทวีแห่งโชคลาภ ความร่ำรวย,” นะโม. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๘๖๒

(กันยายน ๒๕๕๐) : ๔๔.

“ครูเมธา ผู้อนุรักษ์วิชาไสยศาสตร์ บ้านโหราศรีภักฐาน,” ศักดิ์สิทธิ์. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๕๘๕

(กรกฎาคม ๒๕๕๐) : ๒๕.

“เชิญร่วมพิธีไหว้ครูใหญ่ หลวงพ่อเปา ธรรมธิโป,” นะโม. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๘๓๒

(ธันวาคม ๒๕๔๕) : ๗.

“หลวงปู่นนท์ วราโก อริยะพระเกจิแห่งลุ่มน้ำแม่กลอง,” พระเกจิ. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๖๘ (กรกฎาคม

๒๕๔๕) : ๔๕.

ชัยวิทย์ มาลาคำ. “ย้อนอดีตพระเกจิ,” พระเกจิ. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๘๓ (ตุลาคม ๒๕๕๐) : ๕๐.

บุตรบัว. “หลวงปู่ณะ วัดหนองบัว พระเกจิอาจารย์ผู้สืบสายพุทธาคม หลวงปู่สุข วัดปากคลองมะขาม
เฒ่า,” พระเกจิ. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๖๓ (ธันวาคม ๒๕๔๕) : ๔๖.

.....“หลวงปู่ะ วัดหนองบัว พระเกจิอาจารย์ผู้สืบสายพุทธาคม หลวงปู่สุข วัดปากคลองมะขามเต่า,” พระเกจิ. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๘๓ (ตุลาคม ๒๕๕๐) : ๕๗.

บุรี ชลเขต. “พระเกจิร่วมสมัย,” พระเกจิ. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑๘๔ (พฤศจิกายน ๒๕๕๐) : ๒๒.

ไม้ครู. “ชีวประวัติหลวงปู่กาหลง เจี้ยวแก้ว,” นมะโม. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๘๔๒ (มีนาคม ๒๕๕๐) : ๓๕.

บทความในหนังสือพิมพ์ :

ไทรเทพ ไกรงู. “เสือเผ่น ๑๑ ตัวของ...ผู้การเสือ,” คมชัดลึก. (๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑) : ๒๗.

.....“ยันต์ยอดนิยม ‘หลวงพ่อบุณ’ ในยุคการเมืองสับสนบ้านเมืองวุ่นวาย,” คมชัดลึก. (๑๘ มีนาคม ๒๕๕๑) : ๓๒.

หนังสือแปล

พระอุปติสสเถระ. วิมุตติมรรค. แปลโดย พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ.

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๓๘.

วิทยานิพนธ์

พระมหาอุดม ปญญาโก. การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ เกียรติศักดิ์ แก้วพริ้ง. ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ ขจรรักษ์ กาญจนภา. ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ จักรธร ขจรไชยกูล. ๒๗ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ ชฎากาญจน์ วรรณราช. ๕ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ ดาบตำรวจ สงบ เดชศรี. ๒๒ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ ณัฏฐา นิมิตตา. ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ ชารณ ลิปะพัลลภ. ๒๘ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ บุญธิดา มงคลปัญญา. ๑๘ กันยายน ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์ ประเสริฐ งามจิตธรรม. ๑๑ กันยายน ๒๕๕๐.

- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ น้อย เตชปญฺโญ. เจ้าอาวาสวัดศรีดอนมูล. ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ เทื่อง นาสีโล. เจ้าอาวาสวัดบ้านเด่น. ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ชำนาญ อุตุตมปญฺโญ. เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง. ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ แม้น อาจารย์สมปญฺโญ. เจ้าอาวาสวัดหน้าต่างนอก. ๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร. เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนง. ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร. เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนง. ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร. เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนง. ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ .
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ วรกต วิริยโร. เจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองนง. ๕ มีนาคม ๒๕๕๑.
- สัมภาษณ์ พลทหาร บุญร่วม คำลือไชย. ๒๒ กันยายน ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เขมสิริ. ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ พันตำรวจตรี จตุรภัทร ภิรมย์แก้ว. ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ วิชัย ธราดลพรพิทักษ์. ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ วิชญา ชินบัญชร. ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ วิฑูรย์ วิริยะวิชาชาญ. ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจเอก ภูริทัต สุวรรณจิตร. ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ สาธิตา ธนะรุ่งเพชร. ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ สมพล จิตฐานะวัฒน์. ๒๒ กันยายน ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ สุริย์วรรณ แก้วพริ้ง. ๕ กันยายน ๒๕๕๐.
- สัมภาษณ์ อนันต์ สุภาพ. ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ประสบการณ์เหรียญยันต์ดวงและพระผงยันต์ดวง” , < <http://board.watthummuangna.com/showthread.php?t=909> > , September 2550.

“บทสวดมนต์บูชาพระ วัดพุทธพรหมปัญโญ” , < <http://board.watthummuangna.com/showthread.php?t=1244> > , July 2550.

“คุณพระ : การอธิษฐานจิตของหลวงปู่” , < <http://board.watthummuangna.com/showthread.php?t=3517> > , February 2550.

“๓๓ เรื่องเล่าหลวงปู่คู่กับธรรมะลึกซึ้งที่เข้าใจได้ง่ายและนำไปใช้ได้ทันที”
, < <http://board.watthummuangna.com/showthread.php?t=35> > , June 2550.

๒. ภาษาอังกฤษ :

E.A. Wallis Budge. **Amulets and superstitions**. Newyork : Dover Publication Inc.

Robert E. Fisher. **Buddhist art and Architecture**. London : Thames an Hudson , 1993.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นาย รอบทิศ ไวยสุศรี
เกิด : วันเสาร์ที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
สถานที่เกิด : กรุงเทพมหานคร
การศึกษา : ประถมศึกษา - โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
: มัธยมศึกษา - โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
: ศิลปศาสตรบัณฑิต (ปรัชญาและศาสนา) เกียรตินิยมอันดับ ๑ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา ๒๕๔๐
: อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๓
ตำแหน่งหน้าที่ : อาจารย์ประจำ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
เข้าศึกษา : ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗
สำเร็จการศึกษา : ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑
ที่อยู่ปัจจุบัน : ๗๑ / ๒๕ ซ.วิภาวดี ๖๔ ถ.วิภาวดีรังสิต เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐